הצופה

היום		יום ששי	יום שבת
הפרק:		משלי דח	משלי טי
המשנה:		אהלות ז, כד	אהלות ז, הדו
הדף — בבלי:		קדושין כט	קדושין ל
ירושלמי:		מגילה טו	מגילה טז
ההלכה:		או"ח קפג, רח	או"ח קפג, ט"א
רמב"ם:		שמיטה ויובל יב־יג	בית הבחירה ב־ד
		בית הבחירה א	
הזריחה:		5.50	5.51
השקיעה:		7.39	7.38
סוף זמן ק"ש:		8.25	8.26

פרשת מטות־מסעי

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.59	8.17
ת"א	7.17	8.20
חיפה	7.11	8.20
באר שבע	7.15	8.12
אילת	7.11	8.13

...ה, יום שישי, כ"ה תמוז תשמ"ו (1.8.1986) • שנה נ' • גליון 14152 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ *
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר־אילן ז"ל

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

ראש ה"סי.איי.איי." ביקר בישראל ובסוריה כדי למנוע פרוץ מלחמה

ראש סוכנות הביון המר־כזית של ארה"ב, ה"סי.איי.איי.", וויליאם קייסי, ביקר בישראל ובסוריה בתחילת יו־לי במאמץ למנוע מלחמה בין שתי המדינות.

רשת הטלוויזיה האמריקנית "סי.בי.אס." מסרה על כך ראי־שונה. הידיעה אושרה על ידי מקורות בשתונים בישראל, ש־לא אישרו לפרסם את תוכן שיחותיו.

"קייסי יצא לישראל ולסוריה בכוונה ברורה להפיג מתיחות ולמנוע כל התנגשות צבאית אפ־שרית בין שתי מדינות אלה", נאמר בשידור.

בידיעה הודגש כי לשליחות זו לא היה כל קשר לשחרור בני הערובה האמריקנים בלב־נון, כפי שדיווחו מספר עתונים אמריקנים.

טרם נתקבל אישור רשמי ל־ידיעה זו ממקורות הממשל.

סוריה מצידה הכחישה כי קייסי ביקר בדמשק.

שר החוץ הסורי, פארוק אל שרעא אמר בדמשק: "ממשלה סוריה מכחישה, כי מר קייסי ביקר כאן בכל זמן שהוא". (ע"ר)

תקרית בטאבה — שוטר מצרי הזיז את אחת מאבני הגבול

למרות הלחץ על המשלחות לא היתה כל התקדמות בשיחות

מאת סופרנו המדיני בירושלים: ...ברית הלחץ של ראש הממ־...ה שכמעט פרס לסיים את נו־... פחת שמי הבורות על טאבה כדי שיספיק להתגם עליו עד לפני מועד הרוטאציה ולקראת פגישת פסגה עם מובארק, מת־ברר כי הקשיים עדיין רבים.

במשך יום אתמול ביקרו חברי שתי המשלחות באיזור טאבה ו־סיירו בהליקופטר מעל האיזור.

משך הדיונים נוצרה מתיחות כ־אשר התברר כי שוטר מצרי הזיז את אחת מאבני הגבול אך אחר כך פגה המתיחות. ויכוח נערך מ־סביב לשאלה, היכן תוקם נקודת התצפית של הכוח הרב לאומי ב־איזור, האם בצד הישראלי או בצד המצרי. כל צד רוצה שנקודה זו תהיה בצד השני.

המשלחת הישראלית תבוא ל־קהיר בשבוע הבא כדי להמשיך בדיונים.

(סוף בעמוד 2)

הברוטו של חברי הכנסת מהחודש 3170 ש"ח

מאת סופר "הצופה"

משכורתם של חברי הכנסת הועלתה החל מהחודש בשמונה אחוזים והתפתם ב־3170 ש"ח ברוטו. שכר הנטו יגיע ל־1900 ש"ח לערך.

יצוין, כי משכורתם של חברי הכנסת הועלתה ב־12 אחוז ב־חודש אפריל ש.ז., בעוד שמשכורתם של העובדים עלתה ב־קצת למעלה מחמשה אחוזים בלבד.

העלאת שכרם של חברי הכנ־סת מבוצעת על־פי החישוב של השכר הממוצע במשק.

הוועדה שהוקמה לבחינת מב־נה השכר של הבכירים בראשותו של מבקר המדינה לשעבר ד"ר א. נבנצאל טרם סיימה את עבו־דתה.

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי: סוריה מגבירה את אחיזתה בלבנון

מאת סופרנו הצבאי

המעורבות הצבאית של סוריה בבקעה גדלה והולכת והיא מג־בירה את אחיזתה בארץ זו — אמר אתמול הרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי, בפגישה עם כתבים צ־באיים.

(סוף בעמוד 2)

9 התלמידים והנהג נמחצו ונשרפו למוות

בתאונת דרכים מחרידה באיזור התענך • פצוע אחד במצב אנוש מת מפצעיו • חוקרי המשטרה ההמומים התקשו לתפקד

בתאונת דרכים מחרידה על כ־ביש התענך נספו אתמול שמונה תלמידי כתות ז' עד י' מקיבוץ חפציבה והנהג שהסיעם כאשר ש־בו אחר הצהרים מקייטנה בדרכם למשק. "סמי־טריילר" צבאי סטה לפתע מנתיבו שמאלה ופגע את ה"טרנזיט" שבו היו התלמידים. ה"טרנזיט" הועף מעוצמת ההתנ־גשות לתוך עץ, נמעך כליל, ו־החל לעלות בלהבות.

הנפגע העשירי בתאונה הקטלנית בעמק, שנפצע קשה בראשו הועבר בניידת טיפול נמרץ של מד"א מעפולה לבית החולים רמב"ם בחיפה — מת מפצעיו עם הגיעו לבית החולים רמב"ם.

אנשי מד"א ואנשי הצוות של בית החולים רמב"ם בחיפה עש־ו מאמצים להציל את חייו, אך ל־שווא.

חוקרי משטרה שהגיעו למקום ה־אסון התקשו לתפקד נוכח מראות ה־זוועה.

התאונה אירעה בקטע כביש ישר שרוחבו מאפשר תנועה בשני הכי־וונים. המשטרה ערכה מדידות ואי־סוף ממצאים בשטח וחסמה את ה־כביש. כבר כעת ברור לחוקרים ש־עוצמת ההתנגשות היתה אדירה.

מכבי האש שהוזעקו, הילצו מ־תוך ה"טרנזיט" הבוער 9 גוויות ו־פצוע קשה אחד. הנהג הצבאי שמ־עון שוקרון נפצע קל בידו ונעצר לחקירה.

עד לשעה מאוחרת אמש לא נמ־סר לקיבוץ על האסון, והמשטרה פנתה לכלי התקשורת לא לפרסם שהנספים הם בני הקיבוץ. מרכז ומזכיר הקיבוץ הוזעקו לבית החו־לים בעפולה מבלי שנמסר להם ב־דיוק מה אירע והם ערכו את הזיהוי הסופי.

עוד קודם לכן החלה הידיעה ל־התפשט בקיבוץ והורי התלמידים ב־הרו לבית החולים בעפולה, שם הת־רחשו מחזות קורעי לב. אבל כבד ותדהמה שוררים בקיבוץ חפציבה.

סוכל נסיון לחלץ ישראלים מכלא בריטי בעזרת מסוק

פילדלפיה (ע"ר). תוכנית מבצעית מתוחכמת שתי יב־שות, אשר במסגרתה זמם יש־ראלי העובר בארה"ב להנחית מסוק בחצר בית כלא בריטי, כדי לחלץ משם שלושה סוח־רי חשיש ישראליים — סוכלה ע"י הבולשת הפדראלית האמ־ריקנית ("אף.בי.איי.").

העצור העיקרי הוא אברהם א־הרונוביץ, בן 31, העובד כמנהל מסעדה בפילדלפיה. הוא נלכד ע"י אנשי ה"אף.בי.איי." לאחר ששני הטייסים שנשכרו למבצע דיווחו על כך לשלטונות.

אהרונוביץ סיפר לאחד משני הטייסים כי הוא סוכן ביון יש־ראלי לשעבר, אשר השתתף ב־מבצע אנטבה.

ארבעת הישראלים נאשמים בתיכנון מזימה לייבא לבריטניה 2 טון חשיש.

אהרונוביץ התקשר בשבוע ש־עבר בנפרד עם שני הטייסים, ו־אמר להם כי הוא מעוניין לשכור טייס לשם הטסת מסוק, לצורך סרט המוסרט בהולנד. בהמשך המגעים ביניהם, גילה כי משימ־תו של הטייס תהיה לחלץ אסיר "פוליטי" מבית כלא בב־ריטניה. בעקבות זאת התקשרו שני הטייסים עם ה"אף.בי.איי.".

אחד מן השניים, ג'ון איטלי־תון, אמר, כי הוא העמיד פנים של שיתוף פעולה עם אהרונוביץ ובעקבות זאת ניתן לו כרטיס טי־סה לכיוון אחד לאנגליה, בצי־רוף הוראות להיפגש עם אנשי קשר, אשר יספקו מסוק ויספקו לו פרטים על תוכנית הבריחה.

מבצע הבריחה תוכנן "למועד כלשהו בין 2 לאוגוסט ל־6 בו".

"נאמר לי, כי הבורחים הילד חוו יותר כדי בסרטי רמבו", א־מר איטליתון אשר שירת כטייס מסוק במלחמת וייטנאם.

שלושת הישראלים הכלואים בבריטניה ממתינים למשפטם ב־אשמת נסיון ההברחה.

פרס ליונים: אתם מרחיקים את חוסיין

ראש הממשלה תקף את המציעים להכיר בזכות ההגדרה העצמית לפלשתינאים: מדוע עלינו להופיע עירומים במו"מ?

מאת שאול שיף, סופרנו לענייני מפלגות

ראש הממשלה שמעון פרס ע־רך אתמול חשבון נוקב עם ה"יונים" במפלגת העבודה במהלך הדיון שהחל אתמול בלישכה ה־מרכזית של מפלגת העבודה בעק־בות שיחותיו במרוקו.

היונים התארגנו לקראת הדיון ב־מטרה להביא לשינוי בעמדות הב־סיסיות של מפלגת העבודה השוללות מתן זכות הגדרה עצמית לפלשתינ־אים.

ראש הממשלה, שמעון פרס טען כי עמדת היונים, אם תאומץ על ידי מפלגת העבודה, יש בה כדי להז־מין את ערפאת לשולחן הדיונים ול־הרחיק ממנו את המלך חוסיין.

ראש הממשלה שאל מדוע סבורים ה"יונים" כי על ישראל להופיע בד־שא ומתן כשהיא עירומה ומופשטת. האם לא יצאנו מלבנון? האם לא הפ־סקנו את ההתנחלויות? — שאל ר־אש הממשלה.

דוברים אחרים בלישכת המפלגה די־ברו על הנזק שיגרם למפלגת הע־...

(סוף בעמוד 2)

ילדים בני 12 נלכדו עם חוליית המחבלים שחוסלה

סמל אריה טובול נהרג במהלך ההיתקלות

מאת סופרנו הצבאי

חייל צה"ל סמל אריה טו־בול נהרג אתמול בהתקלות עם מחבלים מדרום לכפר כ־ליה בגבול ישראל בגזרה המערבית. בתקרית זו נהרגו שני מחבלים.

קבוצת המחבלים שפעלה ב־מקום כללה זו הפעם הראשונה ילדים. 3 ילדים כבני 12 נפלו בידי הכוח הישראלי והם ישו־חררו.

מפקד הכוח הישראלי הורה לחיילים שפתחו באש על ה־מחבלים לא לירות בילדים למ־רות שהדבר הקשה על הפעולה ואכן הילדים לא נפגעו בתקרית שבה חוסלה כל חוליית המחב־לים. בחוליה היו גם שני המו־רים.

בצה"ל לא ידוע מה היתה מ־טרת שיתופם של הילדים ב־חוליית המחבלים. הועלו השע־רות שונות ביניהם כי הילדים נועדו להגן על המחבלים בהנ־חה שצה"ל לא יפגע בילדים. יח־כן גם שהילדים הצטרפו במקרה לחוליה.

כוח צה"ל פעל כהלכה ובמ־כת האש הראשונה נהרגו המח־בלים.

טרם ברור מה גרם למות ה־נהרג וכיצד הספיקו המחבלים לירות לכוות שכוח צה"ל פתח עליהם באש תחילה.

כפי הנראה נהרג אריה טובול מכבת אש מיד עם פ־רוץ הקרב. ברשות המחבלים נ־מצא ציוד לשהייה ארוכה בש־ראל, ויתכן שהילדים נועדו ל־הסוות את עובדת היותם מחב־לים. יצוין כי הכוח שחיסל את החוליה, היה אותו הכוח שחיסל את החוליה שהגיעה לאזור ראש הנקרה בסירה.

הבדואים שהצטרפו ל"פתח" זממו לרצוח אחיהם הנאמנים למדינה

אחד החשודים קיבל אימון על ידי ה"פתח" במצרים • אקדח שהוברח אליהם הוסתר ליד הקיבוץ הדתי בית רימון • החשוד הבולט ביותר היה מזכיר "הרשימה המתקדמת" ברהט, שם ציפו למעצרו

מאת כתבי צתיים

ארבעה תושבי עיר הבדואים רהט שליד קיבוץ שובל בנגב החשודים בחברות בארגון מחב־לים ובמזימה לבצע פיגועים, ול־רצוח בדואים הנאמנים למדינה נעצרו אתמול עד גמר ההליכים המשפטיים נגדם בבית הדין ה־צבאי בלוד.

(סוף בעמוד 2)

החלטות בג"ץ בנושא החנינה לאנשי השב"כ — ביום שני

בית הדין הגבוה לצדק יפר־סם ביום שני את החלטתו ב־נושא מתן החנינה לאנשי ה־שב"כ.

הנימוקים להחלטתם של נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר, סגניתו השופטת מרים בן פורת והשופט אהרון ברק, משתרעים על פני 150 עמודים.

בין היתר, אמור בג"ץ גם לה־שיב למי שדרוש שהמשטרה תח־קור בפרשה, למרות שחקירת ה־משטרה כבר החלה בהוראות היו־עץ המשפטי.

אזכרה לשר מיכאל חזני ז"ל בהר הזיתים

ראשי המפד"ל, העולמי של ה־מזרחי והפועל המזרחי, נציגי ה־תנועה בארץ, פקידים בכירים במשרדי הפנים והרווחה, אנשי ההתיישבות וקרובי משפחה עלו ביום ד' לקברו של השר מיכאל יעקב חזני ז"ל, לציון יום ה־שנה הי"א לפטירתו.

ליד חלקת הקבר בהר הזיתים הספיד קדיש לזכרו שר הדתות, ד"ר יוסף בורג. הוא ציין את פעל־לו של חזני, כחלוץ וכאיש מדינה אשר תרם תרומה נכבדה לבנין ה־ארץ ולהווי הממלכתיים במדינת ישראל הצעירה.

בתום דברי אזכרה "אל מלא רחמים", אמרו הבנים "קדיש".

ההפגנות מול "היכל" יופסקו לכמה שבועות

העצרת הערב תתקיים בבית הכנסת הגדול

— מאת משה לוי — סופר "הצופה" בפתח־תקוה

עצרת המחאה הי־49 תתקיים הערב בשעה 10 בבית הכנסת הגדול במרכז פתח־תקוה.

עצרת זו תעבור בסימן "הזדהות רבני התפוצות" עם מאבק השבת. השבוע נפגשו רבני פתח־תקוה עם מפכ"ל המשטרה רב־ניצב דוד קראוס. המפכ"ל ביקש מרבני פתח־תקוה להפסיק את ההפגנות מול קולנוע "היכל" בלילה שבת לה־...

(סוף בעמוד 2)

תחזית מזג האוויר

מזג האוויר היום יהיה מעונן חלקית עד בהיר עם עליה בטמ־פרטורות. הטמפרטורות: ירושלים 18—30, רמת הגולן 17—32, נהריה 21—30, צפת 19—31, חיפה 21—30, טבריה 23—38, נצרת 20—32, עפולה 22—33, שומרון 20—32, תל־אביב 22—31, יהוד 22—31, יריחו 25—39, עזה 23—30, באר שבע 22—34, אילת 27—40 מעלות.

הרבנות הראשית — המועצה הדתית פתח־תקווה
לר' משה רוזנברג ומשפחתו
מעובדינו המסורים
תנחומינו העמוקים והשתתפותנו בצער על פטירת
אשתו והאם היקרה באדם — האשה החשובה
מרת פנינה ע"ה
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד
ש. וינברגר
יו"ר המועצה הדתית
ההנהלה והעובדים

הפלוגה הדתית בחי"ש תל־אביב (לשעבר)
האזכרה לחללי הפלוגה
תתקיים ביום שלישי, כ"ט תמוז (5.8.86), בשעה 5.45 אחה"צ, ליד מצבת הזכרון ביער בן־שמן.
ישא דברים:
רב־אלוף (מיל') רפאל איתן (רפול)
אוטובוס יצא בשעה 5.15 אחה"צ מרחבת בית הדר, ברח' הרכבת בתל־אביב.
הוועדה

ביום הזכרון של יקירתנו
פנינה בר אילן (שמש) ז"ל
נתייחד עם זכרה ונעלה לקברה ביום שלישי, כ"ט תמוז תשמ"ו (5.8.86).
נפגשים בשעה 5.30 אחה"צ ליד שער הכניסה לבית העלמין בהר הזיתים.
המשפחה

חזן בעל תפילה
קול ערב
התפנה לימים הנוראים
טלפון 03-764470, בערב

דרוש חזן לכל השנה
לבית הכנסת "אהל ציון"
להתקשר לטלפון: 03-5562426
809181
בשעות אחה"צ והערב

כתיבה במכונת שיטה עיוורת
תלמדו היטב ב־12 שעות
בבית־הספר למסחר
"רימון"
תל־אביב, דיזנגוף 85
טלפון: 281985

אזכרה והקמת מצבה
לבעלי, אבינו וסבנו היקר באדם
הרה"ח ר' נתנאל יוסף ניצקי ז"ל
ב"ר יעקב חנוך ז"ל
תתקיים ברצות ה' ביום שני, כ"ח לחודש תמוז תשמ"ו (4 אוגוסט 1986)
בשעה 5.30 אחה"צ, במקום מנוחתו בבית העלמין בנחלת יצחק.
מכריו ומוקיריו מתבקשים לחלוק כבוד לזכרו.
אוטובוס יעמוד לרשות הבאים, בשעה 4.45 אחה"צ, ליד "בית החסידים המרכזי", רח' דיזנגוף 222, תל־אביב.
המשפחה

"אמונה" אולפנת בנ"ע כפר־סבא
מרכז ישיבות בני עקיבא תל־אביב
אנו מתכבדים להזמינכם לטקס
חנוכת הספריה
ע"ש משה ורחל גרינברגר ז"ל
שיתקיים בע"ה ביום שני, כ"ח בתמוז (4.8.86).
הטקס יתקיים בשעה 18.30 באולפנת בני־עקיבא אמנה, רח' הל"ח 6, כפר־סבא.
בשעה 18.00 עליה לקברו בבית הקברות בכפר־סבא.

יקירתנו פנינה רוזנברג ז"ל
מזכירת סניף אמונה — הרצליה
החזירה נשמתה הטהורה לבוראה.
ליווינו אותה למנוחת עולמים ביום כ"ג תמוז תשמ"ו, בפתח־תקוה.
יושבים "שבעה" בבית אחותה, משפחה שכטר, פתח־תקוה, רוטשילד 123.
המשפחה המתאבלת

"אמונה" — תנועת האשה הדתית לאומית
מחלקת ארגון וחברות סניף אמונה בהרצליה
מתאבלות מרה על פטירת חברתנו היקרה
פנינה רוזנברג ז"ל
מזכירת סניפנו בהרצליה
ומשתתפות בצער המשפחה.
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
יושבים שבעה בבית משפחת שכטר, רח' רוטשילד 123, פתח־תקוה.

הסניף המחוזי של "תנובה" ירושלים
מספר הטלפון של משרדי המחוז הוא מעתה
(02) 551333
תודתנו לחברת "בזק" ירושלים ולחברת "תדיראן" על הסיוע בביצוע ההתקנה.

יו סי פקין
YO SI PEKING
מסעדה סינית גלאט כשר
לקראת תשעת הימים
הוספנו לשרות לקוחותינו
מנות דגים ומנות צמחוניות מיוחדות
* ירושלים: רח' שמעון בן שטח 5, טל' 02-226893
* תל־אביב: רח' אופנהיימר 13, טל' 03-421888

ליאורה עצמון ירושלים
יעקב ביר ירושלים
מאורשים
אור לכ"ד תמוז תשמ"ו

לידידנו הדגול והנעלה
המע"ש ר' ישראל נבון הי"ו
ורעיתו תחי'
ראש המועצה הדתית דימונה
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכד
יהי רצון שתזכו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה ולגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים
הרבנים הראשיים דימונה
המועצה הדתית ועובדיה
מזכיר המועצה

בית הכנסת וקהילה "שם לשמעון"
המכון ללימודי היהדות (מיסודו של מכון מאיר)
רח' ראשון־לציון 30, נתניה
לרב הקהילה וראש המכון
הרב יעקב גרוס שליט"א ורעיתו שתחיה
מיטב הברכות והאיחולים
לאירוסי הבת לאה שתחיה
יהי רצון שתזכו לרוות מהם רוב נחת
מברכים
חברי הקהילה
המתפללים והלומדים בשעורים

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
רח' הועד הלאומי 21 • ת"ד 16031 ירושלים
טלפון: 02-423131
מכרז
להפעלת מטבח ומסעדה
(לארוחות בוקר צהרים וערב)
לתלמידים ועובדים
בביה"ס הגבוה לטכנולוגיה
תוקף החוזה שייחתם יהיה לשלש שנים עם אפשרות להארכה.
פרטים ניתן לקבל בימים א', ג', ה' בין השעות 09.00—14.00.
מועמדים שומרי מצוות מוזמנים להגיש הצעות־הם עד ליום ראשון, י"ב מנחם־אב תשמ"ו (17 באוגוסט 1986).
אין ביה"ס מתחייב לקבל את ההצעה הזולה ביותר, או הצעה כלשהי.
הנהלת בית־הספר

חברי רשות הביקורת של התנועה שנבחרו בוועידה

מתבקשים להודיע למבקר התנועה (ת.ד. 22231, תל־אביב) את הפרטים האישיים, כדלהלן: 1) השם ושם המשפחה; 2) הכתובת למשלוח מכתבים, כולל מיקוד; 3) מספרי הטלפון בדירת המגורים ובמקום העבודה.

על המצפה

לא לשנות את שיטת הבחירות

הכנסת עסקה השבוע בהצעת חוק פרטית המכוונת לשינוי שיטת הבחירות — מבחירות ארציות לבחירות אזוריות. אמנם נוצר רוב רגיל בעד ההצעה, אך מכיוון שמדובר בחוק המחייב רוב של 61 חברי־כנסת, הרי שיש להניח כי הצעה זו ירדה מסדר־היום לתקופה ממושכת.

שינוי שיטת הבחירות לכנסת שנוי במחלוקת קשה. המתמשך מאז הבחירות הראשונות לפני כ־37 שנים. היזום הראשון לשינוי השיטה היה דוד בן־גוריון ז"ל. הוא נשא עיניו לשיטה הבריטית לפיה המדינה תחולק לאזורים כמספר חברי־הכנסת וכל איזור ואיזור ישלח את נציגו לבית־הנבחרים. בן־גוריון לא הצליח להביא לשינוי השיטה. הרוב דחה את ההצעות שהועלו בנדון, תוך הדגשה כי במדינת־ישראל בעלת אוכלוסין קטנה אין מקום לשיטת בחירות אזורית. אולם, נושא זה לא ירד מסדר־היום. מדי־פעם־בפעם מעסיקים את הכנסת בסוגיה זו.

מסתבר, ש„חסידי" השינוי אינם מוותרים על תוכניתם. הם מבטיחים להעסיק את הכנסת בנושא זה עם פתיחת מושב־החורף שלה כדי להביא לתיקון החוק הקיים לפיו דרוש רוב של 61 חברי־כנסת לשינוי השיטה ולהעמידו על רוב רגיל כמקובל במסגרת החקיקה הפרלמנטרית ובדרך זו לפרוץ את הדרך לשינוי השיטה — מבחירות ארציות לבחירות אזוריות.

כפי שציינו בהזדמנויות קודמות — המערכה לשינוי שיטת הבחירות ביסודה היא אנטי־דמוקרטית, הואיל וזו באה לשלול ייצוג בכנסת מהרשימות הקטנות. לא זו בלבד, אלא שינוי השיטה אף עלול להוריד עוד יותר את הרמה של בית־הנבחרים הישראלי ולהפוך אותו לזירת־התגוששויות בין קבוצות־לחץ שונות השול־טות בשולי החברה ואשר עלולות ליהפך לגורם מכריע והיה אם הבחירות ייערכו על־פי שיטה אזורית.

מדינת־ישראל זקוקה לפרלמנט יציב. דבר זה ניתן להשיג אך־ורק בשיטת הבחירות הקיימת המבטיחה ייצוג רחב למגוון של דעות ובעת־ובעונה־אחת גם מלכדת את בעלי הדעות השונות בתוך מסגרות פוליטיות אחראיות.

בדין, איפוא, שההצעות לשינוי שיטת הבחירות יורדו מסדר־יומה של הכנסת, מה גם שטובת הציבור אומרת, כי השיטה הקיימת עדיפה לדמוקרטיה הישראלית.

„קטיושות" ומפעיליהן

ושוב נפלו מספר קטיושות באצבע־הגליל. ושוב רק בדרך־נס לא היו נפגעים. נראה, שהמחבלים שמעבר לגבול החליטו להטריד את ישראל כפי שעשו זאת לפני מלחמת־לבנון. אמנם בשלב זה הירי טרם הגיע לממדים גדולים, כפי שזה היה בשנים־עברו, אולם, כדי לפגוע לא תמיד דרוש ירי מסיבי. גם ירויות בודדות בכוחן לפגוע ולגרום נזקים ברכוש ובנפש. ומכיוון שכך, אסור להתעלם מחידוש הירויות שמעבר לגבול. חובה לנקוט צעדים משמעותיים כדי לגדוע את הידיים המפעילות את הקטיו־שות מתחום לבנון.

צה"ל עושה את המוטל עליו בתחום זה. לאחרונה אף רשם הישגים במירדפים אחרי מחבלים. ברם, אין להסתפק בכך. דרושה פעולה כדי להחזיר את השקט באיזור על־מנת שצה"ל לא יצטרך להימצא במלחמה מתמדת עם המחבלים, ותושבי אצבע־הגליל לא ייאלצו מדי־פעם־בפעם לפקוד את המקלטים.

מובן, שאין זאת משימה קלה. מלחמה במחבלים המגיחים מן המסתור לא קלה היא, על־אחת־כמה־וכמה כשמדובר בשיגור קטיושות על־פי שיטה של „פגע־וברח" כאשר למעשה המפעיל אותה בורח למיסתור שלו עוד בטרם היא מופעלת.

לפי נתונים סטאטיסטיים של החודשים האחרונים נרשמו לפחות שבעה נסיונות־פיגוע לחודש באצבע־הגליל.

משגרי הקטיושות אינם נמנים עם הפת"ח בלבד המאוגד בתוך אש"ף, אלא גם עם ארגוני־מחבלים הקשורים בסוריה ובעוזי־דבורה. בכאן, שלא מדובר רק באש"ף אלא גם בפעילות־חבלנית הנתונה מתמיכה גלויה של ממשלת סוריה. גם התגובה אינה יכולה להישאר שיגרתית. דרושה פעולה מיוחדת הן כדי להכות במחבלים לסוגיהם, והן כדי להבהיר לשלטונות סוריה כי ישראל לא תוכל לשבת בחיבוק־ידיים אם הקטיושות יוסיפו לנחות באצבע־הגליל.

עד כה הקפידו הסורים שלא לפגוע בריכוזים ישראליים שמעבר לקו־הגבול. הם גם מקיימים את הסכם הפסקת־האש ברמת־הגולן ככתבו־וכלשונו.

החלטתם של הסורים להתיר את הרצועה בלבנון כדי לאפשר למחבלים שבחסותם לפגוע בישראל מעוררת לא רק תמיהה אלא גם סימני־שאלה כתן הכוונות של שליטי־דמשק כלפי ישראל. אחת השאלות היא: האין במעשים אלה משום איתותים כי סוריה החליטה להסתייע במחבלים כדי להטריד את ישראל ולהקצין את המצב במזרח־התיכון?

על ישראל להזהיר את דמשק שאם לא תדאג להפסקת הפעילות החבלנית — היא תצטרך להגיב בצורה תקיפה ביותר כדי להבטיח את שלומם ובטחונם של תושבי אצבע־הגליל.

„מלחמה פסיכולוגית" על טאבה

„המלחמה הפסיכולוגית" שהיינו עדים לה אתמול, בעת המדידות באיזור טאבה, כתוצאה מנסיונם של חברי המשלחת המצרית להציב סימון־גבול באיזור המריבה העיבה במקצת על הרוח הטובה שנוצרה עם פתיחת השיחות במלון דניאל בהרצליה. גם פגעה ברוח האופטימית שנוצרה בין המשלחות, כי הנה מתקרבים לחתימת הסכם על כתב־הבוררות.

יתירה מזה, הצורה שהמצרים עשו זאת מטילה ספק לגבי כוונותיהם הטובות. לפי הדיווחים חברי המשלחת המצרית הזדרזו ועלו עם שחר אל ראס־אל־נקב, בלא להמתין לשתי המשלחות האחרות — הישראלית והאמריקנית — כדי להציב את הסימון ובכך להוכיח, כביכול, את צידקת טיעוניהם לגבי טאבה כחלק מהטריטוריה המצרית.

עם זאת, אין ללמוד ממעשה זה כאילו שיחות־טאבה נכשלו. השיחות נמשכות — הפעם ב„רוח ספורטיבית".

השאלה היא האם יצליחו למצוא את הנוסחה הגואלת לגבי אותם הפריטים הבודדים שנותרו שנויים בוויכוח בין שתי המשלחות?

לכאורה מדובר בפריטים פחותי־ערך, אך דווקא אלה עשויים להכריע למי שייכת טאבה.

דומה, שישראל מצידה עשתה כל המחוות האפשריות כלפי המצרים כדי לסיים פרשה זו. עתה בא תורם של המצרים. בידיהם המפתח להצלחת השיחות.

נקווה כי המשלחת המצרית תעשה הכל כדי לאפשר את סיום הדיונים על טאבה ברוח טובה, בלא לחזור על התעלול הפסיכו־לוגי של קביעת עובדות בשטח. את ההכרעה בנדון יש להניח לבורר שייקבע על־פי־דעת שני הצדדים.

בוש נתקל בהתנגדות ירדנית עיקשת ליוזמת השלום שהביא

ייפגש היום עם המלך חוסיין בעקבה אולם העתונות הירדנית מבהירה שמשא ומתן ישיר עם ישראל לא יתקיים ● בוש מאמין: אחרי שאפגש עם חוסיין ייפתרו כל הבעיות... ● ארצות הברית תשקיע ביהודה ושומרון באמצעות ירדן 4.5 מיליון ד'

רבת עמון (עיר עי"צ). יורד מ־משיכה להיות את יהסתירי של נז'יני בוש להביאה אל שולחן ה־דיונים למשא ומתן ישיר עם ישראל. פקיד בכיר במשלחתו, ש־הדריך עתונאים אמר אתמול כי ארה"ב מודעת לקשיים שיש ל־ירדן בנושא זה.

ראש ממשלת ירדן, זייד א־רי־פעי נועד אתמול לשיחה של שעה ורבע עם בוש ובמהלכה חזר והד־גיש כי ארצו מעדיפה שיחות בח־סות בינלאומית.

מתקבל הרושם כי השיחות בר־בת עמון מהוות המשך לויכוח ש־החל עם הצעתו של בוש בעת בי־קורו בישראל. באותה הצעה אמר סגן הנשיא האמריקני ששיחות ישי־רות בין המלך חוסיין לבין ראש ממשלת ישראל שמעון פרס. יהוו את „הצעד ההגיוני הבא" במאמצים להשכין שלום במזה"ת.

★ רק נציגות פלשתינית

ההצעה נדחתה ע"י המלך חוסיין. השומר על דעתו כי הוא מוכן להי־פגש עם נציגים ישראליים רק ב־לוויית נציגות פלשתינית מתאימה. על עמדה זו חזר אתמול גם ראש הממשלה זייד א־ריפאי.

בוש, השוהה בירדן בשלב השני של סיורו הנוכחי במזה"ת, אשר כי סיורו יפקד גם במצרים, עומד להי־פגש היום עם המלך חוסיין בעקבה ואז תהיה לו הזדמנות להציג בפניו את עמדתו.

בינתיים הופיעו אתמול דברי בי־קורת בעתונות הירדנית על סגן ה־נשיא האמריקני.

העתון „ג'ורדן טיימס" המופיע ב־אנגלית כותב, כי מן הראוי שוושי־נגטון תחדל להשתעשע ברעיון של שיחות ישירות בין מדינה ערבית זו או אחרת לבין ישראל.

העתון „אל־ראי", אחד מגדולי ה־עתונים הערבים בירדן, כותב כי „מ"מ ישיר אינו אלא מחבנות ר־אין בו כדי להוליך לפתרון הב־עיה".

★ אם רק ניפגש...

בוש אמר, כי חילוקי הדעות בנ־קודה הזאת אינם מבשרים בהכרח אווירה שלילית במהלך שיחותיו ה־צפויות עם המלך חוסיין. „יש לי מערכת יחסים חמה מאד עמו, הקיי־מת שנים רבות מאד. לכן, אם יש לו בעיות כלשהן מסוג זה, הריני בטוח שהן לא יוסיפו לעמוד בעינן לאחר שתהיה לי ההזדמנות להיפגש עמו", אמר בוש בתשובה לשאלה.

קרוב לוודאי כי שיחות בוש־חו־סיין יתמקדו במאמציה של ירדן ל־מצוא נציגים פלשתיניים מתונים שיצטרפו לנציגים ירדניים לשיחות עם ישראל.

★ הנקודה המרכזית של פרס

לדברי פקידים ישראליים סבור פ־רס כי נושא זה חייב לתפוס מקום חשוב בסדר היום המזרח תיכוני. הפקידים רמזו, כי השקפה זו היתה נקודה מרכזית בשדר של פרס, ש־נמסר למר בוש לשם העברה למלך חוסיין.

„השאלה היא איך יתקיימו השי־חות הירדניות־ישראליות ומי ילווה את המלך בשיחות אלה", אמר בוש במסיבת עתונאים, התבטאות המר־מזת שלדעתו אין סיכויים רבים ל־שיחות פנים אל פנים בזמן הקרוב.

אתמול נועד בוש לשיחה נפרדת עם יורש העצר הירדני הנסיך חסן, ודן עמו במאמציה של ירדן לשפר את הרווחה הכלכלית של הפלשתי־נים החיים תחת המשטר הישראלי ביהודה ושומרון וברצועת עזה.

פקיד אמריקני אמר, כי ממשל רייי־גן מתכוון לבקש מן הקונגרס לאשר העברה של 4.5 מיליון דולרים בלתי מנוצלים מתוכניות סיוע אמריקניות אחרות, לתוכנית חומש לפיתוח הגדה המערבית. הנתמכת ע"י המלך חו־סיין.

לפי תוכנית זו מבקש המלך להק־ציב לפיתוח הגדה 1.3 מיליארד דו־לר תוך חמש שנים, היינו כ־260 מיליון דולר לשנה.

ישראל תשלח רופאים לסיוע לליבריה

מונרוביה, (עי"צ) — ממשלת ישראל החליטה לשלוח רופאים לליבריה — נודע ממקור רשמי במונרוביה.

המקור מסר, כי שגריר ישראל במונרוביה, אריה איבצן, הודיע על ההחלטה זו בעת ביקור נימוסין ש־ערך אצל נשיא ועדת החוץ של האספה הלאומית הליברית, סמואל סמית.

השגריר הישראלי הודיע כמו כן, כי ממשלתו תעניק מלגות לרופ־אים ליבריים, כדי להשתלם בבית החולים האוניברסיטאי „הדסה" ב־ירושלים.

אשתקד העניקה ממשלת ישראל 25 מלגות לסטודנטים ליבריים.

השגריר הוסיף, כי ישראל מ־עוניינת גם להשקיע בליבריה.

שתי המדינות חידשו את היח־סים הדיפלומטיים ביניהן באוגוסט 1983, 10 שנים לאחר שכמעט כל ארצות אפריקה ניתקו את יחסיהן הדיפלומטיים עם ישראל.

הפגינו בנתניה נגד הקמת ישיבה בשכונתם

כ־120 מתושבי רחוב ה־שבעה בנתניה הפגינו במחאה נגד הכוונה להקים במקום ישיבה.

כתבת עתיים מוסרת, כי ה־תושבים טענו כי הקמת ישיבה כזו תפגע באיכות חייהם „ותו־ריד מערך דירותיהן ברחוב ה־יפה והיוקרתי בעיר".

יצויין, כי בעבר הגישו תוש־בי הרחוב עתירה לבג"צ בעניין זה, אך בג"צ דחה את עתירתם ואישר את הקמת הישיבה.

עיריית נתניה מסרה, כי במ־קום יוקם מרכז קהילתי תורני ובית כנסת, אך התכנית טעונה עדיין אישור פורמלי של מועצת העיר.

ברגע האחרון: כוח צה"ל השמיד מחבלים בדרכם לבצע פיגועים

כוח של חיילי צה"ל השמיד אמש מכונית „מרצדס" שנשאה מחבלים שהיתה בדרכה לבצע פיגועים.

חיילי צה"ל פגעו ברכב מצפון ל־כפר סייבה. יוניפי"ל טוען שהיו ברכב 3 מחבלים.

4 מחיילי צה"ל נפצעו בתקרית אחרת כאשר סיור עלה על מט־ען צד בקרבת ג'זין.

נלכד חשוד בהתפרצויות לבתי כנסת

תושב תל־אביב בן 27 חשוד בסדרת פריצות לבתי כנסת ב־איזור פתח תקווה ובגניבת כסף מקופות הצדקה.

הצעיר נתפס על חם לפני שבוע כשהוא מרוקן קופות צדקה בבית הכנסת „עין גנים" בפתח תקווה.

במהלך חקירתו הודה לדברי ה־משטרה, בשבעה מקרים נוספים של התפרצויות לבתי כנסת באיזור פתח תקווה. הוא נהג לנפץ את חלונות בית הכנסת ולגנוב את תכולת קו־פות הצדקה. החשוד היה בעבר ב־טיפול בבית חולים לחולי נפש.

המשטרה: לא זוייפו רישומי „הקופסה השחורה" באסון הבונים

רישומי „הקופסה השחורה" של קטר הרכבת שהיה מעורב ב־תאונה בצומת הבונים לא זוייפו — כך מתברר מחקירת היחידה לחקירת פשעים חמורים במשט־רה.

בהודעה מטעם המשטרה, שנמ־סרה אתמול, נאמר, כי הבדיקות של ניר הרשמים, הכלול בתוך המכונה „הקופסה השחורה" — של קטר הרכבת העלו שהסימנים הנוספים שנמצאו על ניר התרשים, מקורם ב־פגיעה שבהסח הדעת.

יצויין, כי הפסים המקוריים נוצ־רים ע"י מחט. המעבירה גלי חום על פני התרשים וכך נוצרים פסים דקיקים הנתונים לבדיקה בעזרת מי־קרוסקופ.

משפחת הנהגת שנספתה באסון טוענת כי נעשה לה „רצח אופי", על פי כמה עדויות, קטר הרכבת לא האט ולא הבהיק באוטובוס ש„נת־קע" על מסילת הברזל.

נלכדו רוגמי אוטובוס בשכם ומקימי מחסומים ליד יריחו

רוגמי אבנים על אוטובוס „אי־גד" באיזור שכם ומקימי מחסו־מי אבנים מצפון ליריחו נעצרו ביהודה ושומרון. שלושה מן ה־עצורים נלכדו באיזור שכם ו־ארבעה באיזור יריחו.

קו אוטובוס 81 של קואופרטיב „אגד" נרגם באבנים ליד מחנה הפליטים עסכר, הסמוך לשכם. שו־טרי משמר הגבול, שליוו את ה־אוטובוס בג'יפ סיור, קפצו מכלי רכבם והחלו דולקים אחר מיידי האבנים. הם לכדו שנים ממיידי האבנים, עצרו אותם והכניסו או־תם לג'יפ הסיור. השיירה המשי־כה בדרכה.

כאשר עבר האוטובוס באיזור ש־כב, יידו עליו אבנים קבוצה של צעירים. גם הפעם עצרו אנשי מש־מר הגבול והחלו רודפים אחר מ־שליכי האבנים. הם הצליחו ללכוד אחד מהצעירים ואף הוא נעצר. ל־אחר מכן, המשיך האוטובוס ליע־דו, ללא הפרעות נוספות.

באותה שעה באיזור פוצאל ליד קיבוץ ייטב, מצפון ליריחו, נל־כדו על ידי סיור צה"ל 4 מתושבי האיזור, שעה שהקימו מחסום אב־נים על ציר התנועה הראשי. שני תושבים מקומיים נתפסו סמוך ל־מחסום שהקימו ושני אחרים נלכ־דו לאחר מירדף. הם נעצרו ונל־קחו לחקירה.

מיראז'ים לירדן

העתון הצרפתי „לה־פואן" מסר כי שר ההגנה הצרפתי דן במהלך ביקורו בירדן בעניין מכירת מטוסי קרב לירדן. העיסקה כוללת אספקת מטוסי „מיראז'־2000", שירדן הח־ליטה לרכוש מצרפת. מספר המטו־סים נע בין 26 ל־28.

מחסומים בכניסה לביר זית

כוחות הבטחון מנעו אתמול כניסת צעירים שאינם סטודנטים למיכללת ביר־זית בראמאללה, מ־חשש להפרות סדר.

לאנשי הבטחון היה חשש כי צ־פוי להערך במקום כינוס של גור־מים לאומנים שינסו להתסיס את התלמידים נגד המלך חוסיין.

כאמור, הוקמו במקום מחסומים והכניסה הותרה רק לסטודנטים ו־לא נודע על תקריות.

9 מחברי „הכושים העבריים" הורשעו בשיקגו בעבירות מירמה וזיופים

וושינגטון (עי"צ) — 9 מחברי כת „הכושים העבריים" בשיקגו הואשמו בפני בית משפט פדרלי בוושינגטון בניהול רשת בינ־לאומית של סחר בכרטיסי טיסה גנובים וקניית סחורות במאות אלפי דולרים בעזרת כרטיסי אש־ראי מזוייפים.

אחד הנאשמים הוא ראש הכת בשיקגו, וורן בראון, הנושא את הכינוי „הנסיך עזיאל".

בתום משפט שנמשך 89 יום — המשפט הארוך ביותר בתולדותיו של בית משפט זה — הורשעו 9 הנאשמים בדין. העונש המכסימלי שאפשר להטיל עליהם על פי הס־עיפים שבהם הורשעו הוא — מאסר 20 שנה וקנס בסך רבע מיליון דולר.

ממקורות התביעה הכללית נמסר, כי הכנופיה הצליחו למכור כרטיסי טיסה גנובים בסכום של 10 מיליון דולר, עד אשר נעצרו ביולי 1985. הכרטיסים נמכרו בעיקר לאנשי עס־קים וסטודנטים.

אלוף עמוס ירון — נספח צה"ל בארה"ב

אלוף עמוס ירון יתמנה היום לנספח צה"ל בארה"ב ובקנדה במקום האלוף אורי שמחוני, ה־עומד לסיים את שירותו הפעיל בצה"ל.

אלוף עמוס ירון התגייס לצה"ל ב־1957, במסגרת גרעין נח"ל. מילא תפקידי פיקוד בצנחנים, הדריך ב־ביתהספר לקצינים ועבר קורס פקו־ד־ בארה"ב.

במלחמת־ששת־הימים היה קצין אג"ם בחטיבת צנחנים שלחמה ב־ירושלים, סיים את פו"ם; כיהן כמג"ד וכסמח"ט והיה חניך פו"ם של „המרינס" בארה"ב. במלחמת יום־הכיפורים היה סמח"ט הצנח־נים, אח"כ שימש כמפקד חטיבת צנחנים במילואים, ואח"כ מח"ט צנחנים בסדיר, מפקד אוגדה, מנהל המכללה לבטחון לאומי והתוג ל־היסטוריה באוניברסיטת ת"א.

ב־1980 נתמנה לראש מחלקת מב־צעים במטה הכללי, אח"כ היה קצין חי"ר וצנחנים ראשי. במבצע של"ג היה מפקד כוחות צה"ל בביירות ב־83, לאחר שהתקיימה תקופת „הקטאתי" בעקבות דו"ח ועדת ה־חקירה לסברה ושתילה מונה לראש אכ"א והגיע לדרגת אלוף.

נשוי ואב לבן ובת.

תת אלוף דוד אגמון יתמנה היום למפקד יחידת הקישור ללבנון במ־קום האלוף של ששילה. תת אגמון נולד בקבוצות ועלה ארצה ב־48. היא בעל תואר ראשון בהסטוריה, שירת בחיל שריון בסיירת „אגוז", מנהל בצנחנים, מפקד ככיש לבי־כייס, מפקד אוגדה, בוגר פו"ם „ארוך" ובוגר המכללה הגבוהה למלחמה ב־צרפת. נשוי ואב ל־3 בנות.

הקצין שהבריח סמים יישב בכלא ויורד לדרגת טוראי

סגן שמואל ברזיק שהורשע בהברחה 50 ק"ג חשיש לישראל בשיתוף עם סא"ל דוד לוידה, נידון בבית הדין הצבאי המחו־זי במטכ"ל למאסר 3 וחצי ש־נים בפועל ולהורדה לדרגת טו־ראי.

ברזיק הודה לפני כשבועיים ב־עבירה שיוחסה לו, בעקבות עסקת טיעון שערך סניגורו עו"ד חיים משגב עם התביעה ובמהלכה נמח־קו סעיפי אישום נוספים נגדו ה־קשורים בהברחת סמים.

עו"ד ד"ר משגב אמר בבית ה־דין, כי יש להקל בדינו של הק־צין, כיוון שהיה חייל מצטיין וה־אירוע שבו הסתבך נגרם בשל מ־צוקה נפשית.

לדברי עו"ד משגב נקלע ברזיק למצוקה זו בשל תקרית אש בלבנון שבה נהרג קצין בכיר, מידידיו של ברזיק. עו"ד גילה הסניגור כי ברזיק נמנה עם מקימי כוח צה"ל.

נסתיימו הטיעונים בבג"ץ בעניין תרזה אנגלביץ

בבג"ץ פייס אתמול את הדיו־נים המשפטיים בעתירת „חברה קדישא", שביקשה מבג"ץ להורות למנכ"ל משרד הבריאות להוציא את גופתה של תרזה אנגלביץ מקבורה. עתה עם סיום הטיעו־נים בבג"ץ, יפנו השופטים לכ־תיבת הכרעת הדין.

בדיון המשפטי אמר בא כח ה־מדינה עו"ד רנסו יאראק, כי בכל מקרה שמשפחה תמשיך להתנגד ל־הוצאת הגופה מקבורה, יקבל מנ־כ"ל משרד הבריאות את עמדת ה־משפחה ולא יפעיל את סמכותו ל־הורות על הוצאת הגופה מקבורה.

בא כוחה של חברה קדישא אמר: „למשפחה אין מונופול לגבי כבוד המת. מדובר בכבודם של יהודים הקבורים לצידה של הנבחה, ויהו־דים שביקשו להיקבר על פי ההל־כה".

תושב נחלת יהודה מואשם ב־ביום פריצה לדירתו כדי לזכות בדמי ביטוח — נטען בכתב אי־שום שהוגש לבית המשפט ב־רחובות.

עבריין, שניסה לפרוץ אתמול את מחסום ארז בצפון רצועת עזה במכונית גנובה — נורה ונפצע ואושפז בבית החולים ברזי־לי באשקלון.

התאומות איפראן־טאבה

בקצה העט
מאת צב

איפראן

יש מידה מרובה של הצדק כנות בהערכת פגישתו של ראש הממשלה עם מלך מרוקו: פרס לא השיג דבר, חזר כלעומת שבא, לא יצא מזה כלום וכדומה אמירות של מומחים לכל דבר. הם שוכחים — הייתי אומר, מתעלמים — ממצבו המיוחד של האורח במרוקו שלא יכול היה להבטיח דבר שהוא יותר מהקונסנסוס הקואליציוני (כלומר, שום דבר) וממילא לא היתה למלך מרוקו שום סיבה לגמור איתו עיסקה כלשהי. מהצד האחר עד כמה שפורסם, היה ראש הממשלה שותף פאסיבי בלבד לאי־אלה התבטאויות רבות מש־מעות מפיו של המלך, דהיינו: הערבים היו צריכים להכיר בישראל ב־1965 ושהחלטות פס אינן אוסרות על הערבים לקיים הידברות עם יש־ראל. נדמה לי שאין זה מעט למי שבאמת ובתמים רוצה בהידברות כזאת.

ההסכם עם מצ־רים בזמנו היווה אגוז קל יותר ל־פיצוח. הערבים ידעו — והוכח אף הובטח להם קודם — ברוחות, שעם חתימת ה־הסכם יזכו בנתח רציני מאד של כל סיני וכל מה שנכבש מידי המצרים ב־1967. לישראל לא היתה כוונה להחזיק לנצח חבל כבוש זה, אלא לצורכי החזרה במחיר לשלום (אמנם, היו שטענו כי חבל ימית אינו טריטוריה מצרית). כלומר: ישראל לא ויתרה כשלה ואף קיבלה בתמורה, שלום — ולו גם לא שלום כמקובל בין ארצות ידידותיות, אך טוב ממלחמה — והרי זו, לכאורה, עיסקה הוגנת פחות או יותר.

שונים הדברים ביחס לסוריה, ירדן והקרויים „פלשתינים".

הגולן, שומרון, יהודה, חבל עזה — הם חלק מאדמת המולדת. בינתיים הוקמו בכל החבלים ה־אלה יישובים פורחים למכביר (כן ירבו). הם חשו־בים ביותר להגנה על מדינתנו הקטנה. ירושלים היא בירתנו הנצחית ונדמה שיש הסכמה מקיר אל קיר (למעט הקומוניסטים והרשימה הערבית ב־כנסת) שישראל תישאר בירתנו ומרכז החיים ה־יהודיים בעולם. בניגוד לסיטואציה הישראלית־מצרית — גם ישראל וגם הערבים טוענים שענת „כולה שלי" ולכן הפתרון קשה וגם רחוק.

הרי אין להעלות על הדעת שהערבים יוותרו אפילו על אחד מהחבלים ובוודאי לא יכול לקבלת כדבר הזה מיד כאשר חסן מזמין אליו את ראש הממשלה הישראלית. ניתן לשער שהמלך ידע מראש את תגובתו הצפוייה של מר פרס. אף על פי כן היה צפוי שיגיד לאורחו: אם כן — לך לשלום. אגב, הפירוש של מומחים לערבים טוענים שאין מלים אלה מבקשות גירוש או עלבון אלא פשוט: אין לנו על מה לדבר. אם המלך חסן התכוון לפתו את דרישות הערבים, אפילו בביזון של תכנית רייגן מלפני שלוש שנים — לא היה יכול לעשות כן כבר בפגישה ה־ראשונה, בניגוד להחלטות פס, שחזרו גם הצעה זו.

מר פרס הבטיח שיהיו עוד פגישות ושנפתח אפיק חדש להידברות. תגובות מצרים וירדן הביעו גישה חיובית לפגישה זו. אולי פריצת החרם הערבי על ידי המלך — תאפשר ותסייע לשני שכנינו הגו־ל להתקרב אלינו יותר ולצעוד לקראתנו צעד קדימה.

טאבה

סכסוך טאבה לא היה אלא גשש־דאמה, כלומר סכסוך מלאכותי שמצרים ניצלה אותו, כדי לעכב את הנרמול עם ישראל. טאבה נתנה למצרים את האליבי כלפי ארצות ערב שהיא רוצה לזכות ב־אהדתן ואת „התירוץ" שלא להחזיר את השגריר ולא לחמם את השלום הקר.

האם זה מקרה שסמוך מאד אחרי הפגישה באיי־פראן — אובחנת תזוזה מצרית בעניין טאבה וחוד־שו הדיבורים על פגישת מובארק־פרס, שגם אותה מעכב כביכול סכסוך טאבה? לא, אין זה מקרה: כניסת חסן למעגל ההידברות עם ישראל, הוציאה את מצרים מבודדות שהיתה שרויה בה, מאז הסכם השלום. שלובת זרוע עם המדינה הערבית השנייה בגודלה יקל עתה על מצרים להפיק יותר ממה שהפיקה עד עכשיו.

בשעה ששורות אלה נכתבות נדמה שבדרך פרדוקסלית שבר חסן המלך את הקיפאון ביחסי ישראל—מצרים. אולם עד יום ששי, היום, יכול לא לקרות מה שישראל רוצה, כיוון שבמזרח ה־תיכון — הכל אפשרי. ומה גם שהרכב חבר הבור־רים יכול להמשך — אם המצרים ירצו— עוד הרבה חדשים טובים. וכל זאת, אחרי ויתורים מפ־ליגים של ישראל בניסוח שטר הבוררות — ויתורים העלולים לגרום לישראל להפסיד בבוררות עצמה.

מתקרבת שעת אמת?

אם אמנם תתרחב הפרצה בחומת הקשיחות ה־ערבית — ייתכן שאנו מתקרבים לשעה של אמת. סימנים של התפכחות בעולם הערבי, נכונותם ל־ויתורים ונטישת החלום של מדינה פלשתינאית חורשת מזימות — לא יניחו לישראל להחזיק בעמדת ה„לאו" שלה. תכנית רייגן, כאמור לעיל, לא מתה והתעלמות ממנה ולהתייחסות אליה — יבודדו אותנו מקהל האוהדים והידידים בעולם.

קשה לראות סיכוי שהקואליציה הקיימת תצליח להגיע לאיזה קונסנסוס מדיני נוכח התפתחויות אפשריות צפויות. אם אמנם הללו יתרחשו — יקרבונו גם להכרעות מדיניות על ידי הציבור מ־לו, דהיינו: בחירות כלליות לכנסת ה־12.

האם מסיבה זו מר פרס, כה שקט עם התקרבות מועד הרוטציה?

תרגיל לא מכובד

אני חושש שדברי הבאים לא יהיו לטעמם של חלק מקוראי טור זה אך אני בטוח שקוראים אחרים יסכימו אתי, במיוחד הנני בטוח שהרב ב' ש' סלו־מון שליט"א, הרב הראשי לפתח־תקוה, יסכים אתי.

אני מכיר את כבוד הרב כתלמיד חכם, צדיק ועניו ומאבקו הבלתי נלאה למען השבת נובע מ־מעיין טהור. הוא מודע לתוצאות האישיות ה־כרוכות בהשתתפות בהפגנה ללא רשות המשטרה ומחיר „העונש" קל מאד בעיניו לעומת המטרה הנעלה. לפיכך תרגיל לא מכובד להעניק לו מעמד של דיין כדי להיפטר מעונש שאינו נחשב בעיניו כלל. לא יישר בעיניו.

להרב סלומון לא קשה להשיג מעמד של דיין מאחר שהוא תלמיד חכם גדול ויהיה זה לכבוד מעמד הדיינים אם הוא יצטרף לחבר זה של שו־פטים אך הדבר אינו צריך להיעשות בצורות ובנסי־בות שעושות את הרושם שהרב מחפש שם מפלט מעונש כלשהו — אף שהעונש אינו מוצדק כלל.

זאת ועוד: חוששני שהענקת תעודת דיינות להרב סלומון, תכביד עליו את המאבק שהוא וה־חברים מנהלים נגד קולנוע „היכל". מעמד הדיינים מטיל ריחיים על צווארו של אדם המתכוון לנהל מאבק תקיף, לא תמיד בדרכים בלתי צודקות אך לעתים בלתי מקובלות על חוקי המדינה ורשויותיה.

התחשבות במעמדו של נאשם (במרכאות או ללא מרכאות) ובמהות העבירה (בכ"ל), הוא עניין לשו־פט. המאבק למען קדושת השבת הוא בבחינת מא־בק תוך התנהגות, והרי לא מדובר במעשי אלימות אלא בהתנהגות פאסיביות כשהמשטרה היתה חיי־בת לכתחילה שלא למנוע מתן רשיון להפגנה. אי־לו עשתה כן לא היו מגיעים לכלל ה„עבירה" ה־זאת.

יוזמה טובה אבל...

השבוע נתפרסם ב„הצופה" שעו"ד פנחס מעוז פנה לרשות השידור בבקשה שיחדלו להשתמש ב־מונח „דתיים" בקשר „להתפרעויות והפגנות הנע־רכות על רקע של חילולי שבת וכו'". לדעתו של עו"ד מעוז „מדובר בפעולות של מיעוט קנאי קיצו־ני שאינו מכיר כלל במדינה ובחוקיה ועוין אף את שאר חלקי הציבור הדתי. „הדתיים" רובם ב־כולם סולדים מן התופעות הנ"ל". אי לזאת ביקש שבשידורים יוגדרו אותם החוגים הקיצוניים במונח אחר.

פורום ההודעות של רשות השידור נענה לפנייה ה־חליט להשתמש במונח „חרדים" או „חרדים קי־צוניים".

לצערי, איני יכול להסכים להבחנה שבין „דתיים" ל„חרדים". ההבחנה בין שני השמות אין לה כל בסיס במסורת ושום יהודי החרד לדבר ה' לא יסכים שהשם המסורתי יוחד רק ליהודים דתיים הקרויים „קיצוניים". לכן, נראה לי שכך פורום ההודעות של רשות השידור כסוגל. מתוך בדוות, לאמץ לו הבחנה כזאת אשר מר מעוז לא ביקש אותה. הוא הציע להחליף את המונח דתיים — במונח מתאים או מגדיר מתאים. הכינוי „חרדי" אמנם מקובל בפי העם לקיצוניים, אך זה צעדי טומן בתוכו עלבון ולעג על יהודים דתיים „סתם" ולכן אין ההבחנה מקובלת עלי.

לסבל המיותר - אין כפרה

באחרונה אנו שומעים על נסיונות וחיפושי דרכים להקל על באי המרפאות של קופת־חולים הכללית. ב„קול ישראל" סופר על יוזמה מסוי־מת בחיפה שפרטיה ופשרה לא נמסרו ולכן קשה להעריך אותה. בתי מרקחת בתל־אביב נמנים להק־ל על הפרוצדורה של קבלת תרופות חדשות. חוזר מס' 21/86 (מיום 16.7.86) של מרכז קופת חו־לים (האגף לארגון ולמינהל), פרסם הוראה להנה־לות מרחבים, מחוזות וסניפי קופת־חולים ובה נא־מר: „על מנת להקל על חברים מקדימים הבאים למרפאה בשעות הבוקר או אחרי הצהריים ה־מוקדמות, באותן המרפאות בהם קיימים ריכוזי אוכלוסיה קשישה, יש לעשות סידורים לפתיחת אולם ההמתנה במרפאה בשעה 6.30 בבוקר ו־בשעה 15.00 בימי עבודה מפוצלת. במרפאות בהן לא ניתן הדבר — יש להתקין סככות עם ספסלים להמתנה".

אשר להוראה זו, לא אוכל להימנע מלציין שפתיחה מוקדמת כביל של המרפאות, היתה אחת מבין עוד תריסר דרישות להקלת ההמתנה והטי־פול במרפאות, שאני נאבק עליהן כארבע שנים. לא היתה דלת בהנהלה המרכזית ובמחוז תל־אביב שלא דפקתי עליה שיאפשרו לחברים מבוגרים להיכנס פנימה ולתפוס מחסה מהחום או מה־קור. אף פרסמתי על חלק מהדרישות בעתונות ה־כללית (בעיקר ב„מעריב") אך ראשי קופת חולים יכנוני בתואר של משמיץ קופת־חולים. להעדר ה־התחשבות עם נוחיות החברים לא היתה שום סיבה כספית.

כאמור, עם קצת מחשבה ודאגה לנוחות ה־חברים המבוגרים, ניתן להכניס שינויים ארגוניים (ושוב: בלי הוצאות נוספות) לרווחתם. הכל יוד־עים שהמרפאה אינה מוגנת בילוך ואין צורך להו־סיף למכאובי החבר, או בני משפחתו, סבל נוסף. מרכז קופת־חולים חייב לבקש סליחת החברים, אשר בשל אטימות או רשלנות, או שתיהן יחד — הדבר, או הדברים, לא תוקנו בזמנו.

עם חתימת ההסכם שבין קופת־חולים למדי־נה, יש תקווה לייצוב המצב הכספי, אם גם לא להבראתו. מהראוי שראשי המוסד יתמסרו עתה לבעיית „הבטן הרכה" של המוסד הזה. צריך להק־ים מיד ועדה שתחפש פתרון לסבל המיותר של החברים במרפאה, ולחיסול הסרבול של הליכים שונים בתחום זה.

לא רק בזכות של המסים שהחבר משלם, אלא בעיקר בגלל יופי הצורה ההדדית הטמונה במוסד זה שאין דוגמתו בעולם; ובגלל כבוד האדם שהכל חייבים בו, הגיע עתה הזמן לנער את האבק והת־קלות אשר נדבקו למרפאות במשך שנים רבות. אין ספק שאותם הליקויים שבסדרי העבודה בבית־את גרמו הגורמים לאי הצטרפות לקופת־חולים הכללית של אזרחים רבים שהיו רוצים בכך, אך הם נמצאים אצל קופות חולים אחרות.

הרמטכ"ל: סוריה בלבנון

(סוף מעמוד ראשון)

לזו אמר כי בקרוב תקבל סוריה בשוליים. לגבי פעילות המחבלים אמר כי יש כיום יותר חוליות מח־בלים הפועלות מתוך ישראל ויש להניח שיש התארגנות מקומית של מחבלים. לפי התחזית יגבר היקף ה־פעילות נגד ישראל גם בתוך ישר־אל. בארץ יש יותר רגיעה ברצועת עזה מאשר במקומות אחרים. גם בגבול ירדן שקט וסגירת משרדי אש"ף בירדן לא תקטין את היקף פעילות המחבלים. הביע דעתו.

בדברו על הקיצוצים בתקציב, אמר כי אלו הביאו לכך שתוכנית העבודה של צה"ל צומצמה.

בהתייחסו לתנאי השירות של חיי־לי צבא הקבע אמר כי אלה היו קשים כדי ולכן עשו תיקון בנושא אחד והקצבת הדלק לקצינים גדלה. הקלה אחרת לקציני צבא הקבע היא אפשרות ללימודים אקדמאיים. ב־מספר גדול יותר של חיילים כאשר עד כה. גם כי שלא ירצה להמשיך לשרת יאפשר לו הצבא לימודים אק־דמאיים. עדיפות תנתן לקצינים טכנולוגיים.

כמו כן יקודם נושא לימוד הער־בית בבתי הספר.

הפוגה בהפגנות

(סוף מעמוד ראשון)

קופה מכוריצה. רבני העיר החליטו להענות לפנייתו של רב־ניצב קר־אוס ולהימנע במשך כמה שבועות מהפגנות ליד קולנוע „היכל", ובמק־ום להשיג את המטרה בדרכים אח־רות. בפגישה נכח גם הח"כ מיכאל איתן.

רבני פתח־תקוה הביעו את תק־וותם כי בקרוב יוסב הסדר.

הרב הראשי לפתח־תקוה הרב ברוך שמעון סלומון ביקש לציין כי עד ההסדר יוסיפו לקיים עצרות תפ־לה בבתי הכנסת בלילות שבת.

הרב הבהיר לקציני המשטרה ש־הציבור הדתי בעיר ביטא עצמו ב־„ביטוי־עצמות" נוכח הפרובוקציות ש־יפיתו מבקשים השיבריים „לשבור להתדייק את העצמות".

את המטה הטובייטי „ביגיפב" ה־

הבדואים שהצטרפו לפת"ח

(סוף מעמוד ראשון)

משפטם יתקיים רק בחודש ספ־טמבר.

בכתב האישום נאמר, שאיברהים אבו־אחסן גוייס ל„פתח" בתורכיה ב־1982 וקיים קשר עם נציג „פתח" באיטליה. הוא פעל לגיוס יתר חברי החוליה, קיבל אימון צבאי בתורכיה ולאחר מכן בלבנון. ב־1982 יצר עצמה מאולתרת מצינור.

סולימן אבו־ג'עפר חשוד גם הוא בקיום קשר עם איש „פתח" באי־טליה. הוא קיבל את האימון הצבאי שלו ע"י אנשי ה„פתח" במצרים.

חליל חאסן דיאדנה, בן 32, נאשם באיתן העבירות אך בצפוי מתנהל בנפרד.

לפי כתב האישום, חיפשו הנאש־מים גם אקדח שהיה אמור להימצא במיסתור ליד הקיבוץ הדתי בית־ריבון, כדי להשתמש בו לפגיעה באנשי כוחות הביטחון הישראלים, אך לא הצליחו לגלות את הנשק.

סערת הרגשות, שניכרה בקרב תושבי רהט בשלושת השבועות הא־חרונים, מאז מעצרם של הארבעה, התפרצה אתמול עם פירסום הידיעה. העיירה הבדואית הגדולה בעולם של יותר משש אלפים תושבים, נערת על כך שדוקא מקרב ציבור נאמן למדינה, שהודיע ויהבי ליח־מים מפארים בשורות צה"ל, יצאו מחבלים שהתכוונו לרצוח בדואים הנאמנים למדינה.

אחד מהם, עטווה אבו ענזה, פוטר לאחרונה ממשרתו כמורה בבית ה־ספר התיכון בעיירה לפני שנתיים פוטר מניהול בית ספר יסודי בה. אחר, חליל זיאדנה, מונה במקומו לניהול בית הספר. אחר, יוסף אבו ג'עפר, הוא סטודנט לרפואה, שנעצר מיד עם שובו לחופשת מלימודיו באיטליה. יונס אבו אל יוסן, הוא סוכן של חברת „סופרגז".

מעצרו של עטווה אבו ענזה לא הפתיע כאחד את תושבי רהט. לפני שנתיים הוא פוטר מתפקידו כמנהל בית הספר. ומפקח מחוז דרום ב־משרד החינוך נימק את פיטוריו ב„אי התאמה פדגוגית". אבו־ענזה כיהן באותה עת כמזכיר „הרשימה המתקדמת" בעיירה.

כמנהל בית ספר, הדפיס אבו ענזה לפני שנתיים תעודות לתלמידים במקום שישתמש בתעודות שהודפסו על ידי משרד החינוך. התעודות ה־מודפסות לא נשאו את סמל המדינה והמנהל נימק את מעשהו בכך שהוא מייצג את בית הספר ולא את מדינת ישראל.

ההפתעה הגדולה ביותר לתושבי רהט היתה במעצרו של חליל זיאדנה. הוא היה ידוע בעיירה כבעל איש־ קטס וכאדם שהתרחק מפעילות פו־ליטית.

פרס ליונים במפלגתו

(סוף מעמוד ראשון)

בוזת בקרב דעת הקהל אם תשנה את עמדותיה המדיניות.

כאמור היה זה רק המהלך של דיון וגם כמה מן היונים כמו שבח וייס וחיים צדוק תמכו בעמדותיו של ש־מעון פרס.

פרס שהגיב על הצעתו של ח"כ רמון אמר: „עלינו להבחין בין ה־גדרה עצמית לבין הגדרה ש־פירושה מדינה פלשתינאית נוספת בין הים והירדן".

הוא הוסיף, כי ירדן מתנגדת ל־מדינה פלשתינאית; מצרים אינה מ־זכירה זאת; ישראל מתנגדת. אם כן; מדוע יש להעלות עניין זה דווקא אצלנו..."

ראש הממשלה הדגיש, כי יש ל־השקיע כל המאמצים ליצור מצב של הידברות בלא תנאים מוקדמים.

בכלל דבריו של ראש הממשלה כי שמעה ביקורת גם על השר עזר וייצ־מן שאמר בראיון ל„מעריב" שאם אש"ף יסכים להכיר בזכות הקיום של מדינת ישראל יהיה נכון להיפגש גם עם יאסר עראפאת הצינה של אש"ף.

כפי שנודע בדעת ח"כ רמון להע־לות נושא זה לדיון בכינוס המפ־לגה שיתכנס בעוד כשבועיים.

בינתיים נאספו בכאמה חתימות של חברי מרכז התיכונים. בדיון לשי־נוי הפרק המדיני במצע המפלגה.

ראש הממשלה, כאמור, טוען כי אין צורך לשנות את המצע. „בדיוק עליו להתמודד" — שאל מר פרס בכוונה של הנס משהלו את המצע ח"כ רמון.

טאבה

(סוף מעמוד ראשון)

בשל עקשנות כלי התקשורת היה קשה להם לקיים דיונים ענייניים על השאלות העומדות על הפרק.

חלק מהמשלחות המצרית כבילים לא ביקר באיזור טאבה לשיחת עד השתתף בדיונים על האיזור הזה. הקונסול המצרי באילת ערך קב־לת פנים לשתי המשלחות.

יושב המשלחת הישראלית הדו קמחי אמר כי בסיור הזה ניתנה לבודדים הזדמנות לציין את קו הגבול שלל עד בציע לפני שהסדו־רים יבינו בפתח בשביל המדורים שיקבעו את הגבול הבינלאומי ה־סופי.

פקידים ישראלים אמרו כי ה־משלחות חייבות עדיין להחליט כי־צד המכתמים יכינו את מפת אי־זור המריבה, כי היקם שלוך יש־ראלי.

מראש הגבעה במקום, הראו ה־ישראלים כי גבול הצינור באזור־ ציבתה של תורי הרמשאים את אי־זור המשפט בידי ישראל.

המצרים הצביעו על גבול ש־יעביר לידיהם את הכל הרין בין המצה הבשר ויעיר של טאבה בר־ דית של ישראל.

פלד־שטי
כוון חדש בהנצחה וקישוטי פנים לבתי כנסת
מחפש הידור לא שגרתי
מראה ההיכל חשוב לך
אנו נעצב נתכנן ונייצר אתך ועבורך קישוטים מקוריים בהיכל
המשרד ואולם התצוגה:
רח' המקצוע 1 / הסטנדרט 10
תל־אביב טל. 03-371475

מוסף של שבת

* * * * *

הצופה

הסכנה שבפתח / מאת משה אישון

האם יימחק „קמפ דיוויד" מהלקסיקון הפוליטי המזרח־תיכוני? האם יבוטלו במחי־יד ההסכמים שהושגו בעמל רב במפגש ההיסטורי המשולש: קארטר, בגין וסאדאת? — שאלות אלה ודומות להן עולות על סדר־יומנו כל אימת שנדרשים ליוזמות שלום המועלות על־ידי מדינאים בעולם הערבי ובארצות המזרח והמערב. כל אחד מהיוזמים מביא עמו רעיונות חדשים, תוך התעלמות ולעיתים אף מתוך שלילה מוחלטת של הסכמי „קמפ דיוויד". לא אחת נוצר הרושם, כי גם ישראל מתעלמת משום מה מההסכמים הללו שהניחו את היסודות לשלום עם מצרים בהושיטה יד לבעלי רעיונות חדשים, כאילו בידם המפתחות לשלום בר־קיימא באיזור.

השכחת העבר עלולה לפגוע בסיכויי השלום בעתיד. הסכמי „קמפ דיוויד", שהניחו את היסודות לשלום בין ישראל לשכנותיה הערביות, הם מלאכת מחשבת. כל פרט, כל תג בהם מחושב היטב־היטב שלא לפגוע באינטרסים הבטחוניים והחיוניים להבטחת שלומה של מדינת ישראל.

ההסכם אינו מצטמצם בהגדרות לגבי היחסים בין ישראל למצרים אלא גם קובע מסגרות המגדירות את הדרכים והשיטות כיצד למצוא פתרון לבעיה הסבוכה שמה: הבעיה הפלשתינאית. המנסחים הקפידו מאד בניסוח המושג אוטונומיה, תוך הדגשה כי לשמות בשלב הראשון — שלב המעבר — מדובר באוטונומיה לתושבים ולא באוטונומיה על השטחים, היינו: „אוטונומי פאר פיפל, נוט פאר לאנד..." כלשון הנוסח האנגלי בהסכם כפי שזה הוסבר על ידי ראש הממשלה דאז, מנחם בגין. גם נקבעה תקופת מעבר של חמש שנים. רק עם סיומה יוחלט על המסגרות העתידיות. יוצא איפוא שכל עוד לא הופעלה האוטונומיה, לא יחול שינוי במצב הקיים באזורים הללו הנשלטים על־ידי ישראל. יתירה מזו. הסכמי „קמפ דיוויד" אינם מגבילים את ההתנחלות היהודית בכל שטחי ארץ ישראל, פרט לתקופת מעבר של שלושה החודשים, שהוסכם עליה, כדי לאפשר את ניהול שיחות האוטונומיה באווירה נינוחה, משוחררת מתסיסה מצד ערביי יו"ש ורצועת עזה.

הסיכומים הללו הם בעלי חשיבות עליונה. בלעדיהם, ספק רב אם ניתן להגיע לדו־שיח ממשי כדי למצוא פתרון לסכסוך הישראלי־ערבי. מכל מקום, מבחינתה של ישראל זאת המסגרת היחידה שהיא יכלה להסכים לה, בלא לפגוע באינטרסים הלאומיים והבטחוניים שלה. אגב, מצרים שחתמה על הסכמי „קמפ דיוויד" סמכה את ידיה על תכנית האוטונומיה ורק במרוצת הזמן, בימי מלחמת לבנון, ניתקה את עצמה ממנה מטעמים השמורים עמה בלבד.

כל אחת מההצעות החדשות העולות על הפרק היא אנטי־תיזה להסכמי „קמפ־דיוויד" וממילא אף נושאת בחובה סכנות לשלומה ובטחונה של ישראל. כך למשל „תכנית פאס" שנתקבלה בועידת פיסגה כלל־ערבית בשנת 1982 ואשר הוצגה מחדש על ידי המלך חסן השני בפגישתו עם ראש ממשלת ישראל שמעון פרס, לא זו בלבד שהיא מטיפה לנסיגה ישראלית כוללת לגבולות מאי 1967, אלא גם מצדדת בהקמת מדינה פלשתינאית עצמאית בראשותו של אש"ף. בשעתו הוגדרה תכנית זו על ידי ממשלת ישראל כ„תכנית המכוונת להביא להשמדת ישראל". גם תכניתו של נשיא ארה"ב, רונאלד רייגן, מ־1 בספטמבר 1982 נדחתה בתוקף על ידי הממשלה הואיל וזו מתעלמת לחלוטין מהסכמי „קמפ דיוויד" וממליצה, בין היתר, כי בתקופת המעבר עד שייכרע גורל יו"ש ורצועת עזה — "ימצאו השטחים הללו תחת פיקוחה של ממלכת ירדן.

גם בעלי ההצעה לזמן ועידה בינלאומית בחסות „חמש הגדולים", כולל ברית־המועצות, מכוונים לאותה מטרה, והיא: להוציא את ישראל מחלקים גדולים של ארץ ישראל שהצליחה להחזיר לעצמה בימי מלחמת ששת הימים.

סמי מכאן כי כל נסיגה מהסכמי „קמפ דיוויד" מובילה לתכניות המכוונות למטרה אחת בלבד: להביא לנסיגה ישראלית כוללת מכל השטחים ולהקמתה של מדינה פלשתינאית עצמאית בלב לבה של ארץ ישראל.

ובעניין זה אין הבדל רב בין „תכנית פאס" המצדדת בכך בגלוי, לבין יתר התכניות, לרבות אלה הנרקמות בסתר, אי שם בין ארמון המלוכה ברבת עמון לבין מתווכים רכי דרג בוואשינגטון ומדינאים ישראליים בקריית הממשלה בירושלים. ואם בכל זאת קיים הבדל כלשהו הרי זה בניסוח בלבד כגון: קונפדרציה ירדנית פלשתינאית וכו'. אולם במהות אין הבדל רב, כי גם הדרכים הקלקלות בסופו של דבר מובילות להקמתה של מדינה פלשתינאית עצמית הנשלטת על־ידי אש"ף שתסכן לא רק את ישראל אלא גם את ממלכת ירדן. והתוצאה עלולה להיות ש„החזית המזרחית" האנטי־ישראלית תתקרב בצעדי ענק אל גבולותיה החדשים של ישראל — גבולות של „כיתת סדום" בה לא תמצא מנוח מאויביה אשר מסביב.

הלכך, עדיף כי ישראל תעמוד על ביצוע הסכמי „קמפ דיוויד" ככתבם וכלשונם ותדחה על הסף את התכניות החדשות שכל אחת מהן גרועה מחברתה, אפילו אם למראית־עין היא נראית מתונה ומבטיחה את השלום.

*

המצדדים בתכניות החדשות הנולדות חדשים לבקרים נוהגים לטעון, כי הסכמי „קמפ דיוויד" אינם מחייבים את ירדן ודאי שלא את סוריה ושאר מדינות ערב. לכן, ישראל אינה יכולה, ומבחינת האינטרסים המדיניים שלה אף אינה רשאית, לדחות יוזמות שלום. בכלל, אמר ראש הממשלה שמעון פרס, עלינו לזכור, כי השלום לא יקדים את המשא־ומתן: המו"מ דרך טבע מקדים את השלום... בדרך זו ביקש להסביר, מדוע על ישראל לנהל מו"מ עם כל מי שנכון לשוחח אתה, לרבות „פלשתינאים אותנטיים" בלא לבדוק את עברם: האם השתייכו לאש"ף, או מוסיפים להיות חברים בארגון זה. התנאי הוא: נכונותם להכיר בישראל.

אמנם כן, המשא־ומתן בא לקדם את השלום. בלעדיו גם אי אפשר להשיג שלום. יחד עם זאת חובה לזכור כי עד כה הקפידה ישראל להדגיש את נכונותה לנהל מו"מ עם שכנותיה הערביות ללא תנאים מוקדמים. מה שקורה כיום הוא שישראל נגררת למו"מ שיש בו האלמנט של תנאים מוקדמים, אפילו אם אינם מודים בכך בגלוי. דבר זה מצא את ביטויו בפגישת פרס—חסן באיפארן במרוקו; דבר זה בולט גם ביוזמות האמריקניות המבוססות על „תכנית רייגן". אפילו קידום הנורמאליזציה בין ישראל למצרים הוא על תנאי, היינו: אם ייחתם שטר הבוררות על טאבה תואיל ממשלת מצרים ברוב חסדה להחזיר את שגרירה לתל אביב והנשיא חוסני מובארק יואיל להיפגש עם ראש ממשלת ישראל שמעון פרס.

ידידות על תנאי היא בחזקת „אהבה התלויה בדבר". ברגע שבטל דבר — כלשון חכמים — בטלה אהבה. כלל חשוב זה שנקבע על ידי אבות החכמה ישים גם לגבי נושאים מדיניים. אמנם, יחסי עמים ומדינות נקבעים על פי אינטרסים, בכל זאת חובה להבדיל בין אינטרסים לבין תנאים המוצגים בצורה אולטימטיווית. מצרים, אשר מתנה את הנורמאליזציה בחתימה על שטר הבוררות בעניין טאבה, למעשה מפירה את הסכמי „קמפ דיוויד" המגדירים בצורה ברורה חד־משמעית את יחסי שתי המדינות המחייבים נורמאליזציה מלאה, בלא כל קשר לשאלת טאבה המעונה בירור ופישור, אך בשום פנים ואופן אינה יכולה לשמש עילה להקפאת הנורמאליזציה בין שתי המדינות.

יתכן שאנו נמצאים כעת על סף חתימת „כתב הבוררות" בעניין טאבה, וכתוצאה אכן, ייפתח פרק חדש של נורמאליזציה ביחסי ישראל—מצרים; בכל זאת קשה להשתלם מהמסקנא שנעצר כתוצאה מהתניית הנורמאליזציה בחתימה על כתב הבוררות. אם דבר זה יימשך לנורמה קבועה, הרי שגם בעתיד ישראל עלולה להיתקל ב„גיצומים" הנוקשים על ידי ממשלת מצרים, כדי להכתיב לה את תנאי הנורמאליזציה. והקולות הראשונים בכיוון זה כבר נשמעו. מצרים דורשת מישראל לשפר את רמת החיים של הפלשתינאים כשהיא מאותתת, כי גם בכך היא רואה תנאי בל יעבור לקידום הנורמאליזציה.

התפתחות זו אינה נושאת בחובה סימני ברכה. ודאי שאין בה משום תקווה טובה לעתיד. להיפך. אם לא יצליחו לבסס את יחסי ישראל—מצרים על בסיס של אימון הדדי ואינטרסים כשותפים. בשחררים לחלוטין מהקומפלקס הפלשתינאי, הרי מחר־מהרתיים ישראל עלולה למצוא את עצמה בסבך חדש שיביא עמו להידרדרות מחודשת בנורמאליזציה בין ירושלים לקאהיר.

וכל זאת בגלל אי־ראיית הנולד, בשל השלמתה של ישראל עם הפרת הסכמי „קמפ דיוויד" הקובעים את תנאי השלום והנורמאליזציה, ללא תנאים, והעיקר, ללא התניית ביצועם בנושאים שאינם קשורים ישירות ביחסים הבילטרליים בין שתי המדינות.

האין בדוגמה זו כדי לאותת לנו, מה מסוכן הוא לסטות מהסכמים, בפרט כאשר כל סטייה אינה באה אלא להרע?

*

אם נבחן את ההצעות השונות שעלו על הסדר לגבי פתרון הבעיה הפלשתינאית נמצא, כי כל אחת מהן קשה מחברתה. בכוללן יחד הן מתעלמות לחלוטין מכל מה שנאמר ונקבע על פי הסכמי „קמפ דיוויד".

הגם שאין לישראל הזכות והכוח למנוע מאחרים להעלות תכניות — זכותה לדחות אותן באדיבות ולהציג מולן את הסכמי „קמפ דיוויד", בפרט כשמדובר בארצות־הברית שהיתה שותפה פעילה בהשגת ההסכמים הללו והיא אף חתומה עליהם כנאמן הערב לביצועם. אולם למרבה הפלא במקום לדרוש מארה"ב לסייע בביצוע ההסכמים, פועלים בממשלה ומחוצה לה גורמים המוכנים לסייע לוואשינגטון בקידום תכניות חדשות, לרבות „תכנית רייגן" שעל פי תוכנה ומהותה היא לרועץ לישראל.

גם חוסר העקביות שנתגלתה בעמדת ישראל לגבי אי שיתופו של אש"ף בשיחות וכן בעניין ההצעה לכינוס ועידה בינלאומית לקידום השלום במזה"ת, יש בה כדי לפגוע באינטרסים החיוניים שלה. שיתופו של אש"ף במסווה של „פלשתינאים אותנטיים" סופו להוביל להכרה בזכותם של הפלשתינאים להגדרה עצמית כאשר הפירוש המעשי הוא הקמת מדינה פלשתינאית, ואילו כינוס ועידה בינלאומית בהשתתפות ברית־המועצות יחדש ביתר תוקף את הדרישה הבינלאומית לנסיגה ישראלית כוללת מהשטחים שכבשה בימי מלחמת ששת הימים.

בשני המקרים: שיתופם של „הפלשתינאים האותנטיים" בשיחות על פי התסריט האמריקני כשברקע „תכנית פאס" וכינוס ועידה בינלאומית בהשתתפותם הפעילה של הסובייטים, בהכרח יכרסמו במעמדה של ישראל בזירה הבינלאומית, כשלפתע היא תיווכח, כי גם ידידיה הקרובים עומדים מנגד. לעומת זאת אילו נשארה ישראל דבקה בהסכמי „קמפ דיוויד" יכלה להינצל מראש מכל אותם הפגעים הרעים והסכנות שהתכניות החדשות נושאות בחובן. אמנם גם אז היא היתה נתונה מול לחצים מדיניים, אך קל יותר לדחות לחצים מאשר לדחות „תכניות שלום", בשלבי המשא־ומתן, בפרט כשבין השותפים כלולות ארצות־הברית ומסריה בינלאומית סוככת מעליהם.

מובן שלא קל לעמוד מול לחצים של מעצמה גדולה וידידותית שמאז נצחונו של רונאלד רייגן בבחירות לנשיאות היא מתעלמת מהסכמי „קמפ דיוויד" ועוסקת בהתוויית תכניות שלום חדשות. אף על פי כן חובה לאזור עוז, כדי לדחותן מתוך ראיית הנולד...

לפעמים נוצר הרושם, כי לא תמיד נקבעת מדיניות החוץ הישראלית לפי הכלל של ראיית הנולד. לא אחת „ראיית הפיסגה" מכתיבה את הדרך.

הרצון להגיע ל„פיסגה" בין פרס למובארק „מלחיץ" את ישראל לעשיית ויתורים מפליגים בשאלת „כתב הבוררות" על טאבה; והפגישה המלכותית במרוקו היא אשר הולידה את „תכנית עשר הנקודות" אותה הגיש פרס למלך חסן השני שהפכה למסמך רשמי שאין בו איזכור של הסכמי „קמפ דיוויד" דבר שבא ללמד, כי גם ישראל אינה רואה עוד בהסכם זה את המפתח לשלום במזרח־התיכון.

עם זאת עדיין לא מאוחר מדי כדי לחזור ולדבוק בהסכמי „קמפ דיוויד", אם כי זוהי השעה ואולי הדקה הלפני אחרונה, כדי לעצור את הנסיגה מההסכמים הנ"ל.

מן הראוי, כי הממשלה תתן דעתה על כך מתוך ראיית הנולד, כחכם שעיניו בראשו, בלא להסתנוור מ„הפסגות" שהיו ואלה אשר בדרך, כי מה יתרון לה למדינה מוועידות פסגה, כאשר לכרגלות ה„אגרא רמאי משתרפת „בירא עמיקתא" והדרך הזרה מובילה דרכה...

*

סוף דבר. גם אם הסכמי „קמפ דיוויד" אינם כליל השלימות, בכל זאת בנסיבות המדיניות הקיימות עלינו לדבוק בהם ורק בהם, כי כל הצעה אחרת היא — כאמור — הרת סכנות למדינת ישראל.

הסכמי „קמפ דיוויד" יצרו מסגרת להידברות עם מצרים: ההסכמים הללו מהווים בסיס לפתרון הבעיה הפלשתינאית, בלא לסכן את האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל.

בהזדמנות זו ראוי להצביע על הבדל סמנטי רב־משמעי בין הנאמר בהסכמי „קמפ דיוויד" לבין ההצעות החדשות. בעוד שהסכמי „קמפ דיוויד" מדברים על שיתוף הפלשתינאים יחד עם ישראל וירדן בקביעת עתידם, הרי שבהצעות החדשות מודגשת זכותם של הפלשתינאים להגדרה עצמית.

ברגע שמדובר על זכות להגדרה עצמית הרי שזולת הפלשתינאים איש אינו רשאי לקבוע את עתידם, בעוד כשמדובר על שיתוף גם לשותפים יש מה לומר, היינו ישראל היא צד במו"מ ובקביעת המסגרות העתידיות וכו'.

יש להניח אילו שמו לב להבדלים הסימנטיים, היו מקפידים שלא להינתק מהסכמי „קמפ דיוויד", אך ביננו לבין עצמנו כי שם לב לניסוחים סמנטיים בשעה שבפתח קורצות פסגות. גם סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש לא הזכיר את ההסכמים הללו. הוא הדגיש את „תכנית רייגן" דווקא. לא זו בלבד אלא אף הזהיר, כי יהיה נכון לשאת ולתת עם אש"ף, אם ארגון זה יכיר בזכות קיומה של ישראל. במלים אחרות, ברוח ההדהה בין היתר עם „תכנית פאס" אותה הציג המלך חסן השני בפני ראש ממשלת ישראל. ובזה צרת הרע ואוקר הסכנה.

האם הסכמי „קמפ דיוויד" אינם קיימים עוד?

*

הסכנה שבהתניית הנורמאליזציה בחתימה על שטר הבוררות בשאלת טאבה

*

סגן נשיא ארה"ב הציג בפני מארחיו את „תוכנית רייגן" והגדירה כטובה ביותר

*

ההבדלים בין אוטונומיה לפי הסכמי „קמפ דיוויד" לבין הדרישה להענקת זכות „הגדרה עצמית" לפלשתינאים

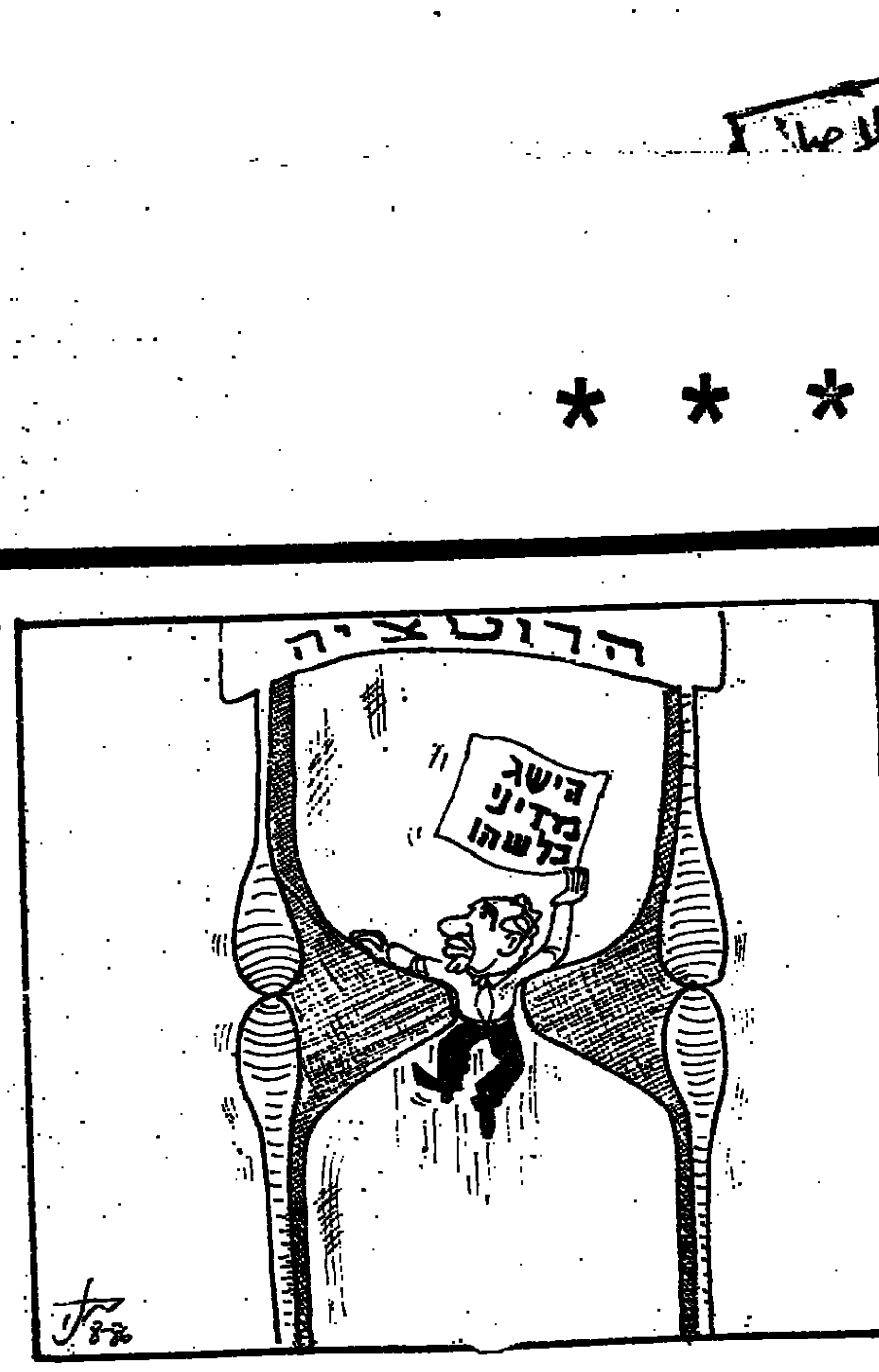

המירוץ עם הזמן...

העולם הערבי מאחורי תכנית פאס

מאת יעקב אדלשטיין

תשובתו הפומבית השלילית של המלך חוסיין לקריאתו של ג'ורג' בוש סגן נשיא ארה"ב לפגישה גלויה בינו לבין ראש הממשלה שמעון פרס, כדוגמת הפגישה בין פרס לבין המלך חסן ממרוקו — מוכיחה כי אותה פגישה דרמטית בין פרס לבין חסן לא פרצה את הדרך ולא שברה את המחסומים בעולם הערבי. עולם זה ממשיך להתבצר מאחורי תכנית פאס הידועה, האומרת הכרה באש"ף והקמת מדינה פלשתינאית, בלי כל פשרות. המלך חוסיין, כדוגמת המלך חסן, נפגש בחשאי עם מנהיגים ישראליים פעמים רבות, אולי יותר מאשר המלך חסן. אבל הוא לא מוכן בשום פנים להיוועדות בפומבי, שמא יאבד את עולמו וירד מעל בימת הזירה הערבית.

המלך חסן אמר לסיכום ביקור פרס במרוקו, כי שיחותיו עם ראש הממשלה הופסקו אחרי שפרס דחה את הצעותיו בדבר הכרה באש"ף ופינוי כל השטחים שנכבשו בשנת 1967, לרבות מזרח ירושלים, כעמדת פתיחה למו"מ מדיני בין ישראל לערבים.

המלך רמז באופן ברור, כי בעקבות עמדה שלילית זו של פרס, אין על מה לדון. נאום חסן מוכיח, כי אף הוא נרתע מן המהלך שנקט וכי הוא מחפש עתה דרכים כדי להצטדק בפני העולם הערבי. איזה ענין היה לו להסביר כי למעשה גירש את ראש ממשלת ישראל מעל פניו לאחר שלא קיבל את עמדותיו, אם כי עצם הסכמתו של חסן להיפגש עם מנהיג ישראלי שבר את העקרון המדיני הערבי האומר: קודם עליך להסכים לעמדתי ורק אחר כך ניפגש. הערבים דורשים מישראל לקבל את כל דרישותיהם, ורק אז יהיו מוכנים למו"מ. וגם אז יש באמצעות ועדה בינלאומית, או בחסות האו"ם — אבל לא מו"מ ישיר. המפגש הזה היה ניפוץ של כלל לגבי עיקרון זה, אבל סופו, שחסן חזר אל אותו עיקרון.

כי חסן אינו יכול לדבר בשם העולם הערבי ואין לו סמכות לכך. בכך מצטמצם עוד יותר כרוב האמרון של חסן כמנהיג בעולם הערבי. הוא היום הרבה יותר בודד בזירה הערבית מאשר היה לפני הפגישה. הוא באלץ להתגונן. התפטר מתפקידו כיו"ר הליגה הערבית ולא שלח את נציגו לועידת הירום הערבי. הצוהר שפתח חסן, לשעה קלה בלבד נסגר מיד בעקבות התגובות בעולם הערבי.

מדינות הסירוב לא נשתנו

העמדה של מדינות ערב, בהנהגת סוריה הקיצונית, המאורגנות בחזית הסירוב, שוללת כל מגע עם מנהיגי ישראל וכל יוזמה מדינית, כל עוד לא הגיעו הערבים למה שהם מכנים „איזון אסטרטגי עם ישראל". במלים אחרות: עמדה צבאית כבירה של מדינות ערב שבגדה לא תוכל ישראל לעמוד ותיאלץ להיכנע.

על רקע זה יש להבין את ההתקרבות בין ירדן לסוריה ואת ביקורו של המלך חוסיין בסוריה לאחר הפגישה בין פרס לחסן. חוסיין עוסק היום בתיווך בין סוריה לעיראק, כדי להביא לפיוס ביניהם — להפסיק את תמיכת סוריה באיראן במלחמה עם עיראק. חוסיין חושש, כי פגישה בינו לבין נציגי ישראל תשים קץ למהלך ההתקרבות הזה ותזיק למהלך היזוק יוקרתו בעולם הערבי כדי שיפעל לפיוס בין אויבים מושבעים בעולם הערבי. המיכת סוריה היא שנתנה לו גיבוי בהוצאתו ליגיד את משרדי אש"ף ברבת עמון. הוא זקוק לגיבוי סוריה במאבקו נגד אש"ף, ואילו סוריה זקוקה לירדן כדי להיחלץ מבדידותה בעולם הערבי.

בפגישות שהיו השבוע לסגן נשיא ארה"ב בישראל עם נציגים פלשתינאים חזרו הללו על הדעות הידועות בעשנות שלהם: הכרה באש"ף, הקמת מדינה פלשתינאית, מזרח ירושלים כבירה, מו"מ בחסות ועידה בינלאומית. משמע, לא היתה כל תזוזה בעקבות ביקור פרס באיפראן. גם חסן עמד על העמדות הללו ולא היה מוכן לוותר. הפגישה הזו שברה מחסום באופן חד פעמי, אבל לא הייתה תקדים ולא יצרה מצב חדש בזירה המדינית. הערבים ממשיכים לסגור את השורות מיד לאחר כל פרצה חדשה.

התגובות הערביות לאחר פגישת פרס—חסן לא יצרו פילוג בעולם הערבי. אלא להיפך הבליטו את האחדות, עד כדי כך שחסן נאלץ לסגת לעמדת ההגנות. עם זאת, אין בכך כדי לבטל את אומץ לבו ואת רצונו לפרוץ את השיגרה. הוא לא הסכים שהפגישה הזו תיערך בארה"ב או בציפורה אלא דווקא במרוקו כדי להדגיש את יוזמתו הוא ולא את יוזמתם של אחרים.

מתבצרים סביב „תוכנית פאס"

המלך חסן יחד מדינות ערב התבצרו סביב מאחורי תכנית פאס. תכנית שישראל שוללת אותה כיום שהיא מבטאת את העמדות הערביות הקיצוניות, שנבדן מאבקת ישראל כל השנים. את הזמירות הדערביות הללו שמענו הרבה פעמים ואין בהן משום חידוש. ייתכן שמלך מארוקו יסתייע בפגישה זו כדי לזכות בתמיכה אמריקנית. הלובי היהודי יתקשה היום יותר להכשיל עסקת נשק בין ארה"ב למארוקו. זהו הרווח היחידי שיש למלך חסן מן הצעד הדרמטי שנקט, לעומת הנזקים שנגרמו לו.

על רקע זה נראה הוויכוח הפנימי אצלנו, סביב הצעת פרס לוותר על החלת הריבונות על יש"ע למשך תקופה המעבר — כוויכוח לא רלוונטי. היביל את הוויכוח השר משה ארנס בישיבת הליכוד שטען כי לא היתה סמכות לפרס להציע הצעה כזו משום שאין היא מעוגנת בהחלטות ממשלה. מול ההתבצרות המאוחדת הערבית מאחורי תכנית פאס הציע פרס סד הכל מהלך טכני, מעין גירוי בלבד. אך לא יתכן שאותו על אחד הנושאים העיקריים כמו הכרה באש"ף או הסכמה להקמת מדינה פלשתינאית. אלה הם הנושאים המרכזיים, ואילו המהלך של יתור על החלה ריבונית למשך תקופת המו"מ יחשב מהיות עניין מהותי. זה היה מעין השלכת צעד לצד השני, שאף לא טרח להרימו משום שהוא מתכוון לנושאים יסודיים ומהותיים יותר מאשר ויתור זמני מסוג זה.

ברור למדי, כי מפגש זה חיזק את מעמדה של מצרים יכול להביא לפגישת פסגה בין פרס לה מובארק הרבה יותר מהר מאשר קיוו קודם. לה שבר כאן מחסום מסויים. אך נשארו עוד מאות מחסומים אחרים. המלך הבן שאין בהחלטות ועידת פאס שום סעיף האוסר על פגישה עם מנהיגי ישראל. עצנה זו גם מובארק יכול לנצל. אך נראה היום שהפגישה בין פרס למובארק תלויה בשאלה אם ישראל הבדקים הסמכים עדיין בשטר הבוררות על טאבה.

בוררות בינלאומית היא עניין של שנים ולא על חדשים בלבה. ההצעה של המפגש באיפראן על מצרים היא חשובה ויש לה תוצאות. אבל על יתר מדינות ערב לא היה למפגש זה, על פי התגובות שנשמעו, שום השפעה. אך המלך חסן לא התכוון להצעים בהסכמה למפגש זה, ייתכן שהוא התכוון לכבות את הגרעין באוצר המלך, חוזה המלחמה. הצילה לו מילוין דולר ביום. גם הסשבר הכלכלי בארצו מהווה בעיה והוא זקוק לסיוע הדף מארה"ב.

המפגש באיפראן צריך היה לזרז הרבה תהליכים אזוריים, וביחוד בין ישראל למצרים. בנקודה זו נראה שהיתה לו השפעה. אבל בזירה האחדית בעולם הערבי בשאלת העמדות שבקיצוניות ואסתרות כפי שהיו.

חסן הופתע

חסן הופתע במיוחד מן התגובה היהודית הבינלאומית נגד הביקור של פרס. הוא קיווה שידון, יכריזו במצוינות ביותר בתהליך השלום. לא התייצב ב[illegible] מזהר הביקורת על עמדתו. אך [illegible] הקרבנות הערבי, ולא ריצה את המלך [illegible] על שפרץ כביכול את הדרך בשביל [illegible] יותר כללי להיפגש עם פרס. כמה סיבות לעמדה זו של המלך חוסיין. האמת חוסיין לא מסכים היום לעמדה שהציג חסן שעל ישראל להידבר ישירות עם אש"ף ולהכיר בו כנציג מוסמך של העם הפלשתינאי.

ירדן פועלת היום בכיוון הפוך: לדיכוי בעצמה של אש"ף ולהציגו כגוף בלתי אחראי שאינו יכול לעמוד מאחורי הסכמים שחתם עליהם. [illegible] ההסכם עם ירדן, שלא כרם. ואשר בתגובה על כך סגר חוסיין את משרדי אש"ף בירדן.

חוסיין קיווה כי חסן יכנים את [illegible] ארה"ב ולא יעמוד רק על ההכרה באש"ף. ואת זה חסן לא עשה.

סיבה שנייה היא: חוסיין מכיר היטב את העמדות של מנהיגים ישראליים בעצבות פגישות חשאיות שקיים אתם לא פעם. הוא יודע שיש פער עצום בין תכנית פאס לבין העמדות הישראליות, שאי אפשר לגשר עליו. במידה מסוימת היה ל[illegible] חוסיין שחסן [illegible] את הגל עשיית שלום עם ישראל, והעמיד אותו במצב לא נעים כלפי ארה"ב. שכן בעוד הוא מסרב להיפגש פומבית עם מנהיגים ישראליים, בא מלך מרוקו ועשה את [illegible] והעמיד אותו במבוכה בזירה האמריקנית. הראיה לכך: קריאתו השבוע של בוש לחוסיין לנהוג כמו חסן ולהיפגש עם פרס.

בשיחות שבין חסן לפרס אמר חסן, כי הוא לקח בחשבון את התגובה בעולם הערבי לצעד זה ואין הוא מצטער על כך. אבל יש להניח שהוא [illegible] בכל זאת בין התגובה [illegible] על הביקור [illegible] בבירות [illegible] של פיוס. התגובה [illegible] לעצבה זאת היתה [illegible] לא ביקורת [illegible] אש"ף יגיב [illegible] על הצעד הזה [illegible] היתה לצבוע את ישראל להכיר באש"ף, אך [illegible] לא [illegible] אחרי הגבנות [illegible] תגובות ההריפות של סוריה. הגובות אלה [illegible]

המערך והליכוד לאחר פגישת פרס–חסן

מאת שאול שיף

אישיות מרכזית במחנהו של מ"מ ראש הממשלה, יצחק שמיר, התבטאה פעם בפורום מצומצם, בעקבות מהלך מדיני של ראש הממשלה שמעון פרס, כי „גם אם הוא יפתח מסיבה, כלשהי, בשיחות עם אש"ף, לא נעזוב את הממשלה; נחרוק שיניים, נחזיק בציפורניים וכאשר שמיר יחזור לראשות הממשלה ממילא הכל יטורפד..."

כאשר הודיעו כלי התקשורת לאחר ישיבת הממשלה, ביום ראשון האחרון, כי רוב שרי הממשלה בירכו את ראש הממשלה שמעון פרס על נסיעתו למרוקו ושיחותיו שם, חלפה במחשבה ה„הבטחה" של אותה אישיות. שכן, חודשיים לפני הרוטציה, מה צורך יש להיכנס לעימותים עם ראש הממשלה ועם המערך, גם אם קיים בליכוד החשש שבשיחות „בארבע־עיניים" עם המלך חסן, הרג מר פרס מקווי היסוד של הממשלה הנוכחית. ובאולה כהן מ„התחיה" רואה בנסיעה למרוקו ובשיחות עם המלך חסן, מהלך מיותר להלוטין הבסכן את שלמות הארץ. כאשר ישב יצחק שמיר על כס ראש הממשלה ממילא תיראה התמונה המדינית קצת אחרת. כל שינוי מעמדתה של הממשלה, או נקיטה עמדה הסותרת את מצעו של הליכוד — תטורפד מבחינתו של הליכוד, ואיומים על משבר ובחירות מוקדמות, הממשלה רצוי האוצר הם ממחנה הליכוד.

מה שהעסיק השבוע כמה אישים מן הליכוד היא השאלה, האם ביקורו של מר פרס במרוקו וקבלת הפנים לה זכה שם ומעורבותו של המלך חסן בתהליך השלום עשויים או עלולים לגרום לשינוי בדפוסי ההצבעה של יוצאי מרוקו בישראל שהם הגרעין הקשה של בוחרי הליכוד.

ח"כ אהוד אולמרט, שהוא למעשה הדובר הבלתי רשמי של צמרת הליכוד בכלי התקשורת ושל מ"מ ראש הממשלה, יצחק שמיר, סבור, כי „אין בו צל של ספק שלביקורו של ראש הממשלה, שמעון פרס במרוקו, אין שום השלכה על דפוסי ההצבעה של יוצאי מרוקו בישראל". לדעתו, גם הקביעה הנחרצת שיוצאי מרוקו בישראל מעריצים את המלך מנוגה הוכחה, ולהערכתו ישנה גם הגזמה רבה מבוטלה בקביעה זו. „אופן הצבעתם של יוצאי מרוקו אינה תלויה בהתנהגותם של ראש הממשלה או מישהו אחר אל המלך חסן. לא מדובר כאן בקבוצת אנשים מוגבלים המושפעים אידיאולוגית מגינוני טקס. יהדות מרוקו היא בעלת גישה לאומית שורשית בכל הקשור לארץ ישראל והבצועות בערכים דתיים".

לא מעט פוליטיקאים, במיוחד מן המערך, אינם מאמצים את הערכתו של ח"כ אהוד אולמרט ועמיתיו בליכוד בענין זה. לדעתם, נסיעתו של שמעון פרס למרוקו גם אם לא תניב פירות מדיניים ותקריב שיחות ע"ס עם מדינות ערביות אחרות באזורנו, שיפרה את דימויו ומעמדו של שמעון פרס בקרב העדה המרוקנית בישראל, במיוחד בגלל מעורבותם של מקורבי המלך היהודים בהכנת הפגישה והשתלבותו של ראש הממשלה בכפפי ליד בטקסים למיניהם, עליהם דיווחה העתונות בהרחבה. ימים יגידו, במיוחד התקופה שלאחר ראשות הממשלה, אם מר פרס הצליח להביא לשינוי משמעותי ביחסה של העדה המרוקנית כלפיו וכלפי מפלגת העבודה ואיזו הערכה צדקה יותר.

ובעוד ה„סוציולוגים" לשעה בוחנים הלכי רוח, הנה במפלגת העבודה כייתרים „היונים" את גבם ומבקשים לצבוע קו בעניין הפלשתינאי בעקבות השיחות במרוקו — נושא בו התמקד המלך חסן.

אבל עוד טרם שהתבטאו ה„יונים", בשמע קולו של ראש סיעת המערך בכנסת, ח"כ רפי אדרי, שליווה את מר פרס למרוקו והשתתף בהכנת הפגישה שם. ח"כ אדרי שאינו נמנה על „היונים" אמר בישיבה לשכת הצמרת, ביום חמישי בשבוע שעבר, שלדעתו האישית על מפלגת העבודה לבחון שוב את עמדותיה המדיניות ולא פירט. לא ברור אם אמר מה שאמר על סמך התבטאויות על ראש הממשלה בחוג יועציו בעקבות הצירות עם המלך, או שזו באמת דעתו האישית. מבלי שפירש הביגו הנוכחים ביציבת הלשכה, שדבריו כיוונו לשאלת נכונותה של ישראל להידבר עם גורמים פלשתינאים המזוהים עם אש"ף.

בשבת האחרונה נשמעה קולה של ה„יונה" הראשונה: ח"כ חיים רמון. רמון יצא בהודעה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתינאי והביע נכונות לנהל מו"מ עם כל גורם פלשתינאי שיכיר במדינת ישראל ויחדל מפעילות טרור. עמדה זו של ה„יונים" אינה חדשה והיא נשמעת ברמה מפיו של השר עזר וייצמן המצהיר בגלוי, כי הוא מוכן לנהל מו"מ גם עם אש"ף, אם יכיר בקיומה של ישראל ויחדל מן הטרור. אלא שבתקופה הקרובה, בעקבות השיחות במרוקו, ינסו ה„יונים" לעצב להם נפשית בקרב חברי מרכז מפלגת העבודה. חוג בשיו"ב שהיתה הפעילה בו. הוא כוכיר הממשלה, ד"ר יוסי ביילין. שהקים את החוג הזה לפני כחמש שנים. כבר רמז לגייס התמיכה לכינוס המרכז, כדי לדון בנושא הפלשתינאי ולכסות לעודד בו רוויזיה. לחוג בשיו"ב 80—90 חברי מרכז, ויחד עם בתנה „היונים" בראשותם של ח"כ אבא אבן ואורה נמיר הם עלולים להקשות על „הקו הברכוני", זה שנהוג לכנות „בחנה הנציגים". אך לא מעבר לזה. אומר ח"כ רמון: „ב־1981 כאשר הגעתי את ההסתייגויות על ההתיישבות בעזה תבק בי סיעוט בביטול של חברי המפלגה. בועידת המפלגה האחרונה תבכו בהסתייגויות של „היונים" קרוב ל־40% אחוז מצירי הועידה".

לפחות האופטימיות העולה מדבריו לגבי הצעדי במפלגה העבודה בעתיד הקרוב, נראה, כי הקו שיאומץ על ידי ראש הממשלה, שמעון פרס ושר הבטחון יצחק רבין — יזכה ברוב. ומר פרס כבר הודיע, כי הוא מתנגד לכל שינוי בעמדתה של המפלגה, וביחוד, מפלגת העבודה בועידתה האחרונה ההליטה על נכונותה לנהל מו"מ עם ירדן והפלשתינאים ונושא ההגדרה העצמית לפלשתינאים אינו מחבר כלל בהחלטות הועידה. לעומת זאת צריך בהחלטות, כי אש"ף וכל גורם העוסק בטירור ואינו מכיר בזכות קיומה של מדינת ישראל והעם היהודי אינם יכולים להיות שותפים למו"מ. הוה אומר: הקו שהחזו בשעתו גולדה מאיר וישראל גלילי ז"ל מעוגן עמוק בהפיסות היסוד של מפלגת העבודה.

ח"כ שמחה דיניץ המייצג את „הקו המרכזי" הזר השבוע על עמדת מתנהו, עמדת הרוב. לפיה, בעמדו על אש"ף נחלש ההוא בידידה ואנחנו לא צריכים להיות הגורם שיחזיר אותו לזירה.

של הבריאות, מרדכי גור, שיקף בשיחה עם „הצופה" את עמדת רוב שרי המערך השוללת את הקו „היונים". כפי שבא לידי ביטוי בהצהרותיהם של השר עזר וייצמן וחיים רמון. השר גור אמר מפורשות: כי אינו חושב כוויצמן ורמון. „אני מוכן לדבר עם כל פלשתינאי שמסתייג מן הטירור ומכיר במדינת ישראל".

בליכוד לא התרגשו מההתבטאויותיו של עזר וייצמן ולא של חוג בשיו"ב ולא מהגישה היותר מרכזית של ראש הממשלה ורוב חברי המערך. סירובו הגלוי של המלך חוסיין לפתוח במו"מ עם ישראל ללא תנאים מוקדמים. והחלטתו של אש"ף בקו המדיני הבלתי מתפשר של אסד, עושים את מלאכת הליכוד קלה יותר מכל יכולת מדינית.

יצחק יגר וישעיהו פריבס בסיכום ביניים בין ועידה א' לוועידה ב'

התנועה הדתית לאומית חוזרת לכוח שהיא ראוייה לו

מאת נ. גולן

פסק זמן הוא לפעמים דבר נפלא, הזדמנות להחלפת כוח, לתכנון האיסטר־טגיות הבאות, למילוי רזרבות האופטי־מיזם שנתדלדלו, אבל יש שפסק זמן הופך לעונת התרופפות המוראל... האם יסולח לנו אם פסק הזמן שבין ועידת המפד"ל חלק אל"ף לבין ועידת המפד"ל חלק בי"ת, המתוכננת להיערך בר"ח אלול נקדיש לאלטרנטיבה השניה דווקא, לאו־תם תסכולים ואכזבות שלקחו איתם הביתה רבים מאלו הצירים שעזבו את מגרשי התערוכה בתל-אביב.

לא עם כולם דיברתי, ולא עם רובם כמובן, וחלק מהדברים המתומצתים להלן נובעים גם ממה שנכתב בתקשורת. אבל הנה ארבע הטענות העיקריות:

א. הסיעות היו וקיימות: למרות ההמל־צות לכרות ההתחייבויות וההצהרות החגי־גיות באולם הוועידה נערכו התכנסויות, התייעצויות, אפילו קנוניות, לפי המפתח הסיעתי הישן. החברים מתמול שלשום המ־שיכו בשלהם והדבר ניכר היטב בשטח.

ב. ההספק היה דל: מרוב משחקי כוח סיעתיים מאחורי הקלעים של אישים וגו־פים שלא השלימו עם הבחירות הדמוקרט־יות של כל הנבחרים לא הספיקה הוועידה לבחור, נוסף על המזכ"ל, את שני המזכי־רים הנוספים, ולא את השר ואפילו לא את הפורום הרוחני־התורני.

ג) יש סכנה שלא תתקיים ועידה במפ־שניים. צילה המאיים של ועידת חירות ש־נתפזרה כזכור ללא החלטות ומתוך כוונה להתכנס מחדש ועד היום לא נתכנסה, מעיב בעיני אחדים על התנועה הדתית הלאומית ועל מה שמזומן לה.

ד. אין סיכוי לפלוראליזם התנועתי. כדי לומר זאת באופן הבוטה ביותר נזכיר מאמר מערכת שהתפרסם השבוע באחד מעתוני הבוקר ובכותרתו המשוואה הבאה: מפד"ל = מצ"ד. דהיינו מפד"ל שווה מצד"...

ועכשיו — אל מי נעלה ונביא את נבואות השחור הללו אם לא אל קברניטי הספינה הגדול, המבטיח כל כך, בתנועה שלנו, כלו־מר אל יצחק יגר יו"ר הוועדה לבדיקת מבנה התנועה ויו"ר ועדת הוועידה ואל עו"ד ישעיהו פריבס, יו"ר ועדת המפקד וה־בחירות?

יגר מכחיש מיד. ספונטנית את הטענה הראשונה שמשטר הסיעות קיים. זה פשוט לא נכון.

ודאי שיש התארגנויות גם היום. בכל ציבור גדול טבעי שנחלקים לקבוצות משנה. האם לזה ייקרא משטר סיעות? חברינו גו־טים לשכוח שבמשטר הסיעתי שהיה קיים במפד"ל, לא עשו צד או שעל בלי לשבת ולחשב על הנייר כמה אחוזים לזה וכמה אחוזים לזה.

הסיעות גילו נאמנות לנבחרי שלהם לא חשוב מי היה ומה התאמתו לתפקיד בסיס־מה של ייהרג ואל יעבור.

האם זה ניכר היה גם בוועידת המפד"ל האחרונה? אפילו מי שסבור שהיתה שליטה סיעתית, יודה שזו היתה בתוקף כלפי מק־סימום מחצית מאלף הצירים ולא יותר.

ההצבעה טרפה את חישובי הסיעות

כשסיעות האתמול חיברו בחדרים האחו־ריים את סיכוייהם באחוזים של המועמד שלהם — באה ההצבעה במליאה וטרפה את כל קלפיהם. אפילו צירים המזוהים ב־מובהק עם סיעה מסויימת הצביעו בקומה זקופה ולפי הבנתם האישית. שמעתי לא פעם במשך ימי הוועידה, אנשי סיעה כאלה המתבטאים בסגנון חדש, המשמיעים טון אחר, אינדיבידואליסטי, הרואים את עצמם, ובצדק, כנציגי הציבור שבחר בהם. ודאי שהיו ויכוחים, התארגנויות, התכנסות סביב חוגים, אגודות חדשות, והוגים אלה אינ־סטרומנטאליים בבחירת המזכ"ל אבל מכאן ועד למשטר הסיעות המוכר לנו רחוקה מאוד הדרך.

לא שכבר הגענו אל היעד. כחסיד אבו־לוציה וכמתנגדה של הרבולוציה, ברור לי שהתהליך רק החל ועוד לא נגמר. תחלואי כל כך הרבה שנים לא נרפאים ביום אחד, אז סבלנות. ואנא לא לאיים או להפחיד אותנו עם ה„פאנטום" של ועידת חירות.

„שום דמיון בינינו לבינם. היתה לנו פתי־חת ועידה ברמה ויפה להפליא. מעמד דמוקראטי מופתי בעת הבחירות האישיות והחשאיות של המזכ"ל. היו גם רגעים מתסכלים כאשר נתברר שהצירים שנבחרו מלכתחילה, בשלושה ארבעה ימי הוועידה בלבד, ראו את עצמם פתאום מתאימים להי־פוך למרכז קבוע, אבל גם מזה אין להסיק מסקנות חפוזות. תהליך ההתהוות התנוע־תית עדיין נמשך.

אם בקיצור לטענות אחרונה יצחק יגר „מודה במקצת". בנושא ההספקים הוא חד משמעי, בשלושה ימים הספקנו לבחור ועדה מתמדת, מזכ"ל בשני סיבובי בחירות ועד פועל מאוחד, ועד פועל של הפועל המזרחי, מבקר התנועה ועוד. הקדשנו זמן (אולי לא מספיק) לדיונים אידיאולוגיים. הלזה ייקרא חוסר הספק?

האם נשכח שי־14 שנה לא התקיימו בחי־רות בתנועה והפעם לא „ועדת מינויים" אלא צירים נבחרים שבמובנים אחוז אינם מכירים זה את זה, בחרו במוסדות?

לי אין ספק שבראש חודש אלול נבחר את כל מה שלא הספקנו. נבחר דמוקרטית, בשני מזכירים — מזכיר מדיני ומזכיר ה־פועל המזרחי ובוועדה לרה־ארגון, כשם שמראש הייתי משוכנע ששלושה ימים הם זמן קצר מדי כדי להספיק כל מה שנקבע לסדר יומה של הוועידה.

האמת היא שרצינו להתכנס שבוע מראש ולהקדיש זמן רב יותר לדיונים אלא שמ־סיבות טכניות (קשיים בהשגת אולם ומקום) קצר היה הזמן.

רצוני לשרת את התנועה

בנימה של חשבון נפש אישי, ממשיך יגר:

רציתי לשרת את התנועה כי היה לי חשש שהיא הולכת ונעלמת מהמפה כן הי־צוף הפוליטי בישראל, ולא רק לי היה ה־חשש הזה. מבחינה זו — אני מרוצה. בלמנו את הסחף. התחיל התהליך המוביל כלפי מעלה וצריך לתת לו להתפתח וזה מביא אותי אל מאלתר הרביעית: הפלוראליזם.

הציבור שלנו הוא פלוראליסטי מיומו ה־ראשון וכזה נשאר גם היום. המזכ"ל נבחר הציבור הזה איננו איש מצ"ד או „הצעי־ריס" או „לכפנה". הוא איש התנועה הציו־נית הדתית כולה.

והיה אם הפלוראליזם התנועתי על כל גוניו ומגזריו הדעתיים לא יבוא לידי ביטוי בעמדות המפלגה בעתיד בכל שאלה ושאלה — אראה בזאת כשלון של התהליך כולו.

אני מקווה בכל ליבי שמי שלא יחזיק בעמדות ובתפקידים של התנועה יהיה מודע לרב־האנפיות של החברים וידאג לתת לה ביטוי. בלי זה — אני צופה חזות קשה לתנועה. בדברי הברכה שלי בפתיחת ה־ועידה ציטטתי: ימין ושמאל תפרוצי ואת ה' תעריצי. את זה צריך להרגיש טוב גם היום.

המחפשים — פסימיסטים

עו"ד ישעיהו פריבס מכנה את מי שמחפש את עקבות צעדיהן של הסיעות בוועידה ובימים שבין ועידה אל"ף לוועידה בי"ת בשם: פסימיסטים.

סיעות אינן מתבטלות מעצמן וגם ועדת יגר מעולם לא המליצה על ביטולן אלא על ביטול משטרן, מדייק פריבס, כדרכם של משפטנים, בהבדלי הניסוח.

אבל, הבעייה האמיתית שאיימה על ה־תנועה הדתית הלאומית לדעתי גם בעבר, לא היתה כל כך בשטר הסיעות כמו היריבות הקיימת שביניהן. שנאת אחים היא שהובילה אותנו לירידת כוחנו הפוליטי ואם לא רק היא בלבד, הרי שהיתה אחת הסיבות המרכזיות.

יצחק יגר

ישעיהו פריבס

כאשר שנים היום עומדים בראש הסיעות אותם אנשים שהיו יריבים זה לזה במשך שנים כה רבות, השאלה שצריך לשאול היום היא איך עוקרים שנאה ואיך משנים אווי־רה.

נו, איך באמת?

לעו"ד פריבס שתי תשובות:

א) בדרך שהלכנו בה ושלדעתי הצליחה, היינו הבטחת בחירות חופשיות. חשאיות ו־אישיות, הן בתהליך בחירת הצירים לקראת הוועידה והן בתהליך הבחירות בתוך הוועי־דה. חוקת הבחירות שניסחנו היא הכלי שבעזרתו אפשר להשיג שינוי ערכים בתנועה. היום אין מחלוקת על כך שב־ועידה הופיעו מאות רבות של צירים חד־שים שנבחרו אישית וזה כשלעצמו מהפכה.

ב) דרך נוספת לשינוי ערכים, ואני מד־גיש שינוי ולא מהפכה, קשורה בראשונה אבל עומדת בפני עצמה: מאמין בשינוי פרסונאלי.

צריך להבין בצורה מעמיקה ועמוקה שה־תנועה הדתית הלאומית יכולה לחזור לקד־מותה רק אם תהיה תנועה רחבה, פלורא־ליסטית.

ההשתלטות של זרם אחד של התנועה ו־דחיקת רגליהם של זרמים אחרים עלולה חלילה להוביל אותנו לתנועה מצומצמת, חד־צבעית ולסכל שוב את הסיכוי לראות במפד"ל תנועה פוליטית המקיפה לפחות כ־10 אחוזים ממספר הבוחרים לכנסת.

לא היתה שום השתלטות

הערה: האם לא היינו עדים בוועידה להשתלטות של זרם אחד?

עו"ד פריבס: שום השתלטות לא אירעה. אנחנו עוד בעיצומו של התהליך; זהו תה־ליך שיימשך לא רק במושב השני של ה־ועידה אלא גם אחריו וזו אגב ההזדמנות לומר שאני מקבל בברכה ואפילו בהתלה־בות את צירופה של מצ"ד והיצב שחבריה שייכים לתנועה הדתית הלאומית וזו בדיוק ההוכחה לרבגוניותה.

מובן, אפשר תמיד לראות, כמו בסיפור המפורסם, את חצי הכוס המלאה או חצי הכוס הריקה.

מי שבעיניו שלילית מראש יחפש רק את כשלונותינו. אבל אין שחור או לבן בחיים ולא בפוליטיקה. אני מרוצה ממה שהשגנו בוועידה וזה מתייחס גם לשאלת „ההספ־קים".

ייתכן שיכולנו להספיק יותר, אבל לא נכנסנו לוועידה כמו אל מפעל ייצור שצריך לייצר כך וכך בשעה. הציבור נבחר וזכ־תו המלאה היתה להתבטא בהופעתו ולדבר ברצונו. לא היה ולא יהיה בוועידות שלנו דיקטטור שישלול מצירים נבחרים, ואדגיש על נבחרים, זכות דיבור וההתייחסות לכל נושא. לו היה כזה — לא הייתי מוצא את מקומי בתנועה.

רציתי תהליך דמוקראטי, השקענו בו מא־מצים אדירים. האם נתכבנו עכשיו להילחם מכוח שאין לו „הספקים"? בכל זאת לבחור ב־17 מוסדות במשך יומיים וחצי זה לא פקטו. מדובר בכמות אדירה של נבחרים ובאלף צירים הנקראים אל הקלפי ועוד מצפים מהם לדיונים אידיאולוגיים ורעיונ־יים.

לכן אני אומר במה שכן הספקנו מוכיח על הישג נאה ורבים אסון אין בכך שחלק מהמוסדות עוד לא נבחרו — ייבחרו בעוד כחמישה שבועות.

באותה מידה אין אסון בכך שאת הדיונים הרעיוניים נערוך במושב מיוחד שיוקדש להם בלבד.

להיכת „הלשונות הרעות" שהשוותה את ועידת חירות לוועידת המפד"ל לא הטרידה את פריבס לפני הוועידה ואיננה מטרידה אותו גם היום. ועידת המפד"ל לא „הת־פוצצה" ולא התפזרה מחוסר יכולת לבחור ולקבל החלטות. ההיפך הגמור. המושב ה־ראשון הסתיים בעיצומו של תהליך קונ־סטרוקטיווי של בחירות.

גדולה מזו, חוקת הבחירות אושרה ברוב אדיר (קרוב ל־90 אחוז) העולה בהרבה על 70 האחוזים הנדרשים לצורך אישור החוקה. זהו הישג שאף עיתון לא טרח לציין או להקדיש לו מלה טובה. בעיני פריבס ה־הישג כל כך הטוב עד שהוא אומר: אילו עשתה הוועידה רק זאת, גם אז הייתי מברך על קיומה.

מדוע חשובה כל כך ההצבעה הרוב בעד החוקה כולל כל ההחלטות המקופלות בה?

משום שהיא מחייבת בחירות דמוקרטיות לגבי איוש כל התפקידים הבכירים: שר, מזכ"ל וכדומה. משום שהיא מקימה גוף הנקרא לשכה ומבטלת מה שהיו המזכירות וההנהלה. וכל זה כאמור בקלפי ובבחירות חשאיות.

שום סוציולוג ואיש מדעי החברה לא היה מתעלם ממהלך כזה או לא מזהה את חשי־בותו.

ביומיים וחצי שונה המבנה של התנועה

ביומיים וחצי — תנועה גדולה שינתה את כל המבנה שלה מתלהב עו"ד פריבס, והולכת לקראת הקמת הוועדה לרה־ארגון בעלת סמכויות ביצוע.

חוללנו שינוי עמוק במבנה. תרמנו לאי־חוד ממשי של המפד"ל והפוהמ"ז. עשינו צעד חשוב מאוד לקראת הקמת רשות נכסים ובחירת ראש רשות נכסי התנועה. ואילו ראו השחורות הדו משתחררים מדפוסיה הקדומות החיוב הגדול הזה היה בולט מיד לעיניהם.

על המרכז בן אלף הצירים אומר פריבס: לא שיניתי את דעתי שהפיכת הוועידה כולה למרכז היא לא לטובת התנועה. נכון הסכמנו לדבר זה כדי לאפשר התקדמות, לאפשר את קבלת החוקה, ההחלטות וה־בחירות. אבל אני צופה, היא רק מקווה שיבוא יום וועידה זו, או ועידה אחרת, תחזור לקונצפציה המקורית והבחר במרכז קומפקטי שינהל את התנועה בין ועידה לוועידה.

סאדאת הרבה לדבר בזמנו על המומנטום לשלום. שאלתי את פריבס על המומנטום לתיקום והאם יש סכנה שהוא נעצר?

באופטימיזם מלווה בפיכחון, עונה האיש: את התהליך הזה שהתחלנו — אי־אפשר לעצור. אפשר להאיט אותו או לזרז, אפי־לו לקבל החלטות „אד הוק" לגבי שלבים מס־טיים שונים — אבל לא להפסיקו. מה שעשינו בשתי הוועדות הביא לתחושה של שינוי ערכים בציבור ואמונה שיש סיכוי לתנועה הדתית הלאומית לחזור אל הכוח שהיא ראויה לו. האמנתי בזאת מהיום הרא־שון בו הסכמתי לקבל את תפקיד יו"ר ועדת הבחירות המרכזית ואני מאמין בזאת גם היום, ועוד ביתר תוקף. שכן היום — הסי־כוי שלנו גדל בהרבה!

האמנם אשמים אנחנו?

מאת שרה שטרן־קטן

יום-יום נשמעים קולות מכל צד — החוק נגד גזענות; — מה קורה לחוק — האם יחוקק... במושב הנוכחי של הכנסת או יידחה למושב הבא? הצליחו לגייס רוב בעד החוק? מי המתנגדים? עבור כבר יותר מ-400 יום ועדיין אין חוק, ועוד כהנא וכה־נה דרישות ותביעות ומתקבל הרושם כאילו מדובר בשאלת חיים ומוות למדינה.

זר כי ייקלע בימים אלה לישראל ישאל ב־ודאי: הייתכן שהמדינה כולה היא בבחינת אוניברסיטה למשפטים — כי כולם, מגדול ועד קטן, עוסקים בחוק ומשפט ובלהט כזה שממש לא ייאמן. ולא רק בצד המשפטי, כי אם גם בהיבט המוסרי. החוק — מעל הכל או החוק בא לשרת את החברה. צדק אבסולוטי אי צדק חוקי, רוח החוק או החוק היבש ועוד ועוד.

אצלה רק אחדים מגוני הפולמוס הנשמעים תוך קלחת הוויכוח.

ומי הם המתווכחים? — קל יותר לשאול — מי אינו מתווכח?

אכן מי שהדבר נוגע ללבו, מי שמבין כי מדינת ישראל היא מקום המפלט האחרון (ל־עמנו) שותק ואינו נוטל חלק באנרגיות השטחה ואינו מנסה לגונן או להתגונן מפני האשמה עצ־מית. כל ויכוח והסבר — פרושם התגוננות ולכן אין מקום, שהרי כל התגוננות אומרת שהרי קיימת אשמה.

אולם הבעייה לא התחילה על האבסולוטיות של החוק, שאין להחליפו בצדק אבסולוטי. הש־מדת רוצחים־חוטפים ולא להשאירם בחיים, כדי שישמשו גירוי ועידוד לרוצחים אחרים, שיפעלו למען שחרורם ע"י חטיפה נוספת. זהו צדק אבסולוטי שבא להגן על הנחטפים בפו־טנציה ולא על הרוצחים בפועל.

חסרה תודעת הזכות

שורש הבעיה נעוץ בתסמונת והחיזוק העצמי שאחוז בעם ישראל היושב בציון. 38 שנות עצמאות לא הצליחו, כנראה לבנות את תודעת הזכות הקיומית של „האני הלאומי" על כל המשתמע ממנו.

כל מה שאחרים רוצים לעשות כדי להזיק לנו ואינם מעיזים כל־כך מתוך חישובים ושיקולים שלהם ואולי במידת־מה גם מחמת בושה, — אנחנו עושים לעצמנו ביסודיות ובכשרון ולא במעט הצלחה.

בעיה נוספת ולא פחות חמורה, שגורמת נזק למדינה ולעם ישראל בכלל — מקורה ברגשי נחיתות גלותיים מלווים בצורך להיראות „יפים"; שלא יאמרו... ומה יגידו...

מהם הנושאים, עליהם מתווכחים אצלנו ועל מה הוויכוחים הסוערים עד כדי שנאה? נזכיר את הגזענות, שאינה יורדת מסדר יומה של האשמה העצמית.

גזענות עליך ישראל! — אתה ישראל ש־סבלת כה רבות מגזענות, נוהג היום בגזענות כלפי אחרים. האמנם?

הבה נבדוק את האשמות הגזענות שהעלו באוב הומאניסטים ישראלים. הגזענות של עם ישראל גם בעבר ועד מלחמת עמלק ושבעת העממים הגיעו, לפי מיטב המסורת של שונאי ציון (רוזנברג — שטרייכר שר"י) מה קרה? קם בישראל אדם שבשם רב יכונה — כהנא ומטיף לגזענות.

מן הראוי, שנשים לב כיצד קמה עלינו ה־מפלצת הזאת, שמאיימת לבלוע את הדמוקרטיה ולהציף אותנו בגזענות קהלית, רחמנא ליצלן, מי באמת בנה ובונה את ה[illegible]?

כזכור לרבים, בזמנו — ערב הבחירות לכנ־סת הנוכחית הוגשו, בין היתר, שתי רשימות שעוררו, בצדק, שאלות וספק אם מקומן במשטר דמוקראטי ואם הן זכאיות לאישור.

אחת הרשימות — יהודית של כהנא ואחת ערבית של מיעארי—פלד. בשתיהן יש משום איום. הרשימה של מיעארי—פלד, שמזדהה בגלוי עם ערפאת והחשודה שמחדירה כספי אש"ף למימון פעולות חבלה אנטי־ישראליות, מאיימת על מדינת ישראל.

אך מכיוון שאי אפשר היה לפסול רשימה אחת מבלי לפסול את השניה, הוכנסנו למילכוד ממשי: לפסול רשימה ערבית — זה לא יפה, הדבר מריח בגזענות, כביכול, והעובדה שקיומה של רשימה זו מהווה איום על ישראל, איננה חשובה... לכן, באין ברירה, כדי לא לפסול רשימה זו של מיעארי—פלד, אושרה גם השי־מתו של כהנא.

וראה זה פלא [illegible] כהנא חייב תודה למיעארי ולא על [illegible] בלבד אלא גם הקולות, שהכניסו אותו לכנסת; [illegible] בגלל מחאה נגד מיעארי ומרעיו היהודים.

העיסוק הרב בגזענות...

כל המדינה עוסקת בגזענות, החל בנשיא, יו"ר הכנסת ועד אחרון ההומאניסטים, שמוכנים להקריב הכל למען תדמית של נאורים. ולא זו בלבד אלא שלא חוסכים כל מאמץ כדי להנ־ציח אותה אף בחקיקה. וכך לוחמים בטהנות רוח וגזענות שלא היתה ולא נבראה.

ובמלחמתם הגיעו עד אבסורדום — הדת ה־יהודית, שהחזיקה מעמד בגלות קרוב לאלפיים שנה והיתה סמל לנאורות הומאניות, מוצגת על־ידיהם כגזענית ובו זמנית הם צועקים נגד האו"ם שהקיע את הציונות כגזענית.

כל מי שמצטייר כפטריוט ומנסה להגן על מגיני ישראל מוצג ומוקע כגזען.

גם ביועץ המשפטי הנוכחי, עוד בטרם נכנס לתפקידו, שלחו חורצי לשון אלה שמינו עצמם כנוטרי החוק וכלבי השמירה של החברה, נדמה היה להם, כי אולי הוא לא ירדוף את השב"כ במידה מספקת ואולי ימנע גרימת נזק לבטחון המדינה.

עוד בטרם נכנס היועץ המשפטי הנוכחי ל־תפקידו כבר הלעיזו והתלחשו על עברו הישי־בתי, על היותו איש עושה רצון אחרים. ועוד ועוד.

מעניין להשוות התבטאויות על מעמדו של נושא משרה רמה זו אתמול והיום. ולא חסכו שבט לשונם ואף עד ראש השב"כ הגיעו. הם לא היססו כלל לכנותו — שקרן, מסית ומדיח, וכל זאת למה — משום שנהג לפי הבנתו — והבנתו המקצועית פגעה בשני „גיבורי הלאומ־נות הערבית" ובהתנהגותו מנע אפשרות של סחיטה ומו"מ על פדיון שבויים מידי „הגיבו־רים התוקפים".

וכך מתנהלת המלחמה נגד בטחון המדינה, לפי מיטב שיטת המק־קארטיזם. כל מי שחושב אחרת — פסול.

„אמנם הנאורים, שומרי החוק וחותם ה־אמת, מודעים לכך, שאולי יהרגו חפים מפשע — אבל יחי הצדק האבסולוטי ואל תיפול שערה משערת ראשם של התוקפים"...

ולערפאת ולחבש וליתר ההומאניסטים של השטן ברצוני לספר: ידידי השטן — הצלחתם בפעלכם באוטובוס מס' 300 — בחכמתכם, בעזרת אללה ובעזרת אזרחי ישראל הצדיקים. הצלחתם לגרום נזק אף לשב"כ ולבטחון יש־ראל, שאולי לא ניתן לתקנו.

השב"כ ניזוק — מעטה הסודיות נעלם, ה־מוטיוואציה של אנשיו נפגעה, החשש לפעול על־פי הבנתם המקצועית — גדל וכתוצאה מכך — יכולתם ויעילותם ירדה.

מעתה תוכלו לפעול בפחות סכנות וקורבנות, אכן המבצע הצליח מעל המשוער!

אולם גם השב"כ אינו כולו זכאי — גם הוא לא עשה את המוטל עליו: לא חקר ולא בדק את האויב הפנימי־ההומאניסטי; את מקו־רות המימון של הפעולות האנטי־ציוניות, מי־מון הבחירות של גופים שמתנכלים ליהודים הציונות — גם אם הם יהודים — צריכים בדיקה.

שמא תאמרו — זה לא ייתכן! כבר היו דב־רים מעולם. גם דויד בן־גוריון בזמנו לא היסס להפעיל את השי"ן ולהטמין מיקרופונים במשר־דם של מי שחשד בהם...

הגולם קם על יוצרו

היום הגולם קם על יוצרו המפריעים בידיו — כלי התקשורת. שדרן־בודך מראיין את כ"מ ראש הממשלה בקשר לפרשה. זה לא היה ראי־יון — זו היתה חקירה ובצורה פוגעת; קוטע אותו באמצע המשפט, שואל שאלה ואינו מאפ־שר להשיב ומתקיף. וכך גם נהג כלפי הבא אחריו — ראש הממשלה; נכנס לדבריו, קוטע את תשובותיו — כי התשובות אינן חשו־בות, העיקר — שתישמע השאלה המאשימה.

היכן מעט נימוס?

נניח כי ראש הממשלה באשם ולא מגיע לו כבוד מיוחד כראש ממשלה — אבל היכן הנימוס שמגיע לכל אדם, גם אם אינו חוטף אוטובוס...

השיטה של הריסת כוחות המגן של האויב בזמני שלום — אנו מכירים בהיסטוריה; לא אנחנו הקרבנות הראשונים של השיטה — ב־זמנו ריבנטרופ הריגול הנגדי של הרייך השלי־שי גרמו לכך שסטאלין ערך טיהור בקרב ה־קצונה הגבוהה שלו וע"י כך הקל על הגרמנים את המלאכה. גם גרימת נזק לשב"כ יקל על אויבינו את מלאכתם.

קל ונוח להיראות כאיש החוק ההומאניסטי. קשה להיות אמיץ, להגיד את האמת ולהיות מואשם בנוקשות ולאומנות ועם זאת לעשות את המלאכה השחורה: להגן על ההומאניסט — שומר החוק האבסולוטי ולאפשר לו להיות בעל נפש.

אבל אשמים אנחנו בהאשמה עצמית. הבה נבדוק מקרוב את מהות הגזענות היהודית. לשם המחשה אביא את המקרה הבא: סטודנט ערבי הטמין פצצה בטכניון ויש נפגעים. הסטודנט נתפס ונידון, אחרי שחרורו רצה להמשיך ב־לימודיו בטכניון והובעה התנגדות להחזרתו. אבל פרופסורים „מקורנפים" יצאו למאבק ל־מענו בשם החופש האקדמי ואמנם החזירו את הרוצח כאילו לא קרה דבר. בעצם מה הוא עשה — בסך הכל פגע בשונאי נפשו, ומותר לו לבוא בקהל.

לעומתו תלמיד ישיבה ח' שתמך בכהנא, רש־מו לו בתעודת הגמר הערה: הנ"ל מזדהה עם הגזען כהנא!

שום בר־דעת לא יוכל להבין זאת: מה קורה עם הגזענים היהודים שונאי עצמם?

אין זו אלא צביעות ורגשי נחיתות חולניים כאחד. ועד לגבי הביזוי העצמי. בימים אלה שיגר נשיא מצרים לישראל שליח של רצון טוב — את [illegible] — אניס מנצור, עתונאי בכיר.

אנו זוכרים היטב את שנאתו ליהודים וגיש־תו האנטי־ישראלית, בעל עט טבולה ברעל של שנאת ישראל ומאמריו גזעניים אמיתיים מלאי שנאה ובוז.

במקום להביע התנגדות לביקורו הוא מתקבל כאורח רצוי.

תאמרו למען השלום — אוי לשלום המלווה עלבונות. אני בטוחה שלא במקרה נבחר דווקא שליח הזה ע"י נשיא מצרים. זהו ודאי גילוי נוסף של אי־התחשבות.

מסתבר, כי מה שנחוץ לנו, הרי זה קצת פחות צביעות וקצת יותר כבוד עצמי.

מי הרס את בית הכנסת הספרדי במנשיה?

מאת חיים פיקרש

פעמיים התנכלו לבית הכנסת הס־פרדי הראשון „קהילת יעקב" בשכו־נת מנשיה בתל־אביב. פעם — בעיצומן של מאורעות הדמים, בשנת 1936, כשפורעים ערביים פשטו מסימטאו־תיה של יפו והעלו באש את בית־הכנסת, ופעם שנייה, אך לפני מספר שבועות, כשבולדוזר של עיריית תל־אביב שלח לעומתו את מלתעותיו ותוך מספר דקות קרס מבנה בית־הכנסת הנושן. כך, נאנח מאיר ברוך, הגבאי האחרון של בית־הכנסת, נמח־קה היסטוריה ונהרס אתר חשוב ל־בני העדה הספרדית.

באותם ימי הדמים נשלח טנק של הצבא הבריטי אל מבנה בית־הכנסת העולה בלהבות, כדי להציל את ספרי התורה. „באיזה מסירות נפש סכנו אז גבאי בית־הכנסת על ,מקדש המעט' שלהם" — נזכר הגבאי, ומוסיף, כי מיד לאחר האירועים המצערים הללו בתולדות היישוב העברי שבו מתפלליו ללקט את שרידי השריפה הגדולה ובנו את הכל מחדש.

שיפוץ נוסף בבית־הכנסת „קהלת יעקב" בוצע עם קום המדינה, מניני תפילה וסדרי לימוד הונהגו בו במשך שנים נוספות, עד כי קומץ המתפללים, בשכונה שנעלמה, היא שכו־נת מנשיה, עקרו לצפון תל־אביב, ובית־הכנסת נותר בשממונו.

בשעריו עוד באו שרידי חבורת ראשוני המתפללים. „אהבנו את בית־הכנסת" — הם אומרים, וממהרים לספר את תולדותיו. בית־הכנסת נחנך סמוך לחג הפסח תרס"ם, במעמד אנשי תורה שבאו לחלוק את הכבוד הראוי לראשון לציון, הרב בן־ציון מאיר חי עוזיאל הכהנה, שהוכתר במקביל מעט זה המשיך ל־התפלל בו עד אשר הוקם בית־הכנסת הגדול „אהל מועד" לבני העדה הספרדית, בסמוך לשדרות רוטשילד.

גבאי בית־הכנסת „אהל מועד", עו"ד שמעון לוי, עם מר שלמה בוקאי, סגן יו"ר המועצה הדתית, והרב ישראל רוזה, מנהל המחלקה לבתי־הכנסת, קיבלו על עצמם לשמש כ„ועד ההקדש" לבית־הכנסת, כשמגמתם העיקרית היא — להבטיח בית־כנסת חליפי לבית הכנסת „קהילה יעקב" שננטש בין הריסות שכונת מנשיה.

ההבטחה שלא קויימה

לפני עשר שנים, מספרים חברי „ועד ה־הקדש", הבטיח ראש העיר שלמה להט לאחר דיונים ענייניים, כי רק לאחר שיועמדו כספי הפיצויים עבור בית־הכנסת לרשות חבר הנאמ־נים, כדי לרכוש את המבנה החליפי בשכונת נוה גולן, שישא שוב את שמו של בית־הכנסת „קהילת יעקב", ע"ש המנוח ר' יעקב כהן ז"ל, בונה בית־הכנסת במנשיה, אפשר יהיה להרוס את המבנה העזוב.

אך העירייה, מאשים מר שלמה בוקאי, מילאה אחר צד אחד בלבד של ההסכם — להרוס את מבנה בית־הכנסת הנושן, מבלי שיועברו התקציבים הנדרשים להקמת בית־הכנסת החליפי.

יתירה מזו, לא באו בדברים עם חברי הוועד ולא פנו גם לקבל את האישור הנדרש של הממונה על המחוז, שבמקרים כאלה מעניק את האישור הסופי להריסת מבנה המוגדר כ־„מסוכן לשלום הציבור". אלא שלחו בבוקרו של יום את הבולדוזר, כדי להרוס, כך במחי שעיפה אחת, „חתיכת היסטוריה חשובה בתול־דות תל־אביב הקטנה".

החכם ר' יעקב כהן המנוח, הוריש את בית־הכנסת ואת ביתו, כהקדש לבני הקהילה הספר־דית של יהודי יפו, ובמשך שנים רבות שימש בית־הכנסת למוקד פעילות רוחנית־חברתית לבני הקהילה שנטשה הסביבה כולה, וברובה הגדול נהרסה. אך בית־הכנסת עצמו המשיך עוד לעמוד על תילו, וזכה למבקרים כמעט עד ל־יומו האחרון.

עם זאת לא השלו מעולם בני העדה הספרדית את עצמם כאילו יוכל המבנה הזה לעמוד לדו־רות. ברור היה כי ביום מן הימים ידרש לסלקו, אך אפשר היה לעשות זאת בצורה קצת יותר מכובדת. הוא בברוטליה כזו, אומר יו"ר ועד הקהילות הספרדיות שלמה אבוטבול. הוא תובע עתה להעמיד לדין את האחראים. ולא להשלים עם מה שנעשה, אלא לגדור את השטח ההרוס, לאסוף את שברי הלוחות של קירות השיש ולו־חות הזיכרון וההנצחה ולשחזר את המבנה מחדש. יתירה מזו, שלמה אבוטבול סבור, שאין להמיר את המקום שעליו עמד בית הכנסת במקום אחר. „אנו נדרוש שיימצא התקציב בעירייה ובממשלה לחדש את הבניין, אשר ישמש שוב בית כנסת ובית ועד לאסיפות ולפעילות רוחנית אחרת".

פסק הלכה: להרוס ולבנות

אגב, עוד לפני מספר שנים הוציא מרן הרב עובדיה יוסף, לשעבר הרב הראשי לישראל יחד עם בית הדין הרבני האזורי לתל־אביב—יפו, פסק הלכה לבקשת חברי „ועד ההקדש", לפיו מותר יהיה להרוס את המבנה העזוב, וזאת, מספר לנו מר בוקאי, לאחר שהשטח בכללו הופקע על ידי ממשלת ישראל בשנת 1961 למטרות ציבוריות. אך היתר ההריסה, מוסיף איש שיחנו, הותנה ברכישת מבנה מתאים אחר למטרות ההקדש. העובדה שהחפצים העיקריים [illegible] את המבנה ב־חשכת לילה מנעה מחברי „ועד ההקדש", ליטול אפילו את לוחות הזיכרון [illegible] ספרי התפילה שהיו בו.

התסיסה בקרב ותיקי מתפללי בית הכנסת „קהילת יעקב" [illegible] באי „מקדש מעט" זה נמשכת. השבוע, נמסר, פנה הרב הראשי לישראל הראשון לציון, [illegible] אליהו וביקש מ־חברי „ועד ההקדש" להעמיד לרשותו את העתק פסק ההלכה של הרב עובדיה יוסף ובית הדין הרבני בתל־אביב כדי לבחון את המצב מחדש ולתבוע את מימוש התחייבותו של ראש עיריית תל־אביב להקים מבנה חליפי לבית כנסת זה.

יש שתובעים להקימו מחדש במקום שנהרס, כן ייחודו של מקדש מעט זה. הם אומרים, היה בכך, שהוא סימל את אחדותו של היישוב היהודי ביפו, באותם הימים, נזכרים אלה, השתתפו ב„ועד הכללי" שנבחר נציגי העדה הספרדית, וכן נציגי האשכנזים, התימנים ואף נציגי היישוב שהוגדרו כ„חילוניים".

ההתיישבות היהודית במנשיה החלה מיד עם הקמת בתי היהודים מחוץ לחומותיה של יפו, בתחילת הפריצה אל תולדות העיר תל־אביב. שכו־נות כמו נוה צדק, נוה שלום ואחרות שימשו את פרשה של תל־אביב הקטנה. לבני העדה הספרדית היו בתי כנסת וכמה אחרים ביפו ובמנשיה, ובית כנסת זה שנהרס היה החשוב מכולם. אלא שמכל אותם אחרים אין זכר ולא נותר ולו גם מבנה אחד, „קימת תחושה שכולם בנו. כי בעוד עושים מאמצים לשקם ולשפץ את בית הכנסת

שבו התפלל מרן הרב קוק זצ"ל, ולהבדיל אלף הבדלות, משקיעים מאמצים ואמצעים לשקם את מסגד חסן בק. הורסים את השריד בין הבודדים באתרי העדה הספרדית, את בית הכנסת — הם קובלים. ובצדק.

האם חוללו ספרי קודש?

דובר עיריית תל־אביב, בני כהן, דוחה בשיחה עמנו את הטענות הללו. קודם כל, הוא אומר, העירייה לא התחייבה להקים בית כנסת חליפי. בזמנו, הוא מוסיף, פנו חברי „ועד ההקדש" לעירייה שתבקש לסייע ולהשיג תורמים. העירייה, ככלל, לא בונה בתי כנסת, היא הורסת, כשצריך להרוס, מבנים נטושים ועזובים כמו מבנה זה. שממנו כבר לא פעל כבית כנסת.

דובר העירייה דוחה גם את הטענות כאילו „חוללו ספרי קודש", בציינו, כי המבנה בעזבונו שימש „למרבית הצער", ו„מוקד לפעילותם של נרקומנים" ולכל מיני פעילויות עברייניות אחרות. „זהו צביעות למען שהעירייה היתה צריכה להיות, אחראית על המקום" — תוהה ואומר דובר העירייה, ומוסיף, כי את המבנה הנטוש אפשר היה, אולי, להציל, אם היו באים בזמן ומשקיעים כספים לשיפוצו. אך זאת, שוב, לא היתה צריכה העירייה לעשות.

זוהי, מכל מקום, עמדתה של העירייה. המגלה כוחה בהריסות, גם מבלי להתחשב ברגשות ותיקי הוותיקים, וביניהם, יקיר העיר תל־אביב אליעזר מבולין, שחגג בבית הכנסת הזה אף את שמחת הבר מצווה שלו ובמשך שנים רבות התפלל בו בקביעות.

גם לאחר ששמע דבר ההריסה, פרח ובא אליעזר מבולין „בשארית כוחותיו" לראות מה עשו למקדש המעט שלו. „זה נראה כמו אחר בליץ" — הוא אומר, ומוסיף, כי מנשיה עצמה נמחקה אמנם, אך כי היה מתאר לו שדחפור יעלה על בית הכנסת...

אליעזר מבולין נזכר כיצד בוצע בימי שלטון התורכים הגירוש של יהודי יפו. אז הציבו התור־כים שוטרים מזויינים ליד בית הכנסת כדי לשמור על קדושת המקום, כשם שעשו זאת גם אנשי „ההגנה" בימי מאורעות הדמים ב־1921 ו־1929.

אך מה שידעו אז התורכים, ומה שעשו מ־רעי היישוב היהודי ומניחי יסודותיה של תל־אביב, לא ידעו, כנראה, ה„ממונים" של היום בשנה הכינבתשלי. הקבוצה הזו הבנתה אותם שוב איכה מתחשבת, כנראה, בעברה של העיר. מצד־דקים, זהויים סיבה. אך את העובדה אי אפשר להסתיר — העירייה היא זו ששלחה את הדחפור שנעץ מלתעותיו במבנה ששימש בית כנסת ישראלי שרק חשוב בהתלדותה של קהילת יהודי ספרד בתל־אביב, של אז. הפרק ההיסטורי הזה נמחק „כדי שאפשר יהיה לבנות במקום העתיד"...

בין הדף והמדף

● נחלת גד ולידת נשמה

גדי רז, **נחלת גד**, אסופת דברים מעזבונו. התקין ד' הביא לדפוס מאיר חובב, קמב עמ'; **לידת נשמה**, סיפורו של גדי רז שנפל ב־מלחמת שלום הגליל, מאת מאיר חובב. 112 עמ' + 4 עמ' תמונות. בהוצאת מר עציון ושדה אליהו. הפצה ראשית: „מורשת", הוצאה והפצת ספרים, תל־אביב.

בני החלקים של ספר זה מאירים זה את זה ובקדינים זה על זה. ב„נחלת גדי" מקובצים דברים מעזבונו של גדי רז הי"ד והם בעדים על השקפותיו, גישותיו ודיוקנו הרוחני. ואילו ב„לידת נשמה" מובא סיפור חייו של גדי, צעיר דתי, איש התיישבות ובן תורה, שבנפילתו במלחמת שלום הגליל בהיותו בן פחות מ־29 נקטעה שירת חייו של מי שעוד נתכנו לו עלילות.

גדי רז הי"ד הוא בנם הבכור של זאב ורחל רייסמן, פליטי השואה שבנו את ביתם במושב השיתופי ניר־עציון. בחלק הראשון של „לידת נשמה" נפרשת מסכת חייו מאז נולד בניר־עציון בחג החנוכה תשי"ד, תוך כדי תיאור המושב, בית אבא ואמא. הלי־מודים בבית הספר היסודי התיכון, בהם לא באו כשרונותיו הרוחניים לידי מיצוי. בשנות נערותו התבלט כאיש רעים להתר־ועע, אהוד על חבריו, מדריך ב„בני עקיבא", מוסיקאי מחונן, כדורגלאי מצטיין, שאינו מדיר עצמו מתעלולים וממעשי שובבות. התגייסותו לצה"ל סיימה פרק אחד בחייו ופתחה מעגל שני. הוא הגיע לסיירת של חטיבה 7, עבר אימונים קשים ומפרכים ואז פרצה מלחמת יום הכיפורים, גדי וחבריו עברו על־בשרם את אימי המלחמה ברמת הגולן, וחוויות אלה הטביעו בו את רישומן והובילוהו בסופו של דבר לדרך התורה ולהעמקת האמונה. כותב מאיר חובב: „כל האירועים הללו בהצטברותם, ההווייה המזעזעת של הפגישה עם המוות והאובדן טובי החברים הטביעה בו את רישומה. יש מי שיגיע עקב כל אלה להטחת דברים כלפי שמיא, דעביד דינא בלא דינא. ויש מי שיראה את ידי ההשגחה שנגלתה לגביו בניסים גלויים ואמונתו בבורא תתחזק. היו אף כאלה שעצם מראות המלחמה הביאה אותם לאמונה וליהדות בבלי שהיה להם קודם לכן כל קשר לדת. כל אלה בצד רבים רבים שחזו את המלחמה, נזדעזעו ושבו להיות כמו שהיו קודם. גדי היה שייך לאותם ששבו לאמונה, ואמונה זו מסנה יתד ומסנה פינה לתפנית בחיים, לשינוי מעשים והנהגות. העיקר — בבוא יום להקדיש חייו לתורה, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים".

וכך החל תהליך הדרגתי ואיטי של עלייה על מסלול חיים חדש. בשנת תשל"ו נשא לאשה את אילה, בת שדה־אליהו, בני הזוג שהו חצי שנה בניר־עציון ולאחר מכן עברו לקבוצתה של הכלה הצעירה. באלול תשל"ז יצא גדי לירושלים ללמוד תורה בישיבת „מרכז הרב" בירושלים, ומאז ועד סוף ימיו התמיד בלימוד התורה וניצל כל שעה פנויה לעלות ולהתעלות. לאחר לימודיו בישיבה חזר לשדה־אליהו, והוטל עליו להיות איש הקשר עם חברי נח"ל מלכישוע, שעתידים היו להתנחל על הר מלכישוע שבהרי הגלבוע. וכך המשיך לטוות את מסכת חייו של איש תורה ועבודה יחד עם רעייתו אילה וילדיהם — ארז, נריה, דביר והר. סיפור חייו נפרש עד למלחמת שלום הגליל, בה נפל ב־ט"ז סיוון תשמ"ב. קורות חייו מבוססים על שיחות עם קרובי משפחה, חברים וידידים, ומשולבים בהם איגרות ומכתבים, ומכלום עולה דמות מופת של צעיר שחייו משתתים על אדני תורה ועבודה.

בחלק הראשון, „נחלת גדי", דברים מקובצים מעזבונו, הכוללים רעיונות בפרשיות השבוע, הגיגים בנושאים שונים ועיונים במועדי השנה. כשמצרפים את הדברים אל דיוקנו של גדי רז הי"ד כפי שהוא עולה מסיפור חייו ניצבת לנגד עינינו דמות קורנת של צעיר דתי שפיעמו בו שלוש האהבות: תורה, עם וארץ.

● ספר־תורה שכתב הר"ן

עלי ספר, כתב־עת לביבליוגרפיה ולחקר הספר העברי - (יב), בעריכת שלמה זלמן הבלין. יוצא לאור על ידי המחלקה ללימודים ביבליוגרפיים ולספרנות, אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן. 156 עמ'.

לפני שש־מאות וחמישים שנה, בשנת צ"ו (1336), מסר רבנו נסים מגירונדי, הר"ן, ספר־תורה ש„כתבתי לעצמי ולזכותי" לבית הכנסת „קהלת יעקב" בברצלונה. לפני כחמישים שנה נמסר על מציאותו של ספר־תורה עתיק וכיוחס זה, שנרכש על־ידי החכם רבי יחיא דהאן, שד"ר קהילת טבריה, בקהילה קטנה שבברזיליה. מאז שוב נעלם ספר־תורה זה, ולאחרונה מצאוהו כרוך ומונח בקרן־זווית במעמקי גנזי בית־הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. ספר־תורה זה הוא עניינו של מאמרו של שלמה זלמן הבלין, „ספר־תורה שכתב לעצמו רבנו נסים מגירונדי".

ד"ר הבלין מציין כי חשיבות רבה במיוחד נודעת לספר־תורה זה, שנכתב בידי אחד מגדולי הפוסקים הראשונים או בהשגחתו. גם אם נפרש את המלים „כתבתי לעצמי ולזכותי" במשמעות של כתיבה על־ידי אחרים בעדו, מכל מקום לפנינו ספר־תורה שנכתב בעבורו ועל דעתו, ויש ללמוד ממנו ולדקדק באותיותיו ובצורותיהן. ד"ר הבלין מעלה גופי הלכות היוצאים מספר זה ודן בפרשיות הפתוחות והסתומות שבתורה, בחסרות וביתירות, בצורות כתיבת השירות, ובצורת כתיבת האותיות ובמלים שנחלקות לשניים. כן הוא דן במיוחדיו של הספר הזה, התואמות להפליא את פרטי עשיית ספר־תורה, שבתלמוד ובפוסקים הראשונים. ושיש בהם כדי ללמד הלכה גדולה בענייני המידות והשיעורים בשיעורי התורה כולם.

עוד בחוברת החדשה של „עלי ספר": לדפוסי סדר עולם — אקדמות למהדורה מדעית של סדר עולם, א (חיים מיליקובסקי), האכסם נמצאו בגניזה שרידי החיבורים האבודים — כתאב אלד מצותאה, ניקוד רב סעדיה ומחברת עלי בן יהודה הנזיר (אילן אלדור), „נוסח אחר" של פירוש רש"י למסכת ברכות (ירמיהו כלהי), מפתח חדש לתשובות הרמ"ה — על־פי כתב־יד (אברהם שושנה), סקירה של פרקי אבות בתרגומים ללדינו (אורה שוורצולד), בן המלך והנזיר וכתרגמו ליידיש — התרגום וגורלו (אברהם שישא), תגובות והערות, סקירות על ספרים ומחקרים חדשים.

● בית־המדרש בשירת ביאליק

בצרון, רבעון לספרות, הגות ומחקר, כרך ח' חוברת א'. העורך: חיים ליף יוצא לאור על ידי „קרן לספרות עברית" בשיתוף „המכון לתרבות עברית וחינוך" של ניו־יורק אוניברסיטה. 96 עמ'.

ההווי המסורתי של היהדות תופס מקום נכבד בשירתו של חיים נחמן ביאליק, שהשבוע חל יום הזכרון שלו. יציאתו מבית־המדרש ומן היהדות המסורתית אל והתנפתו לרוח ההשכלה ניכרות בשירים רבים שלו. פרופ' אהרן מירסקי, במאמרו „לשאלת היחס אל ההווי המסורתי בשירת ביאליק", בוחן בעיקר את יחסו של ביאליק אל בית־המדרש בכמה משיריו. נושא זה תופס מקום בכמה שירים של ביאליק, ויחסו אל בית־המדרש אינו אחיד בהם. הסתירה בולטת בין היחס החיובי ב„אם יש את נפשך לדעת" ו„על סף בית המדרש" לבין היחס השלילי ב„המתמיד". לסתירה זו התייחסו מבקרים שונים, כמו יוסף קלוזנר ופישל לחובר, והציעו פתרונות עמם מתפלמס אהרן מירסקי. לפי הסברו בשני השירים הראשונים בית־המדרש הוא סמל ליהדות ההיסטורית, ויש בהם דברים כנגד המרחיקים לתרבות זרה. אך שונה יחסו של ביאליק אל בית־המדרש ב„המתמיד" מיחסו אליו בשיריו האחרים, כדברי פרופ' מירסקי: „...בשיר „המתמיד" בלבד מדובר על „בית המדרש" כפשוטו וכהווייתו, בית המדרש שבמציאות שביאליק היתפל עמו. מתוך כך ציורו החיצוני במכשות, ותיאורו הפנימי על דרך השלילה, ויחסו של המשורר אליו — בביקורת".

בחוברת זו של רבעון המחודש „בצרון" דברי מחקר, ביקורת, הגות וספרות מאת חיים ליף, אבנר הולצמן, יצחק זילברשלג, שרה כץ, אפרים שמואלי, יהודה רצהבי, אהרן קומם, גיל גראף, י. מישאל, שלום כתב, שמואל סניידר, גילה רמרז־ראוך, שלמה ראוך ואבשלום.

● „השירים החיצוניים" של „הטור השביעי"

מחברות אלתרמן, (ז), הטור השביעי 1943—1948 העורך מנחם דורמן. מוסד אלתרמן, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל־אביב, 284

נתן אלתרמן כינס בחייו בשלושה כרכים, „שירי העת והעתון", חלק מטורי „הטור השביעי", שלו, אותם פרסם בימי שישי בעתון „דבר" במשך 24 שנה, מ־1943 עד 1967. „הטור השביעי" היה שם דבר בעתונות הישראלית, ורבים מהטורים שפורסמו בו הוללו סערות ועוררו ויכוחים בשל תוכנם. ב„שירי העת והעתון" כונסו רק כשישים אחוז מ־695 הטורים, ובכרך שלפנינו מובאים מה שמכונה בפי המוציאים לאור „השירים החיצוניים" שנתפרסמו בין פברואר 1943 ושלהי אפריל 1948, ערב הקמת המדינה.

בהקדמה לכרך רביעי זה של „מחברות אלתרמן" נאמר, בין היתר, כי הבחירה לכינוס או לגניזה של השירים על־ידי אלתרמן עצמו נעשתה מנקודות־ראות שונות, אך ניתן לומר בהודאות כי הקריטריון הקובע לא היתה הבחנה בין צידית לציבורית, כביכול את היפים והחשובים שבטורים אסף, למען יישארו בני־קיימא, ואילו מה שהבית או הציבור, לא היה נחשב בעיניו מבחינה זו. אף לא קריטריון האקטואליות קבע כאן. בכרך שלפנינו מכונסים מאה טורים מתקופה גורלית בתולדות העם והארץ, ובצד התעשמות מהשירה האלתרמנית המיוחדת יכול הקורא לקרוא אותם גם כפרקי היסטוריה וההווי של אותם ימים. ממרחק של שנים טבעי הדבר שלא נהירים רמזים, עניינים וכינויים שהיו כלולים בטור אקטואלי בעתון. על כן בא בסוף הספר מדור רחב של הערות הסבר, ובו הרקע לכתיבת הטורים ופענוח שמות, מושגים וכינויים שונים הכלולים בהם.

ש. יהושע

מאה שנה לפטירתו של הרב שלמה גנצפריד, בעל „קיצור שולחן ערוך"

לדרכם של ספרי הפוסקים

מאת הרב בנימין צביאלי

אילו באנו לאפיין במשפטים אחדים את דרכה של ספרות הפוסקים מאז חתימת התלמוד ועד ימינו היינו אומרים, כי מצד אחד שאפה הפסיקה לצמצום ולתמצות מבחינת הסידור והניסוח ומצד שני היא לא יכלה להימנע מהרחבה ומהעשרה מבחינת מיגוון הנושאים והבעיות. בסיומה של כל תקופה התעורר הצורך לסכם אותה, אשר הצטבר במשך התקופה במשך העיון והמשא־ומתן, את הפתרונות ההלכתיים שאליהם הגיעו גדולי הרבנים ו„המשיבים" בשאלות המתחדשות בחיי יום יום.

הספר „קיצור שולחן ערוך" הוא אולי השיא בתהליך המתמשך והמפותל הזה של צמצום הרחבה מאז הותרה הכתיבה של התורה שבעל פה. לאחר שאסור היה לכתבה במשך דורות רבים. „דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב" (גיטין ס' ע"א). רק מגילות סתרים נרשמו ביחידות ואלה לא שימשו את הלומדים בשעת לימודם בבית המדרש. כדברי רש"י במסכת שבת ו', ע"ב „מגילת סתרים שהסתירוה מפני שלא ניתנה להיכתב, וכששומע דבר יחיד חדשים שאינן נשנין בבית המדרש וכותבין אותן שלא ישתכחו, מסתירין את המגילה".

לאחר שהותרה כתיבתה של התורה שבעל פה משום „עת לעשות לה' הפרו תורתך" היו אלה זהירות של דברים שבעל־פה ולא ניסות חדש שנועד להופיע בכתב.

הפוסקים הראשונים

הפוסקים הראשונים צמודים היו עדיין לסדר ולצורה של התלמוד וכפירושו היו למעשה קיצור דברי התלמוד תוך השמטת המו"מ ההלכתי והבאת המסקנה בלבד. דוגמה בולטת לכך הוא הרי"ף, ר' יצחק אלפסי, שקרא לו גם „תלמוד קטן", אך קראו לו „הלכות גדולות" וספרי הפסיקה שכסביבו. דרך זו, כמובן, לא היתה נוחה ר' ההיגקות מן ההגנה התלמודית לא ברושה לבוא, ומי ששם עיניו בכשרה לפסוק הלכה למעשה חייב היה לערוך גם „מהפך" בסידור הדברים ברצף נושאיהם ובניסוחם. המובהק שבהם הוא, כמובן, הרמב"ם שחיבר את ספרו „היד החזקה" לפי סדר הגיוני עצמאי ומקורי משלו. הוא מצרף לעתים עניינים שאין ביניהם, לכאורה, שום דבר משותף, למשל הלכות איסורי ביאה ומאכלות אסורות בספר קדושה, או הלכות אבל והלכות מלכים בספר שופטים. הוא גם אינו מביא את המקורות להלכותיו, עובדה שהולידה אח"כ ספרות שלמה של מפרשים ונושאי כלים ומשמשת מקור לפלפולים הלכתיים ולחידושי תורה עד היום. הרמב"ם מסביר את דרכו. זאת בהקדמתו ל„יד החזקה", „כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל", (והמשך — „לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל־פה כולה ואינו צריך לקרוא ספר אחר ביניהם".

כשבא ר' יעקב בן הרא"ש (במאה ה־14) חילק את ספר הפסקים שלו שוב אחרת לפי סדר עצמאי ומקורי כשלו, בחלקו את הקומפנדיום ההלכתי לארבעה טורים. בעקבות חלוקה זאת אחר כך כמעט כל הפוסקים לא רק, משום שהם ראו את עצמם כמפרשיו ונושאי כליו של בעל הטורים (כמו הבית יוסף בבית חדש וכו'), אלא משום שסדר זה נראה להם ההגיוני והנוח ביותר מבחינה קודיפיקטיבית.

הטור גילה את מקורות פסקיו בניגוד למה שנהג הרמב"ם ביד החזקה והם מקיפים, כמובן, את כל הספרות הרבנית שקדמה לו מחידושי הגאונים, השאילתות, הלכות גדולות, סידור רב עמרם, חכמי צרפת, היראים, ספר המנהיג ועד. מהר"ם מרוטנברג וכו', וכך נהג גם ר' יוסף קרו ב„בית יוסף". אך משבא ר' יוסף קרו לחבר ספר פסקים לעם, את השולחן ערוך, הרי גם הוא משמיט את המקורות וכפעם את הדברים כך עד ש„כאשר ישאלו לתלמיד חכם דבר הלכה לא יגמגם בה אלא יאמר לחכמה אחותי את, כשם שברור לו שאחותו אסורה לו כך יהיה ברור לו כל דין שישאל עליו הלכה למעשה... זאת ועוד, התלמידים הקטנים יהגו בו תמיד ושונו לשונו על פה והיתה גירסה בינקותא מסודרת בפיהם בקטנותם" (מתוך ההקדמה לשולחן ערוך).

היום אנו יודעים כי כל אותם הספרים „הפשוטים" לא נעשו ספרים עממיים כפי שקיוו מחבריהם, והסביבם נוצרה ספרות ענפה של מפרשים ונושאי כלים שבאו אמנם למצוא וליישב וגם להסביר, אך גם לחלוק ולפסוק אחרת. ספר השולחן ערוך של מרן ר' יוסף קרו נעשה לספר חוקה המוסמך ביותר להורות הלכה פסוקה בישראל, אך כידוע קמו לו צוררים לא מעטים שביניהם נמנו המהרש"ל (ר' שלמה לוריא), המהר"ם (ר' מאיר מלובלין), ר' מרדכי יפה בעל הלבושים וביחוד הרמ"א ר' משה איסרליש שפרש את „מפתו" על שולחן הערוך של יוסף קרו. ודאי שהתנגדות זאת לא היתה התנגדות לשמה, אלא נגרמה על ידי המציאות ההלכתית שבארצות אשכנז, בעוד שהשולחן ערוך מייצג את המנהג של יהדות ספרד.

קיצור שולחן ערוך

הרצון לחבר ספר פסקים עממי וקצר לא נחלש ובעיקר הורגש הצורך בספר המבצעי וקצר לכל שהרחבה המנורה והצרו קהילות יהדות קטנות ללא לב או מורה הוראה. ספר כזה היה צריך להיות מובן לכל איש ישראל שיוכל ללמוד ממנו את ההלכה. הצבעות בחיי יום יום. הנסיונות שנעשו מאז זמנו של הגר"א מוילנה, כגון ספר „חיי אדם" של אברהם דנציג, קיצ־בי של הגאון או „פרדס רימונים" של ר' יהודה ברלין ועוד, לא עלו יפה ולא נתקבלו ברבים אף שאין עובדה זאת מעידה על טיב הספרים, עד שבא ר' שלמה גנצפריד. הלמיד חכם הונגרי, והוציא לאור את ספרו „קיצור שולחן ערוך". „קיצור" כפי שקוראים לו בחיבה, אינו ספרו היחיד של ר' שלמה גנצפריד, הוא חיבר גם כמה ספרי דרוש וחידושים על הש"ס שכמעט אינם ידועים בציבור.

אך גולת הכותרת שלו הוא ספרו „הקטן" — קיצור שולחן ערוך שלא ראה צורך להקדים לו הקדמה רבת היקף ורק בשער רשם באותיות גדולות: „בצורת שמו קדוש הוא, ספר קיצור שולחן ערוך להצלת המון עם ד' אחינו בני ישראל היראים את ד' ובמצוותיו חפצים ישמרם צורינו אשר קצרה דעתם ללמוד ולהבין דברי השולחן ערוך ואחרונים. וקבצתי מכל ארבעה חלקי שולחן ערוך אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, וחושן המשפט ומפרשיהם ועוד מקצת ספרי קודש, את הדינים המידות הנצרכים ומוכרחים לכל איש ישראלי לדעת אותם וכתבתי אותם בלשון קל למען ירוץ כל הקורא בו וידע את המעשה אשר יעשה האדם וחי בהם".

ר' שלמה אינו נוהג לפרש את הדעות השונות ומכריע הוא בין הדעות ללא הנמקות וללא גירוב דברים. בשל תכונתו זאת זכה לתפוצה מהימה עוד בחיי מחברו, ארבע עשרה מהדורות ברבבות עותקים. אך נראה שר' שלמה לא היה מן הסוחרים הגדולים ואנשים ניצלו את תמימותו ואת הפופולריות של הספר לעשיית הון.

וכך כותב נכדו ר' יחזקאל בנעט בהקדמה לספר סבו הגדול „שם שלמה": „לא שקט ולא נח ובשנת תרכ"ד הדפיס ספר מעט הכמות ורב האיכות קיצור שולחן ערוך המפורסם על כל פני תבל ויהי אך יצוא יצא, עוזר בכפי יבלעוהו והוא נדפס כמעט בכל שנה ושנה מחדש ובכל דפוס תקנוהו וישת עליו הוספות נחוצות, כי מכנף הארץ התעוררו הלומדים והעירו עליו בעלי ההוראה ועל כולם שם עין. בשנת תרל"ק הודיעוהו כי נדפס פעמים ברוסיה בלי ידיעתו, אז דחקו ובכל זכות הדפסתו לרוסיה לזמן מוגבל, אך אח"כ נודע לו, כי במשך שנה וחצי הדפיסו יותר ממאתיים אלף ומה גם אחרי כן...

אך כותב הנכד, כי „כל מיני מחברים עשו פירושים ותוספות, הערות והגהות על כל הספר ומהם שגם שלחו לידו את חיבוריהם (כמו הרב בעל מסגרת השולחן) והוא אמנם הסכים עמהם אך לא רצה בשום פנים שידפיסו את התוספות האלה יחד עם ספרו, כי חפץ שיישאר הספר קיצור שולחן ערוך ולא אחר, ויראו במניינו כל ימי חייו, אולם אך סגר עיניו, עיני בשר קמו כזאבי ערב על עזבונו ויאמרו „אכלאה המרבה" והדפיסוהו עם פירושים דצם תוספות ופלפולים, ויש אשר השחיתו כל חלקה טובה הכניסו דברי זולים בין דבריו ואת שכו הסבו מעליו..."

הנה גם הספר הקטן הזה לא יכול לעמוד בפני הלחץ החיצוני של היספה והרחבה וקרה לו את אשר קרה לספרי פוסקים שלפניו שבאו לדבר בלשון ברורה ובכוח הכרעת ההלכה.

הקיצור וספיחיו

בפרוצת הזמן הופיע „הקיצורי" שונים של הטקסט עצמו, המצטיין כידוע בפשטות לשונו ובנעימות הקריאה בו, וזאת גדולתו. לפני זמן לא רב אזר כוח אחד מרבני ארצות הברית והוציא את הקיצור שולחן ערוך בארבעה כרכים ששמם „שערים המצויינים בהלכה". החידוש בהוצאה זו הוא בעדכון הדינים כאז הופיע לראשונה, „כשמו כן הוא מכיל כל חידושי דינים והלכות השכוחים בטעמם ונימוקם, פותח שער לדופקי לתשובה למצוא פתרון לשאלות ובעיות ההתרחשות יום יום כתוך גלויי הטבע המדע והתקדמות בטכניקה, מציין ומוסיף כל השיטות והדעות השונות המפוזרות בספרי רבותינו ושו"ת לאשונים ואחרונים למספר אלפים, וכן ספרים יקרי־מציאות ולרבות כתבי היד שבאו אחריהם הארוה והערות על דברי האחרונים, מבאר כל העניינים כלא נתבארו כל צרכן בספריהם כאת שלמה זלמן ברויז ברוקלין (השי"ב).

הרב יצחק בר־דע מרמת־גן

הוציא את „הקיצור" בליווי הערות של מנהגי הספרדים והרי זה דוכה בכיוון הפוך למה שקרה לשולחן ערוך של מרן ר' יוסף קרו הספרדי שהרמ"א האשכנזי פרש עליו את מפתו.

כאן הקיצור שולחן ערוך יצאו ספרי הלכה חדשים שאינם סמוכים עליו והחשוב שבהם היא „המשנה ברורה" של מרן החפץ חיים זצ"ל שרבים נוהגים לפיו, אך בפה מלא נוכל לברך את רבני ישראל ההוואי יהיה קיצור שולחן ערוך שגור בפיהם ובזכרונם.

בעל „הקיצור" ומפעלו

מאת יהודה שוורץ

במלאת מאת שנה לפטירתו של מחבר „קיצור שולחן ערוך" הגאון ר' שלמה גאנצפריד זצ"ל נפתח במכון ירושלים — במסגרת מפעל תורת חכמי הונגריה" — מכון מיוחד על שמו של הרב גאנצפריד, בו יעסקו בהוצאת כתביו הרבים שרדו ונמצאים ברשות המכון וברשות צאצאיו של הרב, כמו שאלות ותשובות, פסקי הלכות, אגרות וכן הספר „פני שלמה" על הש"ס, שירים וכו', לרגל המאורע כבר יצא לאור על ידי המכון ספרו החשוב והמקובל בעולם הישיבות, „פני שלמה" על מסכת בבא־בתרא.

המכון, כידוע, שם לו למטרה להכו ולהוציא לאור כ־1000 כתבי היד של גדולי רבני הונגריה הנמצאים כבר ברשותו, כדי להציל ככל האפשר את הירושה הרוחנית שנשארה לפליטה אחרי השואה האיומה.

הגאון ר' שלמה גאנצפריד, נולד בעיר אונגוואר בירת קרפטורוסיה בשנת תקס"ד, נתייתם מאביו — ר' יוסף גאנצפריד — בהיותו ילד, ר' הרב צבי הירש הלר, הנקרא בשם רבי הירשלה מגדולי הדור בימים ההם ורבה של אונגוואר היה לאפוטרופוס של הילד היתום. הרב הירש הכיר בו עוד בקטנותו שהוא בעצר לגדולות ועתיד להיות אחד ממורי ההוראה הגדולים בישראל.

בבל שנות חינוכו חשקה נפשו לרדת לעומקה של הלכה פסוקה ושוקתו זאת היתה אבן שתיה בחיבור ספריו, היא הניעה אותו לחבר ספרי הלכה שונים היא שהחפה אותו להעניק לנו ולדורות הבאים ספרים המכוונים להורות הלכה למעשה. חיבורו הראשון היה „קסת הסופר" סת"ם, החתם סופר כתב הסכמה לספר ונתן פקודה לתלמידיו שלא יתנו „כתב קבלה" לכותב סת"ם, אלא למי שבקי בספר הזה. בשנת תקצ"ה הוציא לאור את פירושו על התפילות עם הוספות והשלכות לספר „דרך החיים" של רבי עקיבא מליסא, גם שם הראה את בקיאותו הרבה בהוראה ובפסקי הלכה. בשנת תר"ם חיבר ספר בשם „תורת הזבח" על הלכות שחיטה ובדיקה.

כשהיה לרבה של העיר ברזיוו הראה את כוחו בפלפול, כפי שהוכית זאת בספרו „פני שלמה" על מסכת בבא בתרא (נדפס בז'ולקוב בתרי"ז) הוא גם חיבר ספר בשם „פני שלמה" על מסכת בבא מציעא, אבל הספר שהיה עדיין בכתב יד נגנב ממנו. אולם את כל כשרונותיו השקיע בבירור ההלכה וכשנתקבל לרב באונגוואר חיבר הספר „לחם ושמלה" על הלכות נדה ומקוואות (נדפס בלבוב בשנת תרכ"א). הרב שלמה גאנצפריד חיבר גם ספר „פני אדם" על „חיי אדם" (נשאר בכתב יד) וספר „אהלי שם" על הלכות גיטין (אונגוואר תר"ח).

כל חיבור מחיבוריו בהלכה נתקבל ברצון ובאהבה מאת כל אלה שתורתם אמונתם, אבל יותר מכל ספריו זכה רבי שלמה גאנצפריד לזכות את הרבים בספר „קיצור שולחן ערוך", אשר במשך קרוב לתשעים שנה, בשנת תרכ"ד שנדפס בפעם הראשונה באונגוואר ועד עכשיו נדפס „שולחן ערוך" של הרב גאנצפריד, לא היה לספר עממי מיועד לכל איש ישראל מגדול ועד קטן, במאות ערים ועיירות נוסדו חברת „קיצור שולחן ערוך" ללמוד וללמד בו לפני הקהל הרחב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הספר „קיצור שולחן ערוך" נדפס בחיי המחבר ארבע עשרה פעם ובכל מהדורה הוסיף בעצמו חידושי דינים, וזכה שבעודו בחיים עיסוק רבני ישראל את ספרו בתוספת הלכה ר' ובחידושי דינים.

הרב ר' לי הכהן סימון בהקדמה ל„קיצור שולחן ערוך" של ר' שלמה גאנצפריד בהוצאת מוסד הרב קוק „מסביר את הצורך בקיצורים, כי במשך הזמן — מאז הופעת שולחן ערוך של יוסף קארו — נולדו שאלות חדשות ונתווספו פסקי הלכה חדשים שהזמן גרמם, על כן מן הראוי היה לחבר ספר חדש שישמש כהלכה פסוקה על פי דעת הראשונים והאחרונים ואז התחילו כמה מגדולי ההוראה לעשות קיצורים, כדי שתהיה ההלכה שגורה בפי כל איש ישראל. מבין „הקיצורים" שיצאו לאור מהלל ובשמה הרב סימון את פרי יצירתו של הרב שלמה גאנצפריד את ה„קיצור שולחן ערוך". כי הקיצורים שנכתבו בפסק הלכה, כמו „חיי אדם" ו„חכמת אדם" של ר' אברהם דנציג בהילכות אורח־חיים ויורה דעה וספר „שערי צדק" על הלכות התלויות בארץ וכן „פרדס רימונים" כר' יהודה יודל ברלין שהוא קיצור מכל ארבעה חלקי שולחן ערוך, גם הספר „שולחן טהור", הכולל קיצורי דינים בשולחן ערוך אורח חיים יורה דעה מאת ר' יוסף פרלן והספר „שולחן ערוך" של ר' אליעזר הקטן ש„לחן שלמה" ו„הלכה פסוקה" מהבית יוסף והגהות הרמ"א.

כל הספרים הללו לא זכו לפרסום רב, פרט לספרו של רבי שלמה גאנצפריד, מפני שקיצרו יותר מדי.

ר' ישעיה הכהן (אשר מנוחתו כבוד בירושלים) בא אליו ועשה מסגרת לספרו זה בשם „מסגרת השולחן" ובהסכמתו של ר' שלמה גאנצפריד נדפס „הקיצור שולחן ערוך" יחד עם המסגרת מסביב ר' היה הספר לרב הכמות והאיכות ר' בכל זאת הקפיד ר' שלמה גאנצפריד להשאיר את השם — „קיצור שולחן ערוך".

וכששאלוהו — למה מקפיד כל כך על השם קיצור, בשעה שהשולחן שלו כבר גדל לאורך ולרוחב ולו צנפים רבים עם פירות של סעיפי סעיפים — ענה ר' שלמה בחיוך: בספר תהלים (כג ה) כתוב: „תערוך לפני שולחן" ולא תאריך לפני שולחן... הרב שמואל הכהן בורנשטיין הדפיס את ספרו „מנחת שבת" ו„מעדני שמואל" להלכות שבת, פסח ויום טוב, מסביב להלכות אלו שב„קיצור שולחן ערוך", רב אחר הדפיס (לחדי תרצ"ג) „קיצור שולחן ערוך השלם" עם כל ההוספות שהוסיף ר' שלמה גאנצפריד בעצמו ומסביב לו שלושה פירושים: „ערוך השולחן", „אבני גזית" ו„מסגרת השלחן", הרב משה צבי לאנדוי כתב את ספרו „שלחן מלכים" (ברגסאס תרצ"א) וספרו „שני כלכים" (קלויזאנבורג תרצ"ה) היו למסגרת „קיצור שולחן ערוך" של הרב שלמה גאנצפריד, רבי שלמה זלמן ברוין הדפיס את ספרו הגדול „שערים המצויינים בהלכה" מסודר כולו מסביב לקיצורו של ר' שלמה גאנצפריד.

אבל יש לציין שכל המסגרות שנוצרו מסביב ל„קיצור", הספר „קיצור שולחן ערוך" טוב יותר מכולם, הן מבחינת הצריכה והן מבחינה הכתיבה — קובע הרב סימון, הוא כתוב וערוך בטוב טעם, בפשטות ובצמצמיות ואין כדוגמתו, ערכו גידל לאין כמוהו בתוך ספרות ההלכתית העצמית שלנו.

מחוץ להצלחתו הציבורית והצלחת ספרו הכוונובכלי ההלכתי, „קיצור שולחן ערוך" שהוא יצירה לדור דורים, — זכה הרב גנצפריד שגם אחרי מאה שנה לפטירתו עומדים לצאת לאור חיבוריו בכל מקצועות התורה וההלכה בעזרת המכון התורני ל„מפעל תורת חכמי הונגריה".

פרס אהרון זאב

משרד החינוך והתרבות והוועד להנצחת שמו של אהרון זאב ז"ל (משורר ומחנך של בני־נוער והחייל בצה"ל), שליד האגודה למען החייל, מעניקים מדי שנה פרס לספרות ילדים.

הפרס נועד למחברי ספרי־ילדים מצטיינים ביותר בסיפור, בשירה ובמחזה. הפרס יחולק לשני חלקים שווים, שאחד מהם יינתן עבור ספר שחובר לגיל נמוך. אם לא יימצא מועמד לפרס ראשון, רשאים השופטים לקבוע פרס שני במחצית הסכום. המועמדים לפרס יכולים להיות רק סופרים תושבי הארץ. סופר שזכה פעם בפרס ע"ש אהרון זאב ז"ל, או בפרס לספרות ילדים, לא יוכל לקבלו שנית אלא לאחר חמש שנים. הספר המוגש לתחרות על הפרס צריך להיות כתוב עברית במקור, לא פחות מגליון דפוס בשירה לגיל הנמוך, ולא פחות משני גליונות דפוס לספר אחר. לתחרות יוגשו ספרים שהתפרסמו בשנתיים שלפני ההכרזה על חלוקתו (תשרי תשמ"ז, אוקטובר 1986) ושלא זכו קודם ההגשה בפרס אחר. את הספרים יש להגיש לוועדה ב־4 עותקים לא יאוחר מ־15.8.86.

כתובת הוועדה: המדור לספרות ילדים ונוער, משרד החינוך והתרבות, רח' דוד המלך 8, ירושלים 91 911.

ועדת פרס נובל יצאה לקרוא ספרים

18 החברים של האקדמיה השוודית יצאו לחופשה, כשבזוודותיהם גדישות בספרים, כדי לקבוע מי יזכה בפרס נובל לספרות.

בישיבה האחרונה של האקדמיה בסוף מאי, חילקה ועדת נובל רשימה סודית קצרה ובה כחצי תריסר שמות של סופרים.

„הרצון הוא שחברי הוועדה יקראו בצוד הם נמצאים בחוף הים או באזורי שדה, כדי שיהיה להם די בידע לקראת הדיונים שיתנהלו בסתיו", אמר מקור ספרותי שוודי.

בישיבה סודית סופית באוקטובר, תקיים האקדמיה — החוגגת השנה את יום השנה ה־200 להיווסדה — את ההצבעה המכריעת לגבי הזוכה בפרס נובל לספרות, ששוויו השנה רבע מיליון דולר.

רייגן משפיע על הטון הספרותי

מאת בת שלום

האם ספרות מולידה מתירנות מוסרית, או המתירנות המוסרית „מולידה" את הספרות המתאימה להישגיה? שאלה המזכירה את הביצה והתרנגולת. האם השירה הפוליטית הישראלית שתקפה את מלחמת לבנון היתה תגובה לאירועים בירוח, או לפיתוי, שירה זו, במקבותה הווייתה — יצרה את ההתנגדות הציבורית?

שאלה זו מעסיקה בימים אלה כמה מבקרים אמריקנים לנוכח הפניות הראשונות של ספרות מוסרית או אנטי־מתירנית. לאחרונה כבר סיפרתי במדור זה על אם ברוכת ילדים, כגיבורת רומן אמריקני חדש, דבר שלא היה אפשרי במציאות של שנות השישים השבעים, והנה כונה לפנינו רומן חדש, שגם שמו מעיד עליו: „האם הטובה", שהפך מן הרגע הראשון לרב־מכר מובהק. המקפל בין דפיו בשורה אנטי־מתירנית מובהקת.

סו מילר הרפר, הסופרת הצעירה שזה לה רומן הביכורים שלה, מגוללת את סיפורה של אנה דנלפ, גרושה צעירה המגדלת את בתה מולי ויוצרת קשר רומנטי עם צייר באריזונה שפגשה במקרה. הרומן עם הצייר מתואר בפרקים הראשונים של הספר כהתרחשות רגשית עזה וגדולה ממדים, כמעט כמו זו של אנה קארנינה עם ורונסקי, אלא שכאשר מגלה הגרוש של דבר לוס שאשתו „חיה בחטא" עם גבר אחר, ושבתו הצעירה עדה לדבר, הוא מתקומם, תובע אפוטרופסות על הילדה וזוכה לבית המשפט.

וכאן — מגיעה המוצאה. שעה שאנה קרנינה, האוהבת הגדולה, ויתרה על בנה למען האהבה, שעה שבעשרות יצירות ספרותיות שנכתבו במערב בעשרים השנים האחרונות, גיבורות שונות „נפנפו" מעל פניהן בעל וילדים, מסגרת של משפחה ובית כסדר כאילו היו סרח עודף, הרי שאנה דנלופ מי־בריזה בפני השופט שהיא בוררת על הצייר שלה למען בתה ואף מוכנה לחתום על הצהרה רשמית, לפיה, למען הבת, היא מתחייבת לעולם לא להיפגש או לראות שנית את „הגיבור", אהבת חייה.

המהלך הזה, מסתבר, כיבש לבבות רבים בציבור האמריקני. „הרוב המוסרי" מוצא כאן חיזוק לדבקותו בבית ובילדים ובמוסר הישן והתנערות מן המתירנות, וגם הפמיניסטיות מרוצות. יש שמכתיבים ספרים כאלה בכינוי „ספרות רייגן" וטוענים שהפופולאריות של הנשיא השמרן ואיש המשפחה המובהק משפיעה לא רק על הסטטוס התחברתי אלא גם על הכיוון הספרותי של שנות השמונים!

ספרות העולם

✱

סיפורי נוסעים מימים קדומים ועד ימינו

ספרי נסיעות מקובצים בי־דווחים הקיץ על עלייה משמעותית במכירת ספרי היוצאים בלהר אל העולם הגדול. עלייה זאת אומרת, ביחס לשנה שעברה.

אנחנו, הנשארים בארץ, יכולים להמשיך לצטט את השלבים המיוחדים של ארוחות מזוהות, תיאורי עצבני אחרי מונות תמקניות בצלי ביתה מתלפפת מחום. תשלום אקסטרוזומי בבתי מלון סוג ב' תמורת לינה לילה ואת הציפיות הנופלות על רוב התיירים כצבור שלושה־ארבעה ימים בחו"ל, ציפיות שעם השיבה הביתה צריך לצאת לבית הבראה לשבועיים, כדי להתאושש ממנה, ולהתפרקד בבקום זאת בכסא נוח משוכלל, ליד המזגן, אשכול ענבים נוצץ בטיפות המים עליו על צלחת שטוחה סמוך למרפק, אולי אפילו תקליט של מוסיקה קלאסית ברקע או כתם בל א' בקול־ישראל" ולשקוע בתפילה בל בעזרת ספר חדש כמו „ספר סיפורי במיילים" של אריק ניובי, אנתולוגיה מיתקית של נוסעים, שייטים ומיסיונרים למיניהם. מהבאה הספרותית לפני הספירה הכללית וצד למאה העשרים.

אריק ניוברי, לשעבר עורך מדור המסעות ב„אובזרוור" הלונדוני, ליקט סיפורים מעניינים, לפי סדר כרונולוגי של הספנים היוונים הקדומים ושל יורדי הים הספרדיים, של נוסעים אירופאיים כלומדים ושל חוקרים שרשמי נסיעה נרשמו ביומניהם או בכתביהם הביתה.

בחדווה רבה הוא מצטט אותו רב חובל יהודי משנת 310 לפנה"ס שנקלע אל חופי בריטניה ובשובו הביתה כתב: „הם אנשים פשוטים ונעדרים לגמרי את הערמומיות והרשעות של האדם המודרני..."

כל דור — והמודרניים שלו. נוסע אחר, הפעם שוויצרי בן המאה ה־18, המבקר באותה בריטניה, כתב: „בהוצאת לונדון אם אתה לבוש בנוסח היבשת, עם סרט המקשט את שערך על העורף ובעיל שבצבת, לא תצליח לעבור רחוב אחד בלי שיסגנו לעברך צעקים עמם: כלב צרפתי..."

בסיפורי מסעות רבים, כיפריים דיווחים נוסח הבריק מיי בהאואוז, בתנגות, כבאה, שקוראי הסיפור לא יכייכו את עצמם לעולם אל קצוי פסגונית כדי לאמת את העובדות. מלת על סיפורו של מגלה הארצות הה־ימים מגלן דיווח שעל חופי פטגוניה ראה פעם יליד ענק שר, זימר ורקד וקפץ לאוויר ושגובהו הגיע למתנים כאלה שהתמירים במלחים הספרדיים לא הגיעו אלא לאזור חלציו. חוקר אנגלי באפריקה המסתורית והלא־מוכרת עדיין במאה ה־19 לא התאפק בדיווח על כושים וכו־שיות אדירי ממדים שנתגלו לו בתוך הג'ונגל. כדי לרכוש אמון הוא כספר שמדד את היקף הידיים, הרגליים והמותניים של נשיאי חקירותיו והמידות הללו עד לאינץ' האחרון. משולבות בתוך הסיפור.

קארל צ'אפק, מחבר „החייל האמיץ שוויק", בהיאור רשמי ביקור בלונדון, מספר כיצד בכוזיאון השעווה של מאדם טוסו עצר פעם ליד בובה היורה של ג'נטלמן בכובע „בולר" גבוה וכאשר שלף את המטבייה והחל לדפדף כדי להפש את ההסבר והשם של בובת השעווה, נעה זו לפתע, וכבמעט הפריחה את הנשמה מאפו, ובקול מאנפף כינים הציעה לו עזרה בדפדוף. היה זה, כמובן, לתכינן, ואחד המבקרים במוזיאון.

סיפורים רבים ומלבבים יש בספר על חוויות באיטליה. אחד מהם שייך לסופר הצרפתי הגדול סטנדהל, שיצא בקיץ של שנת 1817 לנפוש בנפולי וביקר בקה נכנס לשיחה עם חבורה של נפוליטאנים. תוך כדי דיבור התלהב הסופר מהאופירה „אור הלו" שהוצגה בנפולי והחל להשתפך באוזני הנפוליטאני הצעיר שלכוח על נפלאותיו של מחבר האופירה, רוסיני, אותו כינה: הקומפוזיטור היחיד בתבל שנולד לכתוב אופירות. כאשר בן שיחו החל להחליף צבעים וההבורה כביבו צחקקה במבוכה גוברת והולכת, עצר סטנדהל באמצע המשפט, ואז יכול היה לשמוע את החבורה אומרת: ר הלא זה רוסיני. פה לפניך...

לחובבי כשפות מן הכורסא (אהים בנפש, נדמה לי, לחובבי כדורגל־כורסא) ספר נבון בזמן הנכון, חבל רק שאינגו מתורגם לעברית.

לפרשת השבוע מטות־מסעי

ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה

מאת הרב חיים פרדס

בהפטרת הפרשה בירמיהו ב כב נאמר: ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת, ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה. הנביא מייסר כאן את ישראל על אחת מן המידות המכוערות שבאדם, שאנו נתקלים בה ובגילוייה הבזויים כמעט יום יום, והיא כפיית טובה. אנכי נטעתיך שורק, ויילו את, כנסת ישראל, נהפכת לי לגפן נכריה וזרה. יש איפוא להבין ולרדת לעומק עניינה של מידה זו, כדי לחשוף את סיבותיה ואת משמעותה.

במסכת עבודה זרה ה א אמרו: תנו רבנן: מי יתן והיה לבבכם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצוותי כל הימים (דברים ה כו). אמר להם משה לישראל, כפויי טובה בני כפויי טובה (ומפרש רש"י: אינם מכירים להחזיק טובה לבעלים). בשעה שאמר הקב"ה לישראל, מי יתן והיה לבבכם זה להם, היה להם לומר (לקב"ה) תן אתה. (ומפרשים התוספות שם, כי כפיית הטובה היא בזה שישראל לא רצו בטובתו של הקב"ה, כדי שלא יהיו חייבים להחזיק לו טובה בשל כך. ואילו המהרש"א בחידושי האגדות שם מפרש, כי כפיית הטובה היתה בזה, שישראל לא ראו כלל בדבר זה של הטיית לבם לטובה ע"י הקב"ה, משום טובה שיש להשיב תמורתה טובה תחת טובה. ולכן לא אמרו לקב"ה: תן אתה את לבנו ועשה אותו טוב ויירא שמים). כפויי טובה (היו ישראל במדבר), דכתיב (במדבר כא ה בעניין המן:) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. בני כפויי טובה, דכתיב (בבראשית ג יב) האשה אשר נתת עמדי, היא נתנה לי מן העץ ואוכל (ומפרש רש"י שם: לשון גנאי הוא [ומצדו של האדם לומר כך על האשה], שתולה קלקלתו [וכשלונו שלו שאכל מעץ הדעת] במתנתו של מקום [שהיא האשה], והוא [הקב"ה] עשאה לו לעזר). עד כאן דברי הגמרא שם, שנמצאנו למדים מהם, כי מראשית ימי האדם בגן עדן מקדם, כבר הופיעו ניצניה הראשונים של כפיית הטובה כתכונה שלילית באופיו של האדם, שיש לעוקרה מן השורש ולסלקה מן הנפש. כפויי טובה בני כפויי טובה.

נראה לי להסביר את הרקע לתופעה של מידה זו של כפיית טובה, על פי דברי התלמוד הירושלמי למסכת ערלה פרק א הלכה ג, שאמרו שם: דאכיל מן חבריה, בהית מסתכל ביה. ופירושו של דבר, שהמקבל ואוכל משל חברו ונהנה ממנו, הרי הוא מתבייש להסתכל בפניו. דברי הירושלמי הובאו בתוספות למסכת קידושין לו ב, בדיבור המתחיל „כל מצוה". ולפי זה, הרי הבושה מפני מי שקיבלת ונהנית ממנו, יוצרת ריאקציה נפשית פנימית כלפיו, המביאה אותו לידי כפיית טובה והכחשת טובתו של חברו. תכונה זו נובעת מחולשה טבעית שבאדם, אך היא שלילית ומכוערת, ומנוגדת למידת האמת של הכרת תודה וההחזקת טובה למי שהיטיב עמך ונתן לך משלו. והכפירה והכפיה בטובתו של חברו פסולה היא בתכלית, וחז"ל מחו כנגדה ודחו אותה בכל תוקף. וכמו שאמרו חכמים במסכת בבא קמא צב ב: מנא הא מילתא דאמרי אינשי, בירא דשתית מיניה, לא תישדי ביה קלא (כלומר, מאין המקור בתורה למה שאמרו הבריות, כי בור ששתית ממנו מים אל תשליך אבן לתוכו), דכתיב בדברים כג ח), לא תתעב אדומי כי אחיך הוא, לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. כלומר, על אף הסבל הנורא, השעבוד הקשה והאכזריות המחרידה שנהגו המצרים בישראל במאות שנות גלות־מצרים, על אף כל זאת נחשבת מצרים כבור ששתית ממנו מים וכעם ששימש לך כאכסניה וכמקום מגורים, שאתה מצווה עליו שלא לזרוק בו אבן באיסור של „לא תתעב מצרי". עד כדי כך מגעת חשיבותה של הזהירות העליונה מפני כפיית טובה, ושל ההקפדה על הכרת הטוב והתודה למי שנהג כך בעין טובה.

אלא שמצאנו בדברי חכמים חמורים יותר ונוקבים יותר, בנוגע לכפיית טובה ולמשמעותה המסוכנת. ימרו חכמים במדרש שהובא ב„תורה שלימה" לשמות פרק א פסוק ח אות פח: ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף (שמות א ח). והלא עד היום הזה, מצרים יודעים חסדו של יוסף שעשה עמהם בטרם בא שנות הרעב. אלא שהיה (פרעה) יודע (וזוכר את מה שעשה יוסף) וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתה של הקב"ה. הא למדת, שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר. שהרי פרעה, בתחילה אמר שם „אשר לא ידע את יוסף", ולבסוף אמר (בשמות ה ב) „ולא ידעתי את ה'". נמצא שכפיית הטובה בין אדם לחברו הולכת ומתפשטת כרעה חולה, עד שהיא נוגעת ופוגעת באמונתו ובהכרת תודתו של האדם כלפי בוראו על כל חסדיו שעשה עמו. ונראה לי, כי זו כוונת הכתוב בתהילים פרק ק: מזמור לתודה וכו'. דעו כי הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו. בואו שעריו בתודה — חצרותיו בתהילה, הודו לו ברכו שמו. כי טוב ה' לעולם חסדו, ועד דור ודור אמונתו. שכן התודה והחזקת הטובה לקב"ה, נוגעות באמונתו ובהכרת מציאותו בעולם, עד שכפוי הטובה עלול להגיע לידי הכפירה בקב"ה ובמציאותו. שהרי „לא ידעתי את יוסף", הביא את פרעה כפוי הטובה עד לעזות שבכפירה של „לא ידעתי את ה'". והרי מצינו שאפילו באחשורוש מלך פרס, שאמרו עליו חכמים במסכת מגילה טו ב: אמר (אחשורוש, כשהחל לחשוד במשתה אשר עשתה לו אסתר, שמא ישנה מחשבת מרידה בו ובמלכותו), דלמא איכא איניש דעבד לי טיבותא ולא פרעתיה, משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי. כלומר, שמא יש מי שעשה עמי טובה ולא שלמתי לו טובה תחת טובתו, ולכן אין אנשי מגלים לי את דבר המרידה ההולכת ומתרקמת מאחורי גבי. נמצא איפוא, כי אף שהכרת הטוב של אחשורוש לא באה מתוך שלמות הנפש ורוממות הרוח שלו, אלא מתוך חשבון של פחד ושל כדאיות, בכל זאת ציינו זאת חכמים לשבח, כמעלה הנוגדת את כפיית הטובה.

וכך אמרו בפסיקתא רבתי יב: הקב"ה אומר לישראל, תהא בכם בינה, אל תהיו כסוס אין בינה בו. מה עסקו (ומנהגו) של הסוס, אדם הולך ליתן עליו תכשיטים או ליתן לו אוכל, הוא עוקם את צווארו ומבעטו למי שרוצה בטובתו), וכן הפרד, ואתם (ישראל) אל תהיו כן. אלא כשתכנסו לארץ, היו זכורים לפרוע לטוב טובתו ולרע את רעתו. „לא תתעב מצרי" בין טובים (שבהם) ובין רעים, עשיתם אצלם (ובארצם) כמה שנים. וכמו שנאמר שם: כי גר היית בארצו. וכפי שהסברנו למעלה. ועוד אמרו במכילתא לפרשת בשלח, לאחר שישראל אמרו בלשון של כפיית טובה שהיה בה משום כפירה בעיקר: היש ה' בקרבנו אם אין (שמות יז ז). ומיד באו העונש והפורענות: ויבא עמלק וילחם עם ישראל. יבא כפוי טובה (שהוא עמלק), ויפרע מן העם כפוי טובה. ועל כך מקונן הנביא כאן: ואנכי נטעתיך שורק, ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

תורה ועבודה ב„רודגס" (ג)

בית היוצר של התנועה הקיבוצית הדתית

כשלעצמי ראיתי ב„רודגס ובחבריה הרבה תכונות וגילויים שהאכו לגמרי למעאת נפשי ולהשקפת עולמי. לא בכדי היתה רודגס — „אם הקבוצות הדתיות" ובית יוצר להרבה יוזמות ומפעלים. בימים שהצטרפתי לקבוצה היה דוד איגבריליגיאמער (בית אריה) „ה־איש המוביל" בקבוצה. הורתו ולידתו היתה בקובנה שבליטא; הוא בא ממה שנהוג כעת לכנות „מבית טוב" והביא עמו מטען מלא של סגולות טובות המצויות אצל „ליטוואק טוב". בגרמניה למד הקלאות והחל להיות פעיל בתנועת בח"ד (ברית חלוצים דתיים). דוד בית אריה היה „הנפש הפועלת" העי־קרית של רודגס וידו היתה בכל. מובן הדבר שהיה פעיל יחד עם עוד כמה חברים חשובים כאברהם (רודי) דויק, שלמה במבגר (נחלי־אל), משה (מוב) כהן. אלה וצוד אחדים היוו מעין צמרת שעל פיה ישק כל דבר. ובאמת, כמי שהיה לידם בימים ההם והתבונן בדרכי עשייתם משך זמן רב מאד חייב אני לומר כי אשרי לה לתנועה שחברים כאלה מצויים בתוכה. אלא באומרי דבר כזה חייב אני לפרט במקצת ולפי סדר דברים מינימאלי:

„פתקאות" ליום עבודה

הזמנים שבהם נקלטתי בקבוצת רודגס היו קשים מאד. את היישוב פקד משבר כלכלי כבד בעקבות מלחמת איטליה—חבש ושאר גורמים כלכליים. אף „המאורעות" שהחלו ב־תרצ"ו לא חדלו. שרר בארץ חוסר עבודה מעיק שהיישוב ומוסדותיו נאבקו בו מתוך הצלחה מוגבלת בלבד. הדבר פגע כמובן גם בקבוצה שמשקה העצמי היה קטן למדי והיה הכרח להעסיק את החברים בעבודות חוץ. זכורני, כי חברנו הנלבב שלמה נחלי־אל (במבגר), שהיה בימים ההם המוציא וה־מביא שלנו בעניינים אלה, לקחנו כמה פע־מים בערבים למרכזה של „המושבה" פתח תקווה (עדיין לא היתה בימים ההם לעיר ואם בישראל) כדי לראות מה מתרחש בשוק העבודה. והנה ראיתי נגד עיני שוק ממש. במרכז המושבה היו כמה רחובות הומים ו־מהמים מבני אדם מבקשי עבודת יום ממש וכלשון הגמרא „עבדא דימצא אגר". זה היה דבר יום ביומו. פרדסנים ומשגיחים למיניהם היו כמש בוררים להם מתוך ההמון פועלים ולשכת הפועלים של ההסתדרות, ש־אמנם כבר היתה חזקה למדי, לא יכלה להש־ליט סדר. ובוודאי ש„הפועל המזרחי" כש־לעצמו לא יכול היה להתהלל בגבורתו. ראי־תי באיזה מסירות נפש היה שלמה שלנו משיג כמה „פתקאות" — הזמנות לתעסוקתם של חברי הקיבוץ. שלמה נחליאל נתן לי „שי־עור" מוחשי על מצב התעסוקה ויחסי הע־בודה. תמונות דומות לכך הייתי רואה אחר כך במשך כמה שנים גם בלשכות העבודה העצמאיות של הפועל המזרחי, כאשר המוני חברים היו בכל פעם מפגינים ומתנפלים על המזכירים של הסניף שבתה זה הביאו את מעט ה„פתקאות" — ההזמנות ליום עבודה מלשכת העבודה של ההסתדרות או את מעט כספי הסיוע לובטלים שהיה מתקבל מקו־פתה של הסוכנות היהודית.

ימים קשים היו אלה, ביחוד בקבוצה ש־נטלה על עצמה עול כבד של קליטת עלייה ועליית נוער מגרמניה. היה צריך להפעיל אמצעים של הסתפקות במועט ועוד יותר מזה צריך היה להפעיל אמצעים אחרים כסבר פנים יפות, חברות פעילה, התחזקות רעיונית וכדומה. ה„צמרת" ברודגס היתה בנויה לכך.

הזיקה התנועתית של הקבוצה

כאן אני בא ממילא לעניין הזיקה התנו־עתית של הקבוצה. העניין הזה לא היה ב־ימים ההם ברור בכל הפרטים ולא מוחלט ו־מוסכם על הכל. ודאי, החברים המרכזיים ב־קבוצותינו דעתם היתה ברורה וחיובית. או־לם רבים היו עדיין מהססים, מתנים תנאים, דורשים „הבהרות" וכדומה. ציבור העולים הדתיים מגרמניה פשוט לא הספיק לקבל חי־נוך תנועתי מספיק ולא היה ערוך נפשית ל־סדר הדרגים הערכיים של הפועל המזרחי בארץ ישראל. היו גם אז בהפועל המזרחי ו־בתנועה הקיבוצית פערים בין גלי העליה, מקומות המוצא והמנטאליות השונה. זכורני היטב יום האחד במאי זמן קצר לאחר הצ־טרפותי לקבוצה. לרבים מהחברים היה ברור שביום כזה אין עובדים — אם מטעמים אי־דיאלוגיים או, לפחות, מטעמי סולידריות עם ציבור הפועלים. היו לנו ברודגס לא מעט חברים שבאו מגרמניה מבתים בעלי רקע סוציאליסטי. במפלגות הסוציאל־דימוקראטים בגרמניה היו חברים אף יהודים חרדים לא מעטים. והנה עתה נתבקשתי על ידי מדריכי עליית הנוער שלנו ברודגס „להעביר" שיחה עם ה„חברה" של עליית הנוער על הנושא: „על שום מה אין לחוג את חג האחד במאי ?". אמנם, לנושא כזה מעולם לא הייתי צריך ב־פולין להזדקק. הוא כלל לא עמד על הפרק ולא היה בין חברינו מי שעניין זה הטריד או־תו. כאן היה עלי לעבור בפרך משך שעות בשקלא וטריא, בפולמוס ויכוחים. לי היה נדמה כי שברתי קצת את הקרח. בשנים ה־באות — כך נדמה — לא זו בלבד שאני נד־רשתי לטפל בנושא אלא שאף שאר המדרי־כים לא נזדקקו לכך. כל עניין האחד במאי ירד בהפועל המזרחי מן הפרק, לחלוטין.

האמת היא, כי במסכת הזיקה של תנוע־תנו הקיבוצית למסגרת הכללית של הפועל המזרחי לא התערבתי אף פעם. גדרתי לעצמי גדר ושמרתי על כך לא רק בשנה הראשונה לקליטתי כי אם במשך כל השנים. העניין הזה הסתדר מעצמו ומכוח המציאות. במלאכת ה־גישור על פני הפערים האלה עמלו הרבה מאד אותם החברים שבאמת היו מנהיגים ו־מכוונים בתנועתנו הקיבוצית ובראשם משה אונא ודוד בית אריה.

לעומת זה הייתי דווקא פעיל ומופעל ב־תחום התרבותי והפוליטי הכללי. חברינו ב־„רודגס" היו באותם הזמנים מוטרדים יומם ולילה מסבלות הוריהם וקרוביהם שנשארו בגרמניה או שנתפזרו בארצות רחוקות ו־„תמורת המשקל" לצרות אלו היתה בעבודת כפיים קשה ובעיסוק בלימודי יהדות. ב„רוד־גס" נעשה הנסיון הראשון להביא לקבוצה רב והבחירה היתה — הרב אליעזר שמעון רוזנטל. צעיר לימים היה הרב שנתקבל. בעצמו היה יוצא גרמניה ומתאים לנהל עדה קיבוצית דתית. אלא היתה בו מעלה יתירה והיא למדנותו המופלגת וההשכלה הרחבה שרכש. היה אהוב על הציבור ושקוע כל כולו בהדרכה תורנית ובחקירה הבלתי פוסקת ב־סוגיות החקלאות על פי ההלכה. ביחוד ב־סוגיית החליבה בשבת שהיתה אז בעיה ש־הטרידה הרבה את החברים גם ב„רודגס" ו־גם ביישובים דתיים אחרים. הוא אף חיבר קונטרס הלכתי בעניין זה, שגדולי הלומדים בירושלים שיבחוהו.

כשלעצמי הייתי כבר בשנה הראשונה לה־יותי ב„רודגס" מקדיש זמן להוצאת עלון ב־שם „עלונים" שגליונים הראשונים היו מוק־דשים לענייני „רודגס" בלבד ובזמן קצר מאד הפכנו אותו לבטאון של „חבר הקבו־צות" שהחל אז לקרום עור וגידים. נתגלגלה זכות זו לידי לפרסם את הבטאון הראשון צנום ודל, לתנועה המתהווה. „עלונים" נכתבו, נערכו והונפקו בשכפול מדי יום ששי בשבוע ונשלחו אחר כך לקבוצות הדתיות שהחלו להתגבש יותר ויותר. מכאן צמח הבטאון „עמודים" של הקיבוץ הדתי.

חיפוש עצמי וחשיבה מקורית

קבוצת „רודגס" היתה בימים ההם מפו־פעת בהמון בעיות. מלבד המתיחות והעצ־בנות שהיו נחלתם של רוב החברים בקבוצה בכל הנוגע למצב המידרדר בגרמניה והדאגה לגורלם של הקרובים ביותר ונוסף על כך המתח הכללי ששרר אז בארץ בעת התגברו־תם של ה„מאורעות" ובעקבותיהם — הרי היו הרבה בעיות פנימיות, חברתיות שהיה צריך לפותרן. רוב החברים היו אנשים צעירים ב־שלבים של בניין משפחה וענייני „חברה" שונים ומשונים צצו חדשים לבקרים. ידיו של „מזכיר הפנים" היו מלאות עבודה ומכיוון שהרבה מהעניינים שהיה צריך לטפל בהם היו בעלי אופי עקרוני — רבו גם רבו האסיפות והבירורים. אנשים כמשה אונא, דוד בית אריה, אברהם הרץ, אהרן נחלון, מאיר אור, דוב קנוהל ואחרים היו עסוקים כל הזמן ב־חשיבה קיבוצית־דתית. הם רצו כי הקבוצה הדתית לא תסתפק בכך שתהא דומה לכל שאר הקבוצות בארץ בתוספת הדתיות שלה כי אם תשאף לעצב את ייחודה מתוך חיפוש עצמי וחשיבה מקורית. וצריך לומר לשבחם של החברים האלה והאחרים שסייעו להם כי הם לא היו, חלילה, חקיינים, בררנים ומקו־ריים היו וסייעו להם בכך רוב רובם של חב־רי הקבוצות — מי במידה גדושה ומי במידה צנועה.

מעצבי התנועה הקיבוצית הדתית היו אולי עקשנים ונוקשים אבל לא דוקטרינרים. כך, למשל, הניחו אנשי „רודגס" מהרגע הראשון יסודות לניהול משק־כלכלי בריא. ניהול כזה עלה בוודאי במחיר רב של נשירת חברים, מחסור פריודי, הצנע־לכת מופלג וכדומה. אלא שהדבר היה כדאי. הגישה ה„יקית" הש־תלמה והפכה לדרך של קבע בכל התפתחותו של הקיבוץ הדתי בתקופות הבאות.

הזכרתי למעלה את עניין הפועל המזרחי וחייב אני במקום זה לפרש את הדברים ולוא רק בקצירת האומר: הקשרים בין הסתדרות עובדים דתית כללית כהפועל המזרחי ובין החטיבות החברתיות דתיות מגשימות כקיבוץ הדתי — היו נושא לעיונים ובירורים בלתי פוסקים. היו לכך כמה סיבות: נמצאו חב־רים רבים בקבוצות הדתיות שלא נתאמתה בתוכם עדיין ההכרה בעצם הצורך וההכרה בעצמאותו הארגונית של הפועל המזרחי. חברים רבים סבורים היו כי אפשר וצריך לנהל משא ומתן על עניין הצטרפותו של הפועל המזרחי להסתדרות.

נוסף לכך היו בקבוצות חברים רבים שסב־רו כי הפועל המזרחי צריך לסגל לעצמו הכו־נות חברתיות אחרות ולקיים פעילות איכו־תית אחרת. החברים המכוונים את ענייני ה־קבוצות הדתיות ידעו אז היטב ויפה כי ב־תקופה הקרובה אין לאל ידם ממש לתת ממר־צם ומזמנם לתנועה הכללית. היו יותר מדי שקועים בעבודתם הפנימית ולא רצו לפזר את הכוחות בראייה לאחור מסוח על זמן רב — צריך להודות כי הצדק היה עמם. אולם בימים ההם היו רבים — ובכללם אנכי — שכאבו להם הדיונים שחזרו ונשנו בקיבוצים שלנו בנושא „היחסים עם הפועל המזרחי". לימים התבהרו הדברים והותרו הספקות. זה בא כתוצאה מתהליך הטשטוש ההדרגתי של הבדלי המנטאליות והאופי, מההכרה שגם לקיבוץ הדתי דרוש גב ציבורי רחב וחזק יותר. מההתבוננות המתמדת בדרכי המציאות הארצישראלית וגם מתוך ההתקרבות האישית החברתית. אכן, הקיבוץ גם לאחר ש„נטמע" והתאקלם בתוך הפועל המזרחי היה הולך בדרך ייחודית משלו: היה רגיש לעניינים חברתיים ונטה לא פעם שמאלה. אולם הרי בעניינים אלה לא היה פסול כלשהו, ולהיפך — הפועל המזרחי יכול היה להיות מרוצה ולהתברך בתהליך שהתפתח.

יחסי חברות מצויינים

כשלעצמי, לא הייתי כלל וכלל שלם עם המהלכים הקבוצתיים בקשר לענייני הפועל המזרחי. אולם העדפתי להשלים עם כך, לפ־חות במה שנוגע למסגרת הקיבוצית. בזמן הראשון לא הייתי פעיל בתחום זה בכלל. מעייני היו בעבודה ובחברה הפנימית של „רודגס". אולם כעבור זמן, כאשר חזרתי ל־פעילות תנועתית השתדלתי כל השנים שלא לערבב „שמחה בשמחה". במסגרת הקיבוץ לא הייתי פעיל בתחום ה„פוליטי". קרוב היי־תי כל השנים בהשקפותי בכל הנוגע להפועל המזרחי להשקפותיו של משה שפי־רא וחבריו ומוכן הייתי לפעול מפעם לפעם בכיוון זה בכל מקום בארץ פרט לקבוצת „רו־דגס" ושאר הקבוצות שלנו.

וזו האמת שצריך אני לומר במקום זה: שיטה זו שנקטתי לא גרמה לי קשיים. לא גרמה לי קשיים. לא הייתי „הצוי" ורק ל־עתים נדירות נגרם לי בשל כך דאבון נפש. בסך הכל השכלתי בשנות חברותי ב„רודגס" ואחר כך בקבוצת יבנה, לרכוש לי הרבה הרבה מ„אחי ורעי האהובים" שחרף כל חי־לוקי הדעות למדתי להעריכם וללמוד מהם, והעיקר — לקיים יחסי חברות מצויינים.

אכן, עניין זה של חברות — לאו מילתא זוטרתא היא, ביחוד כאשר הצלחתי והרגשתי כי הדבר הוא הדדי. חברים החזירו לי חברות טובה ותמימה. חרף „יחודותי" היו מפעילים אותי לא מעט. בפרט בעניינים שמסוגל היי־תי להועיל בהם. כך, למשל, הייתי מקובל כמרצה קבוע ממש בקבוצת „רודגס". מדי ליל שבת (כמעט) הייתי מרצה בפני כל צי־בור החברים על מה שהיה קרוי בימים ההם בשם „אינפורמציה על המצב". בימים ההם של גבור המאורעות, הידרדרות מתמדת ב־יחסים שבין מוסדות היישוב ושלטונות ה־מנדאט ואף העמקה מחריפה והולכת בין ה־הגנה, האצ"ל והלח"י — היה צורך גדול בשיתוף החברים (וכך כמובן היה המצב בכל היישובים) בידיעת המצב לאשורו. הייתי די בקי — על כל פנים בקי יותר מרבים מחב־רינו — במה שמתרחש „מאחורי הקלעים" ובדברים שאין מגלים אותם אלא לצנועים. הייתי איפוא קרוי להשמיע מדברותי לעתים קרובות מאד ואף לקבוצותינו האחרות הייתי מגיע לעתים קרובות.

לפתוח דף חדש

מאת הרב מרדכי קירשבלום

בחסדי השם ובמסירותם של כמה אנשי סגולה במחננו היתה לנו ועידה היסטורית וקיימנו לאחר תקופה די ארוכה ועידה שהיתה לשם ולתפארת, לכל הפחות עד כמה שזה נוגע לראשיתה ולאמצעיתה.

מי שנכח בפתיחה והסתכל בעין צופיה בכל מה שהוכן לכבוד כל המשתתפים והמוזמנים יכול היה לומר בלי היסוסים: אשרינו שזכינו לכך. לא רק הקהל העצום, בלי עין הרע, השפיע על הרוח ו־עליית הנשמה אלא גם הדברים המעודדים שנשמעו הסבר התרוממות הנפש. וכשירד המסך ואיננו בצד־רה בולטת את האותיות המאירות: „ויחן שם ישראל נגד ההר, כאיש אחד בלב אחד" הורגן הלב ודמ־עות של שמחה הרטיבו את הפנים. הרי לזה חיכינו שנים לאחר התקופה של ירידות, אכזבות ומפלות פוליטיות שבישרו לנו רעות לימים יבואו: הנה — ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לימים, אשר חפץ והקווה בהם. כנראה יש שכר לפעולתנו ויש תקווה לאחריתנו!

ולא רק הפתיחה היתה נהדרת וב־שורה לנו עדן חדש ותקופה של איחוד לבבות. גם בוועידה עצמה בבני התערוכה שבתל־אביב, כששכבנו והקשבנו לוויכוח האידיאולוגי בעניין מדינה ודת, הרגשנו שאנחנו נכנסים לתקופה חדשה שבה התנועה ה־דתית־לאומית חוזרת לעצמה, מתקרבת לאור הפנימי שלה ומתכוננת להופיע שוב בפני העם כולו כגורם באחד המייצג את המאור שבתורה שהוא ורק הוא יכול להיות אור לגויים.

ומי מסוגל לתאר את ההרגשה שבלב, כשראית לפניך ציבור של אלף צירים נבחרים, רובם צעירים שלא הכרתם בכל שנות פעילותך? יבוה לא מכי. אין אני משבח את אלה שצעירים ייקראו ושכל הישגם הוא בזה שעדיין לא הגיעו לזקנה. אבל צעירים אלה שראיתי לפני הוכיחו אפילו בשייה שטחית ראשונה שהם תלמידי־חכמים המבוססים בדברי תורה ויודעים יהדות דתית־לאומית מה. אבל אם אורו עיני בראותי כל אלה, ירדה הבס־מה למטה מאז התחיל המשא ומתן המעשי והפר־לימי. חיש כהר הכל חזר לעברנו המכביש. בצירופי חבורות שבצבצם אין ביניהן מן המשותף האידיאו־לוגי; הרכבים שונים שלא צפית להם שילכו יחדיו כדי להגיע לרווחים פוליטיים, וסיעות ש־הצהירו נאמנה ובקול רם שהם נעלמים ונשקעים בעבר, צצו מחדש ובעילום שם, כביכול, ראינו אותן אין שהן מבצבצות וחוזרות ומופיעות שוב בתוכנו.

ישבתי לי בפינה מבודדת ונזכרתי בדרשה שדרשתי בפרשת נח. בעבר שם שאחרי המבול רצה נח לבדוק ולבחון את טיבו של העולם החדש שהו־של עליו לבנותו על חורבנו של העולם שנה"ס תחרב עד היסוד. „וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב". נח שלח את העורב שהוא סמל האכזריות ושהוא אחד מאלה שגרמו לחורבן העולם הישן בסוד שהעורב היה יקחור מקד לתיבה, כי לא ימצא בשבילו מקום בעולם החדש של אחר המבול. ומה גדלה אכזבתו כשהוא העורב „ויצא יצוא ושוב", העורב מתעופף לו ומוסיף לחיות ולא הפריה כי יש לו כר נרחב „לבבסראום" בלע"ז, כאילו לא קרה דבר. נח איננו מאמין למראה עיניו והוא שולח את היונה, סמל השלום וטוהר המידות — וגם סמלו של עם ישראל — והנה „ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה", פירוש הדבר, שום דבר לא נשתנה. העורב שבשבילו נחרב העולם ממשיך בדרכו הבלתי קונסטרוקטיווית, אם לנקוט לשון המעשה, והיונה — גם עכשיו אין לה שטח מחיה שקט ומכובד, ואז ידע נח „כי מים על פני כל הארץ" — המבול עדיין לא נגמר.

אין אני רוצה חי"ו לדמות את הדברים אבל יש מחשבה במה שדומה במידת מה למצבנו אנו. מפחד ומבהל שלפי הנראה ישנם אנשים שאינם נרתעים מאותן הגישות הפסולות והגורמים השליליים ש־הוליכו אותנו מירידה לירידה והביאו אותנו למצב מביש ומחפיר הם. מוכנים שוב לחזור למערכת הסיעות, אם אמנם בשמות אחרים ומוסתרים. הם מתעלמים מאותם עשרות אלפי חברים שנתפקדו ונתנו את אמונם בנו מתוך שכנוע שאנו נכנסים לעולם חדש שבו צילם הסיעות ירד לטמיון גמור ועולם חדש של חופש אינדיווידואלי יופיע במלואו.

לא רק יהודים דתיים־לאומיים ציפו לוועידת המפד"ל אלא גם יהודים השייכים לחוגים כלליים (להבדיל מחילוניים מושבעים של התקופה האחרונה שאין איתם שפה משותפת) הביעו תקווה שהמפד"ל הצליח במשימתה להופיע שוב ככוח גדול, כרש"ם ומשפיע שיוכל לאחד את כל הכוחות הכתונים ביהדות הדתית המאמינים בכל ליבם בצורך החיוני לאחד את העם סביב מכנים משותפים יהודיים לאומיים. קשה לומר שלא אכזבנו אותם. אמנם יש לפנינו תאריך נוסף, והוא היום האחרון לחודש מנחם־אב והיום הראשון לראש־חודש אלול, חודש התשובה. ויהא הדבר ברור לפנינו כאם לא נעשה חשבון־נפש נוקב, שאם לא נחזור בתשובה אמיתית, ואם לא נתנסה לאותו יום גודלי להוכיח לעצמנו ולעם כולו שבדעתנו לעשות את הנכון ואת הישר ולא לאכזב, חי"ו, את ההיסטוריה דמקרמתו שלנו ולא לבגוד באלה מגדולי האומה ששמו בנו את מבטחם, אז נחטא לעצמנו ולדורות הבאים.

גאולתה של התנועה הדתית־לאומית מתדפקת על דלתנו, האם נדע לקבל את פניה כראוי?

הרהורים לאחר הוועידה

מאת פרופ' יגאל כהן

סבורני שלא יהיה זה נחפז מדי להסיק מספר מסקנות מן האירועים הרוגשים ש־עברו עלינו, הצירים, במהלך ועידת התנו־עה הדתית לאומית, ולהעלות על הנייר את חוות דעת „הרחוב" לאשר קרה ב־מסדרונותיה.

בשיחות עם חברים מובעת אכזבה ממה שהתרחש בוועידה, ובעיקר ממה שלא התרחש בה. מרבית ה־תגובות הן „מפספירין כדאשתקד", „דבר לא השת־תנה", „כל שהיה הוא שיהיה", והפסימיסטים, שלא נתנו מלכתחילה סיכוי לוועידה, חוגגים ב„אמרנו לכם".

עיקר האכזבה נובע מהעדר מסר רעיוני על־ידי הוועידה לציבור. הוועידה, שהיתה אמורה להעמיד את התנועה על רגליה, לנערה מאבק ולנקותה מבוץ, סיימה את מושבה הנוכחי בהתכחשות פרסונלית.

בבואנו לסקור את מה שקרה בה, יש לקחת ב־חשבון את השאלה המבריקה הבאה: כיצד מרגישים כמאה אלף בוחרים, אשר שלחו כאלף צירים, לדבר בשמם בוועידה? האם מילאו הצירים ציפיות הבו־חרים? האם, כתוצאה מכך, המתפקדים יתמידו ב־נאמנותם לתנועה עד בוא יום הבחירות לכנסת?

מרבית הצירים הגיעו לוועידה ברוח חדשה. ב־מיוחד אלה שזו להם הוועידה הראשונה. אנוכי, כ־אמון על ועידות מדעיות בין־לאומיות, התרשמתי עד כדי התפעלות מן הארגון המקצועי של הוועידה: תגים לזיהוי אישי, תיקי תמצר עם סדרי־יום ועטה, קלפיות לבחירות אישיות חשאיות, ועוד. הברק, הת־ברר בעליל, קורן מן הכלי ולא מתוכנו. הצירים „הפשוטים", שלא עסקו בחישובים מסובכים של הצ־רכות הכוחות, ציפו למליאה רבת משתתפים שתדון בבעיות השעה והדור. אך המליאה היתה ריקה. ה־מאמץ לשוות לה אופי של דיונים רעיוניים התנפץ אל מול אכזבת הדוברים ממיעוט משתתפיה. ה־וועידה לא קיבלה אף החלטה אחת בנושא רעיוני, רוחני, תורני, מדיני — או כל עניין או דבר שאינו נוגע לבחירות או להיבחרות.

ביום ראשון בוזבזו שעות ארוכות ויקרות על מציאת פתרון למשבר הברכה.

הצירים דנמו על ההחלטה של ועדת פריבס לשגר 600 מהם לבתיהם ולבחור מרכז בין 400 איש אליו יתוספו 60 איש בלי בחירה. בתום משבר זה הת־כנסו הסיעות לישיבות ארוכות במטרה למצוא מוע־מדים מוסכמים לתפקידי המזכ"לים. על פי התוצאות אפשר לנחש שמגעים אלה סוכמו כלהלן: מזכ"ל על למצייד תמורת מזכ"ל מדיני ומזכ"ל הפועל ה־מזרחי לצעירים. „עסקה" זו גרמה לסערה בסיעת „למפנה" שחששה לסילוק אנשיה מעמדות מפתח. ביום רביעי האחרון לוועידה, ביקשה סיעת „למפ־נה" לדחות ההצבעה למזכ"ל מדיני ומזכ"ל הפועל המזרחי בטענות שלא ממין העניין (השעה מאוחרת, צירים עזבו, בר"ח אלול נבחר שר ולפיכך זה טוב לבחירת מזכ"לים, ערב ט' באב וכו').

ועדת הבחירות דחתה את פניית הסיעה לדחיית הבחירות אך נעתרה (בהתנגדות של הי"ה אגרבט והרב ליכטנשטיין) לבקשת המזכ"ל החדש הרב יצחק לר לפסק זמן, כדי למנוע „פרישה" סיעת „למפנה".

במבט לאחור השיגה הוועידה תוצאות הפוכות מן הצופה. מטרתה העיקרית של ועדת יגר ואח"כ של ועדת פריבס היתה לרענן את השורות ע"י ביטול משטר הסיעות, להזרים דם חדש, לבחון את דרכה של התנועה באמצעות צירים חדשים ולהרים את ה־תנועה משפל המדרגה למקום לו היא ראויה. האמון הרב שרחש הציבור לתנועה התבטא בעשרות אלפי מתפקדים ובמאות צירים חדשים.

מה קרה בפועל? הוכחנו מעל לכל ספק כמה ענ־יינים:

א) קבוצות צירים לא מזוהות לא באו לידי בי־טוי.

ב) ראשי הסיעות הנוכחיות שלטו ללא מיצרים באנשיהם.

ג) המסקנים הנוכחיים נשארו יציבים במקומו־תיהם בלא שהושג רענון אמיתי במערכת. מעל לכל החשוב מכל, הוכחנו שבעצם אנו חפצים במשטר הסיעות, שכן רוב הצירים, בהצבעה לילית מאוחרת ביום ד' ולפני שירת „התקווה", בהסכימם לדחיית ההצבעה לר"ח אלול, הביעו את הסכמתם שלא ייתכן למנוע ייצוג הולם לסיעות השונות באיוש תפקידי המפתח.

המסקנה המצומה מן הניתוח האמור היא שהוש־קעו כספים מרובים ויקרים בכינון חוקה שתביא ל־ביטול משטר הסיעות, חוקה שהוכחה כבלתי נחוצה ו/או כבלתי ניתנת ליישום.

במעמד הפתיחה החגיגי של ועידת התנועה בבנייני האומה

נסיון התיישבות בארץ לפני מאה שנה

מאת יהושע אייבשיץ

בדיוק לפני מאה שנה, בקיץ תרמ"ו, ביקרה בארץ משלחת של גדולי הרב־נים הגאונים בפולין: הגאון ר' ישראל יהושע טרונק זצ"ל מקוטנא (מחה"ס „ישועות ישראל", „ישועות מלכו" ועוד) וחתנו, הגאון ר' חיים אלעזר ואקס זצ"ל מקאליש (מח"ס „נפש חיה"). משך כחודש ימים הם סיירו לאורכה ולרוחבה של הארץ הקדושה.

מה היתה מטרת ביקורם של הגאונים הנ"ל — שה„עתונות" דאז הקדישה לו מקום כה נרחב — האם היה זה ביקור של „עליה לרגל" גרידא? בהחלט לא! המטרה המוצהרת של הבי־קור היתה ישוב ארץ־ישראל, במובנו הפשוט, ליישב על אדמת הקודש יהודים שיעבדו אותה ויתפרנסו ממנה. ברם לא איסתייע מילתא, למ־רות השתדלותם של הגאונים, הם לא זכו להג־שים את משאלתם.

ה„נפש חיה" זצ"ל ראה ביישוב ארץ־ישראל לא רק אחת ממצוות התורה, אלא שליחות רבה המוטלת על כל יהודי כדי לזרז את הגאולה. כל מכתביו, כל דרשותיו שזורים רע־יונות המבטאים רעיון זה. הנפ"ח הושפע ביותר מהגאון־המקובל (וחובב ציון הגדול) רב אליהו גוטמכר זצ"ל, רבה של גריידיץ, אשר הכריע יותר את הנפ"ח בעבודתו הקדושה לבנין ישוב ארץ־ישראל. מכתב אחד — מני רבים — פיר־סם הנפ"ח בספרו הגדול „נפש חיה" (יצ"ל לפני מאה ועשר שנה, ויוצא לאור כעת מחדש ע"י כותב הטורות). בראש ספרו מביא הגאון את מכתבו של הרב מגריידיץ. שבו ראה כעין „צוו־אה". הנה המכתב הוא בעניין ואקטואלי גם כיום, וזה לשונו:

ב"ה י"ג למב"י תרל"ד

ישא ברכה לידי"נ הרב מו"ה חיים אלעזר נ"י אבדק"ק קאליש.

הנה אם היה בכחי לעשות פעם נסיעה לשעשע עם כבוד גאונו ובצרוף גדולי רבני פאלען (פולין) לפקח על עסק קודש ישוב ארץ ישראל, הייתי מדלג על ההרים, אבל תש כחי, לטוב נשמע ולבקש מאת כבוד גאונו למצוא מבוא לבוא לכאן לא רהב לבי, על כן אמיח בכל לרצון הבורא יתברך, ואצלי ברור שאם יקיימו ישראל שיתחילו לעבוד אדמת הקודש בסך ק"ל משפחות, שיהי' התחלת הגאולה גם כשלא יהיו יש־ראל ראויים לכך. ואין לבאר במכתב רק מעט. ומצא בתהלים ק"ב עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה וגו', ועיין בספורנו שם, שנגלו לגלות מחמת מאיסת הארץ ובתיקון זה יבוא הגאולה. כתוב בתהלים פ"ה רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב. ואיתא בילקוט בתיקון המו־נות, ואז ושבת שבות יעקב באין זכות הרבה, כמו שנא' כמה קראי אח"ז. ואיתא באלשייך ועקדה שניהם אומרים יחד ר' זכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצ־חק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור, שקשה למה תיבת אזכור פעמים שוב בסוף, הא בזה התחיל הקרא. אך אמר הקב"ה וזכרתי, הייתי זוכר זכות אבות ולא הגליתי אותם, רק הייתי מעניש אותם במקום, אבל והארץ אזכור, העלובות שעשו לארץ במניעת השמיטות ומתנות בארץ בלי מציאות למחול, לכך צריך פיתוי האדמה.

וגם בשכל האנושי הוא לעשות לפדות האדמה התחלה מאתנו, ושוב יגמור ה', ויש לראות גודל התכלית בזה שהקליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים לבטל ה־טוב הזה, יען שכל כוח הקליפה תלוי בגלות. ובביטול הגלות יבוטל כמאמר ה־גמרא בסוכה י"ג.

ידידו ואוהבו הק'
אלי' במוהר"ש זצ"ל חופ"ק
גריידיץ

הנפ"ח ייחס למכתב זה של הגאון והמקובל מגריידיץ חשיבות עליונה וראיה לכך, שהדפיס אותו בראש ספרו הגדול „נפש חיה" — ושימש לו כעין קו־מנחה בפעילותו הענפה לבנין ישוב ארץ־ישראל. אכן, יש במכתב הזה ציון דברים מעניינים ביותר: „ברור שאם יקיימו ישראל שיהא לו לעבוד אדמת הקודש בסך ק"ל משפחות, שיהי' ההתחלה הגאולה" — חד וחלק. הפרט המעניין השני: „שנגלו לגלות, מחמת מאיסת הארץ ובתיקון זה תבוא הגאולה", והפרט ה־שלישי המעניין, המסביר את סיבת התנגדותם של אחדים מגדולי התורה לישוב הארץ: „שה־קליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים" (מפי־יון) „שכח הקליפה תלוי בגלות"!

הנפ"ח היה הראשון בין גדולי התורה לפני מאה ועשרים שנה שניהל מאבק עקבי על ההדרת האתרוג הארץ־ישראלי בקרב יהדות התפוצות. לצורך זה הוא רכש שתי פרדסים בכפר הערבי אום־אל־פחם ועד"הם נטע מטע אתרוגים. הוא גם הצליח להחתים את רוב רבני ואדמו"רי פולין על כרוז המחייב כל יהודי לברך אך ורק על אתרוג מארץ־ישראל.

מאז ילדותו היו כל מעייניו והגיגיו נתונים לעניין יישוב ארץ ישראל, כפי שהיא התבטא לפני חתנו, סבי, ר' אריה אייבשיץ הי"ד — חלום על התיישבות גדולה של יהודים חרדים באה"ק. כך, למשל, הוא התעניין ברכישת כל האדמות באיזור יריחו מידי ממשלת טורקיה, בשנת תרל"ו, יחד עם מחותנו, הגאון ר' מאיר אוירבך (בוח"ס „אמרי בינה"), הרב הראשי ה־אשכנזי בירושלים). הנפ"ח הצליח אפילו להמצוא משקיע, את ר' לייב קושמירק (ראה: תשובתו אל הגרי"מ אוירבך זצ"ל, בספר „שם ושארית לנפ"ח, סי' ר'). בסופו של דבר אחרי מו"מ מייגע של שנים לא בוצעה התכנית הגרנדיוזית בגלל התערבותן של הכנסיות הנוצריות (ראה: „זכרונות לבן ירושלים" של י. ילין).

הנפ"ח עיבד תכניה מפורטת ליישב את אנשי היישוב הישן, אם ע"י חקלאות, משק מעורב, הקלאות ומלאכה וכדומה. אנשי היישוב הישן לא התלהבו ביותר מתכניתו העדיפו להמשיך להתפרנס מכספי ה„חלוקה". הנפ"ח קיוה ש־ביקורו האישי, ועוד בלווית חותנו הגאון מ־קוטנא, תשפיע על בני היישוב לשנות את עמדתם השלילית אולם תקוותו נכזבה.

גם אנשי „חובבי ציון" באודיסה — שאליהם הגיעו הדים מתכניותיו של הנפ"ח — החלו להתעניין בהן, וחיפשו דרכים ואפשרות של שיתוף־פעולה. הנה לפנינו קטע ממכתב ראש הו"צ באודיסה, ק"ז ויסוצקי.

תאריך המכתב. ער"ח סיון תרמ"ה:

„שלום לאדמו"ר.

בבואי עתה לאה"ק במלאכות סגל חברת חו"צ, אשר שמה לה לקו להושיע את אחיהם האומללים ולהיות לעזור לדכאי רוח אלה, אשר עזבו אמת המתה בארצם ויאחזו באת ומחרשה לדור בלא לב ולב את תלמי אה"ק, פגשתי על דרכי את הרה"ח יחיאל מיכל פינס העוסק ב־עניין הישוב, ובבואי עמו בדברים הנוגעים לכלל הישוב, הראה לי הרימ"פ מכתב כבודו אליו כ"ו אדר תרמ"ה.

עם כבודו היה לי לקסם ועד מהרה נקשרתי אל דבריו הנעימים, יען שמו הטוב ומעשיו לטובת ישוב ארץ־ישראל הכו אליו כל לבבות חו"צ, כי מאוהבי אה"ק ומחונני עפרה לא שמע שמעו הטוב ופועל כפיו זה לפני שנים כבירות לטוב הרעיון. כמשאת נפשו וחמדת כל ישראל. הן כבוד תורתו אכר ויהי כרמי אתרוגים נטו־עים בידי אחינו בארץ־ישראל, ועוד ידו נטויה לישובב נתיבות באה"ק לשבת. לכן למשב נפש היו לי דבריו היקרים במכתבו הנ"ל. אם כי יש לי להעיר עליהם ועניינים רבים אשר כתו"ר נגע בהם צריכים בירור ולבון, ובטוח אני כי במקום גידולו שם אמצא את ענוותנותו, וכי יקשיב ברום כסא היותו לדברי הדל באלפי עמנו, אשר לבו ונפשו נתונים לצרכי ישראל ולטובת קיומו..."

הסיוע — בפעולות התיישבות — עם חו"צ לא יצא לפועל בגלל נקודה אחת ויחידה: חברת חו"צ עמדה על דעתה להביא עולים חדשים מ־אודיסה ליישבם, ואילו הנפ"ח הציע להם עדי־פות להתיישבות לאנשי היישוב הישן היושבים באה"ק. הנפ"ח נימק את דרישותיו וביססה בנימו־קים דלהלן: א. חוסכים הוצאות נסיעה (שהיו אז ביוקר רב). ב. אנשים היושבים כבר בארץ מחוסנים יותר נגד אכזבות קליטה, או בעיות אקלים, ג. ע"י העדפת „ותיקים" על „עולים" מונעים הטרדות מצד השלטון הטורקי (המתי־יחסים בחשדנות כלפי העולים המעפשים), ד. בני היישוב הישן כולם שומרי תורה ומצווה.

*

בחודש תמוז תרמ"ו הגיע הנפ"ח בלווית חות־נו הגאון מקוטנא, ר' פנחס הורוביץ, כהשוב קהילת פיוטרקוב וכן משמשו הגאון, כשהיקה — לאה"ק. כחודש ימים עשתה המשלחת ב־ארץ. באמצע חודש תמוז נתקבלה המשלחת בטקס מהודר לשערי ירושלים בכבוד מלכים, בראש מקבלי הפנים היה הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים. הם הובלו תחת חופת־כבוד העירה.

מיד כינס הנפ"ח את הגבאים וממוני ה„כוללי" (יוצאי פולין) והציג לפניהם את תכניתו, ל־הפוך את אנשי ה„כולל" לעובדי אדמה שיתפרנסו מיגיע כפיהם. במקום הבנה והערכה נתקל הגאון בפנים זועמים, כשפיהם נשמעת דרישה אחת: „הבו לנו כסף, את הכסף שהבא־תם". הנפ"ח הסביר להם — בארך רוח אבל גם בתקיפות — כי את הכסף שהביא ביעד למטרה מוגדרת — רכישת אדמה. אנשי ה־„כולל" אטמו אזניהם כששמעו הסבריו של הגאון, משך כל השבוע שעשה בירושלים ניסה הנפ"ח מדי יום לשכנע את האנשים, בכל כוח השכ־נוע והקסם האישי שלו — שהנו כה מפורסם בפולין — אבל ללא הועיל. הקסמים ידסכלה גברו על השכל הנהגיו...

מירושלים נסעה המשלחת ליפו, דרך יפו. ביפו ציר הנפ"ח ישיבה משותפת עם אנשי חו"צ, ר' מים פינס ורקיט ויסאצקי, אבל לא הגי־עו לכלל הסכמה. משם המשיכו לטבריה וביקרו את כפר חסין (את שטחו האדמה רכש הנפ"ח עוד מקודם). על נסיעה הרפתקאית לכפר חסין מתאר הנפ"ח במכתבו: „ונסעתי לשם בסכנת נפשות ממש, בין רוצחים ושודדים ופריצי חיות, ובלילה ההוא לנתי במערה, לא במלון אירוח, בלילה שמעתי קול המיה כקרה ההמון על יושב דשיקא בכל העברים. אח"כ נודע לי כי היה זה קול צעקת זאבים, רכבתי על פרדות יום ולילה אחת, לערך ט"ו או ט"ז שעות אשר לא הסכנתי בזה מעודי עד היום. ושבת נשארתי במדבר, כי לא ה' ביכלתי להגיע קודם השבת אל מקום הגינות אשר שם חיכו לי גדולי ארץ הקודש...".

גם בכפר חסין נתקבלו בכבוד רב: כל תושבי האזור, ראשי הדרוזים וכהני דתם יצאו לקראתם, שרו ורקדו לכבודם. הגאונים ביקרו בטבריה ובצפת השתטחו על הקברות הקדו־שים. משם חזרו לירושלים; את השבת האחרונה בילו בחברון, אצל ר' לוי יצחק שניאורסון.

תיאור „חי" מהביקור, מוסר הסופר יעקב גולדמן בלוח „האסיף" בשנת תרמ"ז: „בחודש תמוז הופיעו בשערי ירושלים הרבנים הגאונים מהר"ל יהושע אבד"ק קוטנא ומהרר"ר חיים אלעזר ואקס אבד"ק פיוטריקאב. בא האזרחים הנכבדים עשה רושם גדול בעיר ובחוצה צינו כהם בני כולל וארשא לקבל פניהם כהוב סוב. כעשרים יום ישבו בירושלים ודרשו יחקרו מה להיטיב לעניי בני כוללם, ויגמרו אומר לק־נות בכסף שבידם (נדבת ישראל רוטהולץ מ־ווארשה, נתן ע"י הרבנים יותר מעשרים אלף רו"כ, לבד הוצאות לקנות בתים בירושלים), לעניי הכולל. ובהיות החלק הצפוני בהעיר נקרא „באב אל תאנאא" בלתי מיושב מהערבים, גמרו אומר לקנות חצרים אחדים ברובע — — ויקנו חצר גדול ועוד שלושה חצרים קטנים, במחיר אלף שלש מאות וחמשה ותשעים לירא צרפת. היו הבתים אחוזת עולם לכולל וארשא בירושלים.

בראותם כי בני הכולל לא יצהלו פניהם למפ־עלותם, וגם ירגנו באהליהם, גלו למוסר אזנם, וביום השבת פ' פנחס דרש הרב הגאון מהו"ר חיים אלעזר („בחורבה") דרוש גדול ע"ד מצב בני ישראל באה"ק ועל דבר מפעליו להושיב למה. וידבר קשות אל המביטים אחריו, ויעוררם לשוב להם כל הימים. בראשית הדרשה היו דב־ריו משלים ואגדה, ואח"כ פנה אל הנאספים ויאמר, בלי הפונה ימצאו פה מבני כוללי הדבר לי אליהם, ואין שב כי אם לדבר עתה את דברי לכל הנאספים, הלא תדעו אחי כי כל מהכבוהני — אשר בקול רם וכל עבודתי רק לטוב לכם, אך כל עמלי עד עתה היו רק לחיי שעה. עתה גמרתי בדעתי להביא ציונה ולבקש אמצעים להושיב לכם באופן שתוכלו לחיות על יגיע כפיכם, ולא תאלצו עוד לאכול את לחם ה„חלוקה". להם ההוד ומגואל.

רוח הקישה התעורר עתה בלבות אחינו שב־גולה, ע"י אגודות לחיבת ציון, ומטרתם להח־יות האדמה השוממה, ובטח מאת ה' היותה זאת, עתה הבה אישא אתחבר להם גם אני. ואם הנה יגדילו פעולותם לטובת הגוי כלו, אעשה גם אני לטובת בני כוללי".

„הידענכם בבבתבי, והשיבו תאמרו כי אתי הלין משוגתי, כי עבודת האדמה לא לישראל היא, וחום השמש באה"ק לא יתן לבר ישראל לעבוד בשדה ולעבדה! — — אמרו עם לבבי כי אתם תשמחו בי ובהוצאותי ותתברכו בכל אשר תוכלו, אך אהה! אשר לא פללתי הנני רואה, אך פנים נזעמים יהלובות ששפ"ם יקדמוני מכם, אין לבי חפץ בשיחת — תאבדו וגם לא בבתים, המה הכסף והלקוחו לנו שהנו כי לא נרגז דאגת מחר.

אחיו. הודיעו ההבדל בין הדואג להכליתו ובין אשר לא ידאג? ההבדל הזה יבדיל בין צדיק לרשע... אחי. הלא תדעו כי ה„חלוקה" הולכת וכלה; ועליכם לדאוג לימים יביאו — —".

מאוכזב ביותר מעבודתם העיקשת של בני הישוב הישן נגד תכנית ההתיישבות חזר ה־נפ"ח לפולין. אבל לא נואש מהליכו הנ עז ליישב רבבות יהודים ביש על אדמת הקודש, הוא התכונן בעצמו לעלות ולהשתקע באה"ק, ואפילו „לעבוד כמה שעות ביום בשדה" — כדבריו. אולם בשנת, ב' הכה תרמ"ט. הוא נפטר לפתע, כשהוא מבריא באחוזת חותנו, ר' יעקב אנגלבן, בכפר „סידליבציה", ליד קאליש. הוא הובא לקבורה בבית העלמין העתיק בקא־ליש למחרת היום ב' תמוז תרמ"ט.

ישראל איגרא, מנהל מחלקת מטבע־חוץ בבנק ישראל:

הצמדת השקל ל„סל המטבעות" לא תשפיע על סל הצריכה הפרטי

שיחות השבוע
*
מאת מוטי זפט

מהיום, 1 באוגוסט, אנחנו מוצמדים ל„סל" מטבעות חדש. משמעות הצמדה זו היא שלא עוד קיפאון בשער היציג של הדולר (1.5 ש"ח מאז הופעלה התכנית הכלכלית), אלא שינויים שינבעו מההתפתחויות ביחסי המטבעות בשוק הבינלאומי.

יחסי הכוח של המטבעות בעולם הם שיקבעו אם מחירי מוצרי היבוא, מאירופה ואמריקה יעלו או יירדו וכך גם באשר ליצואנו לשם.

מהן ההשלכות הנוספות של „סל" המטבעות החדש על חיינו? לשם מה נעשה הדבר?

על כך שוחחנו עם ישראל איגרא, מנהל מחלקת מטבע־חוץ בבנק ישראל.

ש. האם תהיה ל„סל" המטבעות החדש השלכה על חיי היום־יום של האזרחים?

ת. להערכתי, לא צפויה שום השלכה יומיומית על חיי האזרח ה„פשוט".

ש. מה אם כן תהיה השלכתו של הצעד החדש?

ת. השינוי יהיה בטווח הארוך יותר על מבנה סחר החוץ של ישראל. כעתה, שערי החליפין של השקל לעומת המטבעות האחרים יהיו תואמים יותר לסחר החוץ.

ש. משקלו של הדולר ב„סל" המטבעות הישן עמד על 35 אחוז ואילו עתה נקבע ל־60 אחוז. מדוע?

ת. עד כה היינו צמודים פחות או יותר, בתחום שער החליפין, לשער קבוע של השקל ביחס הדולר. הגדלת חלקו של הדולר ב„סל" החדש ל־60 אחוז משקפת טוב יותר את יצואנו בתחום היבוא והיצוא של מדינת ישראל. כלומר, את עליית חשיבות הדולר כמטבע המרכזי בסחר.

למעשה, נתקבלו עתה שתי החלטות: האחת — בנושא שער החליפין, שהיה צמוד עד כה לשער הדולר בעוד כלפי המטבעות האחרים היו תנודות חזקות, הוחלט להצמיד את שער החליפין ל„סל" ולא רק לדולר. כתוצאה מכך יש לצפות לתנודות מתונות יותר משהיו עד כה במטבעות האחרים. אך גם שער הדולר ישתנה, למעלה או למטה, בהתאם להתפתחויות.

ההחלטה השניה היתה „ארגון" מחדש של אותו „סל" מטבעות. שיחסי הכוחות בו נקבעו לפני כעשר שנים, לצורך חישובי רווחיות היצוא וכדומה. עתה בדקנו את הנתונים ומצאנו שהרכב הסל הישן אינו משקף את מרכיבי סחר החוץ שלנו. הסתבר, שחלקו של הדולר הן ביבוא, הן ביצוא והן בשירותים גדול אפילו מ־60 אחוז מכלל המטבעות לעומת כ־35 אחוז שהיה בזבנו ולכן הוחלט להתאים את משקלו של הדולר לחלקו האמיתי במרכיב המסחר שבסחר החוץ. למעשה ניתן היה להחליט על הצמדת השקל ל„סל" בלי לשנות את הרכבו הפנימי, אך הוחלט לבצע בו גם ארגון מכורת השיעורים בשפה.

ש. מהי ההשפעה הצפויה של הצעד החדש על שיעורי האינפלציה?

ת. הערכות של מחלקת המחקר בבנק ישראל מדברות על כך שאילו נקטנו צעד זה לפני כשנה — שיעור האינפלציה היה נמוך יותר מש כיום. שכן מה שקרה זה שכל הסחורות וחומרי הגלם שישראל מייבאת במטבעות שאינם הדולר, התייקרו במלוא פיחות הדולר כלפיהם. בעוד שאילו הסתכלנו על המרכיבים האמיתיים של סחר החוץ, היו התייקרויות אלה מתונות יותר.

לכן, אנחנו מצפים שהצעד החדש יגביר את היציבות במשק ויאט את האינפלציה. אך ברור, שלהקטנת הגירעון, שמירה על תקציב המדינה ומניעת פריצה בהסכמי השכר — השפעה רבה יותר על היציבות במשק.

ש. מהי הערכת בנק ישראל באשר ליחסי ההתפתחות של המטבעות האירופאים לעומת הדולר בשוקי העולם?

ת. רוב העוסקים בנושא, לא רק בארץ, סבורים שהדולר ימשיך להפגין חולשה ביחס למטבעות האחרים. יש כאלה הסבורים שכבר היום שער הדולר קרוב לתחתית ויש המעריכים כי עוד ימשיך להיחלש. כמעט כולם אינם צופים התאוששות קרובה של הדולר.

ש. האם אינכם חוששים למבוכה ובהלה בציבור? פרט לכך זמן ההכבא שההצמדה ל„סל" עלולה להתפרש בציבור כפתח לפיחות?

ת. דעה זו משקפת את תחושותיהם של אייהים רבים. אך מצידנו אין שום כוונה לבצע פיחות ואילו היתה כוונה כזו — ניתן לבצעו בדרך הרגילה בה פחות מסורבלת מאשר ע"י הצמדה ל„סל" וכדומה.

ש. האם ישפיע הדולר ה„שחור" מהצעד החדש?

ת. זה תלוי כמובן בתגובות האנשים אם יאמינו למה שהודענו ולא יחששו ל„שפנים בכובע" — לא צריכה להיות לבך שום השפעה על שוק זה. ואכן אני מקווה שהאזרחים יבינו את משמעות הצעד החדש ולא יחששו מ„הפתעות" במגירה.

דוד ברודט, סמנכ"ל משרד התעשיה והמסחר:

הסרת הפיקוח על המחירים לא תגביר את האינפלציה

סקר שערך המכון למחקר חברתי־שימושי בשביל משרד התעשיה העלה ממצאים מעניינים באשר לעמדת הציבור כלפי הפיקוח על המחירים במשק.

בין הממצאים הבולטים נמצא ש־73 אחוז מהמשתתפים בסקר ציינו שעקב הפיקוח על המחירים הם החלו לבדוק יותר מבעבר את מחירי המוצרים. ל־95 אחוז מהציבור חשוב שהפיקוח על המחירים יישאר לפחות על חלק מהמוצרים. 94 אחוז אמרו שהקפאת המחירים במשק היתה הכרחית להצלחת התכנית הכלכלית.

במשרד התעשיה והמסחר מתכוונים להמשיך בהסרת הפיקוח על מחירי המוצרים במשק. השבוע נתבשרנו על העלאה במחירי מכשירי חשמל, הלבשה תחתונה, כלי־מיטה ועוד.

על הפיקוח, הסרתו והשלכותיו שוחחנו עם דוד ברודט, סמנכ"ל משרד התעשיה והמסחר המופקד על המחירים.

ש. האם אתם מתכוונים לאמץ את רצון 95 אחוז מהציבור, להמשיך בפיקוח על מחירי חלק מהמוצרים?

ת. כן, על כ־25 אחוז מהיקף המוצרים הנלקחים בחישוב „סל" המדד.

ש. איזה אחוז מהמוצרים כבר הוצאו מפיקוח ומה המסקנות שהסקתם מכך?

ת. עד כה הוצאו מהפיקוח חמישים אחוז מהמוצרים — בעיקר אלה שקיימת בהם תחרות. המסקנה שהסקנו מהמעקב אחר ההתפתחויות באותם מוצרים הוא שלא היו עליות חריגות במחיריהם, למעט במספר מקרים בהם טיפלנו והחזרנו אותם לפיקוח.

ש. מתי יושלם יעד הסרת הפיקוח, במסגרת שקבעתם במשרד התעשיה והמסחר?

ת. עד דצמבר 1986.

ש. איזה מוצרים „בורחים"?

ת. אנחנו לא מפרסמים מראש אך מדובר במוצרי מזון, הלבשה, הנעלה ומספר שירותים.

ש. פורסם בעתונות שאילו בכוונתכם להסיר הפיקוח ממוצרי ההלבשה וההנעלה דווקא בזמן מכירות סוף העונה. כלום אין חשש שצעד כזה יקזז את ההנחות?

ת. הפיקוח מההלבשה וההנעלה לא יוסר בקרוב.

ש. והאינפלציה — האם בלימתה אינה נפגעת מהסרת הפיקוח על המחירים?

ת. העובדה היא שהאינפלציה מתנהגת פחות או יותר כפי שציפינו — 1.5 — 2 אחוזים בחודש, למרות שהתחלנו בהסרת הפיקוח על המחירים כבר בינואר 1986.

סיכומו של שבוע

„לא" נוסף של המלך חוסיין

סגן נשיא ארה"ב, ג'ורג' בוש, יצא שלשום מהארץ כשבאמתחתו מסרים מראש ממשלת ישראל, שמעון פרס, לחוסיין מלך ירדן ולחוסני מובארק, נשיא מצרים.

בעת שהגיע לירדן אמר בוש כי בשיחתו עם המלך חוסיין יציג בפניו רעיונות ישראלים חדשים לקידום התהליך המדיני באיזור. יש להניח כי בפגישותיו של בוש עם חוסיין וכן עם מובארק יהיה הד לשיחות שקיים חסן השני מלך מרוקו עם ראש ממשלת ישראל, שמעון פרס. אך בשלב זה לא נראה כי צפוייה התקדמות של ממש לקראת שינוי עמדתו של מלך ירדן. בסופו של דבר חוסיין הוא המפתח העיקרי להצטרפות לשולחן המו"מ והוא המפתח לכל מהלך מדיני באיזור. ג'ורג' בוש בביקורו בישראל קרא למלך חוסיין לנהל שיחות ישירות עם ישראל.

את תשובתו לקריאה זו לא השהה המלך חוסיין עד לבואו של בוש לירדן. במסיבת עתונאים, שהתקיימה שלשום ברבת־עמון, דחה חוסיין בצורה ברורה את קריאתו של בוש ואמר כי ארצו אינה חותרת לפתרון הדו־צדדי לבעיה הפלשתינאית היא בבדידות בקיום שיחות ישירות עם נציגים ישראליים. חוסיין חזר על עמדתה הידועה של ירדן בדבר הצורך בקיום ועידה בינלאומית בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים בדבר, לרבות אש"ף, וחמש החברות הקבועות במועצת הביטחון. ובכן, חוסיין אמר שוב „לא" לשיחות ישירות עם ישראל. הוא חזר על רעיון הועידה הבינלאומית, שארה"ב שוללת אותו. ג'ורג' בוש אמר לפני צאתו כי ישראל כי ועידה בינלאומית לא תועיל כאומה ואת הבעיות במזרח התיכון יש לפתור במו"מ ישיר. אך חוסיין בשלו: ועידה בינלאומית ולא מו"מ ישיר.

אמנם לא תמיד ניתן להתייחס אל הצהרות פומביות כאל שיקוף מדויק של העמדות. בכל זאת ספק רב אם בוש בפגישתו עם חוסיין ישמע דברים שונים באופן מהותי. למרות התהליך התנתקותו ממנהיג המחבלים, יאסר ערפאת, לא ירהיב חוסיין עוז בנפשו בעתיד הקרוב להצטרף לשולחן המו"מ בלי שיתופו של אש"ף. ואם נוסיף לכך את קשריו המתהדקים עם נשיא סוריה, חאפז אסד, הרי ברור כי חוסיין לא יילך עתה למו"מ ישיר עם ישראל. לקראת בואו של בוש שיגרה דמשק איתות לחוסיין. דובר סורי טען, כי בביקורו הנוכחי ינסה בוש לרתום מנהיגים ערביים ל„עסקות" נפרדות בישראל. ואם נזכור כי פרט לישראל מבקר בוש רק בירדן ובמצרים, הרי הרמז הסורי שקוף למדי.

כך או כך, חוסיין ממשיך להיות המפתח לכל מהלך מדיני במזרח התיכון, אך הוא ממשיך „לשבת על הגדר" ואינו נוטה בינתיים לשנות את מדיניותו למרות התנתקותו מערפאת. ה„לא" שהשמיע חוסיין לפני בואו של בוש לביקור בירדן הוא עדות נוספת לכך.

י. בן חיים

ג'ורג' בוש — ביקורים ושיחות

ביקורו השבוע בישראל של סגן נשיא ארה"ב, ג'ורג' בוש, בצד משמעותו המדינית, השתלב גם בהכנותיו למסע הבחירות לנשיאות בשנת 1988. הוא יהיה אחד המועמדים לנשיאות מטעם המפלגה הרפובליקנית, במקומו של הנשיא רונלד רייגן. מגמת ביקורו היתה בין היתר, ליצור כמה שיותר אטרקציות דימוקרטיה, כדי להכלילם במסע הבחירות שלו לנשיאות. [illegible] על כל פרטיו.

על רקע זה ביקשו עוזריו למעט ככל האפשר בשיחות מדיניות ולמקד את הביקור בביקורים באתרים ובמוסדות, ובפגישות עם אישים ידועים בציבוריות הישראלית. רק היום האחרון למסעו הוקדש לשיחות מדיניות.

לבוש אין רקורד של יחסי ידידות לעם ישראל, כפי שיש לנשיא רייגן. להיפך, בעבר נקט כמה עמדות מדיניות שלא היו לרווחה של ישראל. לכן היה עליו לתקן את הרושם הזה, והמסע הזה היה שלב נוסף — לקראת השגת המטרה הזו.

התנצחות אריצית על דעות ועמדות היתה לבוש בפגישותיו עם קבוצה נבחרת של אנשים צעירים שנבחרה לייצג ולהציג דעות ועמדות במפה הפוליטית של ישראל. באותה שיחה הציג ח"כ אהוד אולמרט מהליכוד, כי ארה"ב תיטוש את תכנית רייגן ואת רצון ההסדר הכולל. התפתח ויכוח, כאשר האורח נאלץ להגן על התכנית הזו. באותה פגישה הזכיר אברהם בורג את ביקורו של רייגן בבית הקברות בביטבורג שבגרמניה, והנחת זר פרחים על קברי אנשי ס.ס. הקבורים שם. היא סכן שיש כאן פיחות מוסרי ביחסי ישראל וארה"ב. בוש סכן להגנתו של רייגן, כי הנשיא הוא ידיד גדול של ישראל.

פגישות רבות היו לבוש עם הפעילים למען יהודי רוסיה. במסגרת זו נפגש עם נתן ואביטל שצ'רנסקי והבטיח לפעול למען שחרור אסירי ציון ולמען עליית בני משפחתו של שצ'רנסקי לישראל, שרשיון העליה שלהם מתעכב למרות ההסכם הכולל שהיו לשצ'רנסקים בריה"מ עם הכערב במסגרת שיחרור אסירים פוליטיים.

בוש עמד לנסוע למרוקו במסגרת „עשיית השלום" שהוא ביקש להשתלב בה, אבל לבסוף החליט לבטל את התכנית, לאחר שהתברר לו כי לא תהיה תועלת בכך. לא לעצם הענין ולא ליחסי הציבור שלו. מה עוד שסגן הנשיא לא קיבל הזמנה ממלך מרוקו לבקר בארצו. על אף השמועות שהיו בעניין זה, נראה שלמלך חסן היו שיקולים משלו מדוע לא כדאי לו להתראות עם בוש. להערכה של חוגים מדיניים, אין חסן מעוניין ליצור את הרושם כאילו ארה"ב ממלאת תפקיד מרכזי במגעים שבינו לבין ישראל. מסיבה זו דחה כידוע חסן את ההצעה לקיים את הפגישה עם פרס בוואשינגטון.

י. א.

במסגרת ביקורו בישראל היה סגן נשיא ארה"ב, ג'ורג' בוש, אורחו של שר הביטחון, יצחק רבין, בבסיס חיל האוויר חצרים שבנגב. בצד מפגן אווירי שנערך לכבודו התרשם בוש מתצוגת נשק ושיטות לוחמה בטרור. בתמונה: ג'ורג' בוש מטפס על טנק „מרכבה", לידו — הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי. משמאל — שר הביטחון, יצחק רבין. (צילום מיכאל צרפתי, יחידת דובר צה"ל)

פגרת הכנסת והרוטציה

בסוף השבוע הבא יוצאת הכנסת לפגרת הקיץ. בשל היות השנה מעוברת, תהיה זו פגרה ממושכת יחסית, והיא תמשך עד כ"ד בתשרי תשמ"ז, 17 באוקטובר 1986.

המיוחד הפעם הוא, שמועד החילופין בין ראשי הממשלה, ורוטציה בלע"ז, הוא ה־14 באוקטובר, למחרת יום הכיפורים והסליחה על כל עוונותינו ועוונות הממשלה, ביום שבו פותחים „דף חדש".

בל יחשוב החושב שמדובר בהודעה של רה"מ היוצא, העברת הדרבים או התיק, לידי רה"מ הנכנס, ורוטציה לך, ישראל. התהליך עלול להיות מסובך, ואולי גם ממושך.

רה"מ יגיש לנשיא המדינה את התפטרותו, כנראה ב־14 לאוקטובר. כבי הנשיא יפתח במעגל התייעצויות, ויש להניח שלא רק אנשי הליכוד, אלא גם נציגי המערך ואחרים, הקשורים בהסכם הרוטציה והמשכה של ממשלת האחדות הלאומית, ישיאו לנשיא עצה להטיל את תפקיד ראשות הממשלה על מר יצחק שמיר. כנהוג וכחוק, הנשיא יפעל לפי העצה היעודה ויזמין את מר שמיר להרכיב ממשלה.

כאחר שהתפטרות מר פרס תוגש, כאמור, בעשרת ימי תשובה, ייתכן שכבר בחוהמ"ס תכונס מליאת הכנסת להביע אמון בממשלה המחודשת. אולם אם נזכור את אשר אירע בשבועות האחרונים, הרי חבלי לידתה של ממשלה חדשה־ישנה יהיו ממושכים, עד שיגיעו לעמק השווה לגבי מקומו של כידזגי, לגבי של, ובעיות אישיות והיקיות אחרות. בינתיים, תהיה זו „ממשלת מעבר", שממנה אין יוצא ואין בא.

נציין בסיפוק, כי כנסת זו, בשתי שנות ממשלת האחדות הלאומית, שמתנגדיה אז וצהה ניסו להגדירה כ„ממשלת השיתוק הלאומי", — הנחילה אכזבה כזו לרואי שחורות אלה. על כנסת זו אפילו אותם מתנגדים מושבעים, כי כל מה שביכולתה לעשות הוא להתכנס ולהחליט על התפזרותה. תודה לאל, על אף כל הבליסטראות שהושלכו לעברה, עד כדי זלזול ביוקרתה, מילאה הכנסת את תפקידה.

בשני המושבים עד כה דנה ואישרה 119 חוקים, התחילה ולא סיימה דיון ב־137 תיקים, מהם 30 הצעות פרטיות. בפרק הזמן הנ"ל דנה הכנסת בלא פחות מ־684 הצעות לסדר היום, בנושאים שונים, מהן 23 הצעות על ידי סיעת התחיה הדתית־לאומית. הוצגו ונענו כ־1,300 שאילתות. כחמישים הצעות אי־אימון הובאו למליאה, דכולן היו כלא היו, מאחר שחל „פיחות" במשקלן של הצעות אלה, שכרביתן הוגשו רק כדי „לנגח את הממשלה", בעוד שבעבר היו מגישים הצעות אי־אימון כשנראה היה סיכוי לקבלן.

בין הבעיות שנותרו ללא פתרון, והן „גולקות" כמושב למושב, נציין רק את עבודת הועדה הדנה בשכר־רב־של החכ"ים. בכלל זה דנה הועדה, ואין היא מוצאת פתרון נאות, בשאלה כיצד למנוע מחכ"ים „רווחים צדדיים" מעבודות נוספות. בפגישתו עם הכתבים אמר יו"ר הכנסת שלמה הלל, שיש להבחין בין מי שהכנסותיו הצדדיות הן מרכוש שהיה להה"כ לפני היבחרו, ואת אין לאסור, לבין מי שעוסק בעבודה הקשורה, ומשפיעה על תפקידו כחבר כנסת.

הלויה וועדת גם הבעיה של נוכחות דלילה של שרים וחכ"ים במליאה. נכון שזו „צרת רבים", והתופעה ידועה גם בפרלמנטים אחרים, לנו אין זו גם „חצי נחמה". הדימוקרטיה הפרלמנטרית במדינתנו הצעירה חייבת להיעשות ולהיראות.

יונה כהן

מיזוג אוויר - מפלט מפגעי מזג האוויר

הימים החמים שפקדו אותנו השבוע הגבירו את השימוש במזגנים, עד כי נרשמה עליה ללא תקדים בצריכת החשמל. בכל מקום, גם אלה שלא עבדו — הזיעו. המכוניות ברחובותיה של קריה הומיה ניצלו כל פינה כלבו גדול, סניף דואר מרכזי או עסקים אחרים שבהם פועל מיזוג אוויר, כדי „לפרוש קיטעה" ולהפגע משחוני ממזג האוויר הכבד, לפני שהם ממשיכים בדרך, כשמש הקופחת מעל...

רבים אחרים מצאו מפלט בחופי הרחצה. אך גם שם, אומרים, לא היו התנאים כתמול שלשום, כי מכת החום צרבה את גב המתרחצים, וכל פיסת צל נתגדשה בהמוני מתרחצים, שחששו מאותה „אש יוקדת" מ„להט השמים"...

מאגר המים בישראל אף הוא סבל מתנאי מזג האוויר החמים בשבוע. הכינרת, אומרים, איבדה שוב כמות ניכרת של מים, בשל התאדות גדולה של מים. גם הרצון להיטיב עם הצמחים והירקות חיותם מלשדה של אדמה לחה, ספוגה במים רבים, הביא לשימוש יתר במים, אף מעבר לתצרוכת הרגילה ולמיכסות שנקבעו. כך עלימים. כשישתפר מזג האוויר, נידרש כולנו שוב ושוב „לחסוך כל טיפה" כדי לגבות ולאזן את משק המים המדולל בשל שנות בצורת מתמשכות.

הנוהגים בכלי רכב? גם אותם „היכתה" השמש החמה. קשה לנהוג בכלי רכב שבצדו ממנו המזגן. מציאות זו כשלעצמה הביאה בעלי רכב רבים למצוא מפלט באוטובוסים הממוזגים. אלא ששירות זה קיים רק בחלקו, בעיקר בקווים הבין עירוניים. הפעלת מזגנים באוטובוסים עומדת השנה במבחן מעשי. ומשאלת רבים היא — שהרשויות הממשלתיות יחישו את קבלת „חוק המזגנים" וישחררו את המזגנים מהמיסוי הכבד, כך שגם מזגן לרכב יהא בבחינת „צורך השעה" ולא בבחינת מותרות, כפי שזה נכון עתה...

ואז נצבור אולי בקלות רבה יותר את הימים החמים הצפויים לנו עוד בארצנו החמה...

חיים פיקרש

עט לשחוק

שיחות פרס — חסן פותחות פתח לשלום מכיוון בלתי צפוי ומוכיחות כי לא לעולם חוסיין.

* *
*

יצחק מודעי חולל, כזכור, את המשבר ביחסיו עם פרס כשקרא לו „ראש ממשלה מעופף". מיד לאחר שמודעי התעופף שמר פרס על רציפות ומינה את שריד — עוד שר משפטים (ותיירות) מעופף.

* *
*

פרס אמר בשובו ממרוקו כי את השלום אין משיגים בדיג ובוודאי שלא בדג ממולא. אליבא דפרס הדרך לשלום עוברת דרך הקוסקוס.

* *
*

חקירת האסון בצומת הבונים חודשה ובמהלכה התברר כי נהג הקטר לא בלם את הרכבת בזמן וכי בין הרכבת לאוטובוס לא היה מרחק גדול. בין שתי החקירות, לעומת זאת, קיים מרחק גדול.

* *
*

דווקא כשישראל מתבקשת „לרדת מהעץ הגבוה" בעניין מטוס „הלביא" מוצג לעיני כל האב — טיפוס.

אילן בומבר

השבוע בקו
מעט

הביקור...

האמת והביטחון / מאת ד"ר נפתלי אילתי

הוויכוח סביב נושא השב"כ ממשיך להסעיר את הארץ. כלי התקשורת אינם מרפים מנושא זה. הויכוח מתמקד למעשה על שתי נקודות יסוד אלה: א) ביטחון המדינה קודם לכל. יש סבורים שלא צריך היה לעורר ברבים את פעולות השב"כ ולכל הפחות לא בגלל שיבושים במערכת השב"כ שהביאו לידי הריגת שני מחבלים ערבים באוטובוס מס' 300, אשר לו היו מצליחים להוציא זממם לפועל, היו נהרגים יהודים רבים. בפרט כשמדובר בארגון חשאי הפועל למען בטחוננו 24 שעות ביממה תחת מצבים מסוכנים ביותר. אם יתחילו לחקור את פעולותיו, יש חשש להרהר, דבר שעלול לפגוע בבטחוננו. ב) האמת קודמת לכל. יש סבורים, שצריך למצות את הדין עד הסוף כדי לגלות את האמת. בפרט, כשמעשים בלתי טהורים של השב"כ יצאו כבר לרשות הרבים, לא רק אצלנו, אלא גם בעולם הגדול מרבים לדוש בנושא זה.

לדעתם, גילוי האמת, ואפילו בתוך מוסד בטחוני־חשאי כמו השב"כ, יעלה את קרנה של ישראל בעולם. והעיקר, חשוב שגם מוסדות בטחוניים ידעו שהם אינם עומדים מעל לחוק וישמרו על טוהר המידות וכשירות המעשים בתוך שורותיהם. גילוי האמת היא לפיכך ערובה לבטחוננו.

מצב דברים זה מביא אותנו לידי אנלוגיה עם משפט דרייפוס. גם שם עמדו ברקע כבוד הצבא ובטחון המדינה מחד גיסא — לגישת בטחונית עם מדינות אויב — גרמניה ומאידך גיסא, הדרייפוסרים העמידו במרכז העניינים את עליונות הצדק והמשפט והגנה על זכויות היחיד (כפי שביארנו זאת בשני מאמרים, בשם „משפט דרייפוס והשלכותיו" — הצופה, י"ד בניסן, תשמ"ה וה' באייר תשמ"ה).

השאלות ובעיות אלה קיימות ועומדות עד היום בארצות רבות, מסתמכים על משפט דרייפוס ותוצאותיו, היינו — נצחון הצדק והמשפט. גם בבעיית השב"כ, המעסיקה אותנו זה כמה חודשים, יש ללמוד ממשפט דרייפוס ותוצאותיו.

המאבק למען האמת

נזכיר כאן בקיצור נמרץ את השלבים בהתפתחות שערוריית דרייפוס: 1) במשפט הבגידה בארצו ד־ריגול לטובת גרמניה, שהתקיים בבית דין צבאי, נדון דרייפוס למאסר עולם וגירוש לאי השדים (המשפט נפתח בפאריס ב־19.12.1884 ונסתיים ב־22.12.1884) 2) ערעור על פסק הדין, שהתקיים בבית דין צבאי בעיר רן (נפתח ב־7.8.1889 ונסתיים ב־8.9.99), נפסקו לו עשר שנות מאסר בבית סוהר בגרעת. 3) הרוויזיה במשפט דרייפוס, שהתקיימה בבית משפט עליון אזרחי בפאריס (נפתח ב־18.6.1906 ונסתיים ב־12.7.1906), העלתה שדרייפוס נאשם בטעות ונתנה לו רהביליטציה מלאה.

במשך הדיונים בפרשת חפותו של דרייפוס נעשתה צרפת ונחלקה לשני מחנות. מצד אחד — דרייפוסרים — בהם כל הרפובליקאנים, ביניהם גם כאלה שלא אהבו את היהודים, אלא נלחמו למען האמת והגנה על זכויות הפרט. מצד שני אנטי־דרייפוסרים, אשר לא כולם היו אנטישמים אלא נלחמו למען כבוד הצבא ופולחן המולדת, אף אם זה על חשבון חפותו של מישהו.

אותו מצב קיים היום אצלנו. יש אומרים, אסור לפגוע בשירותים הבטחוניים ובאנשים המסורים בלב ונפש לארצם, אשר חייהם נתונים בסכנה מתמדת במלחמתם נגד מחבלים. לכן, אף אם שיבושים חלו במעשיהם, אין להפוך זאת לדיון פומבי ולהעמיד את העניין לחקירות, אלא לפתור זאת על ידי הסדרים פנימיים, שדברים כאלה לא יישנו עוד.

מאידך גיסא, יש אומרים, בתוכם שרים ואנשי צבא כמו האלוף (מיל.) זורע, שישב בראש ועדת חקירה בעניין, שאם נכון הדבר שאנשי השב"כ שיקרו בפני הועדה, זהו מעשה חמור מאוד ויש למצות אתם את הדין.

נעשה מאמץ עליון כדי להשקיט את הרוחות במתן חנינה לראש השב"כ ועוזריו, אף על פי שאלה טרם הורשעו בבית משפט. וזאת כדי למנוע דיונים פומביים על השב"כ ופעילותו למען בטחון המדינה, אך לשווא. הרוחות לא נרגעו ומרבים לדוש בעניין זה. יש אומרים, שהיה צורך במתן החנינה, ויש אומרים, אף אם מבחינה משפטית החנינה תקפה, צריך יהיה להמשיך בגילוי האמת, גם אם יתגלו דברים בלתי נעימים. כי הדבר הוא לטובת המדינה ו־בטחונה, כי האמת קודמת לכל, והיא הערובה לבטחוננו.

הסוציאליסטים והמאבק למען האמת

במשפט דרייפוס היו רבים אשר בתחילה נמנעו מלהילחם למען גילוי האמת, בתוכם רבים שנודעו אחרי כן כדרייפוסרים מובהקים. אחדים מהם עשו זאת מטעמים יהודיים, אחרים מטעמים פטריוטיים, ואחרים מטעמים מעמדיים.

כאשר ביקש אחיו של דרייפוס את עזרתו של הרב הראשי צדוק כהן, שידוע היה כבעל אופי חזק ויהודי גאה, בגילוי חפותו של אחיו, אמר לו הרב: אל תעירו ואל תעוררו. חידוש המשפט יביא לידי פולמוס פומבי ולידי חידוש האנטישמיות. לעומת זאת הוא הבטיח להשתדל בשקט להשיג חנינה. רק כאשר הביא לו האיש מסמכים, שהוכיחו בעליל, שאחיו חף מפשע, נרתם הרב צדוק כהן במלוא מרצו במלחמה למען דרייפוס.

כאשר באו לאמיל זולא לבקש תמיכתו בדבר גילוי חפותו של דרייפוס, התחמק הלה תחילה בטענה, שהוא עסוק בכתיבת רומן חדש. רק כעבור זמן, משהוכח לו שהסרן היהודי חף מפשע, הוא פרסם את ה„אני מאשים" שלו, שבו תקף את הצבא החשוד במעשים פסולים כדי להאשים את דרייפוס.

הוא הדין באנאטול פראנס, בעל פרס נובל לספרות. גם הוא סירב תחילה להתערב בעניין הזה וטען כי אסור להתקיף את האליל הזה, היינו — הצבא, שאינו יכול לנהל ויכוחים פומביים כדי להוכיח את צדקתו. רק כשהוכח שהצבא פעל בזדון נגד דרייפוס, נרתם גם הוא למחנה הדרייפוסרים והיה לאחד מראשיו.

היו גם כאלה שנמנעו מלהתערב בעניינו של דרייפוס מטעמים מעמדיים. אפילו הסופר היהודי־צרפתי ברנאר לאזאר, שהיה הראשון לפרסם לטובת דרייפוס את החוברת „טעות משפטית" (1896), גם הוא סירב תחילה לעשות זאת, בטענה שהוא אנארכיסט ואינו מוכן לעמוד לימינם של העשירים. הוא אמר לאחיו של הסרן, שאם מדובר היה בקבצן שנעשה לו עוול היה מתגייס בכל כוחותיו כדי להגן עליו, אבל משפחת דרייפוס היא עשירה ויכולה לשכור עורך דין טוב כדי להוכיח את צדקתו. רק כשהוכיחו לפניו מסמכים המוכיחים את חפותו של הסרן היהודי, קיבל על עצמו להתייצב במערכה למען טיהור שמו של דרייפוס.

מעניינת מאוד עמדתם של הסוציאליסטים הצרפתים בשערוריית דרייפוס. אחד מראשיה רנה ויויאני, אשר עזב את המפלגה כמה שנים אחרי כן והיה ראש ממשלת האחדות הלאומית בראשית מלחמת העולם הראשונה, טען אז בשם סיעתו בפרלמנט, שאם דרייפוס היה עני, ללא קשרים, לא היו מקימים רעש כזה סביב משפטו.

מיד אחרי כן (ב־20.2.1898) פרסמו שלושים ושניים סוציאליסטים חברי הפרלמנט, ובראשם ז'אן ז'ורס וז'יל גד, כרוז למעמד הפועלים, שלא להשתתף בפעילות מסביב למשפטו של דרייפוס, כי זהו עניין בין בורגנים. הריאקציה — טענו — רוצה לנצל את הרשעתו של יהודי אחד כדי להסיר מעליהם את כל החמסים. בעיתון „לא פטיט רפובליק" ביטא ז'ורס את דעת רוב הסוציאליסטים: שני חוגים בעלי פריבילגיות מתגוששים ביניהם — למה יתערבו הסוציאליסטים במאבק שבין בורגנים? האם היו עושים בשביל עני כמו שעושים בשביל דרייפוס העשיר?

אולם כאשר לוסיין הר, איש המצפון של הסוציאליסטים הוכיח לז'ורס שהיו זיופים במסמכים, שהביאו להרשעתו של דרייפוס ושליחות איש חף מפשע לאי השדים, שינה ז'ורס את טעמו וטען, שבנצחון האמת והצדק הוא נצחון הסוציאליזם. בוויכוח עם ידידו במפלגה ז'יל גד בנושא זה, טען ז'ורס, שאם הפרולטריון לא יתערב, גם הוא יהיה אחראי למעשה העוול הזה. באותה שנה פרסם ז'ורס את ספרו „ההוכחות", שבו תקף את מעשי הצבא והביא לכך, שסוציאליסטים כמו ויויאני ומילראן, אשר קודם לכן יצאו נגד דרייפוס, הצטרפו אליו במלחמה למען דרייפוס.

ובכן, גם אז ראינו, שאישים דגולים נבצר מהם תחילה מלתת יד לגילוי האמת בשערוריית דרייפוס, מטעמים שונים שהזכרנו לעיל. אך כשהוכחה להם האמת, מצפונם לא נתן להם לעמוד מנגד והתייצבו בראש מחנה הדרייפוסרים לטיהור שמו של סרן יהודי חף מפשע.

לא בידיים נקיות

כלל גדול וידוע הוא: מי שבא לבקש צדק, עליו לבוא בידיים נקיות. לא כן היה המקרה של עוזריו של ראש השב"כ. מבלי להיכנס לגוף העניין, ובפרט כשאין לנו כל הפרטים בנדון, דבר אחד כבר ברור לנו: עוזריו של ראש השב"כ שבאו לגלות את האמת לראש הממשלה, לא האמת היא שהדירה את שנתם. עובדה היא, ששתקו כשנתיים אחרי המעשה.

יתרה מזו, עוזריו של ראש השב"כ היו מוכנים להשתיק את העניין אם ראש השב"כ היה מתפטר מתפקידו. רק כשנתקלו בסירוב מצד ראש השב"כ להתפטר, בפתחו הברדים, הלכו לספר לדבי המדינה את האמת על הריגת שני המחבלים.

לכן, אחרי שנודעו הדברים ברבים, לא היה עוד טעם להתנגד להקמת ועדת חקירה לברר את הענינים. להיפך, יתברר גם לציבור הרחב, שאף בנקודה כה רגישה כמו בטחון המדינה על האחראים למעשים חריגים לתת את הדין.

אחרי שנפתחו הסכרים והדברים יצאו לרשות הרבים, יש למצות את הדין עם האנשים וגם להכניס סידורים באותם שירותים החשאיים של בטחון המדינה, כדי שהאזרח יידע, שגם על שירותים כאלה יש עין פקוחה, על העושים בדבר ועל מעשיהם.

אושר תקציב הפיתוח לרשות הנמלים בסך 46 מיליון דולר

מאת סופרנו הכלכלי

ועדת השרים לענייני כלכלה אישרה לרשות הנמלים תקציב פיתוח לשנה זו בסכום של 46 מיליון דולר.

מנכ"ל הרשות, שאול רוזאל, שמסר אתמול על כך, אמר כי סעיפי הפיתוח העיקריים שאושרו הם, בין היתר העמקת רציף לגרעינים ולמגורות דגן, כדי לאפשר עגינת לאוניות של 70 אלף טונות, רציף הכימיקלים בנמל הקישון יורחב עד כדי שאפשר יהיה לטפל בשתי אוניות במקביל.

בנמל אשדוד הושלם רציף חדש ויוחלו בעבודות תכנון ובנייה של המסוע ובערוץ עזרי לשינוע פחם.

בנמל אילת יוכשר שטח לאחסנת מכולות וכן אושר גמל תופשי בעורף הנמל.

20 מיליון דולר מיועדים לרכישת ציוד חדש ולהחלפת ציוד ישן, וחלק גדול מהשקעה זו מיועד לצורך שינוע הפחם.

נוער דובר אספרנטו — לכינוס בינ"ל בארץ

מאת סופרנו בתל־אביב

קונגרס של נוער דובר אספרנטו, יערך בשבוע הבא בישראל. יהיה זה הקונגרס הבינלאומי, המתקיים מדי שנה, זה השנה ה־42 ברציפות.

הקונגרס בישראל אמור היה להתקיים בשנת 1967 אך הוא נדחה בשל מלחמת ששת הימים, מאז ביקשו הנציגים הישראלים לחזור ולקיימו בישראל אך הם נתקלו תמיד בהתנגדות ובקשיים, ורק השנה עלה בידם להביא לקיומו בישראל. לקונגרס יגיעו עשרות בני נוער שוחרי שפת האספרנטו, ביניהם רבים ממדינות הקומוניסטיות.

* עיטורי סופרים וספרים *

עימות והסכמה בחברה היהודית

מאת ד"ר אריה בן־יוסף

השנה מלאו ח"י שנים להקמתה של המחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן. לרגל כך קיימה המחלקה כנסים וימי עיון, שבמרכזם נידונו בעיות החברה היהודית והמדינה. בסימן ח"י שנה להקמת המחלקה, שהינה אחת המחלקות המפותחות ביותר באוניברסיטה, יצא לאור מטעם המחלקה, בהוצאת הספרים של בר-אילן, הקובץ „עימות והסכמה בחיים היהודים המדיניים" *).

*) Conflict and consensus in Jewish political life, ed. by S. A. Cohen & E. Don-Yehiya, Ramat Gan, Bar Ilan University Press, 1986, 218 p. (Comparative Jewish politics, vol. 2).

בקובץ זה, הערוך על־ידי ראש המחלקה למדעי המדינה הנוכחי — פרופ' סטיוארט כהן וזה לשעבר — פרופ' אליעזר דון יחיא, נכללים מחקרים על החברה היהודית ובעיותיה. כל המאמרים בקובץ שלפנינו דנים בבעיות המרכזיות המהוות מוקדי מתח וקיטוב בחברה היהודית בתקופות שונות ו־מנתחים את הדרכים שננקטו בעבר ואלה שבהווה לפתרונן. קשת הנושאים מקיפה בעיות ומצבים מעיקים הן במדינת ישראל והן בקהילות שבגולה, בזמן הזה ובימי הביניים כאחד.

האמנם מאה שנות ציונות?

התיזות המרכזיות של ד. ויטאל כפי שהן עולות ממחקרו „מאה שנות ציונות" הן על הקשר שבין אידיאולוגיה ומדיניות. כבר בראשית התנועה הציונית נתעוררה מחלוקת בין שתי אסכולות: אסכולה שדגלה במחשבה שהתנועה הציונית צריכה לעסוק ביהודים כבפרטים ואסכולה שניה שדגלה במחשבה ש־על התנועה הציונית לעסוק בעם היהודי כקולקטיב וביהדות כתרבות. ניכר שפרופ' ויטאל מצדד באסכולה הראשונה ומאשים בין השיטין את האסכולה השנית שהפקירה את בני העם היהודי לגורלם המר, בלכתה בשיטתה. דומה שד' ויטאל צודק בדרך כלל בהלך מחשבתו שכן כשם שהנושא והמושא של ה־היסטוריה היהודית צריכים להיות בני העם היהודי, כן אף הנושא והמושא של הציונות צריכים להיות בני העם היהודי.

לאור גישה זו תמוהה הזדהותו של המחבר עם הקביעה המקובלת, שלפני כארבע שנים, בשנת תשמ"ב, מלאו מאה שנה לציונות. יש שסבורים שהציונות נוסדה בשנת תרנ"ז (1897) בעקבות כינוסו של הקונגרס הראשון, ולפי חשבונם רק בעוד אחת עשרה שנים ימלאו מאה שנים לציונות. ואילו אלה שציינו את שנת תשמ"ב כשנת המאה לקום הציונות, ללא ספק סברו כך בגין היצמדם לתאריך שנת יסודה של תנועת ביל"ו. לצערי הרב, אלו ואלו טועים ומטעים. זאת משום שה־סיסמה „בית יעקב לכו ונלכה" לארץ אבותינו לא החלה בשנת תרמ"ב. סיסמה זו היתה חיונית בהיס־טוריה שלנו מקדמת דנא, ובני עמנו נהגו להגשימה מיום גלות עמנו מעל אדמתו. אלא שהם לא הסתפקו בנטילת חלק מהפסוק המקראי לסיסמתם, שכן הם גרסו „בית יעקב לכו ונלכה באור ה'" לנחלת אבו־תינו ודבר זה אסור שייחשב להם כחטא המחייב להעלים את דמותם ופעלם של העולים לציון במהלך ההיסטוריה שלנו עוד לפני עליית ביל"ו. יש לקרוא ליישוב המתחדש בארץ מזה משנת תרמ"ב ואילך היישוב המקורי, היישוב שבא בעקבותיו ראוי להקרא אם כן היישוב המחודש. כמו כן הדבר מחייבני לדחות מכל וכל את הקביעה שלפני כארבע שנים בלבד מלאו מאה שנות ציונות, כי אם מאה שנות התיישבות ציונית בארצנו. אלא יש לציין שהציונות קיימת אלפי שנים, ורק כלפני כמאה שנה החלה ההתיישבות החדשה שבאה להגביר ולאושש את היישוב המקורי בא"י. לפיכך, בעוד כאחת עשרה שנים תמלאנה כמאה שנה לציו־נות המדינית שבאה לחזק, לאושש ולהגשים את חזון הציונות בת אלפי השנים.

מחקרו של פרופ' ויטאל מעורר שאלות ובעיות קשות ומכאיבות שכן מן הראוי שניתן את דעתנו עליהן, כדי שהציבור היהודי והנהגתו יעשו לאורן חשבון נפש נוקב שיסייע אף לקביעת דרכם של ההנהגה היהודית והציבור היהודי בפתרון בעיות האומה בעתיד. ד' ויטאל מעלה את הבעיה: מהי המידה המדוייקת של אחריות מנהיגים כלפי עמם? כמו כן הוא מעלה את המחשבה המציקה שהציונים והציונות הכזיבו את העם שהם היו אמורים לפעול בשמו. שכן בסופו של דבר לגבי רובם הגדול של היהודים שנזקקו לה איחרה העצמאות המדינית לבוא. אם יצאנו מנקודה זו שהציונות לא קמה לכינון עריכה בוקסים ושקילת שקלים בלבד אלא לכינון הצלת העם, יש לערוך רוויזיה מחודשת ביחס למנהיגים הציוניים ולפעולותיהם. אכן כבר בשחר התנועה הציונית נסתמנו שתי מגמות בציו־נות: מגמה ששאפה להציל את העם היהודי, מתוך תחושה עמוקה שאסון מאיים על הקיום היהודי בגלות, ומגמה ששאפה לעסוק בעם כקולקטיב וביהדות כתרבות. הרצל ייצג בבירור מרובה את המגמה הראשונה, שכן הוא חש תחושה עמוקה כמו־הם לפניו, שהאדמה בוערת מתחת רגליהם באירופה ויש „לדחוק את הקץ", ומשום כך לא דחה אף את הצעת אוגנדה. הרב ריינס תמך אף הוא במדיניות של הרצל בהקשר להצעת אוגנדה, וזה לא נבע מהערצה עיוורת שלו להרצל, אלא כפי שהוכיח א. דון יחיא מתוך התחושה חרדה מרובה לגורל עמו וכן מתחושת הפורענות המאיימת על קיום העם שקננה בלבו של הרב ריינס. היו מנהיגים ציוניים שדגלו אך ורק בארץ־ישראל והתעלמו מגורל העם היהודי, ובכך הם השפיעו על הציונות. אחד ממייצגי מגמה זו היה יצחק גרינבוים, שבתקופת השואה, בראשית שנת 194[illegible] הכריז בנאומו בוועד הפועל הציוני: „...ה־ציונות קודמת היא בכל לכל, היי הישוב צריכה לאגורתו קודמים לשואה זו שהשיגה את הגולה והאור־יה כולה...". יתר על כן, גרינבוים גם התנגד באותה עת לעריכת ימי אבל וצעריה בא"י. בציינו: „סוב הציבור ישכח מצב והסבתה שמתו לא תעיל ליהדות אירופה...". לעומת עמדה זאת טענה הגיעה אל לפני בנהגתו של פרופ' ש. שניאורסון ז"ל והצלה בא"י באותה עת, ששום הישג דיפלומטי או התיישבותי אין בו טעם, כל עוד צית העם כהיה נין שולי לגבי העושים במלאכת הציונות. ה־

ויחוד ולא פירוד

הרב פרופ' עמנואל רקמן, הנגיד של אוניברסיטת בר־אילן, במאמרו: שיתוף פעולה ועימות פוליטי, פתח לנו אשנב להכרת היהדות האורתודוקסית יהדות האורתודוקסית המודרנית, בגבולותיה ובעי־תיה. הרב פרופ' רקמן היה כנציגה של ה־יהדות האורתודוקסית המודרנית בארה"ב, כמנהיגיה ומורי הדרך המובהקים שלה. במאמרו זה מספר הרב פרופ' רקמן על אירוע בזמנו אשר קרה בעת כיהן בשנת 1955—1956 כסגן הנשיא של הפדרציה רבנית של אמריקה, שהיתה הארגון הרבני מהחשובים של איגוד הקהילות האורתודוקסיות באמריקה. בשנים 1958—1960 הוא בא לכהן כנשיאו. במאמר מסופר על נסיון להקים בית דין משותף שייוצג ע"י היהדות האורתודוקסית והן ע"י היהדות הקונסר־בטיבית. הגיבור להסדר זה היה כצד אישים גדולים ומוסמכים ונאבני ההלכה היהודית, ביניהם הרב הגאון ר' יוסף דב סולובייצ'יק שליט"א, פרופ' ש. ליברמן ז"ל, ופרופ' בלקין ז"ל ומחבר המאמר יבלח"ט. הדיינים לבית דין זה היו צריכים להתמנות ע"י הרב ר' יוסף דב סולובייצ'יק שליט"א ופרופ' ש. ליברמן, אחר מכן היו הדיינים עצמם צריכים לבנות את כללי מקומם. ברור שהגשמתה של תכנית זו היתה לפתור בעיות רבות ולהבגע סכנת התבוללות האורבות ליהדות באמריקה. אך מסיבות שונות, ובעיקר עקב התנגדות ע"י ראשי ישיבות כלפי שיתוף פעולה עם רבנים לא אורתודוקסים, נכשלה כל התכנית הזאת ויצרה הפיכה. באורו זה של הרב פרופ' רקמן בשתפקות דער הידעות לגבי היהדות ההלכה וסיבן, ולגבי דרך של הגבורה, מגמת האיחוד בקרב בני העם במקום מגמת הפירוד. בדורנו הרצה תרומה כזולה להבנת טיב היהדות ההלכה היהודית, תוך הדגשת השקפת העולם ההגותית הרחבה ושל מיקה שלמה בשנעת ההלכה. כהי פרופ' ש. ז. ליון ז"ל ויבלח"ט הרב ר"ד סולובייצ'יק שליט"א ומחבר המאמר הנידון — הרב פרופ' עמנואל רקמן

ריקמן. הם הוכיחו במחקריהם שאין ההלכה שלנו מייצגת „גוויל ולים" ואין היא ספרות של הסתרת פנים מפני החיים ובעיותיהם, אלא להיפך. היא מבוססת על החיים ובעיותיהם ונועדה לסייע להגש־מת תורותינו שהינן — תורת חיים, שכן במרכזה הדאגה לתיקונו של העולם". דעותיו אלו של הרב פרופ' רקמן התבטאו. אף במחקריו המאלפים המ־עמיקים שבריובם נתקבצו בספרו „יהדות של אדם אחד". מן הראוי היה שיהדות זו היתה ליהדות של המוני בני ישראל, ואז הדבר היה תורם להרמת קרנם של עם ישראל והיהדות.

ההכרעות של העימותים הדתיים בישראל

העורך של הקובץ, פרופ' א. דון יחיא, המשמש ראש „המכון ליהדות ולמחשבה בת זמננו" באוניבר־סיטת בר־אילן דן במאמרו „ההכרעות של העימו־תים הדתיים בישראל" בכלול הבעיות על דת ומדינה והיחסים בין דתיים וחילונים, כפי שהם משתקפים במציאות החיים של מדינתנו מאז רא־שיתה ועד ימינו.

פרופ' א. דון יחיא מיטיב לגולל לפנינו את הקשרים הגלויים והסמויים של הדיון השנוי ב־מחלוקת עם טיבה של מורשתנו הלאומית יהודית. היהודים הדתיים המזדהים עם המדינה שואפים שהמדינה לא תהיה אך ורק מדינה, של יהודים אלא שתהיה מדינה יהודית באמת במלוא מובנה של המלה הזאת. היהודי הדתי בשאפו למדינה יהודית באמת אינו יכול להשלים עם ניתוק המדינה מהיהדות כפי שיהודי שומר מצוות מבין אותה. לעומת זאת, החילוניים מתלבטים אף הם, שכן הם מעוניינים בשמירת האחדות הלאומית והמדינית וה־רציפות ההיסטורית של העם היהודי, הם מבק־שים להקנות תוכן לזהות היהודית של עצמם ושל המדינה, ועם זאת הם אינם מוכנים לקבל עליהם את מלוא ההתחייבויות בתחום האמונה וקיום המצ־וות שהיהדות מטילה על נושאיה. הם מוכנים לקבל עליהם אך ורק התחייבויות מינימליות ביותר שאולי הן בתקופה אף בטבע של ד. בן־גוריון, ראש ממשלת ישראל הראשון. לשאלה ששאל, מה צריך לדעתו להיות מעמד הדת במדינה. הוא השיב כך: „אם אתה רוצה לדעת המצב החוקי של הדת ב־מדינה מוטב שתפנה לעו"ד. אני אומר לך בקצרה מה הוא צריך להיות. (1) אפשרות לכל יהודי לחיות בהתאם לאמונתו ולחנך ברוח הדת את בניו (2) חופש מצפון לכל איש להתנהג בחייו הפרטיים כרצונו (3) הנחלת המורשה התרבותית, ביחוד תנ"ך ואגדה, לדור הצעיר (4) חגיגת שבתות ומועדי ישראל" (ראה פתחים טבת תשמ"ד ע' 33). ברור שבמצב זה טמונים כבר ניצני המחלוקת בין שני המחנות שקשה עד למאוד לגשר ביניהם. חופש המצפון מבליט את הדעה שהמדינה לא תונהג על פי אורחות הדת, ואילו הנחלת המורשה המבוססת על התנ"ך והאגדה בלבד ומתוך השמטת ההלכה גם היא אינה יכולה להיות מקובלת על הציבור הדתי.

כיצד אם כך יש לפתור את בעיית המחלוקת הזו לגבי דת ומדינה במדינתנו? הדעה השגורה הנש־מעת בדרך כלל מפי חוגים בלתי דתיים היא שיש לפתור את הבעיה ע"י הפרדת הדת מן המדינה והם מצביעים גם על הנסיון של הפעלת הסדר זה בארה"ב ובמדינות אחרות. א. דון יחיא מציין בצדק שפתרון זה אינו פתרון פשטני ויכול לענות רק על בעיית מדינה כארה"ב, אך אינו יכול להיות פתרון הבעיה בשבילנו, לאור מציאות החיים בישראל ול־אור תולדות עמנו ומורשתנו. בארה"ב אחד המרכיבים המכריעים להשתרשות ההפרדה בין דת למדינה הוא הרצון להימנע מכל זיהוי בין המדינה ובין אחת היהדויות האתניות־תרבותיות שבתוכה. שהרי בחברה פלורליסטית כארה"ב הדבר היה מקפח את האחדות המדינית ואף מזיק להשתתפות של אזרחים בני דתות, תרבויות וצבעים שונים למערכה הפוליטית הכוללת. במדינת ישראל, שנועדה למצוא פתרון בעיקר לעם אחד ומאוחד — עם ישראל, הפרדה כגון זו לא תביא לאחדות בקרב העם, אלא, חלילה, לפירוד, דבר ששום גורם לא מעוניין בו כמובן. גורם נוסף לשלילת הפתרון הפשטני הזה קשור בעצם טיבו של העם היהודי ובטיבה המיוחד של היהדות. בדתות אחרות, כגון הנצרות, הדת הינה דת ותו לא. ואילו ביהדות הדת והלאום שלובים יחדיו ללא הפרד. שכן כידוע היהדות הינה דת על רקע מצע לאומי. במשך כל תולדותיו שמר עמנו על היהדות ומכוח שמירה זו הגענו עד הלום. ולא יתואר שדווקא בהתגשם חזון הדורות נבגוד ביהדות זו ונבטל את הוון המדינה היהודית. בציבור הישראלי נשמעים קולות ביקורת כנגד „הכפיה ו־ממכר" בעניני דת. המשפילים את הדת ומעידים על ניצולה למטרות אינטרסנטיות. אך א. דון יחיא מיטיב להסביר את החיוב בקיפה דרך זו על רקע השמירה על האחדות הלאומית. שכן דווקא טיבה המהותי והעקרוני של המחלוקה בנושאי דת בצירוף הרצון לקיים את האחדות הלאומית הוא הגורם המשפיע על הנהגת סגנון „פוליטיקה של פשרה" בתחום זה. המבוסס על „היהודים הדתיים במסגרת שמירת הסטטוס קוו.

המחבר מציין מעלות ומורדות ביחסים בין דתיים לחילוניים על רקע בעיות הדת והמדינה, ועומד גם על חשיבות האחדות בחיי העם והמדינה ועל הדרכים להשגתה, שאינם מבוססים על כל פנים על העיקרון הפשטני של הפרדת הדת מהמדינה שאינו מתאים לעברנו, למורשתנו, למדינתנו ולמצ־יאות חיינו.

עימותים בקרב יהדות אנגליה על רקע הציונות

פרופ' סטיוארט כהן, העורך השני של הקובץ, דן במאמרו המובא בקובץ בעימותים בקרב היהדות האנגלית על רקע הציונות בתקופות של מלחמת העולם הראשונה והשנייה. הוא מצביע על המחלוקת בין המנהיגות של יהדות אנגליה לבין מנהיגי הצי־ונות ומציין ששני המחנות טענו שהם מייצגים לא רק סיעה יהודית מבודדת, אלא את הציבוריות ה־יהודית הרחבה באנגליה. מן הראוי היה לנסות להעריך דעת מי היתה מבוססת על מציאות החיים של יהודי אנגליה באותם הזמנים. לידיעתי, מאורע שאירע עוד לפני התקופה שהמאמר עוסק בה מוכיח שמנהיגי הציונות הם הם שצדקו, ולא המנהיגות של יהדות אנגליה שהתנגדה לציונות. בשנת תרנ"ו (1896) הופיע הרצל במועדון הפועלים ברובע ויט־צ'פל שבמזרח לונדון ובמהלך נאומו הוא אמר „המזרח הוא שלנו" בהתכוונו לווייטצ'פל שבמזרח לונדון. אך הקהל הנלהב והמכויש שסבר ש־הדברים מכוונים אל ארץ ישראל, הארץ היעודה והנכספת, פרץ בתשואות סוערות וממושכות. בכך הוא הוכיח על נהיית לבו לעבר ציון וההבערות מנהיגותו המתנכרת לציון ולציונות מתוך חשש שהדבר יפגע בתדמיתם כאזרחים בריטיים נאמנים.

כהאי לישנא

הרדיו אחרי העם

מאת אבנר ארליך

רשימה זו אולי תרגיז רבים, אך איני יודע אם יש איש אחד בישראל המבטא מפיק ה במלים כגון: בה, ביתה, ממשלתה וכד'.

כלומר, הכותרת „הרדיו אחרי העם" היא למעשה לעג לרש. צריך היה להיות כך, אבל בינתיים הרדיו הוא עצמאי והוא רוצה להדריך את העם, במקום להיות מוד־רך ע"י העם. הוא אשר אמרנו: איש אינו אומר „בה", „ביתה", „ממשלתה", במפיק ה. אלא זו הצרה ברדיו, מדי שבועיים או מדי חודש צצה גזירה חדשה ברדיו, ומי יודע איזו גזירה חדשה תצוץ בקרוב?

יש לי הצעה: שכל הקריינים יבטאו ח' או ע'. לפלא הוא (לא בצחוק) שיש רק קריין אחד שמבטא ח' וע'. רצוי היה כמובן, שיהיו יותר קריינים המבטאים ח' או ע'; אבל מכאן ועד חוק שכל הקריינים יבטאו ח' או ע' — רחוקה הדרך.

אבל נחזור אל הראשונות: הרדיו צריך להדריך את העם, אך גם צריך להיות מודרך ע"י העם. כוונתי לא לשגיאות שבפי העם (שלצערי, חודרות גם לרדיו) אלא לדיבור העברי החינני הצריך להשפיע על הרדיו. אדגים במשל העתיק זה שנים: מצפ־מחותיה — כל הקריינים מבטאים מל־עיל, אעפ"י שלפי חוק הרדיו צריך היה להיות מלרע. ירבו כמותו בישראל!

הציונות של בן־גוריון

מאת י. עמוס

מאיר אביזוהר, הציונות הלוחמת, מבוא אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, שדה־בוקר.

קשה למצוא הגדרה קולעת יותר לתפיסת עולמו הציונית של דוד בן־גוריון בשנים שקדמו למלחמת העולם השנייה. בניגוד לחבריו הקרובים ולמנהיגי התנועה הציונית בארץ ובגולה הבחין ב"ג בבעלותו של המפעל הציוני לקראת מאבק מדיני ומוסרי עם בריטניה הגדולה. נסיגתה ההדרגתית מהצהרת בלפור ומן המנדט הבינלאומי שהופקד בידה, עוררה את התחושה, שימיו של המנדט ספורים.

אנגליה נטתה לצדם של הערבים, ונטייה זו הלכה וגברה ככל שגדל צלה של המלחמה הקרובה על היחסים הבינלאומיים באירופה. גרמניה הנאצית ואיטליה הפאשיסטית החלו בהכנות לקראת התמודדות צבאית עם בריטניה וצרפת, שכללה בתוכה את זירת הים התיכון. מדיניות הפייסנות כלפי היט־לר, שנועדה, בין השאר, להרוויח זמן ולהתכונן לעימות הצבאי, כללה בתוכה את הפסקת העלייה, הגבלת רכישת קרקעות בארץ ישראל על ידי היהו־דים, ונקיטת צעדים ממשיים לקראת שלטון ערבי בארץ המנדט. היד הרכה של השלטונות לגבי ה־כנופיות הערביות, אשר ב"ג ראה בהן לוחמים לאומיים ערביים כנגד היהודים והציונות, הוכיחה לו, כי הגיעה שעת ההתמודדות היהודית עם אנ־גליה, ולשם כך יש לגבש את הכוח היהודי הגנוז ביישוב הארץ ישראלי ובמעמדם של יהודי אמריקה ולגייסו למען הציונות.

„היהודים יילחמו"

בספטמבר 1938 לאחר פגישה של ויצמן וב"ג עם שר המושבות כתב ב"ג, כי „היהודים יילחמו".

דוד בן־גוריון

במכתבו לשרת הסביר: „אני רואה סיטואציה שבה אולי נילחם באנגליה — אבל היעד של המלחמה יהיה מוכרח להיות לדרוש את זכות אנגליה..." מבחינה הגיונית ומדינית היה בהכרה זו משום תרוף דסתרי. כיצד ניתן להילחם עם אנגליה למען שינוי מדיניותה לטובת היהודים אך המציאות מלאה סת־רות וניגודים, שאינם מתקבלים על השכל הישר. המקסימליסטים והמינימליסטים בתנועה הציונית וביישוב לא הסכימו לדעותיו הנועזות של ב"ג. אלא שב"ג ניחן בכשרון לחוש את הצפוי לעתיד לקרות, יותר מחבריו. ניתוחיו את מצבם של המוני בית ישראל באירופה, הנתונים בסכנת קיום אכזרית שלא היתה כמותה, אולי בתולדות עם ישראל, וה־הכרה כי רק המפעל הציוני בארץ ישראל מסוגל להיות כוח אקטיבי המסוגל להתמודד עם הגורל היהודי, הזינו את מחשבתו. המאורעות בארץ, שהחלו בשנת תרצ"ו — 1936 והחלישו את היישוב היהודי, לא היה בכוחם לערער את אי שיות מסקנתו על ההכרח במלחמה יהודית כנגד האנגלים.

בעשרים השנים שחלפו מאז הצהרת בלפור וה־אישור של המנדט הבינלאומי למען הקמת „בית לאומי יהודי בארץ ישראל נתגלה, כי אנגליה הולכת ונרתעת מהתחייבויותיה ההיסטוריות והמדיני־ות לגבי העם היהודי. למרות זאת תמך ב"ג את יחזותיו בכוח המוסרי העצום של החברה האנגלית. הוא האמין, כי יש בה בעל־ברית לעם היהודי ול־ציונות. ואם היישוב היהודי יאורגן את כוחו, ואם יהודי אמריקה יפעילו לחץ על ממשלת ארצות־הברית למען התביעות הציוניות, ניתן יהיה להתקדם לקראת שלטון יהודי עצמאי בארץ ישראל, בניגוד לעמדות הערבים ובעלי בריתם הבריטיים. הוא ידע היטב, כי סכנת המלחמה המתקרבת דוחפת עוד יותר את האימפריה לזרועות הערבים. מנהיגי ארצות ערב וראשי האוכלוסיה הערבית בארץ ישראל שמו את יהבם על גרמניה ואיטליה וניצלו את האיום בתמיכתם. בין כדי ללחוץ עוד יותר על בריטניה. הם תבעו, כי כשם שניתנה עצמאות לסוריה ול־עיראק, ובחלקה גם למצרים, כך יש לתת עצמאות לערביי ארץ ישראל. יותר מאחרים ידע ב"ג, כי בכך יקוץ הקץ על שיבת ציון, שהחלה בסוף המאה שעברה.

שלילת הערבים את הצעות ועדת פיל על חלוקת הארץ בין מדינה ערבית לבין מדינה יהודית היתה אחד המניעים החשובים לנטישת התכנית הזו על ידי הממשלה הבריטית. גם אצל היהודים לא היתה התלהבות רבה לתכנית זו, וחבורה התנגדותם של ברל כצנלסון, אוסישקין ואחרים לתכנית החלוקה, באשר לא האמינו כי מדינה יהודית קטנה בצלה של מדינה ערבית גדולה יותר תוכל להתקיים ו־גדולה יהיה דומה לקיקיון של יונה. לעומתם טענו וייצמן ובן־גוריון, כי גם מדינת־כפס זו, שתשלוט על העלייה ועל ההתיישבות, יש בה משום אתחל־תא של עצמאות יהודית. והרי זו שעה גדולה ב־היסטוריה היהודית שאין להחמיצה. לכן לא נטש ב"ג את הרעיון של מדינה יהודית, אשר בפעם הראשונה הוזהר בפוליטיקה הציונית במגעים ד־אליסטים כלשהם. המצב הבינלאומי והגורל היהודי חיזקו בלבבו את ההכרה הזו, כי כשם שמלחמת העולם הראשונה הכשירה את דעת הקהל ואת ה־מדיניות הבינלאומית לקראת הצהרת בלפור, כך עתידה המלחמה הקרובה לפתוח פתח להגשמת ה־חלומות הציוניים לקראת מדינת יהודים. כך האמין גם חיים וייצמן.

ב"ג ניסה להציע למנהיגים הערבים תמיכה יהודית בדרכם לעצמאות וסיוע ופיתוח לארצותיהם המשוחררות, תמורת הקמת פדרציה יהודית—ערבית. אך הערבים דחו את כל הצעותיו. נראה היה להם, כי הם ישיגו את מבוקשם, בלי לתת דבר לתנועה הציונית. שר המושבות, מלקולם מקדונלד, טען לפני ד"ר וייצמן, כי אין לקומם את הערבים, וב־צוע תכנית החלוקה יגביר את המרד הערבי, אשר המדינות הערביות יתמכו בו. לעומתו טען וייצמן, כי כוונה לשרוד תמיד על חולשת האנגלים ותגביר את השפעת הגרמנים והאיטלקים באיזור, אך אם תקום מדינה יהודית — היא תשחרר את בריטניה מהחזקת צבא בארץ ותספק בסיס תעשייתי לאס־פקת המלחמה. לאחר ביטול תכנית החלוקה כינסה הממשלה הבריטית בלונדון את נציגי היהודים, ה־ערבים ונציגי מדינות ערב לוועידה, כדי לנסות ולמצוא הסכם כלשהו על עתיד הארץ. הוועידה התקיימה בפברואר 1939, ומראשיתה היה ברור, כי כוונת הבריטים היא לא לחתור לפתרון הריב היהודי—ערבי. אלא לבחור בצד הערבי לטובת האינטרסים הבריטיים. היה זה משא ומתן בריטי־ערבי, כאשר הבריטים מנסים לוותר על תביעות היהודים ולא לפגוע באינטרסים שלהם.

הערבים דרשו עצמאות מלאה, והבריטים התחמקו ממתן הבטחה מפורשת, פרט לדיבורים מעורפלים על תנאים שיאפשרו זאת לאחר עשר שנים ויותר. ב"ג טען, כי בהתכחשות להצהרת בלפור מאבדת בריטניה את הלגיטימציה של שלטונה בארץ ישי־ראל, ואין היא דומה לעיראק ולתעודה. הבריטים ניסו לעודד פילוג בעמדה היהודית ולהבחין בין המתונים כמו וייצמן לבין הקיצוניים כמו בן־גוריון. אך דבר זה לא עלה בידם. הנציגים היהודים הלא-ציוניים, כמו הרב הלוי מאגודת ישראל, לורד רידינג ולורד בירסטד שייצגו את יהודי אנגליה, ומנהיגי הציונים האמריקאים, לא נפלו ברשת זו. כולם תמכו בעמדות המנוסחות של וייצמן ובן־גוריון והכזיבו את הבריטים. האמריקאים במשלחת היהודית העדיפו, אמנם, דיפלומטיה שקטה כדי שלא להסתבך עם בריטניה, שבה תלו את התקווה לריסונו של היטלר.

העליה — השאלה העיקרית

חודשים לאחר הוועידה נתפרסם „הספר הלבן", שהגביל את העלייה ואת רכישות הקרקע על ידי היהודים. ב"ג הבין כי הפסדנו מה, אבל בבחינה מדינית המשיך לטעון, כי כל עוד לא הוחלף המנ־דט בהסדר מתאים אחר אין הסוכנות היהודית מוו־תרת עליו. השאלה העיקרית לגביו, היתה שאלת העלייה בבחינת ייהרג ובל יעבור. לכן דרש מלחמה מתמדת על העלייה בכל הדרכים, כולל ההעפלה, בדרך של גיוס כוח יהודי חצי־צבאי או צבאי, שיעמוד במאבק. חבריו בתנועת העבודה וראשי מפ־לגות אחרות התנגדו לדעותיו של ב"ג, אך הוא עמד עליהן, בהיותו בטוח כי השלב הסופי של המאבק יביא לידי חלוקת הארץ, וכך תרם לתגבורת העלייה הבלתי־ליגאלית. אלא שפרוץ המלחמה שי־בש את מהלכיו המתוכננים של בן־גוריון.

ב"ג הכריז, כי רובו של העם היהודי מצוי באותו מחנה שבו עומד העם האנגלי, אך „בחזית המדינית הארץ־ישראלית אנו עומדים בריב חמור וקשה עם הממשלה האנגלית". כאן אמרתו המפורסמת על עזרת היהודים לצבא הבריטי כאילו לא היה ספר לבן, ועל מלחמה נגד הספר הלבן כאילו לא היתה מלחמה. שנה וחצי לאחר ראשית המלחמה, בפבר־ואר 1940, הכריעה הציונות הלוחמת בבעלותו של בן־גוריון לשכנע את הבריון על תגובה יהודית נגד מימוש הספר הלבן בתחום הגבלת מכירת קר־קעות ליהודים. המקסימליזם של דוד בן־גוריון, הציונות הלוחמת שלו, נשארה דעת מיעוט של יחיד. „ולא חזרה להבהות את הדרך למדינת ישי־ראל, אלא לאחר המלחמה ולאחר השואה הנוראה שפקדה את העם היהודי, בבחיר 1945".

הרושמו של ב"ג לוועידת סנט־ג'יימס החשובה ביותר, לדעתו, היתה העלאת נימוק יהודי נוסף בהידברות עם האנגלים, והוא, נוסף לכל הנימוקים המקובלים והרגילים, „נימוק כוחנו בארץ". אף שמה לא שכחו האנגלים נימוק זה, ולפני שיחות לונ־דון, כמדומני, לא הכניסו אותו בחשבון כללי. הנימוק כשבא בתוקף ובבטחון, הפתיע היהודים את האנגלים — וגם הרעים והרגיז אותם, אבל נקלט במוחם ובלבם. האנגלים לא רק שמעו דברים על כוחנו בארץ — נדמה לי שהם חשו כוח זה בכל התנהגותנו ועמידתנו. כוח דברינו אשר להם לא פוחת כאשר דברינו על כוח. זה היה, נדמה לי, החידוש העיקרי, ואולי היחיד, בשיחות אלה שבינינו לבין האנגלים". כך העריך בן־גוריון את „שיחות לונדון" בראשית 1939.

מחקרו של מאיר אביזוהר, על הפרותיו הנמצ־רות ההבלטות והתשובותיו ומסמכיו, מסביר הספר היטב את קו־מחשבתו של דוד בן־גוריון ביחס הרי־גורל, אשר הוליך אותו בעצמו המלחמה ול־אחריה בדרך הישר להקמתה של מדינת היהודים בארץ ישראל.

האיש שחייו קודש לרמב"ם ותורתו

מאת הרב א. ח. ברתנורא

שנת הרמב"ם, לרגל מלאת 850 שנה להולדתו של „הנשר הגדול", נערכו עצ־רות רבות וימי עיון. לאחרונה היינו עדים לאסיפות רבות עם לרגל סיום ה־מחזור השני של לימודי הרמב"ם ופתי־חת המחזור השלישי. האסיפות הללו התקיימו בכל העולם ואף הגיעו לספרד ופורטוגל, לארצות אפריקה, ובכלל זה לקהיר שבמצרים...

הנה כאן בירושלים עיר הקודש נמצא איש אחד, רב מובהק, המקדיש את כל חייו לרמב"ם ותורתו, עוסק יום יום בלימודי הרמב"ם ונותן שיעורים בתורתו וכבר הוציא שלושה כרכים, „אדני יד החזקה", על ספרו של הרמב"ם. לא־חרונה הופיעו מפרי עטו ארבעה כרכים, „הרמב"ם ותורתו", הגדיל לעשות שהקיף ללמוד וללמד את תורת הרמב"ם מכל צדדיה.

המדובר ברב אדוניהו קראוס, שחייו קודש ל־משנת הרמב"ם ועוסק בה תדיר ומדבר ודן תמיד עם חבריו ועם תלמידיו על יקר תפארת הרמב"ם וספריו, ומוצא בהם תמיד פנינים יקרים להגות בהם בני אדם ומדגיש תמיד מה שאמרו על הנשר הגדול שתקופת הרמב"ם וספריו הקדושים הם כקב־לת התורה שנית!

•

בארבעת הכרכים שחיבר על משנת הרמב"ם, עמל הרב קראוס להציג לפני הקוראים את רוב תורו־תיו של „הנשר הגדול" בספרים הרבים שחיבר, בהלכותיו ודעותיו, באגרותיו ובפירושיו, ומציג כאן רק מקצת מהנושאים שהמחבר דן בהם.

החלק הראשון דן בין השאר על מידות ודעות במשנתו של הרמב"ם, על דרכו בדרוש, הרמב"ם כפרשן, על הפירושים השונים לספר משנה תורה — יד החזקה שלו, וכן פנינים יקרים ממשנתו ו־תורתו.

בחלק שני כתב הרב קראוס על התבונה וה־שכל עפ"י המורה, טעמי המצוות ויסודותיהן, תו־דת ההגיון והגות הדקדוק במשנתו, על מדע, דת תבואה, פירוש המקרא במשנתו, שיטתו בהלכה, מצוות כתיבת ספר תורה, דברים מעניינים בקודשי כסף לפי הרמב"ם, ועוד.

בחלק שלישי כתב הרב קראוס פרקים על חקר ההלכה, האמונה והקבלה בתורתו, עולמו הרוחני של הרמב"ם, עניינים ברומו של עולם בספר המורה, הלכות לארץ־ישראל ודרכו, חילוקי דעות בין הרמב"ם והרמב"ן, וכן פנינים יקרים ממשנתו.

בחלק הרביעי אנו מוצאים בין השאר עניינים רבים בנושאים של לשון הקודש והתפילות, על ההשגות בשיטות הרמב"ם. משנתו בפירוש המש־ניות, על הלכות קריאת שמע, בענין בית המקדש העתיד, על לימוד תורה לנשים, מלחמתו עם ה־קראים, ועוד ועוד.

במיוחד מקדיש הרב קראוס זמן רב לספר של הרמב"ם „יד החזקה", וכתב עליו שלושה כרכים, „אדני יד החזקה". בהקדמתו לספר השלישי הזכיר שוב את הדבר וכתב: „הרבה שנים הנני חוקר, לומד ומחפש בירורים וביאורים בהלכות הרבות של הספר הגדול הזה של רבנו הגדול מכל חכמי ישראל שקמו מאז חתימת התלמוד. יום יום ממש אני לומד ומעיין בספרו ומחפש בירור לכל מיני נושאים הנידונים בספרו הגדול. לא מצאתי ספר אחר שידבר ככה אל לבי, שריכז במות כל־כך קווי מחשבות העומדים ברומו של העולם היהודי, ועל־ידי זה נתבררו לי מחשבות העומדים ברומו של העולם היהודי ויצאתי בליותי שעלי להראות גם לאחרים דברים, שאולי גם הם חיפשו עליהם בירורים".

כן התחיל הרב קראוס לתת שיעורים ולהודות לאחרים ממה שמצא הוא בחיפושיו, ובעיקר פני־נים יקרים ממשנתו. דברים נפלאים שמבקשים בהם והוא מצא להם פתרון במקומות שונים של משנת הרמב"ם, וזה בא להיכרון הגדול על ה„יד", „אדני יד החזקה".

כדאי להגות בספריו על הרמב"ם של הרב קר־אוס וגם הקדמותיו ובפתח הדברים בכל כרך שה־קורא ימצא בהם דברים של טעם במשנת הרמב"ם וגם פנינים שיברכו עליהם. הקוראים ימצאו ב־ספרי הרב קראוס דברים נעימים במשנתו וגם ראיות נוספות לגדולתו ותפארתו של הנשר ה־גדול.

כולנו ניצולי שואה/ מאת נעמי גוטקינד

מה יכולה להיות התגובה הראשונית לספר על תולדות השואה וניצוליה, הכולל פרק ששמו „תימן" — הרמת גבה? חיוך אירוני? סינון, בלתי רצוני כמעט, של משפט בנוסח: הגם הם בניצולים? אריה ברנע, מחבר „גורל אחד", ספר שהופיע זה עתה בהוצאה לאור של משרד הבטחון, מוחק מהר מאוד את הארשת הפקפקנית מעל פני. כן, הוא עונה חד־משמעית, כולנו, גם יוצאי תימן וגם יוצאי מרוקו, גם בני עירק וגם בני מצרים, כולנו ניצולים. מעל כולנו ריחפה סכנת ההשמדה ואני מוכיח זאת בספרי „עם דוקומנטים", וברגע שהכרה זו תחדור עמוק ללבבות ולמוחות — נהפוך למאוחדים יותר כעם וכחברה.

כלומר: לפנינו מחקר היסטורי עם שליחות סוציולוגית ופדגוגית בלתי מוסוות; סגנון המת־כיין, סרך הסטטיסטיקות ורשימות השבויה, התצ־לומים והמסמכים המצורפים אליו, להילחם בשנ־את האחים הקורעת אותנו כבפצים, לגשר על פני הפערים העדתיים ולהלחים מחדש את תוצאות הפערים של הסולידאריות היהודית.

לא במקרה — זכה הספר לאישורו של משרד החינוך והתרבות. לא במקרה — מייעד אותו מחברו בראש וראשונה לקוראים גילאי התיכון והצבא.

לבנה נוספת בבניין החינוכי

„לפני כמה שנים סיפרתי לקבוצה גדולה של קצינים וסל חיילים על השואה ועל סבלם של יהודי לוב במהלכה", כותב ברנע במבוא לספרו. „כשהזכרתי את גירושם של חלק מהיהודים אלה למחנה המוות אושוויץ, הרים אחד החיילים את ידו. הוא קיבל רשות דיבור. „המרצה, סעיתי אבר, בוודאי רצית לספר לנו שיהודי פולין או הונגריה נשלחו לאושוויץ", אבל אמרת בטעות „לוב". נדהם מצא כ„תיקון" המתבקש להגובה מצד חבריו של החייל. אבל אף אחד לא זז. כולם הוכו ל„תיקון הטעות". אז הבנתי שלחברה הישראלית נחוצה לבנה נוספת בבניין החינוכי...".

בחיזוק לדבריו של ברנע — ויהיו אישי קטן. בימים שבהם למדתי עדיין בתיכון, נפגעתי לא פעם באדישות כמויימת, לפעמים אדישות בוטה, של חברות לספסל הלימודים בנות ליוצאי תימן או מרוקו כאשר אחד המחנכים נכנס ביום הזכרון לשואה ולגבורה, לספר את סיפור הצלתו האישית. הן היו כבסתתרות פיהוק מאחורי פניהן חסרות ההבעה. או כאומרות: מה לנו לזה?

שנים ארוכות של הרבצת „תודעת שואה" ב־בתי הספר חלפו מאז. והנה, משיהיו עם ברנע בתחבר שהרבה לא השתנה. אמנם התכניות הרש־מיות של משרד החינוך בנושא השואה נכתבו רק ב־1978, אבל שלושה ספרים יצאו מאז ועל גורלם של יהודי צפון אפריקה לא תמצאו בהם יותר מכמה משפטים ספורים.

אריה ברנע, עורך־דין במקצועו, בן של ניצולי שואה יוצאי פולין, לא שמע מלה מהוריו על גורלם האישי כמעט עד לבר־מצווה. וגם בגיל שתים־עשרה, שלוש־עשרה. נפקחו עיניו — לא הודות להורים, אלא הודות למשפט אייכמן שגירה את התעניינות הנעורים שלו בהרפתקאות, במר־דפים, ב„בלשים" ובבתי־משפט.

למבצע לכידת אייכמן ולמרדף אחרי הנאצים המסתתרים התייחס או כאל ספרות מתח מרתקת, וכל כך נשבה בקסם הענין עד שהחל, כתחביב, לראיין אנשים שונים הקשורים למשפט אייכמן, לאסוף תמונות, ולכתוב למגירה את תוצאות מחקריו. בגיל חמש־עשרה כבר הצטברו אצלו מאה ועשרים עמודי פוליו מודפסים. ומה שחשוב יותר — עשרות סיפורים ששמע סוף סוף מפי הוריו. תחביבו של הבן התיר את הרצועות הסכוליהם וכך נודע לו, כנער מתבגר. שגם הוריו אודים מוצלים מאש... „נפתחו אצלי המעיינות". הוא נזכר תוך כדי שיחה, „ואין ספק שחלק מן המיבנה הנפשי שלי מורכב ע"י הסיפורים ההם...".

כדי לבנות מתודעת השואה שנעשה רוחי בה, בחר ברנע ללמוד משפטים ולא היסטוריה יהודית אבל בשעות הפנאי המשיך להרצות על השואה, וכך במשך שש שנים רצופות, ב„בית הלל", הסטודנט־כרגה ולאחר מכן עורך הדין הסרי, נתקל כביכול בכל השאלות ה„קלאסיות" של ה־חברה, כמו: למה לא התמרדו? למה הלכו כצאן לטבח? וכו' וכו'. את אוסף התשובותיו לשאלות הכואבות הללו ריכז בספרו הקודם, שיצא לפני שנה בשם: „לא נכנענו — העמידה היהודית בשואה".

פרטים חדשים מעוררי מחשבה

מניע אחר לחלוטין, כאמור, הוליד את הספר הנוכחי. כאשר חיפש ברנע תשובה לחידות מחקר כגון: מדוע בפרוטוקול ועידת ואנזה. הוועידה שבה גיבשו הנאצים את עיקרי תכנית חיסולו של עם ישראל (הפתרון הסופי כלשונם), נכתב ש־יהודי צרפת מונים כ־800 אלף נפש, שעה שהוא ידע שמספרם לא עלה על 350 אלף, הגיע למס־קנה שכנראה באומדם. צרפת, התכוונו הנאצים לחסל פיזית גם את כל היהודים במושבות הצר־פתיות (סוריה, לבנון, מרוקו, טוניסיה, לוב, אל־ג'יריה). הוא ניגש מיד לחפש אישור לניחושיו בספרייה הלאומית, בספריית המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, אפילו בגנזכי „יד ושם" ולא מצא חומר כתוב. איש פשוט לא הקדיש תשומת לב המון כחקר לשאלות הללו.

כשהצטבר אצלו חומר ראשוני (הוא ראיין ב־יזמתו האישית יוצאי צפון אפריקה וארצות הבל־קן. ביניהם אנשים כמו הרב פריג'א זוארץ, דוד סימון, סם בן שטרית, בנימין פארדה, אברהם רג'יניאנו ועוד עשרות) וכאשר השיג רשימה של מאה ששים ושלושה שמות של יהודים לובים שסיימו את חייהם בברגן־בלזן, אנשי טריפולי ובנגאזי ברובם הגדול, אמרו לו במשרד החינוך: אין ספרים? שב אתה וכתוב לנו ספר...".

הספר אכן נכתב ויש בו, אם לא „סקופים" היסטוריים אז לפחות הרבה פרטים חדשים המעו־ררים מחשבה. פתחתי בתימן, שכן קהילה זו היתה כביכול הרחוקה ביותר מזירת ההשמדה. אבל אפילו בתימן גילה ברנע שבשנת 1933, במקביל לנצחונם של הנאצים בבחירות בגרמניה, פרעו מוסלמים בשבעה אלפי יהודים, סקלו רבים מהם באבנים ודקרו בסכין אחרים: מה יש להת־פלא על כך כשלומדים כי ב־1926 חתם האימאם יחיא על הסכם לידידות ולמסחר עם איטליה ה־פאשיסטית וב־1936 חודש מיד בהשתתפות צד שלישי: גרמניה הנאצית.

גם במצרים של שנות ה־30 (1936, 1938, 1939) נערכו פרעות ביהודי אלכסנדריה, פורט סעיד, איסמעיליה, אסיוט וערים נוספות. המלך פארוק והרמטכ"ל שלו הצהירו על תמיכתם בגרמניה (גם מאזאת כידוע תמך בנאצים באותה תקופה) ולולא נבלם הצבא הגרמני בפיקודו של רומל ב־1942 מאה קילומטר מאלכסנדריה, לא קשה לנחש מה היה צפוי ליהודי קהילתה העתיקה.

עובדה שבארצות צפון אפריקה שכן נכבשו ע"י הגרמנים — חוייבו היהודים. לענוד את הטלאי הצהוב, רבים מהם נכלאו במחנות ריכוז ועבודה, רבים נורו למוות, ואחדים מהם עוד „הספיקו" הנאצים לשלוח בדרך הים למחנות ההשמדה בגר־מניה ובפולין. עו"ד כהן־הדריה סיים חייו באוש־וויץ, מוריס טייב סיים חייו בבוכנוואלד, יוגן עוזן, הפוגראף הטוניסאי היהודי, אלוף עולם במשקל תרנגול — באושוויץ וכן עוד עשרות רבות.

ובלוב? טריפולי ידעה מפלגה פשיסטית פעילה בת אלפי חברים שזעקו ברחובות בשנת 1937 מוות ליהודים. ב־1941 ערכו חיילים גרמניים ואי־טלקים פוגרומים ברחובות היהודים ואף כתבו על חנויותיהם „יהוד" בגרמנית ו„אבראר" באיטל־קית, אלפיים ושש מאות יהודי קירנאיקה נכלאו במחנה ריכוז בפקודת מוסוליני עצמו. אלפים נוצלו בעבודות כפייה עד שגועו ומתו, קבוצות אחדות נשלחו לאיטליה ומשם גורשו לפחות 163 לברגן בלזן. אגב, אלפיים וחמש מאות מיהודי לוב קיבלו כספי פיצויים מגרמניה אחרי שהוכיחו כי הם ניצולי שואה, וגם זו הוכחה מסוג מסויים.

ברנע עובר בצורה דומה על ארץ אחר ארץ, מגיע לעירק כדי לספר לנו על הפקעת הרכוש היהודי בידי רשיד עלי אל כילאני, מנהיג המפ־לגה הציונית הפרו־נאצית ואנשיו, על נסיונות לחסל את הקהילה היהודית בבגדד, על מעשי רצח, אונס והשתוללות של אספסוף מוסת ועל הצלה של הרגע האחרון הודות לכניסתו של הצבא האנגלי.

גורלם המר של יהודי הבלקן

גרוע יותר היה גורלם של דוברי הספניולית בארצות הבלקן. בחודשים האחרונים סוערות הרו־חות סביב מעלליו של קורט ואלדהיים ביוגוסלא־ביה ויוון — ברנע מספר בפרוטרוט על דיטר ויסליצני, מעוזריו של אייכמן, שהקים גיטו ב־סלוניקי והחל לארגן „משלוחים סדירים" מסלו־ניקי לפולין ועל חיסולם המכעט מוחלט של רוב יהודי יוון בטרבלינקה, מיידאנק וברגן־בלזן.

הוא מדגיש גם את חלקם של היהודים בקרב הפרטיזנים היוונים (800 פרטיזנים יהודים פעלו בהרים ובאיזור תסאליה) ועל התקוממות ה־גדולה, מלווה בפיצוץ אחת המשרפות, של אסי־רים יהודיים יוונים במחנה אושוויץ במאי 1943.

אפילו בבולגריה, הנחשבת לארץ היחידה ב־בלקן, שגוננה על יהודיה מסיבות שונות: מדיניות והיסטוריות, נערך חוזה בין תיאודור דאנקר, מהחשובים שבעוזרי אייכמן, לבין אלכסנדר בלב, ראש המשרד הממשלתי המקומי „לניקוי בולגריה מיהודים" (זה היה תפקידו הרשמי) על שילוחם של עשרים אלף יהודים ראשונים לתאי הגאזים. למזלם של היהודים, ובהתערבות המלך בוריס וה־מלכה האם, כמו גם צירים בפרלמנט וכמה כמרים לא קויים החוזה ובתחילה, לקיומו, גורשו יהודי הבירה סופיה אל ערי השדה בין מארס ליולי 1943.

קודר מזה היה גורלם של יהודי יוגוסלביה, שכמו בולגריה הצטרפה גם היא למדינות הציר. שהקימה בתוך התוכיה מחנה ריכוז בשם דאנינצה, ושהאוסטאשאים שלה, הלא הם חברי המפלגה ה־נאצית היוגוסלאבית, הגיזו ימם על 17 אלף יהודים דוברי ספניולית, שלחו אלפים מתוכם לאושוויץ ורצחו במו ידיהם אלפים אחרים. אגב, בשורות הפרטיזנים של יוסיפ טיטו לחמו ביוג־וסלביה ששה אלפים להחכי במהתרת יהדייה, אחד־עשר מתוכם זכו למעמד של גיבור לאומי ביוגוסלביה שלאחר המלחמה.

אפילו טורקיה, הניטראלית, שחתמה ב־1941 חוזה אי התקפה עם גרמניה, מופיעה בסקירה ההיסטורית של ברנע. שמות של יהודים טורקיים נמצאו ברשימת של אושוויץ!

לאט לאט, מפרק לפרק, לובשת איפוא התיזה של ברנע עור ועצמות, והשם: גורל אחד — היהודים דוברי הספניולית ויהודי ארצות האיסלם בתקופת „השואה" זוכה להצדקתו.

אגב, כרבים לקונן על חיסולה של התרבות היידית באירופה, ברנע מוכיח בפרק ששמו „תר־בות הלאדינו" — שגם היא נפלה קרבן בשואה. שלוש־מאות כתבי־עת בלאדינו, הוצאות ספרים, מפעלי תרגומים, בתי כנסת, בתי ספר, ספריות, כל אלה נחרבו. „חצי מיוצריה ומצרכניה של תרבות הלאדינו באירופה, שהם שיעור ניכר מ־יהודים אלה בעולם, כולם נבלעו באכזריות", מסכם המחבר.

הנאצים חיסלו 36 אחוז של העם היהודי, הוא מודד את המספר שלו, בשיחה שבעל־פה.

האם כל 64 האחוזים הנותרים היו גם הם על הכוונת שלהם? ותשובתו: כן, בהחלט. וכשם שאיש אינו מפקפק בכך ששמונת אלפי יהודי דנמרק שניצלו כן הצלה הודות למבצע הברחתם לשוודיה הם ניצולי שואה, כך לאיש אסור לפקפק שכל יהודי תימן בעולם הוא ניצול שואה...

האם ספר אחד יחיד, צנוע ממדים (196 עמוד) יכול לשכנע את החברה הישראלית בתיזה של ברנע?

כמסתבר שהאיש אינו מסתפק בכתיבה. הוא ממשיך להרצות על השואה בכל הזדמנות הניתנת לו (השבוע עשה זאת באוזני קבוצה של חברי המפלגה הסוציאל־דמוקרטית הגרמנית המבקרת בארץ ולהבדיל, באוזני עשרות מורים ומנהלים דתיים מהשתלמות קיץ בגבעת שמואל) הוא הקים עם חברים גוף בשם „לפיד", תנועה להנחלת לקחי השואה. אנשי „לפיד" מתכוננים לכתוב תכניות לימודים לבתי הספר בנושא שלהם, לערוך ימי עיון וכנסים ולהתמודד בעיקר עם לקחיה האקטואליים של השואה. מה אנחנו, כיהודים יש־ראליים בשנות ה־80 של השואה, צריכים להסיק עבור היום, או למחר בבוקר. ממה שאירע בשואה. מה הם הלקחים האזרחיים, המדיניים (דמוקרטיים) ההומניסטיים (מוסר, כבוד האדם, סוב־לנות כלפי מיעוטים) — שחייבים להפיק כדי שאכן יקויים מה שמצהירים: לעולם לא־עוד. אם ל־דברים כאלה יש „ריח פוליטי" ממהר ברנע להבטיחני שבארגון „לפיד" חברים מהליכוד, מה־מערך ומהמפד"ל...

הַצִּפְּלוֹדִיוּס

ב"ה, יום ו'. כ"ה בתמוז תשמ"ו
(1.8.1986)

גליון מס׳ 242

בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

המחצית הראשונה של „החופש הגדול" כבר מאחורינו. אנו נמצאים בעיצומם של ימי „בין המצרים", בהם אסורים עלינו כמה מן הבילויים, הגורמים לנו הנאה ותחושה של „כיף". „אוף, משעמם!" מלים אלה, שומעים עתה מפי ילדים רבים.

לדעתי, אין צורך להיכנס למצב של עצלות ושיעמום. עם קצת מחשבה ותכנון, אפשר לנצל יפה גם ימים אלה. ראשית, עם בוקר הולכים הבנים לבית־הכנסת, לתפילה בציבור. הבנות מתפללות בבית; והנה כבר פתחנו את היום בהרגשה של אמונה ותקווה. הבית מתרוקן מהמבוגרים, היוצאים לעבודה. אנו ה„בוסים" בבית, עד שישובו ההורים. נעסיק עצמנו בתחביבים, קריאת ספרים ובכל שחשקה נפשנו. ועוד היום גדול. בשדרה שליד ביתנו משתרכת לה קבוצה של חמישה זאטוטים, האוחזים יד ביד, בשבראשן צועדת בגאווה ילדה בבת שתים־עשרה. היא מביטה בי במבט האומר: בחופש גם אני מורה. עבודה מסוג זה המעניקה סיפוק רב ומגדילה את סכום דמי־הכיס, נמוצא למדי בקרב תלמידים בעונת החופש — חיובי בהחלט.

ולבסוף, חוברות־העבודה. הן מונחות לחן בשלל צבעים על גבי האיצטבה. חוברת חשבון, אנגלית, עברית ועוד. ישנם ילדים, המכריזים בגאווה: „את החוברת כבר מלאתי ב„צ'יק", בשבוע הראשון לחופש". אחרים לוחשים בהרגשת מצוקה: „כל השנה למדנו די, אכין את השיעורים בחוברת בסוף החופש".

בנושא זה, הרשו נא לי, ידידי הצעירים, להביע את דעתי. אני לא מסכימה עם הדוחים את הכתיבה בחוברת לרגע האחרון, אף אינני מתפעלת מהזריזים מדי. כדאי לבחור בשביל־הזהב, ולחלק את העבודה בחוברות למשך החופש כולו. ובעיקר בשלושת שבועות אלה, של „בין המצרים", בהם יש לנו, כפי שכבר ציינתי, שעות פנאי רבות.

על הצעות נוספות לתעסוקה מעניינת בחופש בכלל, ובימי „בין המצרים" בפרט, אשמח לשמוע מכם. אנא, כתבו אלי.

שבת שלום
והמשך חופשת נעימות!
שלכם, עפרה

פרשת השבוע

מטות־מסעי

וידבר ה' אל ראשי המטות לבני ישראל... (ל', ב')

פרשת „מטות" פותחת בדינים הקשורים בנדרים ובשבועות, שנאמרו על־ידי משה אל ראשי המטות, שהם ראשי השבטים. נשאלת השאלה: מדוע מציינת התורה שפרשה זו נאמרה „אל ראשי המטות", ולא כשאר המצוות, בהם נאמר: „דבר אל בני ישראל"? לדעת רבי משה סופר, הידוע בעיקר על שם ספרו „חתם סופר", פנה משה רבנו דווקא לראשי־העם, כי רצה להדגיש בכך, שהמנהיגים ראשי־העם, חייבים להיות זהירים בנדרים ובהבטחות, כי פעמים רבות מבטיחים הם להמוני עם הבטחות שונות, ובסופו של דבר אינם מקיימים כל מה שהבטיחו, על כן — מוזהרים מנהיגי הציבור, שחייבים לשמש דוגמא לעם במעשיהם — לקיים את כל ההבטחות שניתנו בנדר ובשבועה לבני העם.

אלה מסעי בני ישראל... (ל"ג, א')

חכמי ישראל מציינים, שפרשת „מסעי" נקראת תמיד בימי „בין המצרים", כדי לחזק ולעודד לבותיהם של ישראל בתקופת האבלות על החורבן והגלות, שכן בפרשה זו מסופר, בין השאר, על חלוקת ארץ ישראל לשבטים, ובכך יש רמז לבני העם, שלאחר ימי החורבן והגלות יבואו ימים טובים לישראל, בהם ישכון עמנו בשלווה ובביטחון בארץ ישראל.

לסיום ספר במדבר: חזק חזק ונתחזק!

דבר בשם אומרו

אימתי בונה ירושלים ה'; בזמן שנדחי ישראל יכנס. (ברכות מ"ט)

אין הקדוש־ברוך־הוא מנחם את ירושלים אלא בשלום. (דברים רבה, פרק צא)

חלום העפיפון
מאת שושנה צפורי

חָלַמְתִּי עַל עֲפִיפוֹן
שֶׁאוֹתוֹ בְּחוּט מָשַׁכְתִּי –
וְעָף גָּבוֹהַּ לְצָפוֹן
וַאֲנִי אַחֲרָיו נִמְשַׁכְתִּי;

עָבַרְנוּ הָרִים וּגְבָעוֹת,
יַמִּים, שָׂדוֹת וַעֲמָקִים –
וּמִלְמַעְלָה יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת
אַף אֳנִיּוֹת בַּמֶּרְחַקִּים.

שָׁמַעְתִּי שְׁרִיקוֹת הָרוּחַ
כְּשֶׁהִתְקָרַבְנוּ אֶל הָעֲנָנִים,
רָצִיתִי קְצָת לָנוּחַ
עַל הַכְּבָשִׂים הַלְּבַנְבַּנִּים.

פִּתְאֹם, הַחוּט נִקְרַע
וַאֲנִי צָנַחְתִּי לְמַטָּה,
צָעַקְתִּי – נִבְהַלְתִּי נוֹרָא –
אַךְ מָצָאתִי עַצְמִי בַּמִּטָּה...

בַּבֹּקֶר כְּשֶׁהִתְעוֹרַרְתִּי מִשְּׁנָתִי,
מָצָאתִי לְיַד מִטָּתִי
עֲפִיפוֹן – בַּעֲטִיפָה אֲדֻמָּה –
אֵיזוֹ הַפְתָּעָה נְעִימָה...

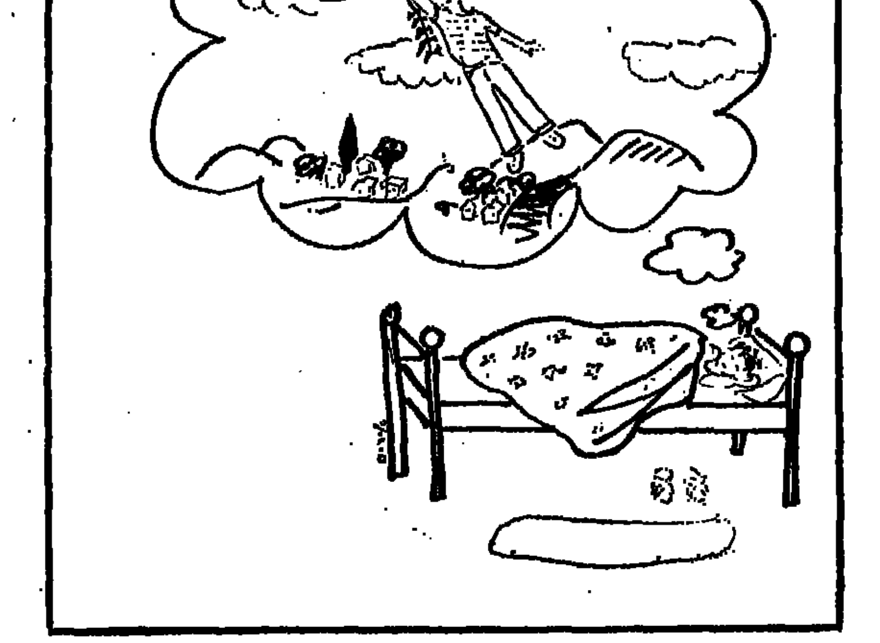

מדוע ולמה?

מפני מה אין הברווז נרטב במים?

סיבות אחדות לכך. ראשית, הנוצות המכסות את גוף הברווז הן עבות וחלקות מאוד. הנוצות צפופות זו לזו, עד כי המים שבהם שט הברווז אינם באים במגע עם האוויר שמתחת לנוצות. ולכן עורו של הברווז נשאר יבש וחם לגמרי.

אבל זה כשלעצמו לא היה מספיק עדיין. בברווז יש בלוטה, קרובה לזנב. בלוטה זו מפרישה שומן, בשומן זה משתמש הברווז למרוח בו את נוצותיו, כדי לעשותן חלקות ומחליקות. השמן והמים אינם מתמזגים לעולם. וכך נשאר הברווז יבש, גם לאחר צאתו את המים.

נטיול בישראל

צפת

מאת אהרן ב"ד

— שמריה, למה החופש דווקא בעונת הקיץ, כאשר חם! ולאן אפשר אז לטייל שלא נזיע כל כך!

— לאנשי הצפון — יש צפת! בואו נטייל גם אנו לצפת. האם יודעים אתם מה מקור השם צפת? השם צפת הוא מ„הצפייה", עיר מגונה ניתן לצפות על הסביבה...

שמלה חדשה / מאת חיים ריקלין

תכשיט מ„פימו"

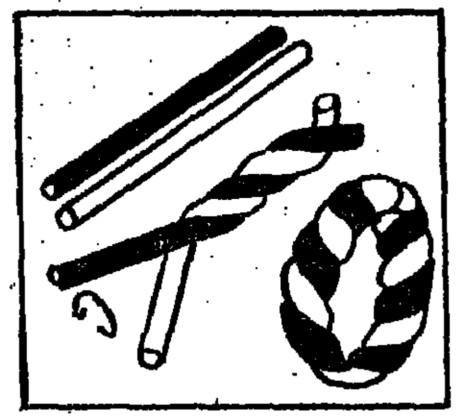

ניב בציור

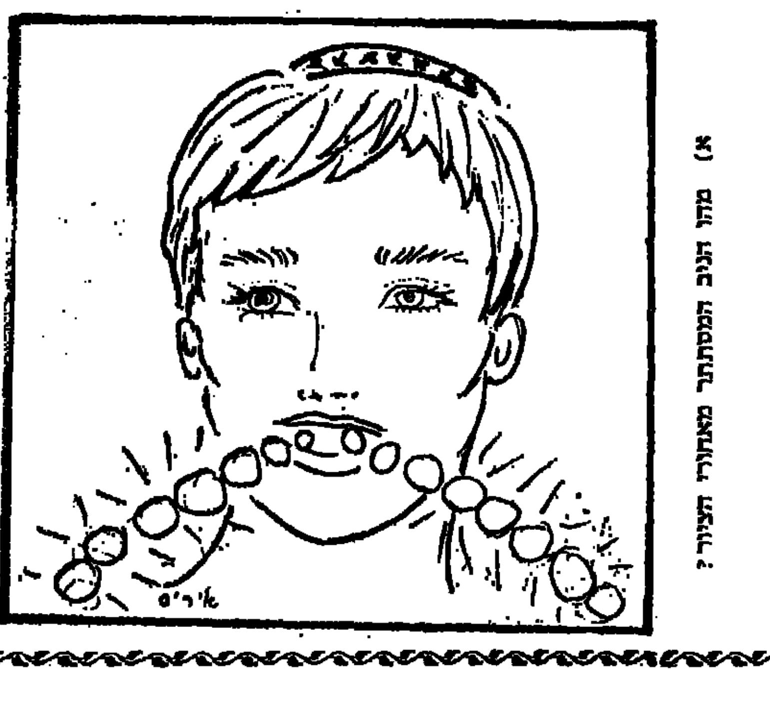

א) מהו הניב המסתתר מאחורי הציור?

בין הפותרים יוגרל פרס

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גולן

לא רק סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש — מתעניין ביהודי אתיופיה

סגן נשיא ארה"ב בוש, בביקורו השבוע בישראל ביקש, בקשה מיוחדת, לבקר במרכז קליטה של עולים מאתיופיה, לסעוד על שולחנם ולשוחח עמם ועם ילדיהם. אילו פגש באותה הזדמנות גם את קולטות העלייה המתנדבות של „אמונה" היה מתרשם מכך שהן עוסקות במלאכת קודש זו לא רק לאור הזרקורים אלא כל ימות השנה. בימי עיון שהתקיימו הקיץ באזורים שונים בארץ התכנסו המתנדבות הקולטות את האתיופים וסיפרו זו לזה על הישגיהן וקשייהם. באשדוד למשל מתכוננות חמישים חברות מן העיר הזו, מרחובות, מגיר־גלים ומבני דרום לקלוט מאה וחמישים משפחות אתיופיות המגיעות למגורי קבע בעיר. ביום העיון שנערך לחברות הללו עלתה הצעה להפגש עם העולים האתיופים הוותיקים, שנקלטו לפני מספר שנים ולגייס אותם לקליטת אחיהם החדשים.

ביום עיון מקביל בנתניה הוקרן הסרט „יציאת אתיופיה" ונישאו הרצאות רבות.

ביום עיון בחיפה הובעה אכזבה מהעדרותם של מתנדבים ומתנדבות בני עפולה, למרות שעיר זו קלטה מאות רבות של יוצאי אתיופיה. אבל היו שם מתנדבות מהקריות, מאור עקיבא, מעכו, מחדרה ועוד.

„המאבק לרישום ילדי האתיופים למסגרות החינוך הממ"ד הוא מאבק על עצם קיומנו" אמרה באותו מעמד פנינה נמיר מנהלת המחלקה לקליטה חברתית של עולים. ימי עיון דומים נערכו בטבריה (שם התייצבו חברות מקצרין, קשת, הזורעים, רמת־מגשימים, צפת וטבריה עצמה) כשבולטת קבוצת מורות מביה"ס הממ"ד „נצח ישראל" טבריה שאירגנו לילדים האתיופיים בבית ספרן קייטנות קיץ במשך חמישה שבועות ובירושלים.

מאז עיצבה את בגדיה הראשונים כשלצעיב — לא חדלה בת חוה מלהתעניין בכיסוי הגוף ולראות בו את אחד העיקרים המהנים והמרתקים ביותר בחיית. מכאן, הפופולאריות הבלתי נגמרת של תצוגות אופנה מזה ושל בתי ספר לעיצוב ולתפירה מזה. בתצלומים המצורפים — [illegible]

קוראות כותבות

סיבת כתיבתי הפעם, היא המאמר הנילהב על ה„תנור ההלכתי" שהתפרסם לפני שבועיים. מצד אחד, בהחלט יפה שהטכנולוגיה עומדת לרשות ההלכה ועשויה להקל קיום מצוות, אבל מצד שני נראה לי לא רצוי להעמיד את הדברים כך, שרק מי שיש ביכולתו לקנות תנור משוכלל ויקר יכול לקיים כשרות כראוי. יותר ויותר מגזימים בדברים אלה ומכבידים על שומרי מצוות שאין להם אמצעים לפריטים של מותרות. שמרנו כשרות גם כאשר היה רק תנור אחד וגם לאמותינו לא היה תנור נפרד לבשרי וחלבי ולפסח וכו'.

נושא התנור הרגיז אותי במיוחד כי זהו בעצם תהליך המתנהל גם בשטחים אחרים. הייתי שמחה אם ההתפתחות הטכנולוגית היתה מקלה על חיינו ומקלה על קיום מצוות של כולנו בלי פריטים יקרים ומיותרים.

בברכה
חנה באום
משואות־יצחק

הערת העורכת: קוראות וקוראים המעוניינים להגיב על המכתב או לפתוח דיון בנושא שהוא מעלה — מוזמנים בזאת.

הקיבוץ הדתי לעזרת אילן

בטירת־צבי, בעין־הנציב, בשדה־אליהו, בשלוחות, בעין־צורים, בעלומים ובלביא, ייראו בקרוב שמונים ילדים בני אילן שמצבם קשה במיוחד. לילדים אלה לא נמצאה קייטנה מתאימה וחברי הקיבוץ הדתי התנדבו לארח אותם במשך שבוע, ללא כל תמורה. „חזקו ידים רפות וברכיים כושלות אמצו" נאמר בישעיהו ל"ה ג'. הקיבוץ הדתי מקיים זאת הקיץ ע"י המהווה האנושית היפה שלו.

לימודים במלונאות

תוכנית הלימודים החדשה במלונאות, לכיתות י"א-י"ב, שהוכנה על־ידי מערכת החינוך הטכנולוגי במשרד החינוך והתרבות, מחייבת את תלמידי המגמה למלונאות להתמחות בעבודה מעשית בבתי־מלון במשך יום בשבוע במהלך שנת הלימודים ובמשך חודש רצוף בחופשת הקיץ. ההתמחות מלווה במעקב על־ידי מורה מבית־הספר שבו לומד התלמיד.

שפרה מזור וצפורה מילה, הממונות על הוראת המגמה למלונאות במשרד החינוך, מספרות כי כיום נלמדת המגמה ב־10 בתי־ספר בארץ. בעקבות השגשוג בענף המלונאות והתיירות בארץ בשנים האחרונות מתכנן המשרד פתיחת מגמות נוספות בקרוב באזורי תיירות כגון אילת, ערד, חיפה וצפון הארץ. באזורים אלה קיימת דרישה גוברת לאנשי מקצוע מיומנים בכל ענפי המלונאות והתיירות.

הלימודים במגמת אירוח המלונאות כוללים לימודים עיוניים כלליים לתעודת בגרות או גמר ולימודים מקצועיים הכוללים מדעי המזון, ביולוגיה, כימיה, פקידות קבלה, אירוח, מינהל, ניהול משק ואומנויות הבישול.

התוכנית מיועדת לבנים ולבנות. והרוצים להמשיך בלימודיהם יכולים לעשות זאת במוסדות להשכלה גבוהה בתחומי המינהל המלונאי, הוראה טכנולוגית של מזון ודיאטה.

במסגרת עידוד הלימודים במגמה נערך במלון „הילטון" בירושלים כינוס ארצי של מחנכים ומלונאים שבו הוצגה תוכנית הלימודים החדשה ונידונו אפשרויות השתלבות הבוגרים בעבודה. במהלך הכינוס הציגו התלמידים המתמחים במלון את עבודותיהם.

בתמונה — הדגמת עבודות תלמידה בירושלים המתמחה במלון „הילטון" בבירה.
צילום: רומי נעם

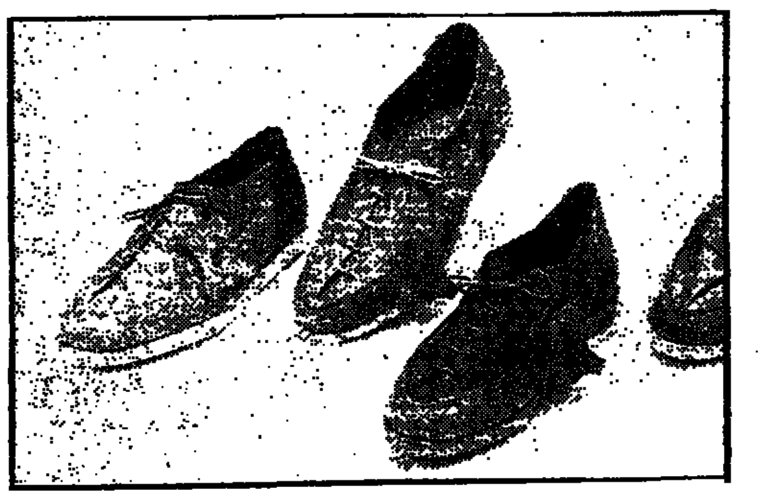

מבט ראשון על נעלי הספורט האופנתיות של החורף הבא. עור נאפה־רך, סוליה גמישה המרוקעת למי שמרבה בהליכה או בעמידה על הרגליים במשך שעות, ושרוכים. את הנעליים האלה מייצרים במפעל „נעלי נאות" שבו מתעקשים עדיין על מסורת קונבנציונאלית בעבודת יד בניגוד לשיטת הייצור האוטומטי הנהוגה במפעלים הגדולים. ליצירת הנעליים עובדים [illegible]

תאית - בתפריט

מאת צילה לוטווק

הדיעה המקובלת — על כל האסכולות טבעונים, צמחונים ואוכלי בשר ודגים היא שהתאית מהווה חלק אינטגרלי מהמזון של בני האדם ואין להשמיטה מהתפריט — כלומר אין לערטל את הגרעין מקליפתו הטבעית כפי שנהגו בטעות מאות בשנים. פעם חשבו שהיות והתאית אינה זמינה בעיכול כלומר היא לא נעכלת בגוף לכן היא מיותרת לגמרי ומכבידה על אברי העיכול. וכך נולד המזון „העדין" המוכר לנו הקמח הלבן, הסוכר הלבן, והאורז הלבן ועוד.

מזון בלי תאית הביא על האנושות בעיקר בארצות המפותחות והעשירות את מחלת העצירות, מחלות המעיים, סרטן המעי הגס, סוכרת, אוטם שריר הלב, דליות ועוד. עמי אפריקה הנהנים מאוכל גס־וטבעי בעיקר עם התאית אינם סובלים כלל מהמחלות שהוזכרו. המסקנה המתבקשת מעצמה היתה: חזרה לטבע. אבל מכיוון שקשה להחזיר את הגלגל אחורה עלו על המצאה „גאונית" „להיט" הסובין. במקום להתחיל להשתמש בגרעיני תבואה מלאים המכילים גם תאית וגם נבט — הוסר 80 אחוז מהחומר החיוני שכה חשוב לבריאות העוף ונשארה רק התאי (סיבית).

בלועזית תאית — היא צלולוזה פחמימה רב סוכרית המהווה את רקמת דופן התא של הצמחים. יש לה גם שימוש רחב בתעשיית הנייר, צמר הגפן, המשי המלאכותי, חומרי נפץ שונים ועוד. מחסור בתאית גורם למחלת הברי ברי, שהיתה ידועה כבר במאה הקודמת והפילה מיליוני חללים — בעיקר בארצות אסיה שניזונו מאורז מקולף בלי תוספות של מזונות אחרים. בשנת 1896 התבונן ד"ר כריסטיאן אייקמן, רופא הולנדי, דרך החלון — מבית החולים שלו לתוך החצר,

והנה הוא רואה שהתרנגולות המטיילות בחצר — והניזונות משאריות האורז הנשארות מהחולים שלו, (אורז מקולף, כמובן) — מתהלכות בחוסר יציבות וצולעות בדומה לחולים שאושפזו. ד"ר אייקמן תפס מיד, שהסיבה היא בתזונה הלא נכונה, המתבטאת באיזה יסוד בלתי ידוע החסר במזון. הוא ציווה להאכיל קבוצה אחת של תרנגולות באורז מקולף וקבוצה שניה באורז מלא בלתי מקולף.

כעבור זמן קצר התברר שהקבוצה של התרנגולות שאכלו את האורז המלא — עם הקליפה הבריאו לגמרי. ואילו הקבוצה השניה שאכלה מהאורז המקולף — מתה. היה ברור לד"ר אייקמן שקליפת האורז — מכילה יסוד מזוני חשוב. אך מה הוא? רק כעבור עשרות שנים — בשנת 1926 זוהה הגורם החשוב שהיה הוויטאמין בי. (תיאמין) ומאז התחילו ליצרו באופן סינטטי. ויטמין „בי" נמצא בכמויות גבוהות בקליפת גרעיני האורז, בדגנים מלאים אחרים כן בסויה, ובקטניות אחרות באגוזים, בגרעיני פיצוח, שומשום, שמרי בירה ועוד.

אשר לסובין שממומלץ לחולים רבים להוסיף לתפריט אין הוא מאכל מהנה כל כך, לכן קולים אותו. בעת הקליה הוויטאמין „בי" נהרס ויתר הוויטאמינים נפגעים. הרבה יותר מהנה לאכול לחם חי מגרעין מלא להנות מקטניות מאודות למיניהם מפרי וירק עסיסיים ועלים ירוקים — שהארץ שלנו כה מבורכת בהם. כל אלו משופעים בתאית. לעומת זאת כל המזונות מהחי כגון: הבשר, דברי חלב, דגים וביצים חסרים לחלוטין את התאית! עצתי היא ש־80 אחוז לפחות מהתפריט יהיה מהצומח כתוספת לבשר ומזון מהחי. אגב חוקרי תזונה רבים מצביעים כיום על כך שהתאית מהקטניות — המנהלת היטב וספוגה במים — עדיפה מהתאית של הדגנים!

דבר זה חשוב לחולי הסכרת. על מנת שלא לסבול מעודף התאית שבקטניות ועל מנת להרבות יותר נוזלים בהם. מומלץ להשרות ולהנביט את הקטניות וע"י זה להעשירם גם בוויטאמינים ולקצר את זמן בישולם. תכונתה ויעילותה של התאית — שהיא תופחת ע"י תוספת גדולה של מים ובכך היא משמשת חומר מילוי למעי הגס — הדוחפת את פסולת המעי החוצה ומונעת עצירות!

אסיים במתכוני בריאות:

מרק מלפפון

עונת המלפפונים כעת בעיצומה וכדאי לנצלם!

2—3 מלפפונים בגודל בינוני (סוג ב') לרסק על פומפיה דקה + 1 כוס לבן + 2 שיני שום כתוש או כף בצל ירוק + 1 כף פטרוזיליה קצוצה + חצי כף שמן זית טבעי + 1 כפית רסק מלפפון חמוץ, + כפית זעתר + 2—3 כפות סובין לערבב הכל ביחד.

מרק ירקות מבושל

כמו במתכון א'. אוספים שאריות ירקות מוסיפים 3 תפודים + 3 קישואים + 3 גזר + 2 פלפלים ירוקים + תבלינים ירוקים. בצל. שום מאדים ב־6—8 כוסות מים. עד שהירקות מתרככות, מעבירים בבלנדר מוסיפים 1 כפית רסק בצל חי, 1 כוס לבן + 3 כפות סובין.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה
בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

* „קבלת שבת" — פרשת „מטות־מסעי" — בעריכת משה חן (א') שישי, 15.00 — פרקן השבוע: רבי יצחק אלחנן ספקטור, מחבר הספר „באר יצחק". הנושאים:
א) הרב צבי כהן ידבר על טבילת כלים. ב) הרב ישראל אריאל ידבר על גבולות הארץ. בפינת „קרבה שנת השבע" תובא עוד שיחות תורה.

* „מלווה מלכה" (ב') מוצ"ש 22.10 — „בהבדלה — עם רבה על הגדל הצבע, הרב דוד גרוסמן (חלק ב'). הנושא: [illegible]

* „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות בפי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ראשון, 19.05

* „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם (ב') ראשון, 19.35

* „אומר בשבחיך" (ב') ראשון, 20.05 — פיוטים ברוח ימי בין המצרים.

* „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „דברים" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05

* זמירות בין המצרים (ב') שני, 20.05 — הפעם עם הרב מרדכי אליאב שישלב אמרות חז"ל על החורבן.

* משחק סימולציה — „ביתו יהודי" (גל"צ) שני, 18.05 — המשחק מתחיל בתשרים, לפני השדולה הדתית בכנסת הצליחה להביא לתיקון חוק השבות. המשחק בודק את התגובות האפשריות בארץ ובחו"ל לחקיקה, ואת השלכותיה על היחסים בין הדתיים והחילוניים בארץ, ובין ישראל והתפוצות.

* „אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי (א') שני, 22.05 — הפעם: „על ימי בראשית" — 1925—1948 (שי"ח).

* „השכלה ודעת לכל" — קהילות ישראל" (א') שלישי, 11.30 — הפעם: „ליטא".

* שיעור בתלמוד — מסכת „ברכות" — מפי שבתאי ספטו (א') שלישי, 19.05

* פרקי חזנות „בבקשתך" (ב') שלישי, 19.05 — חזנים מקלטים מכינוס חזנות שנערך ב־22.7 באולם קראון בירושלים, בהשתתפות החזנים: צבי אהרוני, נפתלי הרשטיק, אברהם לובין ומקהלת בית הכנסת הגדול בירושלים, בניצוח אלי יפה. ליווי מוסיקלי: ריימון גולדשטיין.
כמו כן ראיון עם חיים וינר על קרן וינר לעידוד החזנות, שבמסגרתו נערך הקונצרט. העורך: אברהם סלומון.

* „עוד פעם אתה" (ב') שלישי, 22.05 — והפעם: „חמישים שנה למלחמת האזרחים בספרד".

* „שואל כעניין" — שאלות בעניני חברה הלכה עם רב בישראל (א') רביעי, 19.05

* „צומת המורה התיכון" — בעריכת אפרים אבא (א') חמישי, 16.05

* „שיעור בתנאי" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05

* „שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות (ב') חמישי, 20.05 — הפעם: מגורשי ספרד באיטליה — עם אד לויד.

* „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: שירים לתקופת בין המצרים.

* „לכל אדם כוכב" (א') חמישי, 22.05 — הפעם מול „אריה" — מכתבי מאזינים וטלפונים.

פרקי היום בתנ"ך

קורא עמיקם גורביץ

רשת א', 18.50.

יום א': ירמיהו, פרק כ"א (פסוקים א'—י"ג) — שיחה מאת חגי מישקוביץ על הנושא: סידורו של ספר ירמיהו.

יום ב': ירמיהו פרק כ"א (פסוקים ח'—י"ד) — שיחה מאת אברהם אהוביה על הנושא: כי שמתי פני בעיר הזאת.

יום ג': ירמיהו, פרק כ"ב (פסוקים א'—ט') — שיחה מאת מנחם בן־ישר על הנושא: המשא על מלכי יהודה.

יום ד': ירמיהו, פרק כ"ב (פסוקים י'—ט"ז) — שיחה מאת אברהם אהוביה על הנושא: הבכו למת.

יום ה': ירמיהו, פרק כ"ב (פסוקים ט"ז—כ"ג) — שיחה מאת פרופ' מנשה הראל על הנושא: הלבנון המוזכרים בפרקנו.

לרקוד על...

* ערוץ שלישי בטלוויזיה

עוד הם מתנצחים בשאלת ערוץ שני בטלוויזיה, חברו משרד החינוך והתרבות, משרד התקשורת וחברת „בזק", רשות השידור והטלוויזיה הלימודית ופיתחו שימוש נוסף במקלטי הטלוויזיה בבית — הטלטקסט.

הטלטקסט הוא שירות מידע לציבור שאפשר לצפות בו לאינפורמציה המעודכנת ביותר בתחומים מגוונים מתוך מסך באמצעות מקלט הטלוויזיה. מחצית משדורי הטלטקסט עוסקים בנושאי חינוך והעשרה לבית הספר, לבית ולמשפחה ומחצית מוקדש למתן מידע לציבור. אין הכוונה במכשיר זה להתחרות במדיה הקיימים (טלוויזיה, רדיו, עיתונות) אלא להשלים אותם. יתרונו במתן מידע מהיר המגיע בשידור [illegible] תחומי חיים רבים כגון תקציר חדשות, לוח טיסות, תחזית מזג־אוויר, שערי מטבע חוץ, ועוד. הטלטקסט ישמש כלי יעיל למתן אינפורמציה לציבור מטעם הממשלה, גופים ציבוריים, מוסדות ציבור וארגוני מתנדבים. גם מערכת החינוך תוכל להעביר באמצעות הטלטקסט מידע לתלמידים. במסגרת שידורי הטלטקסט יהיה גם דף מידע לחייל, מדור „היום בכנסת" ושירות לתיירים.

הניסויים בהפעלת הטלטקסט החלו בטלוויזיה הלימודית בשנת 1985. הניסויים במוסדות החינוך לוו במחקרים [illegible] ב־2000 תלמידים. תוצאות המחקרים סיפקו תימוכין להשערה שהטלטקסט יכול לסייע לקידום תהליך הלמידה בארץ.

בשלב ראשון ישודר הטלטקסט בשלושה תחומים:

„לימודף": תוכניות טלטקסט למוסדות חינוך. התכניות ישודרו יום יום, בין השעות 8.00—14.00. נושאי השידור יהיו: מתמטיקה, הבנת הנקרא, פרשת השבוע, הזהירות בדרכים, חינוך מיוחד, בעקבות החדשות, הגיל הרך.

„טלדף": מגזין הפנאי: שעשוע והעשרה לכל המשפחה. יום יום מהשעה 14.00 ועד לתום השידורים של הטלוויזיה הכללית. בין נושאי השידור: חידות ושעשועים, מסלולי טיול, ברכות והודעות אישיות, ידע כללי בנושאים כמו מדע, אסטרונומיה, יהדות והיסטוריה, פזמונים וחדשות פופ, אקטואליה, ועוד.

„מידף" — מידע כללי. במשותף עם „קול ישראל" ישודר „מידף" יום יום מן השעה 8 בבוקר ועד תום השידורים של הטלוויזיה הכללית. מידף יכלול מידע מעודכן ביותר בנושאים כמו חדשות מעודכנות מהדור החדשות של „קול ישראל", תחזית מזג האוויר, לוח טיסות, שערי מט"ח, ידיעות ספורט, מידע על מופעי אמנות ובידור, סרטי קולנוע, וכו', מספרי טלפון לשעת חירום, היום בכנסת, ועוד, ועוד.

עפ"י התכנון, ישודר החל מחודש ספטמבר טקסט עברי לתכניות מוקלטות כשירות לחירשים.

רגע לפני שרצים בהתלהבות אל מכשיר הטלוויזיה כדי לקלוט את שידורי הטלטקסט, שכחנו להזכירכם פרט „קטן" נוסף: יש להתקין בתוך מקלט הטלוויזיה מפענח טלטקסט, שמחירו נע בין 150—450 ש"ח. רק בעל מקלט טלוויזיה המופעל באמצעות שלט רחוק יכול להתחבר לשירות זה.

בטלוויזיה

* ערב חזנות חלק ב' (מוצ"ש, 20.30) — בתכנית עוד פרקי חזנות מתוך הקונצרט שנערך עם התזמורת הסימפונית „ירושלים" לרשות השידור. הפרקים המושמעים מתאימים לימים אלה של שלושת השבועות שבין המצרים. הקונצרט צולם בשבוע המוסיקה היהודית „ניגונות", שנערך בחוה"מ פסח תשמ"ו.

* „הדרך" — לשחקן שמואל רודנסקי עם קבלת פרס ישראל תשמ"ו (מוצ"ש, 21.20).

* „מירוץ נגד הזמן" — דרמה אנגלית (מוצ"ש, 22.55) — משחק שחמט דרמטי בין רב־אומן רוסי לבין ילד פלא בן 11 מליברפול כשזה בדרמות מן החיים. לשחמטאי הרוסי בעיות פוליטיות, לילד בעיות משפחתיות. בשני מעגלי „המשחק" האלה מתנהל מירוץ מתיש נגד הזמן והמאבק בין הצורך בריכוז פנימי מירבי במשחק לבין אירועי העולם החיצוני, הבאים להסית מהם את הדעת.

* „שושלת" (א', 21.30) — הפרק הרביעי: בלייק קרינגטון מציע לוולטר לנקרשים לאחד את שתי החברות. שעה שקריסטל מנסה לשכנע את כתיו בכדאיות העסקה, מתוודה הוא על אהבתו כלפיה, ופאלון שומעת את הווידוי. מתיו מונע מלנקרשים להצעתו של קרינגטון, ובכך הוא הופך את קרינגטון לאוייבו המושבע.

* „סוף ציפוס" (א', 22.20) — השיחה תיסוב הפעם על סופרים אמריקניים יהודים שזכו למוניטין, כמו סול בלו, פיליפ רות וברנרד מלמוד, ותעסוק בשאלה אם אכן קיימת יצירה ספרותית יהודית אמריקנית שהיא בעלת תו זיהוי וייחוד. משתתפים: ד"ר חנה נשר, פרופ' ריצ'ארד שרווין, פרופ' רוברט רוקווי והאמנון גורל.

* „גלריה" (ב', 23.10) — בתכנית הפעם י"ל נשים באמנות, דיון על התארגנות של נשים בתחומי האמנות למיניהם, כמו מוסיקה, שירה ועוד.

* „הצפית" (ד', 20.30) — בתכנית הפעם „סרט הקסמים". סרט בריטי המשיש מעט מרזי הפקת הפעלולים בטלוויזיה ובסרטי הוידאו, באמצעות פלאי האלקטרוניקה המחשב.

* „ההודאות המתוקות מכל" — סרט קולנוע (ד', 22.05) — דרמה צרפתית, שבמרכזה ביקורת על המשטרה, על שהיא משתמשת בכוח שבידה לרעה. שני מפקחי משטרה ותיקים, האחד עוטה כסות של אדם נעים הליכות, האחר אלים למדי, אוסרים צעיר בעל עבר מפוקפק ומאשימים אותו במעשה פשע חמור. עברו של הצעיר עומד לו לרועץ. ז'אן, הצעיר החשוד, מתבצר בעמדה של הגבנה בת כלפי חוקריו, בעוד חברתו קתרין נלחמת בחירוף נפש להצלת כבודו.

* „הפלא ופלא" (ה', 20.02) — מאירועי הפרק הזה: נערה בת 14 משמשת בתפקיד שהיה שמור עד כה לגברים בלבד: מגן בקבוצת פוטבול אמריקנית; שדרנית תקליטים בתחנת רדיו, שהיא בת 88; חירשת מלידה מומחית באיות מילים, ועוד.

* „תעודה — הגבול האחרון — חלק ב' (ה', 21.30) — סרט הבוחן את ההשפעות ההרסניות של השמדת היערות הטרופיים בעולם. שם הפרק: „בתיב עולה בלהבות". בפרק הזה עולים סוף סוף על עקבותיו של השבט האינדיאני שאנשיו חטפו את בנו של החקלאי הברזילי.

* „הלל" — סדרה דרמטית בת 13 פרקים (ה', 22.20) — הסדרה עוסקת בתכניות חקר החלל של ארה"ב, מימי סוף מלחמת העולם השנייה ועד תחילת שנות ה־70, עם שיגור לחרין לירח. בכתיבת אחרי גיבורי הסדרה ומפעליהם, נחשפות גם התמורות החברתיות והשינויים הערכיים שחלו בתקופה זו.

הפרק הראשון: הימים הם ימי מלחמת העולם השנייה. נורמן אנט, שולך דין במקצועו ואיש הצי, נמצא באוניה צבאית פגועה במצרי סן־פרנציסקו. [illegible] מהנדס אווירונאוטיקה, נצלח לגרמניה. [illegible] לנכות להעביר מדענים גרמנים מצוות חקר החלל הגרמני למחקרי החלל של ארה"ב. מדען החלל הגרמני ד"ר קולף יוצא להציל את תוצרי המחקר שלו מפני ההפצצות הצפויות.

* „ברנשי ביקור" (ה', 23.10) — סדרה בת 4 תכניות שבהן יוצגו סרטים של תלמידים ובוגרים של בתי ספר לאמנות הקולנוע בארץ.
בתכנית הראשונה יוקרנו שני סרטונים: 1) „חתונה בירושלים" (ישראל 85) סרטו של רבן שור על חתונת בתו של אריק איינשטיין לבנו של אורי זוהר.
„בוקר טוב ישראלי" (ישראל 86) סרטו של אמיר הרגיל על הקימה בבוקר של חמישה צעירים ישראלים שונים ברחבי ישראל.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

* **יום שישי**
10.25 לאן נעלם ווילי — ווילי הוא גאון מחשבים בן 8. בעזרת המחשב הוא מתכנן מבצעים עתירי דמיון המיועדים לעזור לפתור בעיות. אך המבצעים מסתבכים וגורמים פורענויות משעשעות. המרתיאות את העיר השקטה משלוותה.
14.25 הכדורגלנים הצעירים — פרק חמישי — קבוצת הכדורגל של הנערים נשארה ללא מגרש, לאחר שבעל המגרש נפטר ויורשיו מוכרים אותו. דייקר ובנו עומדים לעזוב את העיירה, אבל הם משתכנעים להישאר לאחר שכל בני המקום נרתמים למאמץ לסקל ולהכשיר שטח חדש למגרש, ואפילו למועדון בשביל קבוצת הכדורגל.

* **יום ראשון**
10.50 הסערה — מחזהו של ויליאם שקספיר על המלך פרוספרו ובתו מירנדה הנקלעים לאי בודד.
16.00 שירים מהוצאת הארץ — עם אריק איינשטיין — לבוש מחדש בהלהנה ועיבוד של שם טוב לוי לשירים שכתב נתן אלתרמן בשנות ה־40. אריק איינשטיין ו־מוני מושונוב מאלתרים את המעברים בין השירים בבית קפה ישן משנות הארבעים.
17.30 „הלב" — הפרק הרביעי: אנריקו נזכר במורה הצעירה שהחליפה את מקומו של המורה שחלה. דווקא פריז, התלמיד השובב, מפגין כלפיה התנהגות למופת, אך חוזר לסורו משחוזר המורה לכיתה.

* **יום שני**
15.25 בן ג'סט — סדרה חדשה בת 8 פרקים. יחידה של הלגיון הזר מגיעה למבצר זינדרהוף ומוצאת את כל חיילי המבצר מתים כשהם עומדים על משמרתם לאורך החומות. אחד מאנשי היחידה החודר למבצר נעלם... רס"ר צרפתי נמצא שם מת כשכידון תקוע בגבו... ביזה מכתב המיועד ללייזי ברנדון אבאבס. הסרט מחזיר אותנו אחורנית לאחוזתה של ליידי ברנדון ולשלושת יתומי משפחת ג'סט הגרים באחוזתה.
18.00 „מועדון החתול שמיל" — אורחי המועדון הפעם הם הזמרת יפה ירקוני ולהקת „שלום 82".

* **יום שלישי**
14.15 סרט קולנוע באורך מלא — נסיכת הפוטבול — חמי מידה היא תלמידת תיכון צעירה השואפת אל קבוצת הפוטבול של בית ספרה. משפחתה תומכת בה, אך עליה להיאבק בהתנגדות חזקה מצד חבריה לכיתה, מנהלי בית הספר והקהילה כולה.
16.15 קרובים קרובים — נפש בריאה תיקי מציעה ליורם וליאולה ללכת לטיפול אצל פסיכולוג. הפסיכולוג (טוביה צפיר) מברר את מהות היחסים בין השניים, מתעניין במיוחד בילדותו של יורם וממליץ על היפנוזה. התוצאות מפתיעות.
17.30 „אלוף בצלות ואלוף שום" — מתוך שירי ח"נ ביאליק. הפרק השלישי והאחרון.
18.32 „טלוויזיה" — הפרק השני־עשר — בפרק הזה בוחנת הסדרה כיצד השפיעה הטלוויזיה. באופן מהפכני על תהליך הבחירות בכל מקום שהוא בעולם, והאם נהפכה לצורך.
17.30 תאטרון האגדות — הפעם: „הנסיך בין השאר" עקבות הסדרה אחרי לד וילסון, ראש ממשלה אנגליה לשעבר.

* **יום רביעי**
14.15 מנהרת הזמן — רובין הוד — דאג וטוני נקלעים לאנגליה של המאה ה־13 למרכזו של העימות בין רובין הוד לבין המלך ג'ון בדבר חתימת המלך על המגנה כרטה.
15.20 מי אני המנורה — פרק 5 — ביילס ניקולסון הפרחח, הרגיל להיקלע לצרות כל הזמן, מתייחס ברצינות לתערוכת, וביחוד הוא מתקשר לסוסה שעליה הוא רוכב. הבשטורה אינה רואה בעין יפה את התנהגותו הנראית להם מוזרה.
15.45 דיק טרפין — פרק 26: גזר דין מוות (חלק ב') — פרק אחרון בסדרה שבו מסתיימת פרשת החסופה של יורש הצער הרלמני. בעזרתו של דיק טרפין הוא מוחזר לאביו.
14.15 הישרדות — דוב הקוטב.
כוח המרקודות". סיפור על מלך שנהג לנעול בכל ערב את שלוש בנותיו בבית ובכל זאת מצא את נעליהן בלויות עם שחר. הוא החל להציב עליהן שומרים שהיו אמורים לפתור את החידה — אך ללא הועיל, עד שנמצא האחד היחיד שעמד במשימה, ותהי לו אחת הנסיכות לאישה.

* **יום חמישי**
10.10 הצופן איקרוס — סדרת בהמשכים בת 5 פרקים. מדען מטורף ששואף להביא להרס העולם משתמש במרטין, נער מחונן שהתבגן בבניית פצצה. בפרק הראשון מתפרץ באוויר טיל שמשגרת בריטניה ומתברר שמדובר פה במכשיר מתוחכם שמופעל ע"י בקרה מרחוק והוא גורם לפיצוץ הטיל. איש מודיעין ששמו אנדי מתמנה ע"י השירות לגלות כיצד התפוצץ הטיל.
14.15 השירדות — דוב הקוטב.
15.25 „אאורקה" — „מצאתי: אמצעי בטיחות — הסרט מתאר את תולדות הכבאה המצנה, „עיני החתול" והגפרור

משחקי חבר העמים הבריטי

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

ב־15 ביולי 1986 הנפיק הדואר הבריטי דמויות מהספורטאים המתקיימים באדינבורו סדרה של בולי ספורט לרגל משחקי חבר העמים ומבקסבלנד וכן לכבוד 100 שנה לייסוד איגוד ההוקי הבריטי.

הנושאים של גבי הבולים הם הדלקמן: הבול בערך של 17 פ. מנציח אריסט אשר לסיקה: תחירה על הבול בו 22 פ. זרמת משקולות על הבול בדרג של 29 פ. קליעה למטרה — 31 פ. ומשחקי הוקי מופיעים על הבול בערך של 34פ.

טקס הפתיחה של משחקי חבר העמים הבריטי נערך אמנם באופן חגיגי באדינבורו שבסקוטלנד, אולם מניין הקבוצות המשתתפות בתחרויות קטן מן הרגיל, על רקע משבר פוליטי בנושא דרום אפריקה. יותר ממחצית המשלחות התרימו את המשחקים. כ־31 מדינות מתוך 58 מדינות שהוזמנו מחרימות את התחרויות, כאמור, כמחאה נגד מדיניות הסטרופ״ין בשאלת דרום־אפריקה.

אדינבורו — היא העיר הראשונה המארחת את משחקי חבר העמים הבריטי יותר מפעם אחת. המשחקים נערכים אחת לארבע שנים, לראשונה נערכו התחרויות ספורט אלו ב־1930. אז נקראו „משחקי הקיסרות הבריטית". המשחקים השנה, גם מצויה מצומקה, מתקיימים בין ה־24 ביולי ל־2 באוגוסט 1986, ומרכזם באיצטדיון המפואר באדינבורו, שם גם מתקיימים אתלטיקה. ענפי ספורט בגון כדורת, איגרוף, חתירה בסירות קאנו, אופניים, ג'ודו, התירה, קליעה למטרה, שחייה, הרמת משקולות והאבקות — יתקיימו במקומות אחרים בעיר אדינבורו עצמה.

הכללת בול הוקי בערך של 34 פני, מציינת 100 שנה ללהקת איגוד ההוקי באנגליה. העיד לנדון תאהר את תחרויות גביע העולם בהוקי לגברים מ־4 באוקטובר עד 9 בו. באליפות זו יתחרו 12 נבחרות הוקי מכל רחבי העולם, כולל הנבחרת הבריטית.

את הבולאים צייר ניק קאהרה, שצפה יד הבול הראשון. הוא מרצה לציור וקיים תערוכות בבריטניה ובבקיקות אחרים בעולם.

מן הראוי לציין, כי הבנק המרכזי הבריטי הנפיק כסבע זכרון בערך של שתי לירות, שטרלינג, לציון משחקי חבר העמים הבריטי. חרף ההחרמות זוכה הדבר להצלחה גדולה ולביקוש יתר.

הדואר הבריטי משמש בעניין זה של הפצת המטבע סוכן בלעדי של המטבעה המלכותית הבריטית בהנפקת המטבע לאלפי סניפי דואר הקיימים ברחבי בריטניה.

הבולים לכבוד משחקי חבר העמים הבריטי נדפסים בפוטוגרבורה בבית הדפוס של האריסון ובניו בגליונות דואר בני 100 בולים בגליון. הבולים הם בגודל 41×30 מ"מ, עם ניקוב במרק של 15×14 על כל שני סנטימטרים.

הבולים הם ללא סימני מים ביחודיים הם משודים בשכבת זרחן לצורך המיון ע"י מכונות ההסבצה האלקטרוניות, הפועלות בחדרי המיון של הדואר הבריטי.

ישראלי שעיצב בול או"ם

שישה בולי דואר של האו"ם הונפקו השנה לרגל שנת השלום העולמית. הבולים עוצבו על־ידי שישה מעצבים שונים. ביניהם בול אחד שעוצב על־ידי הצייר הישראלי, בר מלה שיר, המתגורר בחיפה.

3700 עולים בלבד הגיעו לישראל מתחילת 1986

ירידה של 35% לעומת אשתקד

מאת סופרנו בתל־אביב

מתחילת 1986 הגיעו לישראל כ־3700 עולים חדשים ירידה של 35 אחוז לעומת התקופה המקבי־לה אשתקד.

לעומת זאת נרשמה עליה במספר העולים ממדינות אפ־ריקה השנה הגיעו 240 עולים לי עומת 130 עולים בתקופה המקבילה, אשתקד. מיתר היבשות, הסתכמה הירידה במספר העולים ב־10 אחו־זים לעומת שנת 1985.

עוד נמסר כי בחודשים ינואר עד יוני השנה באו 675 עולים מאר־צות הברית, לעומת 802 עולים בת־קופה המקבילה אשתקד, 315 עולים מצרפת, לעומת כ־400 אשתקד, 471 מארגנטינה, עליה קלה לעומת מס־פר העולים מארגנטינה אשתקד. מ־ברית המועצות באו עד חודש יוני השנה, 93 עולים בלבד לעומת 184 אשתקד.

שופט מתח ביקורת חריפה על בית־החולים „סורוקה":

הטיפול לקה במחדל מחריד והילדה יכולה היתה להישאר בחיים

מדובר בפס"ד של 2 רופאים שזוכו מאשמת מות הילדה

שופט שלום בבאר שבע מתח ביקורת קשה על בית החולים „סורוקה" בבאר שבע וקבע, ש־מחדלים ויחס של חוסר איכפת־יות גרמו למותה של הילדה לי־בנת אמר, בת 5.5 שנפטרה לפני שש שנים לאחר ניתוח. דברי הביקורת השמעו במהלך קרי־את הכרעת דינם של שניים מ־רופאי בית החולים, שהואשמו בגרימת המוות והשופט החליט לזכותם מאשמה זו.

פרקליטות מחוז הדרום האשימה את הרופאים ד"ר יוסף קליינמן ו־ד"ר נתן הנדל מבאר שבע בגרימת מותה של הילדה לפני כשש ש־נים. על פי הראיות במשפט, הו־באה ליבנת אמר המנוחה מדימונה בחודש פברואר 1980 למרכז הר־פואי „סורוקה" בבאר שבע וביום 13.2.80 היא התקבלה למחלקה ה־כירורגית ילדים, לניתוח של בקע טבורי. לאחר הניתוח הורע מצבה וכעבור יומיים נפטרה.

התביעה טענה, שהילדה נפטרה כתוצאה מדלקת חריפה ומבקע ב־כיס הזק, שנגרם בעת שד"ר ק־ליינמן ניתח את הבקע הטבורי. את ד"ר הנדל האשימה התביעה בכך, שלא עשה את המוטל עליו כרופא בכיר, שאמור היה להשגיח על מהלך תקין של הניתוח.

השופט שמואל מינצר מצא את שני הרופאים אחראים למחדלים, שהתגלו במהלך הטיפול בילדה לי־בנת אמר, אך זיכה אותם מאשמת גרימת מוות ברשלנות וייחס את האשמה לנהלים הבלתי תקינים של בית החולים. הוא קבע, שנה־לים אלה, היו הסיבה המכרעת ל־מות. השופט קבע, שד"ר קליינ־מן לא ייחס חשיבות מספקת לד־ברי אבי המנוחה, שהתלונן על הד־פקות של בתו. על ד"ר הנדל א־מר השופט, שהוא התרשל בכך, שאיחר בכשעה להגיע לעזרת ה־ילדה. בהכרעת הדין קבע השופט: „הילדה הרוגה במחלקה, האחיות לא הזעיקו רופא בעוד מועד. ו־כאשר כבר הזעיקו רופאים ממחל־קה שכנה, אלה לא נענו לקריאתה. יש לי הרגשה, שנהג כאן אי־איכפ־תיות כלפי החולים". השופט קבע כי בלילה לא ניתן היה לערוך את הניתוח, מחוסר אחות ובהעדר ח־דר ניתוח. מעבר לכך, בשל עיכו־בים אלה, קבע השופט, נפטרה הילדה בחצות הלילה. בביקורתו על נוהלי בית החולים אמר השו־פט מינצר: „הראיות מצביעות, ש־הטיפול של בית החולים לקה ב־מחדל מחריד שאילולא הוא, היתה הילדה נשארת בחיים".

עם זיכוים של ד"ר קליינמן ב־דין אמר השופט, שלא היה מומ־צא, אשר על פיו היה הוא זה שפצע את הילדה בשעת הניתוח. את ד"ר הנדל זיכה השופט בנימוק, שלא היתה מוטלת עליו הח־בה להיות נוכח בשעת הניתוח.

במשך כשעה וחצי קרא השופט מינצר את הכרעת דינם של שני הרופאים וסיכם את דבריו באומ־רו: „אני רואה במיכלול הסדרים הלקויים, המחדלים של בית החו־לים, את הסיבה המכרעת לאסונה של הילדה. איני מעלה על דעתי שבית חולים, שמחדליו גרמו לא־סון הנורא ושמלחמתם של הורי הילדה גרמו לשיפור סדריו ונו־הליו, לא יציע פיצוי הראוי להורים". לגבי האב אמר השופט, שהוא נש־בע על גופת בתו, שלא ישקוט ולא ינוח עד לבירור נסיבות מותה של בתו ועתה, ראוי לו שיתרצה. ה־שופט גם קבע לגבי הרופאים, כי הם התחייבו התייסרות ממושכת של שש שנים, בהן התנהל משפטם.

בג"ץ הורה לאם שחטפה ילדיה להחזירם לאביהם בדרום אפריקה

מאת דוד פרידמן כתב עתיים

בג"צ הורה לאם שחטפה את שלושת ילדיה מידי האב ועלתה איתם, להחזירם לאב המתגורר בדרום אפריקה. הילדים יעזבו את גבולות הארץ בלווית האב ביום ב' בערב.

באפריל השנה, חטפה האם את ש־לושת ילדיה, בן ושתי בנות בני 11 עד 7, לאחר שניתן פסק דין ביוה־נסבורג, הקובע כי האב הינו הב־עלים הבלעדי בילדים.

האם עלתה ארצה ומאז התגוררה בבתי מלון בתל־אביב. האב הגיש עתירה „הביאס קורפוס" לבג"צ וב־זה הוציא צו על תנאי המורה לאם להשיב על העתירה. אך זו לא הגי־בה.

בדיון בבג"צ שהתקיים, אתמול הו־פיעה האם וטענה בפני השופטים, כי הילדים מעוניינים להשאר בארץ שהם וכי טובתם מחייבת זאת.

השופטים הנשיא מאיר שמגר, ש־למה לוין ושושנה נתניהו קבעו ב־פסק דינם, כי הוכח שבית דין מוסמך בדרום אפריקה קבע, כי הילדים יהיו במשמרת האב ולאם תינתן אפשרות ביקור.

נקבע, כי הילדים יחזרו לרשות האב וזה ישיב אותם עימו לדרום אפריקה, והאם תישא בהוצאות מש־פטם של הילדים הורה.

בשולי פסק הדין, קבעו השופטים „אין אנו מוכנים לשמש ארץ מק־לט להורים הנוטלים את ילדיהם ש־לא כחוק מארצות אחרות".

מזל טוב באסותא

יעקב והרוויה אוחיון — בן
משה והנה יוסף גמגי — בת
יורם וסילבי הרשקוביץ — בת
חיים ומירלן גריוב — בת
אהרן וסיגל אלתי — בת
אברהם ואורנה ויסמר — בן
חיים וצפורה שבטר — בן
אסף ודזי מנדלון — בן
ישראל ואורית יגנב — בת
יהודה וחיה פרימן — בת
סולימן והדסה נסאר — בת
אלי והודית בוזו — בת
אהרון ודפנה נשיא — בן
רותי ויצחק שטנגר — בן
יצחק ודינה אסקר — בת
יגיב ואירים לנר — בן
אברהם ואולה מלבסקי — בת
חנן ונורה גרינר — בת
שמואל וחנה שוריץ — בן
מנשה ודזה לוי — בת
צבי וכלומה רובין — בן
יהושע ורבקה אלמגש — בת
אריק ודות אחילמן — בת
שמעון ודורה בעער — בן
שלמה ודורית חן — בן
שלמה ושושנה רוזנבוים — בן
שלמה ודבורה טרויבה — בת
אליהו וחנה שכטר — בן
יצחק ושושנה ספטי — בן
פנחס ולאה פריץ — בת
איתן ושפורה מזרחי — בת
מנחם ורבקה יאקאב — בת
יוסף והגית בבניו — בן
דוד ותרצה בר־דוד — בן
אריה וקרן איזנשטט — בן
נתן וחניה גלברט — בת
פסח ורבקה גרדלר — בת
משה ואירוס כהן — בן
אורי ואורית קרזיטן — בן
עמי ואורה מדר בן שמואל — בן
יוסף ומרגרט בירנבאום — בת
אברהם ושרה שוקמן — בת
שמעון וחוה שלטר — בת
דוד ולאה הלברג — בן
יצחק ולילה־נילי שאול — בת
יעקב ולבנה לוי — בן
אברהם וגיגת מאור — בת
ניסים ורבקה סויד — בן
יצחק ועדינה לוי — בן
שלמה וגיפה כהן — בן
שמואל ומשודה כהן — בת
מאיר ומיכל גרינשפן — בת
שמואל ושולי אביגדור — בן
איסר ובלה לוזניק — בן
עודד ויעל מצקין — בת
מיכאל ואגת שמד — בן

גם לך מגיע אסותא
240185

השוטרת הטיחה ראש תלמיד בשיעור זהירות בדרכים

שוטרת מואשמת בתקיפת תל־מיד ובהטחת ראשו בשולחן עד ששתיים משיניו נעקרו במהלך שיעור בהוראת בדרכים.

משטרת מדריכה במקצוע הזהירות בדרכים בבתי ספר במגזר הערבי. במחצית חודש נובמבר 1982, ב־מהלך שעור „זהירות בדרכים" ש־העבירה הנאשמת בבית הספר ה־קתולי בשפרעם, — לפתה הנאשמת בשערו של אחד התלמידים, הטיחה את פניו של הנער בשולחן והתוצאה מכך נגרמה לתלמיד חבלה בשפתו התחתונה ולעקירת שתיים משיניו.

סגן בכיר לפרקליט מחוז חיפה עורכת הדין רונית ויינריב הגישה כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה נגד השוטרת השושל. א־ליאס מהאמה (בת 31) מחיפה, ה־

שוד שלישי בנתניה בעת האחרונה:

היהלומן הניף כיסא והניס השודדים המזוינים

שוד מזוין, השלישי במספר בשבועיים האחרונים בנתניה ה־תחיים אתמול לפנות בוקר בשכו־נת. שלושת השודדים בידים רי־קות, לאחר שיהלומן שהתנייד ה־תנגד להם, הניף עליהם כיסא, ו־הניסם.

שלושת השודדים, רעולי פנים ו־מצויידים באקדח וסכין, השתלשלו בעזרת חבל לקומה החמישית של בית מגוריו של יהלומן, עובד בורי־סת היהלומים בנתניה.

השעה היתה 3 לפנות בוקר. ובני ה־זוג רז קופתצו בשנתם. השודדים דרשו יהלומים, אך בני הזוג התי־נגדו, הקימו צעקות וסירבו להיע־נות לדרישות השודדים. היהלומן ההנגד לשודדים הניף כסא והניס אותם.

למקום הוזעקו כוחות משטרה ו־נערכו סריקות.

לפני יומיים חדרו שלושה רעולי פנים, מצויידים בנשק, לבית משי־פחת רוס בנתניה ושדדו תכשיטים וכסף. לפני שבוע נשדד בדרך דומה „בית גילמן, ידיד „אליאנר". המשטרה הקימה צוות חקירה מיו־חד לחקור אם יש קשר בין המק־רים.

נעצרו 9 חשודים בפרשת היריות ברחובות אשקלון

שופט שלום בבאר־שבע ציווה אתמול לעצור שמונה מהחשודים אשקלון, הם יבנה השודדים ביר־יות ברחובות אשקלון ובפציעת אדם, על רקע של סיכסוך בין בחורי סקים ביום שלישי האח־רון. חשוד נוסף שוחרר בערבות.

נציג המשטרה מסר, שסמוך לש־עה 9.45 בערב באותו יום ירו כספר ידיות מתוך מכונית נוסעת לעבר צית בוחניק, שם שהצעיר ב־אחד מרחובות העיר. הנפגע, ש־הוא דמות מוכרת למשטרה, אושפז לטיפול בבית החולים „ברזילי" כי־ארבעים דקות לאחר מכן, נורו שוב יריות במקום אחר בעיר, לעבר קבוצת עבריינים, אך הפעם לא נפגע איש. על פי החשד, היו אלה התשה. שירו באותן שתי תקריות זאת על רקע של סיכסוך בשוק הכבים בעיר.

השופט צבי סגל ציווה לשחרר בערבות את יעקב שמרית, בן 22, מאשקלון, והורה לו להתייצב אחת לשבוע במשטרת אשקלון. שני הח־שודים מגן יבנה, שקיר רחמים (36) זבני חזי (26) נעצרו לחמישה ימים. יתר ששת החשודים כולם מאשקלון, נעצרו לשבעה ימים.

העצורים הם: ראובן שמואל (26), דני בר ששת (31) אלי וקנין (27), אלי בליזה (25) זכריה דומ־רני (32) והפרים אטיאס (30).

תיקו באליפות העולם בשחמט

המשחק השני על אליפות העולם בשחמט בין האלוף גארי קספארוב לבין המרצן לכתר אנטולי קארפוב הסתיים אתמול בתיקו. המשחק ה־ראשון בין השניים הסתיים בתוצאה דומה, כך שעד עתה יש לכל אחד משני המתחרים נקודה אחת. המשחק השלישי ייערך היום.

● טרקטור שנפל ממשאית, מחץ ביום חמישי למוות תושב דיר ח־נא, מהכפר מוטספה, ניסור בן 43. התאונה הרחשה כאשר התכנסו צפודות לפרוק הורדת הטרקטור ממשאית.

נהג המשאית נעצר לאחר התאונה את המקום. אותו ידועה למשטרה ...

דליקה בפקולטה לרפואה בחיפה

קצר חשמלי גרם אתמול אחר הצהריים לדליקה באגף השירו־תים, שבבניין הפקולטה לרפואה על שם ברוך רפפורט בשכונת בת גלים בחיפה.

מכבי אש היטה הוזעקו למקום ל־אחר שעשן התאבך מקומת המרתף שבו במקום השנאי ומערכת השי־רות של הבניין תרב קומתי בו ממר־קמת הפקולטה לרפואה של הטכני־ון.

עובדי חברת החשמל ניתקו את המתח ולאחר מכן צוות כבאים כי־בה את הגופים הלהקטים — כבלים ושאריות גומי.

קרית אשדוד

הועדה המקומית לתכנון ובניה

הודעה פרסום שמוש חורג על פי הוראות סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

בהתאם לסעיף 149 (1), לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965 ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה ל־ועדה המקומית בקשה לחתרת שמוש חורג מתכנית מפורטת מס' 111/03/3 (תיק בניה שח 10, שם המבקש: מוסדות חבד אשדוד, מענו ת"ד 2034 אשדוד. מהות הבקשה שמוש חורג למגורים לפעוטון בחלקה 55 בגוש 2019 ברח' נחל הירקון 1 אשדוד.

כל המעוניין יוכל לעיין בבקשה ובתכנית המצורפת אליה ללא תש־לום במשרדי הועדה המקומית לתכ־נון ובניה אשדוד בשעות קבלת קהל. כל הרואה עצמו נפגע או עלול להיפגע כתוצאה מאישור שי־מוש חורג רשאי להגיש התנגדות מנומקת בשני העתקים במשרדי הו־עדה המקומית הנ"ל, תוך 14 יום מפרסום זה.

א. אזולאי
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה, אשדוד

נהגת ישראלית תסיע מעדני חלב למצרים

היחידה בארץ הרשאית לנהוג על „סמיטריילר" השוקל 20 טון

הסכם על יבוא מעדני חלב ממחלבת „יטבתה" בערבה למצריים, עשוי לקבל הארצה בימים הקרובים, בעקבות ביקו־רו של מומחי חקלאות ממצריים, השוהים בארץ.

יצוין, כי לפני חצי שנה ביקר במחלבה נציג הקונסוליה המצרית באילת, אשר התרשם מהמחלבה ומוצריה. לדבריו, מייצ־רים כגון במצרים מוצרי חלב רגילים כגבן לבן ולבנ"ה, בעוד שמעדני חלב מייבאים מאירופה. ובעיקר מהולנד, דבר המייקר את המוצרים.

לדברי הנציג המצרי עולים מוצרי יטבתה בטיבם ובאיכותם על המעדנים האירופים ומחיריהם במצרים יהיו זולים יותר, נוכח ההובלה היבשתית הקצרה יחסית.

מעדני החלב נרכשים בעיקר על ידי בתי המלון ומסעדות היוקרה והשכבות האמידות במצרים.

בתוכניתם של חברי „יוטבתה", אם אכן יסתיים הפ"ים בחיוב, להעביר את התוצרת למצרים באמצעות סמיטריילר מקירר, בו תנהג חברת הקיבוץ נורית גורליק, הנהגת היחידה בישראל הרש־אית לנהוג על כלי רכב ענק זה השוקל 20 טונות. כיום היא מובילה את תוצרת המחלבה מיטבתה למרכז הארץ.

הסתיימה אליפות ישראל בשחמט לנוער וילדים

אליפות ישראל בשחמט לנו־ער לילדים, שנמשכה כשבוע ב־נהלל הסתיימה אתמול.

להלן התוצאות:

באליפות הנוער (עד גיל 20) זכה דני ברש מרמת השרון העומד לפני גיוסו לצה"ל שצבר 7 נקודות מ־9 משחקים.

אחריו עמי גל (פתח תקוה) שצ־בר 6.5 נקודות ויצחק בן מנחם (הוד השרון) שצבר 6 נקודות.

באליפות הבזק לנוער זכה אריק ליס (ראשל"צ) לפני עמי גל פתח תקוה.

באליפות הילדים עד גיל 14 זכו 3 הראשונים ב־6.5 נקודות כאשר איתי אטר (באר שבע) זכה במקום הראשון ואחריו דרור פרנס וערן ליס שניהם מראשל"צ.

באליפות הבזק לילדים זכה ערן ליס (ראשל"צ) שהקדים את דרור פרנס אף הוא מראשל"צ.

באליפות הילדות־נערות זכתה א־שרה בר־שלום (קרית מוצקין) ש־צברה 8 נקודות לפני הדר כץ (רמת השרון) שצברה 7 נקודות.

סגן מנהל בבינלאומי בירושלים חשוד במעילה

סגן מנהל סניף הבנק הבינ־לאומי בשכונת קרית היובל בי־רושלים אפרים שוורץ נעצר ב־חשד שגנב כספים מחשבונם של לקוחותיו. החשוד התפטר מתפ־קידו עם תחילת החקירה.

בדיון שהתקיים בבית משפט ה־שלום בירושלים אמר נציג המשט־רה, כי על פי החשד נמשכה הגניבה במשך שנתיים.

הגניבה העיקרית היתה, לטענת החוקר, מחשבונו של אחד הלקוחות, ממנו חשוד שוורץ בגניבת 150 אלף ש"ח. כאשר החל הלקוח לחשוד, מ־הר שוורץ כספים של לקוחות אח־רים, כדי לכסות את חשבונו של או־תו לקוח — ציין ב"כ המשטרה ואו־מר כי לא ידוע ההיקף המדויק של הגניבה, אך כנראה שמדובר בחש־בונותיהם של שבעה לקוחות נוספים שטרם נחקרו כולם.

הוא נעצר בפקודת בית משפט ה־שלום בירושלים ל־9 ימים.

איים בסכין על ידידו שחב לו 3000 דולר

צעיר מתל אביב מואשם בת־קיפה, סחיטה ושוד מזוין, על רקע חוב כספי שחב לו ידידו ל־שעבר בשהותם בהולנד.

הנאשם הרשברג והמתלונן אב־רהם בוסקילה שהו בינואר השנה בהולנד. בעקבות שהותם שם נש־אר בוסקילה חייב להרשברג 3000 דולר, וסוכם כי החוב יוחזר בתש־לומים של 200 דולר לחודש.

במרוץ הודיע בוסקילה להרשברג, כי אינו יכול לשלם ברגע, מאחר שנלכד בינתיים ל־7 חודשי מאסר, ותשלום החוב יידחה.

התובעת טוענת, כי בחודש אפ־ריל הופיע הנאשם ושני אנשים ר־עולי פנים בדירת המתלונן בחולון, והיכוהו באגרופים. בוסקילה (ש־ריצוי עונשו נדחה למועד מאוחר יותר) הצליח להימלט, ואז היכה הנאשם את אשת המתלונן, זרק או־תה לריצפה והחל לרדוף אחרי ה־בעל, תוך איומים שאם לא ישלם את החוב יבולע לו.

בליל שבת ה־4.7.86 הגיע הנאשם עם אדם נוסף לדירת המתלונן. הי־שני הציג תעודת כזב של שוטר, ואיים על בוסקילה שאם לא ישלם את חובו — ידאג שהוא „יסבול ב־בית הסוהר". ואילו הרשברג הודיע למתלונן, כי במקום החוב שנותר בסך 2000 דולר — עליו לשלם מ־עתה 20,000 דולרים — מרצנת הת־ביעה.

בוסקילה אמר שאין לו כסף — ואז הוציא הנאשם סכין, הצמידו לגרונו של המתלונן והורה לו לפרק את מכשיר הוידיאו. אז נטל הנאשם את המכשיר ונעלם עימו מן הדירה נאמר בכתב האישום.

שמואל הרשברג מסר את מכשיר הוידיאו לאחיו ישראל הרשברג, א־שר הסתיר באורון ביתו — עד ש־נתפס ע"י המשטרה בעת חיפוש ש־ערכה בדירה.

נהרסו מבנים בלתי חוקיים באדמות שפרעם

פקחים של מינהל מקרקעי יש־ראל, אנשי הסיירת הירוקה ואנ־שי משטרה, פינו אתמול מבנים שהוקמו שלא כדין על שטח של 20 דונמים באיזור שפרעם.

צוי הפינוי הוצאו על ידי בית מ־שפט.

אנשי הפיקוח הרסו מספר צריפי מגורים, לול עופות ומכלאות לבה־מות. לא היתה התנגדות לביצוע ה־צווים.

מכיכר דיזנגוף לעפולה

האמן יעקב אגם הביע את נ־כונותו לעצב יצירת אמנות בע־פולה. ראש עיריית עפולה ח"כ עובדיה עלי סיכם עם האמן על ביקור קרוב של אגם בעיר, במהל־כו הוא יבדוק את האפשרויות ה־שונות. עם סיכום כל הפרטים ה־קשורים לתכנית, תגשה עיריית ע־פולה לגייס את התקציב הדרוש לביצוע הפרויקט האמנותי.

הועדה המקומית לתכנון ולבניה
מרחב תכנון מקומי בת־ים

הודעה לפי סעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה לועדת המשנה לתכנון ולבניה בת־ים בקשה למתן הקלה לחלוקה של חלקה מס' 246 בגוש 7146 הנמצאה ברח' בלפור.

לפי תכנית מפורטת נמצאת הח־לקה הנ"ל באזור מגורים ביוחד.

בקשת בעלי החלקה היא להתיר להם לחלק את חלקה מס' 246 בגוש 7146 ל־2 חלקות חלקה ארעית מס' 1 בשטח של 3.919 מ"ר וחלקה אר־עית מס' 2 בשטח של 3,321 מ"ר.

לכל מי שיש התנגדות מאיזה סיבה שהיא לבקשה הנ"ל יגיש התנגדותו לוועדה המקומית תוך 15 יום, מיום פרסום הודעה זו.

אהרן קגמן
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה בת־ים

25.7.86

בבית הדין הרבני האיזורי פתח־תקוה

הוגשו בפני בית־הדין בקשות ל־מתן צוי ירושה בתיקים המפורטים להלן. כל התובע טובת הנאה או המעוניין בעזבון שאחת הבקשות מתייחסת אליו ורוצה להתנגד לה, יבוא לבית הדין וימסור טענותיו תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו. שאם לא כן — יתן בית־הדין צו כמבוקש בעניין.

תיק 3808/ התשמ"ו
בענין ירושת המנוח אליהו בילר דוצי שנפטר ביום י"ח בטבת התשמ"ו (30 בדצמבר 1985).
המבקשת: אסתר מקמל.

תיק 3822/ שמו
בענין ירושת המנוח דניאל בד־לאור שנפטר ביום ג' באייר ה־תשמ"ו (12 במאי 1986).
המבקשת: גואלה בדלאור.

תיק 3829/ התשמ"ו
בענין ירושת המנוח הירש פיאנ־קה שנפטר ביום ט"ו באייר ה־תשמ"ו (17 במאי 1986).
המבקש: אורזון ניהבן.

תיק 3841/ התשמ"ו
בענין ירושת המנוח אהרון לוי־רוביץ שנפטר ביום ה' באייר ה־תשמ"ו (10 במאי 1986).
המבקש: גבריאל לורון.

תיק 3849/ התשמ"ו
בענין ירושת המנוח מנחם סטינ־לאוף שנפטר ביום י"ח בשבט ה־תשמ"ד (19 בינואר 1984).
המבקש: דרור שלף.

הרב א. פוירר
המזכיר הראשי

בתי חולים

ירושלים:
הדסה עין כרם (ילדים, פנימית), הדסה הר הצופים (נשים), שערי צ־דק (כירורגית, אורטופדית, עיניים), ביקור חולים (א.א.ג.).
תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים:
שערי צדק (ילדים, נשים, כירו־רגית, אורטופדית, עיניים), ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.).
תל־אביב: רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).
נתניה: לניאדו.

הועדה המקומית לתכנון ולבניה
עיר — חיפה

הודעה על־פי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בק־שה על ידי מר מוסקוביץ לאשר תוכנית ליגף בבנין דו־משפחתי ברחוב הולנד 40, חלקה 120 בגוש 11234 הדר־הכרמל.

הבקשה כרוכה בצורך סטיה בניה מעל למותר של כ־7 מ"ר בצל למותר.

אפשר לעיין בבקשה בחלקה ל־פיקוח על הבניה, בבנין העיריה, רחוב ביאליק חיפה, בימים א', ג', ה', בין השעות 08.00 — 11.30.

המעוניין להגיש התנגדות לבק־שה יביציאה לפי הכתובת דלעיל, תוך שבועיים מיום פרסום זה.

איתמר יובביץ
מהנדס העיר

בתנועה

הספרייה — הפוהמ"ז ת"א

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב מ. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי מפי הרב י. שולמן.

בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע מפי מר י. פישמן 12 שעור במסכת מגילה מפי הרב סגל ושעור בדף יומי מפי הרב י. שולמן.

אחר הצהרים, ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה מפי הח' מאיר־רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב צ. בזרוזי.

במועדון רמת ישראל דם המכ־בים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 מפי מר אהרנ־ברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת רבה ביצה מפי הרב אפרים לנדוי.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שנקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב ה־מעפילים ב־1.30 שעור בפרשת ה־שבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון בגדל עוז לבדה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' לוקח 20 בשעת קודשא רבה ירצה בפר־שת השבוע ומעניינא דיומא הרב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המשך שנקין שכון ה־פועל המזרחי מנין צעירים בבוקר בשעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא מגיד שעור מר מרדכי טרו־פר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר בשעה 10.30 שעור בתלמוד במסכת בבא בתרא מפי יוסף סילס.

שעור במשנה מפי יוסף סילס בשעה 5.00.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 ת"א בליל שבת יהיה לאחר קבלת שבת משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן.

בשעה 8 בבוקר מסכת במרות מפי ש. שינמן. בשעה 8.45 בבוקר ספר החנוך מ.י. בראון

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה מפי י.מ. בראון.

בשעה 4 אחה"צ מסכת מגילה מפי ר' פנחס שיינמן.

בשעה 4 אחה"צ דף יומי מסכת סנהדרין מפי ר' מ.י. בראון.

בשעה 4 אחה"צ אור החיים ודברי אגדה ר' י. ענבי. בסעודה שלישית משנה יומית מפי ר' פנחס שינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין מפי הרב אברהם ריגר.

הדר יוסף בביהכנ"ס הרמב"ם לח' קהלת ודשה בשלוש סעודות מפרי השבוע מפי יהודה הולר.

בביהכנ"ס שבבית ישעיהו אחרי התפילה מסכת שבת מפי יוסף האליג.

בשעה 3 מדרש י. ביסל בשלוש סעודות בפרשת השבוע מפי י. ביסל.

עונג שבת „אהל שם" בשעה 7 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן היכמן ושירה בציבור חזנות מפי החזן מר משה ציטרין.

אשכנזה — תאר"ל תל־אביב

פרשת השבוע: בהמשך שינקין רח' המערכה 40 ת"א המרצה: מר משה גלידאי.

במנין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הרב יעקב.

בדרך הנצחון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולד־שמיט.

יום שני: בבצרון יתקיים א"ה חוג התנ"ך בשעה 8 בערב ע"י ה־רבנית גולדשמיט.

יום שלישי: תנ"ך עם הגב' מרים צ־ה"ים יתקיים ב"ם תמוז תש־מ"ו 5.8.86 בשעה 5 אחה"צ במוע־דון אכינה רח' דיזנגוף 209 ת"א.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15, לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגר, ר־בו של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' ההלוץ 59)

בשבת בשעה 7.00 בבוקר יתקיי־מו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מ־פי הרב' מנחם הכהן, ובשעה 10.30 שעור בחוג רמב"ם בפי הרב' יוסף קרייצר.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול בת"א — אלנבי 110

יעבור לפני התיבה חזן אורח. לפני קבלת השבת, השעור ברמ־ב"ם מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הורוגי מהלכות סנהדרין ב, ז בנושא „נסיון השתמטות מ־גיוס מטעמים כלכליים", מנחה — 6.45, שחרית — 8.00.

שבת מברכים בביהכנ"ס איחוד שיבת ציון רח' בן־יהודה 86

תתקיים תפילה חגיגית, בבית ה־כנסת עם החזן הנודע, משה שטרן בלווי המקהלה ע"ש בן ברוך. הת־חלת התפילה בשעה 8.30 בבוקר. התפילה מאורגנת מטעם הקרן לקדום החזנות בתל אביב ע"ש גילה וחיים דינר, קרן תל אביב לפיתוח ועיריית תל־אביב־יפו.

הרב משה בר יהודה השבת בבית הכנסת המרכזי ביד אליהו

השבת פ' מטות־מסעי יתפלל ה־רב משה בר שהגיע מבריטיל ב־בית הכנסת המרכזי ביד אליהו רח' מרגולין־הדגיוה. תפילת שח־רית ב־8 בבוקר. לאחר התפילה קידושא־רבה.

התפללו בבתי הכנסת בשכונה — ...

בתי מרקחת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28 טל. 523191.

תל־אביב: זיוה, אצ"ל שכ' הת־קוה, טל. 378403 שדה דב, האוזנר 3, תכנית ל', טל. 428510.

פתח תקוה: פישביין, חפץ חיים 6, טל 910541.

נתניה: אסותא, טרומפלדור 4, טל. 858197.

חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 3, טל. 333312.

ב"ב, ר"ג: רמה, ז'בוטינסקי 65 ר"ג, טל. 7514483.

שבת

ירושלים: הר הזיתים, הר הזיתים טל. 287480.

מוצ"ש: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: זיוה, אצ"ל 52, שכ' התקוה, טל. 378403, שדה דב, רח' האוזנר 3 תכנית ל', טל. 428510.

מוצ"ש: זיוה, אצ"ל 52, שכ' ה־תקוה, טל. 378403.

מוצ"ש: שדה דב, האוזנר 3, תכ־נית ל' טל. 428510.

פתח תקוה: מגיפים, שפרינצק 20 טל. 9321067.

חולון: המרכז, ככר ויצמן, טל. 845236.

חיפה: הדס, חורב 53, טל. 252214.

ב"ב, ר"ג: גרמזה, ביאליק 50 ר"ג, טל. 722237.

לוח הצופה

● בבני־ברק רח' הרצוג צ"י רח' הברון קיב 2 גדולים + הל גדול + טלפון + ארונות קיר ללא תיווך, בין 17.30—20.30 03־222096.

● למכירה בהזדמנות!!! לזוג צעיר בקרית הרצוג 4 + גג כסוי דרות ומפוזות. 48,000 03־706962 בערב.

● בהזדמנות להשכיר דירה ב־כבר חדש לזוג צעיר דתי בבני־ברק קרית הרצוג לפנות לטלפון 02־931650 או לטלפון 03־786892.

● דרוש שליח צעיר לימים הנו־ראים לבית כנסת האליי אשכנזי בצפת לפנות 069־31080 בערב.

נרשמו לנשואין

הרבנות הראשית המועצה הדתית לתל־אביב־יפו והמחוז

מזרחי יצחק בן לייה (רווק) יש־ראל—ת"א; הולנדר פרומה יהודה בת ישראל (רווקה) ישראל—ת"א.

מזרחי רפאל בן ברים (רווק) בריהמ"ס—ת"א; גבריאליב צילי בת ברים (רווקה) בריהמ"ס—ת"א.

יצחקי רב בן הנוך (רווק) ישראל —ת"א; משולם ספרה בת חיים (רוו־קה) ישראל—ת"א.

עבר ברדים בן ישראל (רווק) מ־רוקו—ראשל"צ; קריב ויויאן בת דוד (רווקה) ישראל—ת"א.

לוי יעקב בן שבתאי (רווק) ת"א— ת"א; גרסבל ריבוקה בת אליהו (רווקה) בריהמ"ס—נס־ציונה.

בדיחי יהודה בן אבנון (רווק) יש־ראל—ת"א; כשילב שמחה עצביבה בת יהודה (רווקה) ישראל—ת"א.

יצחקי אברהם בן חיים (רווק) יש־ראל—ת"א; כלב דורית בת ציון (רווקה) ישראל—ת"א.

שפר חן בן יצחק (גרוש) יש־ראל—ת"א; צור יהודית בת בה (גר־רושה) ישראל—ת"א.

שמאי מירון משה בן אברהם (רווק) ישראל—ת"א; אביה איזנה בת שלמה (רווקה) ישראל—ת"א.

שלום נחום בן יוסף (גרוש) ת"א —ת"א; שטינברג מרים בת אב־רהם (רווקה) ת"א—ר"ג.

כוכבי משה בן ברוך (רווק) יש־ראל—ת"א; גרנר (אביבליל) איבינה בן להדזוג (גרושה) פרייז—ת"א.

חוגי אופיר בן תגי (רווק) יש־ראל—ת"א; סימן טוב מזל בת יצחק (רווקה) ישראל—ת"א.

משיח דניאל בן ציון (רווק) יש־ראל—ת"א; אליאס חנה מיכאל בת משה (רווקה) איראן—פ"ת.

סלח שמי ראובן בן ביליד (רווק) רחובות—ת"א; בן שמעון אסתר בת משה (רווקה) ישראל—בת־ים.

יהודה ברוך בן שלמה (גרוש) עירק—ראשל"צ; אילה שולמית בת שלום (גרושה) מרוקו—ראשל"צ.

כץ מרדכי בן משה (רווק) ישראל —ת"א; פחימה צפורה בת אליהו (רווקה) ישראל—ת"א.

לוי דוד בן אוריאל (רווק) יש־ראל—גבעתיים; רבי עליזה בת יצחק (רווקה) ישראל—ת"א.

אקרבון יהונתן בן נחום (רווק) יש־ראל—היפה; בישון סילויה בת ניסים (רווקה) ישראל—ירושלים.

גבנבסקי יוסף בן גת (רווק) ישראל —ת"א; בן־זאבי צנת בת דוד (רווקה) ישראל—הרצליה.

יצחקי משה בן שמואל בועז (רווק) ת"א—ת"א; היבלום שרה רבקה בת אליאבק יוסף (רווקה) ת"א—ת"א.

שנהב ציל צבי בן שמואל (רווק) ישראל—חולון; כנען דנית בת ניסן (רווקה) ישראל—ת"א.

תלמן ארנסטו הודהה בן חוליו (רווק) ארגנטינה—פ"ת; קרמרמן אסל חנה בת סלימון (רווקה) אורוגואי—ת"א.

מוסילה דרור בן משה (רווק) יש־ראל—ת"א; חנצבי דניאלה בת עז־רא (רווקה) ישראל—ת"א.

דביר (דבורה) אסף בן עלכה (רווק) ת"א—ר"ג; גרוזו רנה יעל בת יוסף (רווקה) אנגליה—ת"א.

עזרא חיים בן ראובן (גרוש) יוד־ס"ים—חולון; גאורין עזרא בדיגיס בת מנחם (רווקה) אלג'יר—ת"א.

בזיל בן אריה בן יהודה (רווק) הולנד—ת"א; בן עמר יעל בת אל־ביס (רווקה) מרוקו—ת"א.

שאול מאיר בן אדוארד (רווק) ישראל—פ"ת; ארקוע צפורה בת סוביה (רווקה) ישראל—ת"א.

אברהוב מיכאל בן רפאל (רווק) בריה"מ—ת"א; רחובה אורינה בת ברים (רווקה) בריה"מ—חולון.

שניטמן אביר בן מנחם (רווק) פ"ת —פ"ת; שוכרוני יעל בת דב (גרו־שה) ישראל—ת"א.

הלינגה בריק בן אליהו (רווק) יש־ראל—ת"א; כ־דכי שושנה בת יש־ראל (רווקה) ישראל—שכ' הרוטות.

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 31.7.86, עד למחרת בשעה 12:30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

*נוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.7%

המדינה	המטבע	יחד'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4879	1.5065	1.46	1.53
בריטניה	ליש"ט	1	2.2151	2.2429	2.17	2.28
גרמניה	מרק	1	0.7086	0.7176	0.69	0.73
צרפת	פרנק	1	0.2187	0.2215	0.20	0.23
הולנד	גילדן	1	0.6288	0.6367	0.61	0.65
שוויץ	פרנק	1	0.8851	0.8962	0.86	0.91
שוודיה	כתר	1	0.2133	0.2160	* 0.20	* 0.22
נורווגיה	כתר	1	0.2007	0.2033	* 0.19	* 0.21
דנמרק	כתר	1	0.1885	0.1909	0.18	0.20
פינלנד	מרק	1	0.2976	0.3014	0.28	0.31
קנדה	דולר	1	1.0797	1.0933	1.05	1.11
אוסטרליה	דולר	1	0.8860	0.8971	0.83	0.92
דר"א	רנד	1	0.5862	0.5936	0.57	0.60
אוסטריה	שילינג	10	1.0114	1.0241	0.99	1.04
איטליה	לירה	1000	1.0296	1.0426	** 0.96	** 1.06
יפן	ין	100	0.9693	0.9814	0.95	1.00

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות.
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהסניף לעסקה הזו.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו — 979333, 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063־22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067־90111, קרית־שמונה — 067־44334, בית־שאן — 065־8722, עפולה — 065־93333/4, חצור הגלילית — 067־36333, קצרין — 067־61333, נצרת עלית — 065־73333, מגדל־העמק — 065־4006, רחובות — 054־451333, אשדוד — 055־51332/3, אשקלון — 051־23323, לוד — 054־229133, רמלה — 054־221022, קרית־גת — 051־881333, קרית־מלאכי — 055־8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051־97074, באר־שבע — 057־78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059־72333, צפת — 067־30333.

שערים יציגים

ל־31.7.86

דולר ארה"ב:	1.4967
ליש"ט:	2.2308
מר"ג:	0.7138
פר"צ:	0.2230
פל"ה:	0.6331
פר"ש:	0.8894
כת"ש:	0.2147
כת"נ:	0.2021
כת"ד:	0.1895
מר"פ:	0.3994
דולר קנדי:	1.0840
דולר אוסטרלי:	0.8896
רנ"ד:	0.5830
פר"ב: (10)	0.3448
שי"ל אוס': (10)	1.0145
לירה איטלקית: (1000)	1.0390
ין יפני: (100)	0.9722
פאונד אירי:	2.1151
פזטה ספרדית: (100)	1.1052
יחידת מטבע אירופית:	1.5096
דינר ירדני:	4.2581
לירה לבנונית: (10)	0.3522
לירה מצרית:	0.8232

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
מרחב תיכנון מקומי — אשקלון
הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה — 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמ־שרדי הועדה המקומית לתכנון ול־בניה אשקלון הופקד שינוי תכנית הנקראת שינוי מס' 7 להתכנית מפורטת 131/05/4 — שכונה דרומית, ביחד עם התשריט המצורף אליו.

עיקר הוראות השינוי: תיקון קו בנין צדדי בצד מערבי מ־4 מ' המותר לפי תכנית מתאר ל־2.85 מ' בקו קדמי מ־5 מ' ל־4 מ'.

ואלה הם השטחים הכלולים ב־תכנית: שטח התכנית: 0.927 דונם גוש 1653 חלקה 26, מגרש 123 — שכונה דרומית.

כל המעונין בשינוי רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים ל־קהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל תכנון אחר, הרואה עצמו נפגע על־ידי שינוי התכנית וכן זכאי לפי סעיף 140 לחוק, רשאי תוך חדשיים מיום פירסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשי־נוי במשרדי הועדה המקומית הא־מורה.

התנגדות תוגש בכתב בפירוט הנ־מוקים בליווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מסתמכת ההתנג־דות.

שלום הלק
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צ־לילי בוקר"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „שחרית מוסיקלית"; 09.30 „קונצרט בוקר"; 12.05 „במחיצת אמנים"; 13.00 „מוסיקה קלסית ק־לה"; 14.00 „צועני או קודש"; 15.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו"; 17.00 „דור ההבי"; 18.00 „לבק־שהבכים".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 „פעמי המזרח"; 09.30 „מפגש"; 10.30 „רדיו קל"; 11.10 שירים עבריים; 11.30 „השכלה ודעת ל־כל"; 12.05 „האר ציגרגי"; 13.00 אנגלית; 13.30 צרפתית; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתענייך"; 15.00 „קבלת שבת"; 16.05 „עם אנ־שים"; 17.10 „שיר ליל שבת"; 18.06 „מסף רדיו לספרות".

מוצאי שבת

22.05 „מילים שכמנות לבעתי"; 23.05 „גינונים".

רשת ב'

06.06 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היו־מית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לדקלאי; 06.30 סקירת מאמרי ה־מערכת של עתוני הבוקר; 06.53 „איר ירוקי"; 07.00 „הבוקר ה־זה"; 08.05 „תתל בסנדלים"; 9.05 „כל צבעי הרשת"; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „גל פתוח"; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „חן חינך"; 15.05 הודעה על זמני כניסת ה־שבת; 15.06 „עד כאן"; 17.05 „מ־אחורי הכותרות"; 18.06 „בגוף רא־שון".

מוצאי שבת

20.47 „הבדלה"; 21.05 יומן ה־שבוע; 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 „מלווה מלכה"; 23.05 „צ־יונה 86"; 00.10 „הוי ארצי מול־דתי".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 בוקפן מילולי; 06.00 אות פתיחת השידו־רים; 06.05 פזמונים לכילכם; 6.30 „פוקחים ציוד"; 07.07 תוספת בו־קר; 08.05 ביקור סיב ישראל; 9.05 בילוי נעים; 11.05 קולה של אמא; 12.05 „סנדלים"; 14.05 עוד לא שבת עם שלמה ארצי; 15.05 „י־תוש בראש קייצי"; 16.05 שיר ב־שקט בשקט; 18.05 „חיילים, אנ־שים צעירים".

מוצאי שבת

21.05 מסורת מסורת; 22.05 „קול הג'אז הזה"; 00.05 ציפורי לילה מארה; 02.00 בבוקר ידיעה; 2.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק י־דיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

09.00 שעת כושר; 09.10 מאו סאו; 09.35 דון קישוט איש לא־מאנשה; 10.00 מחפשי המטמון; 10.25 לאן נעלם יולי; 13.30 זהי־זה; 14.25 הכדורגלנים הצעירים; 14.50 מוסיקה בכל הזמנים; 16.00 מוסף לשבת — ערב חדש.

טלוויזיה כללית

16.30 קיצור החדשות; 16.32 „צ־דות לצנייר"; 17.20 לקס שירים; 17.30 סרט ערבי.

מוצאי שבת

20.30 ערב הונות — חלק ב'; 21.00 מבט לחדשות; 21.20 „הדר־רך"; 22.55 „מירוץ נגד הזמן"; 23.50 פסוקי של מקום — מבט אל העיר הוליך החדשה.

מדור שידוכין

● בהודה דתית משכילה נאה בת פוליר לרציני. 052־421502.

● לדתיים זה מזרח־בני־עקי־בא — וישיבות הסדר!! הכרתי ית למצויינות לנישואין!! לצעי־רות 17—25. ההרשמה חינם!!, לבחורים רציניים הנהה!!!, למני 03־719042, 03־720032.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66, טל' 336056, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר 441144 ● סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל': 02—234910. בערב טלפון: — 02—639524 ● סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628 ● דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולמבנהן

גורמים ביטחוניים:

מאגרי הנשק בכפרי המיעוטים יכולים לצייד חטיבות בצה"ל

המקור: גניבות מצה"ל, רכישה „מחתרתית" מיהודים והברחה מלבנון

מאת חיים פיקרש סופר הצפה

גורמים בטחוניים הביעו דאגה מהתופעה שבה ערביי ישראל מ־צטיידים בנשק רב. על פי הערכת גורמי הבטחון מתגבשים כיום ב־כפרי מיעוטים, מאגרי נשק עצ־מים „היכולים בנקל לצייד חטי־בה בצה"ל", כפי שהתבטא אחד הקצינים הבכירים במשטרת יש־ראל.

מנתונים של משטרת ישראל עו־לה כי אחת מחנויות הנשק בנתניה בחודש האחרון רכשו שני יהודים בלבד אקדוחים ברישיון לצוכת ע־שרות ערבים מכפרי המשולש. ש־רכשו נשק ל„הגנה עצמית".

בינתיים, נמסר, ממשיכה משט־רת ישראל יחד עם גורמים בטחו־ניים אחרים, בחיפושים אחר מצ־בורי הנשק, בעקבות גילוי מצבורי נשק בכפרים באזור העמקים. עד כה עצרה המשטרה מספר ניכר של ח־שודים, והחקירה נמשכת וצפויים מ־עצרים נוספים.

נמסר כי מקור הנשק הבלתי חו־קי, המוסתר בחצרות ובמערות ניכ־רות בהרי הגליל וואדי ערה, הוא בפריצות וגניבות במחנות צה"ל ו־כן ב„רכישה מחתרתית" אצל יהו־דים המבקשים לנצל את ה„צמאון ל־נשק" ומוכרים אותו במחירים „ב־פולפלים". כן הובעה הערכה ש־קיימת תנועת מבריחים של נשק מ־לבנון לישראל.

בניגוד לעבר, כאשר בעלי הנשק נהגו להסתירו בחצרות הבתים או במחסנים סמוכים, בשל החיפושים הנרחבים של משטרת ישראל וס־פורי החשודים בהחזקת נשק בלתי חוקי, הקימו בני מיעוטים סליקים מיוחדים להסתרת הנשק, במרחק־בר מבתיהם.

גורמי בטחון בודקים את הס־בה לרכישה ההמונית של הנשק.

מנכ"ל האוצר:

הרזרבות בתקציב המדינה אזלו וקשה להאמין כי התקציב יחזיק מעמד עד סוף שנת הכספים

צפוי „חודש חם" במו"מ על השכר, אך האוצר לא ייסוג מעמדותיו

באוצר מודאגים מבקשת מן ה־עיבוד שכל כספי הרזרבות בתק־ציב המדינה כבר הוצאו או יוע־דו למטרות שעליהן החליטה ה־ממשלה, וקשה להאמין כי התק־ציב במתכונתו הנוכחית יחזיק מ־עמד עד סוף שנת הכספים — אי־מר אתמול מנכ"ל משרד האוצר ד"ר עמנואל שרון לכתבים לענ־ייני כלכלה בתל אביב.

הוא מסר, שברבעון הראשון של שנת הכספים הנוכחית, הסתמנה ע־ליה מסויימת בהכנסות לעומת ה־תחזית, בעיקר הכנסות ממסים, אך אין היא משמעותית, כדי להוות אי־נדיקציה לגבי המשך השנה.

בכל שאר סעיפי התקציב, לרבות ההוצאות, הראה הרבעון הראשון — חודשים אפריל־יוני 1986 — הת־אמה לתחזיות, פחות או יותר, רק לגבי הרזרבות כ־500 מיליון ש"ח נוצרה בעיה, מאחר שהממשלה כ־בר החליטה על הוצאות שונות ש־אינן כלולות בתקציב המדינה, .ב־כך המיתון במשק, חוששים כי צ־סך כ־300 אלף ש"ח, והשאר הוצא על סעיפים בלתי צפויים מראש.

מנכ"ל האוצר הסביר, כי אמנם הממשלה החליטה על הורדה וקי־צוצים בסעיפי הוצאה אחרים בתק־ציב כדי לא לרוקן כליל את ס־עיף הרזרבות, אולם עד כה טרם בוצע דבר.

המנכ"ל צופה אפשרות של הג־שת תקציב נוסף, אם הממשלה לא תבצע את החלטות הקיצוצים ממ־קורות אחרים.

בתשובה לשאלה, הבהיר ד"ר ש־רון, כי חריגות בתקציב עלולות לנבוע אם יוחלט על חריגות והע־לאות שכר במשק. משרד האוצר הודיע במפורש, כי יתנגד לכל הע־לאות שכר, לפחות בסכסוך הצי־בורי, מעבר לתיקוני דרגות בהיקף מסויים — סעיף הכלול במסגרת התקציב המאושר. „הדבר אולי יביא להקשחה במו"מ המתנהל עתה על השכר — ואז יהיה לנו חודש חם. אבל האוצר אינו יכול לסגת בת־חום זה" — הטעים המנכ"ל.

מזכ"ל ההסתדרות:

אווירת הסכנה הכלכלית חלפה והתחושה היא שחזרנו לסורנו

העובדים היו מוכנים להקריב קרבן ואיש לא רגז אם השכר ירד

מאת סופרנו הכלכלי

במשק הולכים ונוצרים גור־מים המסכנים את היציבות ש־הושגה בשנה האחרונה ולאו דוו־קא השכר הוא הגורם לכך — אמר אתמול מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר.

בדברו בפני פורום הביטוח אמר מזכיר ההסתדרות כי אין יותר אוירה של סכנה כלכלית במדינה והתחושה היא שחזרנו מהר לסורנו.

בזמן אוירת חרום במדינה היו העובדים מוכנים להקריב קורבן ו־איש לא רגז גם אם השכר ירד. אמר.

לדעתו צריך להביא את המשק להרחבה ולהגדיל את הפידיון, אר־לם, צריך גם שתגדל הרגישות ל־מצב העובד וזו אינה קיימת אם מבצעים לקבוע שכר מינימום של 350 ש"ח לחודש.

בסכום זה אי אפשר לקיים משפ־חה ודרוש לפחות להרחיב את מי־נימום השכר ל־450 ש"ח.

ח"כ קיסר הגיב על הצמדת השקל לסל מטבעות באמרו, כי לא הת־חשבו באלמנט הפסיכולוגי של ה־נושא העלול לגרום לחשש של פי־חות במשק כמו שלא נשקל הצד הפסיכולוגי בהודעה של משרד ה־תעשייה על הסרת הפיקוח על המחירים במשק.

ההסתד' לא תתנגד לניתוק שכר משרתי הקבע ממערכת השכר הכללית

ההסכמה להעלאת שכר ה־משרתים בצבא־הקבע של צה"ל נתונה למו"מ ישיר בין האוצר לשלטונות הצבא. ההסתדרות הודיעה לממשלה שהיא אינה בהתנגדות למיפוי נפרד בשכר של המשרתים בצבא הקבע, כדוגמת הצבא בבחינת „משק סגור", ב־מערכת השכר הכללית במדינה.

הדברים אלה אמר מזכ"ל ההסתד־רות ח"כ ישראל קיסר בכנס קצי־נים ונגדים של חיל השריון שהת־קיים בסוף השבוע בבסיס החיל ב־ערבה, בתום תרגיל של מיתקפת טנקים על יעד מבוצר. קיסר היה במשך יום שלם אורח מיפקדת חיל־השריון.

סכסוך במפעלי הטקסטיל בבירה בהם שכר המינימום פחות מ־450 ש"ח

תוך שבועיים יוכרז על סכסוך עבודה בכל המקומות שבהם שכר המינימום פחות מהממוצע

מועצת פועלי ירושלים הכרי־זה אתמול סיכסוך עבודה בכל המפעלים העוסקים בענף הטכס־טיל בירושלים, ששכר המינימום בהם פחות מ־450 ש"ח, שהם 45% מהשכר הממוצע במשק. זא־ת עקב בקשה מזכיר אגודת ה־טכסטיל בהסתדרות בבירה אב־רהם סילוק.

מזכיר ההסתדרות בירושלים ניסן הרפז אמר, כי סיכסוך זה הוא ש־לב ראשון להכרזה כללית של סיכ־סוך עבודה בעוד שבועיים, בכל מ־קומות העבודה בבירה, ששכר הע־בודה בהם נמוך מ־450 ש"ח.

הרפז אמר כי עקב הסחבת בה נוהגים ראשי לשכת התיאום של ה־אירגונים הכלכליים, לסיים את ה־מו"מ, לחידוש ההסכמים הקבוציים הארציים והענפיים, הוחלט על הסי־כסוך.

מועצת פועלי ירושלים הודיעה ה־יום לממונה על יחסי העבודה על החלטה זו ואם תוך פרק הזמן, הנ־דרש על פי החוק — 14 יום, לא יסתיים המו"מ בענף הטכסטיל באו־פן חיובי, תנקוט באמצעים ארגו־ניים.

200 עובדים פוטרו בשנה האחרונה ב„מרכבים"

מאת סופרנו הכלכלי

המפעל להרכבת אוטובוסים „מרכבים", מקונצרן „כור", פיטר בשנתיים האחרונות כמאתיים עוב־דים עקב צמצום הייצור.

צפויים פיטורים נוספים אם המפ־על לא יקבל עבודות נוספות. כך מסר מנכ"ל המפעל, דוד כהן, את־מול לעיתונאים, בתצוגת אוטובוסים החדשים ל„תיירים" הוצגו בפני ראשי משרד התחבורה ומשרד התיירות.

המפעל מסיים השנה את המאזן בהפסד של 2.5 מיליון דולר בעוד שאשתקד היה הפסד של 100 אלף דולר.

ראשי „מרכבים" דרשו להפסיק את יבוא האוטובוסים המוגמרים ו־להעביר את ההזמנות, כ־100 אוטו־בוסים לשנה למפעלי הרכבה בארץ.

ההפסדים נובעים בעיקר מהירידה במכירות ומהקפאת המחירים בארץ.

מנכ"ל המפעל מסר, כי מרכבים מנסה לעבור לקווי ייצור חדשים עם הצטמקות העבודה. בין היתר הוא מייצר משאיות לאשפה וב־בניית קרונות לקריר.

קואופרטיב „דן" מזמין במפעל כ־80 אוטובוסים לשנה ועם „אגד" טרם סוכם על ההזמנות.

במלאת שלוש שנים להירצחו של

אשר אהרן גרוס הי"ד

בידי מחבלים, בלימודו בישיבה בחברון

תתקיים אזכרה בישיבת שבי חברון, ביום ראשון, כ"ז בתמוז תשמ"ו, 3.8.86, בשעה 12.00

הסעה תצא מרח' סורוצקין 34, ירושלים, בשעה 10.30 לפנה"צ.

נעלה לקברו בהר הזיתים ביום ב' בשעה 5.00 אחה"צ.

הסעה תצא מרחוב סורוצקין 34, בשעה 4.30 אחה"צ.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

נפתלי - תולי רוזנברג

נעלה לקברו לאזכרה וגילוי מצבה

ביום ראשון כ"ז תמוז, 3.8.86, בשעה 16.30, בבית הקברות — בקיבוץ „מעלה גלבוע".

— אוטובוס יצא מרחבת היכל התרבות בת"א, בשעה 14.15 —

המשפחה

קיבוץ מעלה גלבוע

יובאו 12 אלף טון אבקת חלב

מועצת החלב תייבא השבוע אלף טונות אבקת חלב, שהם שוו־ערך ל־12 מיליון ליטר חלב, כד־בי להשלים את המחסור שנוצר, עקב עלייה בצריכת החלב בקיץ.

בין הסיבות שנמנו לכך, כפי ש־מסר דרור, הבלתון על מועצת ה־חלב, עליה כללית על הצריכה ב־משק, ועדוד צריכת החלב, שנעשתה באמצעות מבצעי פרסום בטלוו־יזיה.

העליה בצריכת החלב, תאפשר להעלות את מכסות החלב, העומדת כיום על 771 מיל־יון ליטר חלב לשנה, לכמות מו־בטחת של 785 מיליון ליטר לשנה, כדי לצמצם את הצורך של המוע־צה ביבוא.

בורר יכריע בסכסוך המצילים בתל־אביב

מאת סופרנו בתל־אביב

הסכסוך בין המצילים בחופי הרחצה של תל־אביב לבין עי־רית תל־אביב יוכרע באמצעות בורר — על כך סוכם בפגישה ש־התקיימה בין הצדדים.

ארגון העובדים בעירית תל־אביב, קרא לעירייה לעשות מאמץ נוסף ל־פתרון בעית המצילים, כתנאי מוקדם להתחלת כל הליך בנושא הבוררות, ודרש מעירית תל־אביב לקיים לאל־תר כל המוסכם והוחלט בעבר.

אריה בינן, יו"ר ארגון העובדים בעירית ת"א, הביע תקווה שהעברת הנושא כולו לבוררות של מוסד הבוררות המשותף יביא לפתרון, מייצג את המצילים בסכסוך, לפתיחת המו"מ בנושא הבוררות.

מבקר המדינה: לפתור בעיית שכונת הרכבת בלוד

מבקר המדינה עו"ד יצחק טו־ניק אמר אתמול שיש למצוא פתרון לבעיית מצוקת שכונת הרכבת בלוד, בראשם בין מי־נהל מקרקעי ישראל לבין מש־רדי הממשלה הנוגעים בדבר.

טוניק היה אורח העיר לוד והוא סייר, בין היתר, בשכונת הרכבת, המאוכלסת ברובה בני מיעוטים ב־תנאים ירודים.

המבקר בא עם בכירים מקרוב על הנעשה בלוד, ביקר בעיר ובספריה העירונית וסעד את ארוחת הצהריים בתוספת הקשישים הנמצא שבעיר.

נפתח מפעל שנסגר בקריית שמונה

מפעל „סימה" בקרית שמו־נה, שנסגר ביום שלישי עקב סכסוך בין ההנהלה והעובדים — נפתח מחדש אתמול לאחר ש־הושג הסכם בין ההנהלה והעוב־דים, לפיו תיקבע ועדה לבדיקת דרישותיהם להתפטות שכר.

עובדי המפעל נקטו בעיצומים כמה שבועות וחדשו מההנהלה ל־הגנות לאחור לשורה של תביעות בנושא השכר. ההנהלה סירבה ו־החליטה לסגור את המפעל. כתו־צאה מכך חזרו בהם העובדים מ־דרישותיהם והסכימו להקמת ועדה, שתפתור את הבעיות ליד שולחן הדיונים.

תיירת מקנדה נמצאה ללא רוח חיים

תיירת מקנדה, שגיל שהוריך בת 20 נמצאה ללא רוח חיים בדירה שכורה ברחוב כצנלסון בגבעת־יים.

לא היו סימני אלימות על הגו־פה ועתה בודקים אם מותה נבע משימוש בסמים או מסיבה אחרת.

שניים בדירה שהיו בדירה, ה־יידי הולנדי בן 25 ותייר מארה"ב בן 26, נעצרו לחקירה על ידי ה־משטרה, בשל החשש כי המוות נג־רם בשל ארוע כלשהוא.

הנהגת פרצה מחסום הרכבת ונמלטה לפני שהקטר הגיע

נהגת מכונית פרטית שפרצה את מחסום הרכבת ליד הרצ־ליה, הצליחה לחלץ עצמה ב־רגע האחרון וקפצה מהמכונית הת־נגש בכלי הרכב וניפץ אותו. ה־אשה לקחה בהלם ואושפזה ב־בית חולים מאיר בכפר סבא.

כתבת צח"ם מוסרת כי התאונה היתה אתמול סמוך לשעה 8 וש־לושים בבוקר, שעה שמחסום ה־רכבת הורד במפגש דרך הדס־כפר שמריהו.

הנהגת, לפי גירסת המשטרה פר־צה את המחסום, אך הצליחה ל־הימלט מן המכונית לפני שהקטר הגיע. הקטר התנגש במכונית מ־דגם אלפא רומאו ומחץ אותה. ה־אישה שוחררה מבית החולים.

לראשונה בתולדות משרד המשפטים:

שריר יראיין כל מועמד חדש לתפקיד במשרד - כולל שופטים

בישיבת הוועדה למינוי שופטים, ביום א', ימונו רק שופטי בי"ד לעבודה ולתעבורה, כי רק אותם הספיק לראיין

שר המשפטים אברהם שריר הנהיג נוהג חדש שבו הוא מראיין כל מועמד להתפקיד במשרד. בישיבת הועדה למינוי שופטים, ה־אמורה להתכנס ביום ראשון הקרוב, ימונו רק שופטים לבתי דין לע־בודה ולבתי דין לתעבורה כאשר ו־רק ביעבודה אלה הספיק לראיין. השר הסביר, כי כצייון בתיק המינוי לא ניתן לקבוע מי יקבל מינוי של שופט. השר סיפר זאת בתידרוך ל־עיתונאים בלישכתו. שריר אמר, כי לא יעסוק בענין התמונות בשכבות הקרובים. „אתן לענין זה לנוח כ־מה שבועות. יש הרגשה לא נוחה מהצבי". הובאו בפני גם תיקים ד־חופים שהתבקשתי להתום עליהם, אך הקפאתי את הנושא. אתייחס יו־תר להיכרה בעצי מתן התנועות מ־אשר לקולאר". אמר שר המשפטים שריר בשיחת תידרוך לעיתונאים ש־נערכה אתמול בלשכתו.

השר הוסיף באותו ענין, כי נר עד עם נשיא המדינה הביע בפניו את עבודתו, ויוועד גם עם נשיא בית המשפט העליון השופט מאיר שמ־גר.

בתשובה לשאלה, אם ישאר במש־רד המשפטים לאחר הרוטציה אמר השר שריר: „אני מכבד הסכם ג־כלמני, יחבה הבנה, כי אם שמיר יקים את הממשלה הבאה הוא יכ־לול את השר מודעי ברשימת הש־רים ויכתוב ליד שמו משפטים, או אפרד מהמשרד.

על יחסי הפרקליטים הרי"ש — אינני נגנת

השר שריר אמר עוד, כי הוא מ־תייחס לתפקיד של המשפטים כ־תפקיד של קבע. מדברים אתי על נושאים ארוכי טווח של השנים ה־באות. החיים זורמים. כי פילל ש־אהיה שר משפטים באתי בעבר לל־שכה זו בעניני מפלגה בלבד, להתפ־קיד של המשפטים נכנסתי בדחילו ורחימו" אמר השר.

השר שריר נשאל גם לדעתו על מערכת היחסים הרעועה בין צוות הפרקליטים הבכיר במשרד המש־פטים לבין היועץ המשפטי לממש־לה. „ביום שני הקרוב אפגוש בצ־וות הבכיר של המשרד. ואדבר אי־תם על יחסי העבודה במשרד. יח־סים אלה הם מרכז הכובד להצל־חה. לא תיתכן עבודה סדירה עם יחסי עבודה מעורערים. או שמש־ליכים או שפורשים. אני לא מא־מין בתפקיד של נגנת, יש לי כפעם סבלנות למלחמות היהודים".

השטחים החקלאיים באזור הצפון צומצמו ב־30% בגלל הבצורת

לקראת השנה הבאה יצמצמו שטחים גדולים יותר

הקיבוצים והמשקים של הג־ליל המערבי צמצמו השנה את שטחי המזרע שלהם בב־30 א־חוז ולקראת השנה הבאה יצמ־צמו לצמצם בשטחים גדולים יו־תר, מחמת צמצום אספקת המים, בשל הבצורת.

כתוצאה מכמויות המים המוקצ־בות שהוקצבו לבשקים, נפגעו מ־טעי האבוקדו, הצורכים כמויות גדו־לות של מים וחלק מהקיבוצים יצ־טרכו לעקור כבר השנה חלק מה־מטעים.

כתב צח"ם מוסר, כי בקיבוצים בגליל המערבי מנסים להחדיר לחי־ברים את נושא מצוקת המים ובקי־בוץ רמת יוחנן הוחלט להפסיק את השקיית הדשאים בחצרות בתי החב־רים למשך שבועיים. מאחר שהיתה חריגה בתקציב מי מקורות בחצר ובמטעים.

רבים מהקיבוצים שנקלעו לא מ־כבר לבעיות כלכליות חמורות, עד כה המיתון במשק, חוששים כי צ־מצום אספקת המים תדחה את הת־אוששותם בלפחות בשנה או שנ־תיים נוספות.

בעיה נוספת, הינה בעיית הקי־בוצים הצעירים בגליל, אשר בשל השפל הכלכלי וההתבונות בהן, הו־שמעו, בכמה מהם דיבורים על פי־רוקם.

הקיבוצים הותיקים מנסים לסייע להם באמצעות שינוי משפחות, ל־תקופות של לפחות שנה, אולם ה־דבר אינו מועיל להם בהרבה.

150 משפחות מאפריקה שעמדו להגר לארה"ב יתיישבו ב„כוכב יאיר"

ח"כ איתן: ציונות של וילות — היחידה שיכולה להתמודד עם עלייה

150 משפחות יהודים מדרום אפריקה הנמנות כ־600 נפש יתיישבו ביישוב הכפרי־קהילתי „כוכב יאיר". ביניהן גם משפחות שהחליטו להגר מדרום אפריקה לארצות הברית אנג־ליה באמריקה, אוסטרליה או ניו־זילנד, אולם התחרטו ושינו דעתן והחליטו להתיישב בארץ. 70 כבר עלו ארצה.

פרטים אלה נמסרו אתמול ע"י יו"ר המכירות של היישוב ח"כ מיכאל איתן בסיור עיתונאים במקום. את הקמת היישוב יזמו צעירי חרות ישראל והוא נמצא כ־11 ק"מ צפונית־מזרחית לכפר־סבא, 5 ק"מ צפונית לקלקיליה וקצת מרחוק יותר מטייבה וטירה.

בית־הספר בקום ייפתח ב־1 בספטמבר ואילו לקראת הימים הנוראים, יהיו „מניינים" לתפילה, בתוך שכבנית בית־הכנסת טרם הושלמה.

ביישוב יהיו מוסדות ציבור שונים וכן מרכז מכירות בית־קפה וקאנטרי קלאב.

ח"כ מיכאל איתן, אמר, כי „ציונות של וילות היא היחידה שיכולה בעתיד להתמודד עם נושא העלייה".

נשיא ההתאחדות הקבלנים, דוד שטרן, הורה ליישוב בשם משפחתו על קריאת היישוב על שם אחיו „יאיר".

מנכ"ל היישוב, אלי רייך, אמר, כי החברה לא פיגרה באף תשלום ועד היום שולמה מעל 40 מיליון דולר למבצעי עבודות.

מאבק „האדם הקטן" בתערוכת ציורים ביפו

תערוכת ציורי מים גדולים פ־רי מכחולו של הצייר פול קור, נפתחה אתמול בגלריה „13 ו־חצי" ביפו והיא מתארת את מאבקו של האורח הקטן.

התמונות הגדולות מתארות את מאבק האורח לנוחה המציאות בה אנו חיים, במאבקיו עם הביורוקר־טיה, הולי החברה ובציות האיקטה.

אישים ומוסדות

— ביקור ב„בית מאיר", בית ה־מרכז העולמי של המזרחי והפועה"מ ונועדו לשיחות עם יו"ר מר משה קרונה: הרב דוב רוזנצוייג, נשיא לשעבר של הסתדרות הרבנים באמ־ריקה ומראשי הסתדרות המזרחי — הכותל המזרחי שם;

מר נתן פרידמן, יו"ר ועד מתנות הקייץ של „בני עקיבא" בצפון אמ־ריקה;

מר זאב גינגולד חבר ועד מתנות הקייץ של „בני עקיבא" בצפון אמ־ריקה;

הרב דוד סטאווסקי, המנהיג הרו־חני של קולומבוס, אוהיו, ארה"ב.

נדחתה בקשת מלון „דיפלומט" בבירה לעכב צו סגירה

בית המשפט המחוזי בירושלים ד־חה את בקשת מלון „דיפלומט" ב־בירה שבבעלות חיים שיף לעכב את ביצוע צו סגירת המלון.

לפני שנה וחצי ציווה בית מש־פט השלום בירושלים על סגירת ה־מלון, לאחר שהמלון ובעליו הור־שעו בניהול עסק ללא רשיון וב־ניגוד לתקנות התברואה.

שופטת בית משפט השלום דליה קובל, דחתה את ביצוע פסק הדין בשנה וחצי, כדי לאפשר למלון ל־קבל את הרשיונות המתאימים. כיוון שעד 20 בחודש יולי, תום המועד שהוקצב, לא השיגו הרשיונות המ־תאימים, היה על המלון להיסגר.

בנימוקי הבקשה שהגישו בעלי ה־מלון נאמר, כי סגירת המלון עד לשמיעת הערעור עלולה להמיט א־סון כלכלי עיסקי ולפגוע קשות ב־בעלי המלון ובענף התיירות. עוד נ־טען כי סגירת המלון הינה פעולה דרסטית, הכרוכה בפיטורי עובדים רבים.

כאמור יהיה על המלון לסגור את שעריו אמש. אי סגירתו משמעה ה־פרה צו בית משפט.

משרד התחבורה:

נשלול רשיונם של נהגי מוניות עבריינים

שר התחבורה, חיים קורפו, הי־ה התחבורה".

כינס אתמול את הנהלת הארגון הארצי של בעלי המוניות, כדי להעמידם על חומרת המצב הי־שורר בענף.

הנהלת הארגון נענתה לפניית שר התחבורה והודיעה על נכונותה ל־שתף פעולה ולסייע להשלטת סדר בענף.

קורפו קרא לחברי הנהלת האר־גון להירתם — כולם כאחד — ול־רסן את בעלי המוניות הפוגעים בענף כולו במעשיהם וגורמים ל־הידרדרות הענף.

„משרד התחבורה יפעיל בקרוב אמצעי פיקוח מוגברים על ענף ה־מוניות ונגד הנהגים העבריינים ש־ייתפסו ינקטו צעדים חריפים, כו־לל שלילת רשיונם ע"י המפקח על

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אורזון חיים ומלכה	בן	ישראלי אהוד ומלכה	בת
אייזנבאך צבי ורבקה	בת	יעקב אברהם ודבורה	בת
אמיגן יצחק ודבורה	בן	כהן אידוק ורונית	בת
אדרי יצחק ולילאך	בת	כויק משה ורחל	בן
אייכלר מרדכי ורבקה	בת	כתריאל ארס והמר	בן
אולמן שלמה וחוה	בן	כהן שמואל וחמה	בן
אולמן סימון ודינה	בת	לוין משה ואילה	בת
אשכנזי יוסף ותהרה	בן	לוי לוי ופנינה	בת
אנדיר אליהו ורחל	בת	לברש יעקב ואסתר	בת
אבוקסר סימון ושולה	בן	מנדלסון בצלאל וחיה	בן
אלדדי אליהו ותרצה	בת	מלמוד שלמה ולאה	בן
ארמזגן מרים וחנה	בן	מזרחי רחמים ומרגלית	בת
אבוטבול אמיל ומיקול	בת	מזרחי אליהו וכוכבה	בן
בן־זמרו אמנון ואיריס	בת	מינצברג יהודה ודבורה	בן
בן־חמו אשר ואילנה	בן	סעדיאן מנחם ופנינה	בת
ברמן מרלה צבי ונילה	בן	סמס מרדכי ודבורה	בן
ברמי שלום ושושנה	בת	סיבוליה יעקב ומלכה	בן
ברגמן יצחק ורחל	בן	פרץ משה ויפל	בן
גבאי ארמנט ושושנה	בת	פריימן חיים ובילה	בן
גולינסקי משה ועפורה	בן	קרושבסקי יעקב ורייזל	בן
הנשקה יצחק ורבקה	בת	קורץ דוד ורחל	בן
וידר משה ורחל	בן	קרול צבי ושרה	בת
ויס דוד ורבקה	בן	רוזנן ירחמיאל ושרה	בן
זנו אלי ומזל	בן	שטרום שאול ושולמית	בן
חבני עוזיאל ודרה	בת	שבו יצחק ומירה	בן
טרבילד יצחק ואסתר	בן	שוינגרטן אברהם ונחמה	בת
טהרני יצחק ויהודית	בן	שמש יוסף ועופרה	בן
כוחטן רונו ועגת	בת	רפר דבי ואברהם	בת
כולדנר חיים ואסתר	בת	שוובקס אברהם וינטה	בת
ירחוב יצחק ולאה	בן	שיש פנחס וחנה	בת
		שמעוני נוריאל ועליזה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

אלון שבות ציינה יום ההולדת של אסיר ציון יולי אדלשטיין

באלון שבות התקיים השבוע מפגש תושבים בו צויין יום ה־הולדת ה־28 של אסיר ציון יולי אדלשטיין.

תאור מפורט ומרגש על אירועי השנה האחרונה בחיי יולי השמיעה אשתו טניה אדלשטיין באמצעות ס־רט וידאו.

נתן שצ'רנסקי בירך אותו לכבוד יום הולדתו וסיים במילים: תפילותינו ותקוותנו איתך יולי.

יולי אדלשטיין כזכור נפצע קשה במחנה העבודה והוא עדיין מאוש־פז.

המסיבה התקיימה באוירה מאופקת עקב מצבו הקשה של יולי והוסר הידיעות על תוצאות הניתוח שאמור היה לעבור לפני שבועיים „בניבו־סיברסק".

נס בדירה שעלתה בלהבות: ספר תורה עתיק לא נפגע

נס אירע בדירתו של סוחר תבלינים תל־אביבי, שעלתה בלהבות: כל תכולת הבית נשרפה, למעט עותק של ספר תורה עתיק.

בעל הדירה, אבישי קידר, סופר לכתב עתי"ם, כי דליקה פרצה לפני שבוע בדירתו ברחוב שלומציון בתל־אביב, בעת שנעדר מן הבית. כל תכולת הדירה נשרפה, לרבות מכשירי החשמל, רהיטים וספרים.

אוצר הספרים — עותק משוכפל של ספר תורה עתיק שנכתב לפני 500 שנה בתימן ע"י בני משפחת חבשוש. קרוביו של בעל הדירה — לא נפגע, למעט חריכה קלה בכריכה.

נשיא הכושים העבריים לפרס: לבטל צווי הגירוש

„נשיא כת הכושים העבריים" מדימונה, בן עמי קרטר, יבקש מראש הממשלה, שמעון פרס ל־חון את 46 חברי הכת, שהוצאו נגדם צווי גירוש מהארץ. כך מסר אתמול קרטר, לאחר שנודע לו כי בג"צ דחה את בקשת המגורשים, לבטל את צו הגירוש שהוצא נג־דם.

קרטר טען ששנים עשר מבין המגורשים, הנצורים כיום במשטרת דימונה, אינם נתינים אמריקנים כ־לל ולכן לא ניתן יהיה לגרשם ל־ארה"ב.

עם זאת, ניסוח דבריו לבדיקה התנגדה הוא ניסוח הוכנים.ורי. „בין המגורשות ישנן נשים ב־היריון ש־בעה ילדים וזה יהיה לא אנושי להשאיר כאן ילדים ללא אמהות", הוא אמר.

הילדה רעות חדד הובאה למנוחות בנתניה

רעות חדד בת השנתיים וחצי מנתניה שנפגעה בלונדון לאחר ה־שתלת כבד שניה בגופה, הוב־אה למנוחות אתמול בצהריים, ב־בית העלמין בנתניה.

ארונה של רעות הגיע בטיסת „אל על" מלונדון ביום רביעי ב־לילה.

רעות נפטרה כשבוע לאחר שהו־שתל בגופה כבד שני. את הכבד הראשון נאלצו לנתח מגופה כשל דחיה וסיבוכים שחלו בגופה של הפעוטה. כמאה איש השתתפו ב־לוויה. אמה של הפעוטה אורית, התעלפה במהלך ההלוויה ונזקקה לטיפול רפואי.

בין המלווים היו ראש העיריה יואל אלרואי, אנשי משטרה ו־משמר אזרחי, ידידיו של אביה דני חדד מפקד המשמר האזרחי בנת־ניה.

הישיבה התיכונית במרכז הארץ

דרוש ר"מ

בוגר ישיבה־הסדר

מגורים במקום

טלפון: 02-976320

בערב: 03-785728

חזן

בעל ניסיון

וקול נעים

פנוי להצעות

לימים הנוראים

טלפון 03-9226468

ישיבת בני־עקיבא אדר"ת בת־ים

רח' בר־אילן 40, טל' 03-864456

לשנה"ל תשמ"ז

דרושים:

1. ר"מ — לכתה ז'
2. מדריך פנימיה — רווק
3. ספרן — לרבע משרה (אפשרי פנסיונר)
4. מורה לספרות — להכנה לבגרות

לפנות טלפונית בין השעות 9.00—12.00, לקביעת ראיון.

לישיבת נתיב מאיר בירושלים

דרוש מורה לחינוך גופני

לחצי משרה

להתקשר לטלפון 02-424536, 02-422572, בשעות 8.00—14.00

מורשת

הוצאת והפצת ספרים בע"מ

תל־אביב, אבן גבירול 166, פינת פינקר 1, טל' 449485

אצלנו אפשר להשיג

כל ספרי לימוד

לכל בתי־הספר היסודיים והתיכוניים

פנה אלינו ותיענה

אוניברסיטת בר-איל

ארגון הבוגרים

1. שלושה ימי נופש במלון „תדמור" הרצליה בתאריך י"ב־י"ד באב תשמ"ו, 17—18—19.8.86.
2. שבת, פרשת ניצבים־וילך, כ"ב־כ"ג באלול תשמ"ו (26-27.9.86), שבת הווי בבית־ספר שדה מפגן־מיכאל. הרצאות ושיחים.
3. נופש סוכות תשמ"ז בצפון הארץ (הודעה תרשמה).

— בהרי האוניברסיטה ומשפחותיהם מוזמנים —

פרטים: ארגון הבוגרים. טל' 03—748640, בשעות בין 8.00—12.00.

בס"ד

ישיבת הדרום רחובות

לשנה"ל תשמ"ז — דרושים:

מדריכי פנימיה

נא להתקשר לטלפון מספר 08-471067

(בשעות הערב 08-473946)

burda

מבצע

מינוי שנתי ב־88 שקל בלבד

הישר לדלת ביתך + חוברת CARINA

(אפנה לצעירות) מצורפת חינם לגיליון הראשון

פתרון נפלא לישובים וקיבוצים מרוחקים

המבצע עד סוף ספטמבר

שלח המחאה לברונפמן (רנה) — רח' זייטלין 32 תל־אביב 61 010

ברונפמן

עתונים וספרים מהעולם כולו